

Putnik
Zbirka kratkih priča

DESETI REGIONALNI FESTIVAL FANTASTIČNE KNJIŽEVNOSTI
REFESTICON 2022

Bijelo Polje, 23. 6. – 26.6. 2022. godine

Izdavač

Lokalni javni emiter Radio Bijelo Polje

Za izdavača

dr Andrijana Rabrenović

Priče odabrao žiri: Adnadin Jašarević (Zenica), predsjednik

Goran Skrobonja (Beograd)

Blaga Žurić (Bijelo Polje)

Mirko Grdnić (Pazin)

Dragan Popadić (Tivat)

Urednik

dr Dragić Rabrenović

Priprema za štampu

Milena Joksimović

Dizajn korica

Marko Tvrdišić

Štampa

VBR Grafika, Bijelo Polje

Tiraž

500

Na naslovnoj strani korišten detalj ilustracije

Dragića Rabrenovića

Ova knjiga je nastala u sklopu projekta REFESTICON 2022

Realizator i organizator

Lokalni javni emiter Radio Bijelo Polje

Napomena

Autori su odgovorni za autorstvo priča koje su dostavili

PUTNIK

Zbirka kratkih priča

Lokalni javni emiter Radio Bijelo Polje
Bijelo Polje, 2022.

Predgovor

ZVEZDANI DNEVNICI DECENIJSKOG PUTOVANJA

Putovanja su neodvojiva od onog što nas čini ljudima – pogotovo od urođene radoznalosti koja je od raštrkanih zajednica praistorijskih ljudi stvorila naše današnje globalno selo i civilizaciju koja se priprema da osvaja svemir.

Pešice, na leđima konja ili saonicama sa psećom zapregom, *Kon-Tikijem*, *Santa Marijom* ili *Enterprajzom*, čovek milenijumima uporno otkriva nove granice i iza njih prostranstva spremna za istraživanje i upoznavanje, makar tamo bili, kako na starim mapama stoji, tigrovi. Ili zmajevi – ako tako više volite.

Zahvaljujući putovanjima, Zemlja je postala tesna za čovečanstvo. Na njenoj površini, pa čak i u dubinama njene kore ili na najvišim vrhovima njenih planina, gotovo da ne postoji mesto gde čovek nije kročio ili koje makar može da snima i nadzire iz orbite zahvaljujući tehnologiji koju je razvio. Šta je sledeće? Mesec? Naš satelit prilično nam je nezanimljiv, osim kao izvor retkih metala i drugih potrebnih sirovina. Mars? Čini se da mu se polako primičemo, i roboti koje smo poslali tamo malo-malo pa nas iznenade ili obraduju nekim novim otkrićem. Hoće li ljudska naselja na Marsu postati samo još jedna činjenica, nekada predmet interesovanja samo za pisce naučne fantastike, da bi najednom ušla u našu svakodnevicu kao nešto prozaično i realno? Ubeđen sam da hoće.

Hoćemo li nekim *Enterprajzom* probiti i tu konačnu granicu i istražiti nove svetove i nove civilizacije, odaslavši emisare čovečanstva na novo sudbonosno putovanje? Malo nam, tehnološki, nedostaje i za to.

A hoćemo li ikada uspeti da probijemo barijeru četvrte dimenzije i otključamo prostor-vreme tako da slobodno putujemo u prošlost ili budućnost, onako kako to zamišljaju veliki umovi, od Velsa pa nadalje? Nisam siguran, ali to nipošto nije razlog da se u putovanja kroz vreme ne upuštamo u mislima, pričama, knjigama, filmovima.

I REFESTICON putuje, evo već deset godina. Zahvaljujući ljubavi, marljivosti, angažovanju i požrtvovanosti ljudi koji organizuju ovaj festival u Bijelom Polju, od male lokalne ili regionalne smotre stvaralaca opredeljenih za žanr čiji je putovanje jedan od ključnih činilaca, postala je to značajna i priznata manifestacija koja privlači sve više pažnje. Jedan od razloga za to je i godišnji tematski književni konkurs kao prilika da se afirmisani i još neobjavljivani autori probaju i uključe u još jednu etapu REFESTICON-ovog putovanja u budućnost. Zbirke kratkih priča objavljivane svih ovih godina stoga su tu kao neka vrsta kapetanovog „Zvezdanog dnevnika“.

Tako je i ove godine.

Nije prvi put da čitam i ocenjujem priče prispele na REFESTICON-ov konkurs, ali jesam prvi put suočen sa ovako brojnim ostvarenjima koja zaslužuju da budu objavljena i dopru do čitalaca. Mislim da je deseta, jubilarna zbirka najkvalitetnija do sada. Trideset autora zaslužilo je kabinu u ovom našem zajedničkom *Nautilusu*. Njihovi junaci, izmišljeni ili poznati iz istorije (uključujući i onog najznamenitijeg samozvanca sa ovih naših prostora) suočavaju se u tim pričama sa nedaćama, ali i divotama putovanja, češće kroz vreme nego prostor, što i ne treba da iznenađuje. Ta vrsta putovanja sada, kad su nam i zvezde sve dostižnije, postaje jedina koja sasvim skriva u sebi ono nepoznato, neistraženo, opasno i neizvesno.

Zahvalan sam REFESTICON-u za priliku da budem jedan od odabranih koji su imali priliku da ove priče pročitaju pre svih ostalih čitalaca. Takođe, zahvalan sam i za priliku da priložim sopstvenu priču napisanu zahvaljujući poletu i energiji kojima zrače ostvarenja ovogodišnjih autora, REFESTICON-ovih saputnika. Bila je to uzbudljiva vožnja, vožnja koja se ne zaboravlja.

Sada je vreme da predahnemo uz sve ove priče, do sledeće godine, sledeće prilike.

Do sledećeg putovanja.

Goran Skrobonja
Beograd, jun 2022.

Miloš Petrik

SKRETANJA

Hodnik se krivio preda mnom dok sam pokušavao da razlučim šta je prolaz a šta ogledalo. Sudario sam se sa sobom dvaput pre nego što se jedan zid otvorio da bi iz njega kročila neka crvenokosa devojka u kratkoj prugastoj majici koja je otkrivala pirsing na pupku. U hodnik je iskoračila nasmejana, ali smračila se čim me je videla; odmerila me je s gađenjem, ili možda strahom da ću je, bauljajući, pregaziti, i sklonila se u stranu. Otišla je ka glavnoj prostoriji bara, gde je ostatak mog društva raspravljao o relativnoj veličini sisa – i relativnoj osetljivosti na alkohol, što će koliko sutra biti veoma relevantno – zajedničkih poznanica.

Uhvatio sam se za vrata koja su se zatvarala za crvenokosom, željan da konačno stupim u praznilošte bešike, ali, u poslednjem trenutku mi je palo na pamet da crvenokosa i ja verovatno ne bi trebalo da koristimo iste prostorije. Okrenuo sam se oko sebe, a onda se i hodnik okrenuo oko mene. Uhvatio sam se za prvo što mi je palo pod ruku, i ispostavilo se da je to bio neki čudni čovečuljak; nizak tip, ćelav, sa okruglim tamnim naočarima, tankim usnama i širokim osmehom punim sitnih zuba. Pod mojom rukom delovao je neobično lako, kao da je napravljen od balona.

„Izvini, matori“, rekao sam mu. On mi je pružio ruku.

„Ti bi u ve-ce? Hajde sa mnom.“

„Važi, matori“, odgovorio sam, dok su mi korenom kičme prolazili trnci. Nešto me je u sopstvenom odrazu u njegovim naočarima nateralo da pomislim kako bi bilo veoma loše da me baš on, baš sada, pogrešno razume. „Ali samo mi treba ve-ce.“

Matori se osmehnuo. Ako bi se osmehnuo još šire, krajevi usana bi mu se spojili na zatiljku.

Da li bi i zubi išli ukrug, oko cele glave?

Stomak mi se peo u grlo.

„Ne brini, vodim te u ve-ce tebe radi.“

Otvorio je jedno od ogledala u zidu i gurnuo me ispred sebe. U prostoriji je bio mrkli mrak. U prvi mah sam se uplašio da bi matori hteo da

me iskoristi, ali onda je nada mnogom zatrepila neonka, osvetlivši crno-bele keramičke pločice i klozetski inventar istih boja. Od toga mi je bilo samo još više muka, i našao sam se pred izborom: bešika ili želudac.

Još dok sam u glavi slagao misao o tome kako niko nije umro od upišavanja u pantalone, dočim se i jedan veliki Džim Morison (ili beše Džimi Hendriks?) udavio u sopstenoj povračci, a kako ne bih i jedan mali ja, a već sam obema rukama grlio crni i sjajni oltar porcelanskog boga i prinosisio mu tanak ručak i litre lošeg piva na žrtvu.

„Je l' ono tvoje momačko veče tamo?“, pitao je matori dok se raskopčavao ispred pisoara. Prišao sam mu istim poslom, boreći se sa opasacem. Ne znam zašto; tek sam posle shvatio da sam isti posao mogao da obavim i u već opoganjenu šolju.

„Moje momačko, da“, odgovorio sam mu. Neki đavo me je terao da bacim pogled ka njegovoj aparaturi, ali neki drugi đavo mi je govorio da to ne samo što ne bi bilo pristojno, već ne bi bilo ni pametno.

„Hrabriš se?“ pitao je ponovo.

„Više... Razmišljam. Šta bi bilo kad bi bilo, te fore.“

„Da si skrenuo levo kod Albukerkija, te fore?“

„Te fore.“

„I, je l' te zanima?“

„Koga ne bi zanimalo? Imao sam šansu, ne znam, kad sam bio u srednjoj, da odem na Aljasku da radim u nekom hotelu; ko zna gde bih sada bio...“

Tek sam tada shvatio da je matori okrenut direktno ka meni, baš u trenutku kada sam se konačno izborio sa farmerkama.

Nekoliko stvari desilo se u istom trenutku. Pantalone su mi klicnule do kolena. Ja sam se okrenuo od matorog, pokušavajući da se pokrijem. Keramičke pločice poda mnogom su se otvorile.

Otvorio sam oči pred plavim nebom, bolno svetlim. Moj svemir je vibrirao na suncu. Neko je pozadi uzbuđeno vikao.

„Veži se“, rekao je neko.

Shvatio sam gde se nalazim, ali ne i kako. Ipak, to me nije sprečilo da, koliko god nespretno, potražim remenje i vežem se za sedište.

Pređa mnogom se prostirao lanac titanskih planina vrhova okovanih ledom a padina ogrnutih stovletnim četinarskim šumama, podđa mnogom je bio kameniti krajolik prošaran jezercima, a ja sam lično bio upakovan u sedište u kabini nekog malog aviona koji je, pod mojom iznenada dodatom težinom, počeo da ponire.

„Sve je u redu, samo polako“, rekao je neko pored mene. I to ne bilo ko. Ja.

Jedan drugi ja, malo deblji, preplanuliji, izboraniji i sa neverovatno smešnim zulufima i neopravđano ružičastim kačketom, ali ipak, nepogrešivo, ja.

Ispravio je avion i mašio se interfona. Na severnoamerički akcentovanom engleskom izvinio se zbog turbulencija, pa najavio losa sa desne strane. Usporio je i zavio ulevo, zauzevši putanju paralelnu sa jednom širokom padinom. Na njoj je pasao jedan veličansveni rogonja. Iz putničke kabine iza nas začuli su se krici oduševljenja.

„Šta bi bilo da sam otišao na Aljasku, to si se pitao. E, pa, ovo. Čista lepota. Samo nebo, zemlja, voda, sve na dlanu.“

„Ali... pilot da budem? To me nikad nije zanimalo.“

„E, moj ja... Nema 'leba od konobarisanja. Mislim, ima, ali tanak je. Ovo ti je druga priča. Mislim, vidi ti ove lepote!“

I videh. Ali, znajući se, osećao sam da dolazi nastavak.

„Jedino... Niko ti ne kaže koliko će ti nedostajati da ti se neko obrati na tvom jeziku. Makar da ti opsuje mrtvu majku ako ga isečeš na pešačkom prelazu.“

Oćutao sam još jednu kratku stanku, pa pitao ono aktuelno. „Jesi li oženjen?“

„Nemam ti ja kad. Ali, ono, velika je Aljaska, a ovaj hidroavion ima domet od petsto milja, možda više. Ima uz svako jezero negde da se zagreješ, ako me razumeš. Ali jebeš ti sve to. Mislim, jebem ja. Mislim...“

Okrenuo se ka meni. U odrazu njegovih tamnih naoćara video sam svoje lice, a iznad svog ramena i jajastu glavu sa zmijskim usnama punim sitnih, oštrih zuba.

„Zanima te ženidba“, rekao je matori. „Ima i to.“

Utonuo sam u sedište i propao kroz njega.

Šljap – šljap – šljap – ŠLJAP – šljap – šljap

Umalo nisam ispustio činijicu koja mi se našla u rukama. Na njenom dnu sjajilo se nešto crno i uljasto.

Nalazio sam se u zadimljenoj prostoriji; stajao sam u redu. Ispred mene je jedan omanji čovek u jeftinom odelu, sa istovetnom činijicom u ruci. Ispred njega, kuvar na prvi pogled kineskog porekla, razvlačio je neke masne, debele rezance otresajući ih o sto ispred sebe, pa ih kuvao u ključaloj vodi.

Ubacivši jednu šaku rezanaca u lonac, drugu je upecao iz lonca i izručio je u činijicu čoveka ispred mene, pa mi se osmehnuo. Uzeo je komad testa i razvukao ga na isti način, pljeskajući ga po stolu, pa ubacio u lonac. Prišao sam, klimnuo mu glavom, i spremno prihvatio vrele rezance u činijicu.

Oponašajući svog prethodnika, iz činija na stolu pored kuvara sipao sam preko rezanaca seckani beli luk i suhu ljutu papriku, pa produžio do kuvareve partnerke, takođe (naoko) Kineskinje, koja mi je metalnom kašikom, uz ljubazan osmeh, sipala vrelo ulje preko porcije. Iz činije je zamirisalo na nešto što bih, ovako dezorijentisan, napola pijan, a napola mamuran, mogao da jedem na lopate. Budući korak ispred mene, Kineskinja je zavukla ruku u metalnu korpu ispred sebe i iz gomile štapića za jelo izvukla aluminijumsku viljuščicu i dala mi je.

Pogledom sam potražio slobodno mesto u prostoriji. U pomrčini između punih stolova, mahnuo sam si. Ponovo jednom drugom sebi, ovoga puta u svetlosivom odelu i sa strogocrvenom kravatom oko vrata. Prišao sam si i seo.

„Vidim u kom si stanju, stari moj. Hajde, navali“, rekao mi je ja u odelu, dok je točio nešto providno iz flaše u čašicu preda mnom.

Seo sam i počeo da motam začinjene rezance oko svoje viljuške. Slano, sočno, mirisno i vrelo testo. Gotovo da sam zaboravio da sam povraćao... Nedavno? Ja sa druge strane stola mi se nasmešio trgovačkim osmehom.

„Hajde, pogodi, čime se bavim? Gde sam skrenuo?“

Osmotrio sam ga pomno. Bio je izbrijan, kosa mu je bila puna gela, gotovo raskošno sjajna, a odelo gotovo uspešna imitacija nekog

skupljeg, italijanskog kroja, tek malo demodirano. Delovao mi je kao maneken, s tim što ni u kojoj varijanti neko sa mojim nosom i mojom vilicom ne bi mogao nešto da reklamira.

„Pomoći ću ti“, ponudio se. „Ja sam belac.“

Znam ja sebe. Nagurao sam još jedan zalogaj u usta.

„Ne, stvarno. To mi je posao.“

Podigao sam jednu obrvu i progutao zalogaj. Ono providno u čaši mamilo me je i odbijalo u isto vreme.

„Znaš da znam da znaš da ćeš i sam objasniti“, rekao sam mu.

„Okej, pretpostavljam da se pitaš šta bi bilo da si onomad, iz očajanja, otišao u Kinu da predaješ engleski Kinešćićima. E, pa, ovo je to. Ako izgledaš iole pristojno, mogu da te upakuju u odelo i predstavljaju kao međunarodnog partnera.“

„Ko da te predstavlja?“

„Ko god da plati! Bord direktora izgleda ozbiljnije ako imaju nekog belca u sastavu. Nema veze što nemam pojma o poslu. Ne znam ni čime se bavi firma! Samo sedim na sastancima i mudro se sašaptavam sa kolegama s vremena na vreme. Oni sve završe, ja samo... Izgledam.“

„Ne zvuči loše.“ Trgao sam ono iz čaše. Bilo je slađe i blaže nego što sam očekivao, ali ipak nekako otužno.

„Baidžou. Rakija od sirka.“ Dok sam razmišljao kako se to pravi rakija od nekog malog sira, dodao je: „Navikne se čovek.“

Mljacnuo sam na prazno. „Čovek se na sve navikne. Kako život inače?“

Ja u odelu se osmehnuo. „Nije loše. Solidna je ekipa s posla, kad ih malo bolje upoznaš. Vole fudbal, vole filmove... Ali imaju i neke svoje priče; malo je teško uvek da se uključiš. Meni je bitno da sam se dobro uglavio; šef me baš voli.“

„Kako si mu se umilio?“ pitao sam, predosećajući odgovor.

„Znaš kako? Preko ćerke. Zaljubila se u egzotičnog stranca, a tata kao tata – prenebregao je čak i to što niti znam kineski – ne cokći, znam se (ili te?), teže je nego što misliš – niti imam nekakvu svetlu budućnost u karijeri. Mimo njega, naravno. Ali, pazi, upravo smo završili jedan veliki posao.“ Zapalio je cigaretu. „Sutra potpisujemo ugovor, a prekosutra se ženim!“

„Čestitam. Kako se zove nevesta?“

„Teško mi je da izgovorim; tebi bi bilo nemoguće. Zovem je Sanja; njoj se to sviđa.“

„Sanja?“

„Sećaš se Sanje, one ridokose što se motala oko benda pre milijardu godina? One sa guzicom?“

Jebote, stvarno; pre milijardu godina. Ona se nešto motala oko benda sa kojim sam pokušavao da muziciram u srednjoj školi.

Oko benda... Ili oko mene?

Sipao sam sebi još jednu čašicu onog providnog. Tek tada sam primetio sklupčanog zmijuljka na dnu boce. Dok sam sipao, zmija se okrenula prema meni i pogledala me, očiju sakrivenih iza tamnih naočara.

sssssssSanja, dakle...

Zveckanje porcelana i miris kafe. I još neki mirisi, složeniji, još dublje zariveni u mali mozak. Piljevina, svež bajc, zemlja i korov, golubije đubre.

Sedim na stolici, a preda mnom se nalazi ručno tesan stočić. Na njemu šoljica i tacnica iz različitih kompleta, u njima kafa.

Preko puta mene sam ja.

Jedan grublji ja, snažnijih podlaktica, sa bradom od tri dana, otečenim nosom i sumnjivim sjajem u očima. Izgledam si i više, ali to je verovatno samo stvar utiska. Ovaj ja gleda me sa neskrivenim sažaljenjem.

„Hajde, znam da ti treba. U redu je, ja sam je kuvao.“

Ispijam kafu. Staro je kao da sam je ja kuvao. Odvratna je.

Čuje se škripa kapije i buka iz dvorišta. Drugi ja izašao je iz daščane šupe u kojoj sam se obreo da razgovara sa pridošlicom. Ja sam se osvrnuo oko sebe po najpretrpanijoj radionici koju sam ikada video. Stege i strugovi, šmirgle i turpije, lakovi i bajcevi, boje i lepkovi, četke i četkice, trube platna i tapeta, neprojeni drugi alat i materijal; naročito od sorte restlova i škarta koji bi neko ozbiljniji i suroviji bezobzirno nazvao đubretom. Ono malo nameštaja što je bilo u šupi – stočić i dve stolice – izgledalo je rađeno ručno; grubo, ali s ljubavlju, pa još iznenađujuće vešto oslikano motivima divljeg cveća. Posvuda po zidovima bile su police načičkane drvenim igračkama i krpenim

lutkama. Pored vrata bio je stalak sa gitarom i prašnjavo pojačalo starije od mene.

Čuo se razgovor iz dvorišta; neko je došao da mi donese prozorski okvir koji bi trebalo popraviti. Čini mi se da sam ponudio i oslikavanje prozorskog okvira, ali nisam siguran. Dok su pregovori trajali, začuo se i jedan ženski glas.

„Pijanduro matora, dokle ćeš da se zajebavaš sa tim sitnjarijama, bolje uzmi radi nešto...“

Ženski glas, poznat, ali skriven godinama cigareta i glasne grubosti.

„Kako nema šta da se radi, idi u baštu, oplevi je makar malo, uzmi luka za ručak, šta ćeš jesti? Ceo život si u toj šupi...“

Zakuckao sam nervozno nohtima po stolu. Zvonio je šuplje.

Iz bašte sam začuo svoj glas: „Dobro, bre, Sanja, daj mi dva minuta sa komšinicom!“

Pritisnuo sam ploču stola odozdo, i našao oprugu na kukici. Otpustio sam je, i skrivena fiočica se otvorila. U njoj je bila srebrna čaturica. Zatvorio sam je i ustao.

Mušterija koja je donela prozorski okvir kao da je otišla; svađa iz dvorišta nije prestajala. Prišao sam vratima šupe.

U prolazu, bacio sam čežnjiv pogled ka gitari. Jedan jedini prozor sastavljen od lepljenih komada razbijenog stakla propuštao je svetlo u šupu. Dva kruga ljubičastog svetla odbleskivala su na uglačanoj površini gitare. Prevukao sam prstom preko njih i zagledao se u pogled iza tamnih naočara.

„Oceloti“, rekao je neko, dok sam uzmicao pred kandžama najdivljijih mačaka koje sam ikada video. „Kao mali jaguari, samo još gadniji.“

Ovaj ja imao je obrijanu glavu i delovao je mamurno, onako napola zavijen u svileni plavi kimono na mrtvačke glave. Stajao je na zidiću oko jame sa peskom u kojoj sam se našao i pružao mi ruku. Čopor pegavih krvoločića primicao mi se neumoljivo. Prihvatio sam ruku žuljevitu od sviranja, pa poskočio, taman na vreme da izbegnem najagresivnijeg mačka.

„Opasniji nego što bi se reklo sudeći samo po veličini.“ Bilo mi je lako poverovati na reč. Pokazivao je jednog po jednog: „Ovo je

Pepito, zvani Tito, Hulijeta, Isabela, Handro, Don Migel, Tito Dva – ne Drugi – Crvena Sonja, i... Tu je negde i Padre Rodrigo Garsija, krije se. Nisu jeli danas, malo su nervozni.“

Meni su svi izgledali isto; amalgam zlih očica i gorih zubića. Pošto je opasnost minula, osvrnuo sam se oko sebe.

Prostorija u kojoj sam se nalazio bila je kružna, visoke tavanice a jednu trećinu zida zauzimao je prozor. Zgrada u kojoj sam se obreo bila je izgrađena na makijom obrasloj padini koja se strmo spuštala ka nekom neznanom, osunčanom moru. Stepenište od belog kamena završavalo se malim pristanom uz koji je bila vezana mala jedrilica.

„Okreni se“, rekao sam si, tako da sam se okrenuo i suočio sa dekorom. Zid je bio pun leševa. Požuteli skeleti ljudi bili su načičkani po zidu, uklopljeni u čudovišnu konstrukciju koja je dosezala sve do vrha blago zasvođene tavanice. Kada sam malo bolje pogledao, shvatio sam da je to sve jedna scenografska konstrukcija, postavljena oko platforme u sredini. Tek mi je na drugi pogled postalo jasno da su kosti od dobro obrađene plastike ili nekog sličnog materijala.

Sa obe strane te konstrukcije bila su vrata, a uz ostatak zidova bili su razmešteni razni komadi nameštaja. Jama sa ocelotima zauzimala je celu sredinu sobe i bila je ispunjena zemljom u kojoj je raslo neko žilavo drveće i krupnim kamenjem.

„Pazi sad ovo“, rekao je moj drugi ja, i šapnuo nešto u daljinski upravljač koji je odnekud izvadio. Po morbidnoj konstrukciji upalile su se stotine svetiljki, razotkrivši je kao predstavu jednog lica stepenaste piramide. Pri vrhu su formirale ogroman natpis: *Los Aztecas*.

Jedva sam našao snage da se održim na nogama. Asteci su bili jedan od četiri benda koja sam neuspešno pokušavao da održim na okupu, sastavljenih od onih sedmoro hevimetalaca iz moje generacije u srednjoj.

„Ti si odustao. Ja sam istrajao. Na jednu od tih svirki na kojoj je nastupala ko zna više koja neusvirana, improvizovana postavka, greškom je upao sin meksičkog ambasadora. Klinac ložana totalna, ali dobro povezana. Svirali smo mu na rođendan. Prva plaćena svirka! Njegova ekipa je poludela. A njegov brat? Slučajno najvažniji rok producent u južnoj Kaliforniji. I tako, ode bend u Ameriku.“

Mislim da sam bio zelen od zavisti. Ali...

...mora da ima nešto. „Nastavi, molim te.“

„Pa, ništa. Imali smo ta dva albuma, turneje po Americi i Evropi, cela operacija, čuda, ludila. Znaš koliko ljudi prati jedan, realno, osrednje poznat bend? Karavan, minimum pedesetoro, praktično, slugu, svuda oko tebe. I tako par godina, i onda – ništa.“

Raširio sam ruke. „Meni ovo ne izgleda kao ništa.“

Drugi ja je coknuo jezikom, prišao jednom ormaru, i iz njega izvadio gitaru.

„Shvatiš posle nekog vremena koliko je sve to isprazno. I muzika, i nastupi, i žene, i pare... Sve izgubi smisao. Čak sam i alkohol prestao da pijem.“ Seo je na ivicu jame sa ocelotima i udario par tužnih akorada. „Mislim... još ima svega toga. Trebalo je imati minimum mozga i dobro odabrati šta i kuda sa parama, tu se mnogi zajebu. Ali umori se čovek. Sada kapne ponešto od prava, neka melodijica za reklame... Živi se.“

„A žene ništa? Samo mačke?“

„O, ne, tu su. Iza onih vrata.“

„Tu su?“

„Da, neke dve gimnastičarke. Ili plesačice. Ne sećam se više. Pratile su me iz kluba u kojem sam imao neki sastanak pre neki dan.“

Slegnuo je ramenima i okrenuo se svojim ocelotima. Osetio sam ledeni dah na ramenu. Osetio sam pogled iza tamnih naočara na zatiljku. Nisam se okrenuo.

Prišao sam sebi s leđa i stegao se oko vrata levom rukom. Bilo je lakše nego što sam očekivao. Pokušavao sam da se setim koliko je vremena potrebno da čovek bude bez vazduha da bi konačno umro, ali nisam puštao stisak dok nisam osetio gorak zadah urina. Teže je bilo paziti da ne pogledam ni u jednu reflektivnu površinu dok sam to radio.

Kada mi je leš konačno omlitavio u rukama, jednom rukom sam uhvatio okovratnik kimona a drugom vrat gitare. Leš je pao u jamu punu gladnih divljih mačaka.

Kada ga očiste, priključiće se skeletima na zidu. Dotad ću već naći neki način da se zabavim – sve dok me podsvest ne prevari da pogledam u neko ogledalo. Dva prijatna alta dozivala su me iza vrata.

Antea Benzon

FILM (NE)ISTINA

Prošla su dva tjedna otkako je gospodin Fran preminuo, a još nisam otišao pokupiti filmove. Bio mi je mentor i dobar prijatelj te sam više puta bio u njegovoj kući, ali ući unutra otkako njega više nema bila je sasvim druga stvar. Usprkos tome što mi je oporukom ostavio sve filmske vrpce koje je posjedovao, bile one autorske ili kupljene, i tome što mi je tu namjeru obznanio više puta još za svojeg života, nisam imao osjećaj kao da sam imao pravo na njih. Dokumentarci koje je snimao bili su spektakularni hitovi u kinima, ali vidjeti neprerađene snimke i originalne vrpce bilo je nešto što smo smjeli gledati samo mi u klubu kada bi se on vratio s jednog od svojih dugih putovanja i pokazao nam što je sve snimio u zemljama na drugim krajevima svijeta. Bio je vjerojatno najpoznatiji autor dokumentarnih filmova u regiji, u tolikoj mjeri da je gotovo svaki uspješan dokumentarac s našeg područja bio njegovo djelo.

Mnogi od nas u klubu mogli smo samo sanjati da postanemo poput njega, da napustimo grad i mjesecima plovimo morima i kročimo neistraženim mjestima, da snimamo velike, spektakularne prizore kakvih nema kod nas, osobno upoznajemo običaje dalekih zemalja i prenosimo ih publici. No ipak, nitko od nas nije bio spreman na takva dugačka i iscrpljujuća putovanja koja su iziskivala ogromne količine vremena, napora i novca, nečeg što mi s obiteljima i drugim sigurnijim poslovima nismo mogli priuštiti.

U našem je klubu tako bio samo jedan dokumentarist takve vrste, i to je bio veliki gospodin Fran. A zbog nekog razloga, svojeg je nasljednika vidio baš u meni, novopečenom diplomiranom glumcu i amaterskom snimatelju, koji je neuspjelo pokušavao snimiti adaptacije Shakespeareovih predstava već nekoliko godina. Ne znam točno po čemu sam se isticao, možda upravo u svojim kazališnim korijenima jer je i sam gospodin Fran bio ljubitelj drame, ali mi je na pamet uvijek padao onaj dan kad sam kod njega bio na čaju i kada mi je pokazivao snimke Londona i predstava u Globe kazalištu. Sjećam

se da me entuzijastično poticao da svakako jednom odem i sam ih pogledam uživo, a onda je napomenuo da je negdje u podrumu imao par starijih filmova čija bi me tematika mogla zanimati, ali da će ih ostaviti meni da ih sam pogledam jednom kad on umre. Nisam onda razumio zašto mi ih nije odmah pokazao, ili ako već nije htio, zašto se toliko radovao tome da ih pogledam ako se to trebalo dogoditi tek nakon njegove smrti. Ako je bilo do toga da mu se jednostavno nije dalo kopati po podrumu da ih pronađe, mogao sam ja to učiniti i dok je bio živ.

Upravo me sjećanje na taj događaj držalo budnim otkako je prvotna tuga od vijesti o njegovoj smrti prošla. Zbog kojeg bi razloga morao čekati nakon njegove smrti da pogledam te filmove? Je li njihov sadržaj bio skandalozan? No mene skandalozni sadržaji sigurno ne bi zanimali, ne, rekao je da bi tematika bila od iznimnog interesa za mene, tako da nisam imao pojma. Ako su u pitanju bile obične snimke Shakespearea, ili nekih drugih predstava, nisam vidio razloga za čekanje.

Tako sam se, napokon skupivši hrabrost, jednog subotnjeg popodneva uputio do njegove kuće. Nije imao obitelji tako da je svu svoju imovinu donirao filmskim udrugama, studijima i klubu, isključujući jedino vlastitu filmsku kolekciju koju je ostavio samo meni. Vjerojatno je znao da od stotine filmova koje je imao nisam mogao uzeti baš sve, ali je zamisao sigurno bila da odaberem i uzmem one koji me zanimaju, a ostatak ostavim klubu. Tako sam kroz tada već polupraznu kuću proletio zanemarujući sve filmske role na njegovim policama čije sam naslove sve dobro poznao, te se uputio direktno prema podrumu.

A podrum je, kao što ih većina jest, bio mračan i pun starih stvari. Začudilo me doduše što nisam osjetio nikakvu vlagu u zraku, što više, zrak je umalo bio više suh dolje nego u ostatku kuće, što nije karakteristično takvim mjestima. Moguće je bilo da je upravo zbog filmova koje je ondje držao posebno pazio na vlagu zraka. Na moju sreću, pronašao sam prekidač tako da se nisam trebao snalaziti sa svjetiljkom kao da sam u horor filmu, te krenuo u potragu.

U podrumu sam, osim nešto poslaganog starog namještaja, neko vrijeme razabirao kroz kutije pune starih knjiga i odjeće, kao i

potpuno nasumičnih predmeta dok nisam u jednom od starih ormara pronašao nekoliko velikih drvenih kutija s natpisom "Dokumentarci – povijest". Odmah ispod dopisano je "Za Gjivu". To je moralo biti to. Odmah sam zgrabio jednu i izvukao je u kuću uz napor jer je bila puna filmova.

Kako je kutija bila čvrsto zatvorena, gotovo vakuumski, trebalo mi je neko vrijeme da je otvorim što sam proklinjao, ali kada sam vidio da su svi filmovi unutra u savršeno čistom stanju, bez zrnca prašine, odmah sam povukao sve prostote koje sam ranije izgovorio.

I zaista, kao što je pisalo na kutiji, svi su filmovi unutra bili dokumentarci povijesne tematike; Osnivanje Rima, Sumer, Tang dinastija... Bilo ih je pedesetak u kutiji, svi s nekim razdobljem u povijesti i dodatkom "dokumentarac". Isprva, ništa začuđujuće jer je Fran sve svoje filmove označavao s imenom mjesta umjesto pravim naslovima, ali onda sam postao svjestan da on nikada nije spominjao snimanje tih povijesnih dokumentaraca, niti ih je ikada pokazivao, a ja sam se tad uvjerio da ih nije niti držao na policama s ostalim filmovima, već zakopanim u podrumu. Dobro, pomislio sam, možda su to njegovi stariji radovi. Možda se prije više oslanjao na prodavanje snimaka povijesnih lokacija širom svijeta nekim udrugama koje bi ih zatim koristile u svojim povijesnim dokumentarcima jer im je bilo skupo odlaziti na ta mjesta, ili je sam bio dio takve udruge.

Ali ipak, sve me vrijeme morio nelagodan osjećaj. Gledao sam u pedesetak filmova u samo jednoj kutiji što je značilo da ih je bilo stotine, što je bila pozamašna količina, pogotovo kada se u obzir uzme raspon lokacija koje su obuhvaćali. Teško je bilo za povjerovati da je u svojim ranijim godinama uspio nakupiti toliku količinu, a da se danas nije znalo ni za jednog od njih, niti da se bavio takvom vrstom dokumentarca općenito.

Zaključio sam na kraju da su to morali biti samo alternativni rezovi njegovih poznatih filmova, samo s povijesnim lokacijama, možda ih je potajno prodavao kome su trebale i to je bilo to. No, kutija je nosila moje ime, a sam gospodin Fran je rekao da će me filmovi zanimati.

Postojao je naravno samo jedan način da odmah ustvrdim o čemu je bila riječ, a taj je bio odgledati jedan od njih. Da, mogao sam otići do kluba i pustiti ih na projektoru ondje, ali šanse da bi bio

sam su male, a osjećaj da su ti filmovi bili samo za moje oči me sve vrijeme grizao dok sam razmišljao o toj opciji.

Zato sam bez mnogo daljnjeg razmišljanja, namjestio projektor gospodina Frana koji je i dalje ostao netaknut, te odlučio odmah ondje pustiti jedan. Nije moglo biti štete u tome, a gospodin Fran mi ne bi zamjerio što posuđujem projektor.

Neko sam vrijeme prebirao po filmovima, pokušavajući odrediti koji me najviše zanima, pa sam se na kraju odlučio za "Dan u Rimskom carstvu – dokumentarac". Rim je bio lijep grad pa zašto ne. Namjestio sam film na projektor, prigušio sva svjetla i pustio da se vrti.

S obzirom na to da su vjerojatno bile neobrađene snimke, kakve je Fran znao pokazivati u klubu, film nije imao nikakav naslov ni tekst, već je snimljen sadržaj odmah krenuo.

Prva je statična scena ulice, vjerojatno u samom centru Rima gdje su bile stare kuće, te se nekoliko ljudi moglo nazrijeti u daljini. Kretali su se prema kameri, ali baš kada se činilo da će prići dovoljno blizu da su im se lica mogla razabrati, scena se promijenila i sada je prikazivala nekakav forum s mnoštvom ljudi. Ništa se naravno nije moglo čuti jer film nije imao zvuka, što je činilo čitavu scenu pomalo neugodnom jer se umjesto žamora i atmosferskih zvukova čula samo vrtnja filma na projektoru.

Međutim, ubrzo sam shvatio da nije tišina bila izvor moje nelagodnosti. Nisam to odmah primjetio, ali sam brzo uvidio da je Forum bio u iznenađujuće očuvanom stanju, sve strukture, hramovi i bazilike izgledale su kao nove. Nikada nisam čuo ni vidio tako dobro očuvan rimski forum, pogotovo ne te veličine, ali što sam dalje gledao, nelagoda je postajala jača. Shvatio sam da su svi ljudi koji su prolazili formom bili odjeveni poput Rimljana, u tunike i toge, s autentičnim frizurama, a potom da nigdje nije bilo ni traga ikakvim natpisima, radnjama, trgovinama ili kočijašima. A kao najveći šok, kada je iduća scena prikazala forum iz drugog kuta, bio sam siguran. To je bio glavni forum u Rimu. Morao je biti, iako nisam nikada osobno bio ondje, vidio sam brojne fotografije i crteže, čak i neke od filmova gospodina Frana, i bio sam poprilično siguran da to nije moglo biti ništa drugo. Samo što jasno, forum je bio u ruševnom stanju, a ovdje je bio nov. Razlike nisu stajale samo tu, brzo sam primijetio da su

neke bitne građevine nedostajale, poput crkve svetog Luke i Martine, ali da su na njihovim mjestima bile bazilike koje više nisu trebale postojati. Bio sam pomalo zbunjen neko vrijeme, pokušavajući se uvjeriti jesu li me oči varale, jesam li zaista gledao u rimski forum ili neko slično mjesto, možda čak i filmski set s glumcima. Ipak, što je film dalje išao, sve sam više bio uvjeren da je to moralo biti autentično; Scene su se samo redale, prvo još nekoliko kutova foruma koje su samo potvrdile da je zaista bio Rimski, zatim nekoliko ulica, pogled iz bazilike prema van, par scena trkališta koje je moralo biti *circus maximus*, kojim je prolazila samo jedna kočija pred gotovo praznim gledalištem, nekoliko savršeno očuvanih hramova, i na kraju scena koja je sve zapečatila, pogled na Koloseum s okružujućim građevinama, svim potpuno očuvanim.

Nisam više mogao vjerovati svojim očima. To nipošto nije mogao biti filmski set, bio bi ogroman, a svi ljudi odjeveni poput Rimljana, njih stotine posvuda, nisu valjda mogli biti statisti. Film se ni u jednom trenutku nije fokusirao na neke likove, već je kao što je naslov nalagao samo dokumentaristički prikazivao scene života, kao što je većina ostalih dokumentaraca gospodina Frana običavala.

Baš zbog toga, što nikada nije ništa lažirao, već prikazivao život kakav jest, stajao sam šokiran kada je scena prikazala Koloseum pun ljudi koji su vidno navijali i vikali, a zatim neprekinutu scenu borbe dvojice gladijatora. To nije bila gluma, bio sam čvrsto uvjeren da su se zaista borili za život, a moja sumnja se potvrdila kada je bez ikakve cenzure jedan gladijator probo drugoga i kada je ovaj beživotno pao na pijesak koji se počeo topiti krvlju. Scena odmah nakon je prikazivala ložu u daljini, i čovjeka koji je stajao u njoj, nadgledajući borilište pod sobom.

Film je tu završio, a ja sam razjapljenih usta ostao zaleđen u fotelji. Nisam znao što misliti. Te se snimke ni po kojem aspektu osim svoje zbunjujuće lokacije i vremena nisu razlikovale od ostalih filmova gospodina Frana. Samo čiste dokumentarističke scene, jedna za drugom, bez uređivanja i tona.

Nešto duboko u meni je govorilo da sam nabasao na nešto što nije trebalo postojati. Kako je i moglo, u antičkom Rimu nisu postojale kamere ni film, a ja sam sjedio s relativno modernim filmskim

projektorom i gledao prizore naizgled stare više od tisuću godina. Nisam znao je li me hvatao strah, zbunjenost ili zaintrigiranost, ali morbidne je znatiželje definitivno bilo, te sam brzo zgrabio sljedeći film iz kutije koji mi je pao pod ruku, "Grčko-perzijski rat" te ga namjestio na projektor.

Ovaj je film, za razliku od prošlog, imao karticu teksta od nekoliko sekunda na početku koja je samo glasila "Bitka kod Termopila", a onda su bez ikakvog upozorenja počeli prizori. Bila je to zaista bitka, u to nije bilo sumnje; ljudi, s mačevima i štitovima, klali su se bez kompromisa i bez cenzure ravno preda mnom. Brzo sam zaustavio film, jer je nasilje bilo previše za mene, a dovoljno sam vidio. Nisam znao zašto sam to napravio, ali kao da i dalje nisam htio biti uvjeren, izvukao sam još jedan nasumičan film, ovog puta "Dan u Chichén Itzi". Iako sada već zasigurno nisam očekivao vidjeti gužvu moderno odjevenih turista ispred ruševina kao što je to običavalo biti, opet sam ostao šokiran kada je prva scena prikazala gradilište i još nedovršen hram Kukulkana, koji je naravno bio izgrađen prije mnogo stoljeća. Naivno sam se na nekoliko trenutaka ponadao da sam donio krivi zaključak te da u pitanju nije bilo građenje, već možda neka vrsta restauracije te da je snimka nedavno snimljena, ali nakon još nekoliko scena iz drugih kuteva, kao i drugih mjesta u gradu, nije bilo sumnje. To nisu bile ruševine grada ni moderni turisti, već grad za vrijeme svojeg vrhunca s mnoštvom stanovnika.

Do tada je osjećaj da sam gledao nešto krivo, nešto što ni po kojoj povijesnoj prilici nije trebalo postojati kao video dokaz davno prošlog vremena, polako prestao gubiti jačinu, gotovo kao da sam već to prihvatio kao činjenicu. Ali uistinu, nisam mogao. Odakle gospodinu Franu snimke iz vremena kada video kamere nisu postojale? Ti filmovi nisu bili samo neki tajni jako dobro falsificirani projekti, film tako neviđeno dobre produkcije zasigurno bi bio naširoko poznat, a kamo li njih stotinjak. Ostajalo je moguće samo jedno rješenje, a previše sam se bojao pomisliti ga.

Umjesto toga, iako me sada već počeo hvatati iracionalan strah, ponovno sam otišao u podrum i izvukao sve preostale kutije, a zatim izvadio i počeo brojati filmove koje su sadržavale.

Izbrojao sam ih na kraju 163, te ih sve poslagao jedne na druge. Svi su naslovi implicirali sadržaj jednak onome što sam do

sada odgledao, s određenim povijesnim lokalitetom ili događajem i dodatkom 'dokumentarac.' Nije bilo razloga, a da ne povjerujem da nijedan od tih filmova nije fizički trebao postojati.

Ipak, postojalo je jedno odstupanje, a to je bio film "Sofoklo: Kralj Edip".

Iako sam zaključio da sam se više trebao zamarati bitnijim činjenicama, kao jesam li i kome sam trebao pokazati ove filmove, ili ih negdje sakriti i pokušati zaboraviti, glumac i kazališni ljubitelj u meni nije mi davao mira dok nisam odgledao i tu snimku. S obzirom na naslov i ono što sam do sada vidio, svakakvi su se zaključci vrtjeli po glavi, te jednostavno nisam mogao ni o čemu drugom razmišljati u tom trenutku. Možda je to bilo upravo ono na što je gospodin Fran mislio kada je rekao da u podrumu ima neke filmove koji bi me mogli zanimati.

Kako me znatiželja na kraju nadjačala, odlučio sam o daljnjim odlukama razmišljati tek nakon što odgledam i taj film.

Otvorivši metalnu kutiju i izvadivši filmsku rolu pak, opazio sam da je još nešto bilo unutra - papir, presavijen, a na njemu je pisalo: "Gospodinu Gjivi Gunduliću".

Bez razmišljanja sam ga zgrabio i odmotao, te brzo počeo čitati njegov kratak sadržaj jer sam prepoznao rukopis gospodina Frana.

„Ako ovo čitaš momče, onda me sigurno više nema, ali zato neka kraj moje karijere označi početak tvoje. Za objašnjenje se slobodno obrati cijenjenom gospodinu Shakespeareu, već sam mu rekao za tebe tako da se ne ustručavaj zvati. Tko zna, možda ti i pomogne s produkcijom adaptacije. F.R.“

To je bio kraj poruke, a ispod je još samo bio napisan broj telefona.

Neko vrijeme sam gledao u papirić, potpuno zamrznut u mjestu, ne vjerujući da je poruka bila namjenjena meni. Gospodin Fran je bio utjecajan i izvan Dubrovačke Republike, poznat po svijetu, a u Londonu je bio više puta, tako da nije bilo sumnje da je poznavao Shakespearea. Ipak, pomisao na to da sam ne samo u ruci držao telefonski broj najvećeg dramskog pisca današnjice, već mu i bio preporučan, činila mi se gotovo nardealnom kao i filmovi koje sam ranije pronašao.

Zaboravivši na sve osim iznenadnog osjećaja žurnosti, brzo sam spakirao filmove natrag u kutije, uključujući i Eshila, kojeg sam ipak odlučio odgledati kasnije, te ih jednu po jednu odnio u svoju kočiju. Morao sam ga što prije nazvati.

SAMOZVANAC

- Će sam ja ovo?!
- Mrtva glava, jezik progovara! – ogłosi se neko iz mraka.
- Ko si ti tamo? Izađi da te vidim.
- Kako ćeš me vidjeti u ovoj pomrčini?
- Ja vidim i noću.
- Ne možeš me vidjeti, ni ja tebe!
- A ko si ti tamo u mraku?
- Ja sam onaj što te je stalno pratio za života i nakon tvoje navodne smrti. Ja znam ko si ti, ali ti ne znaš ko sam ja!
- A, Će smo ovo?
- Evo nas u Crmnici, ispred crkve Svetog Nikole u Donjim Brčelima. Eto krug se sastavio, poslije 250 godina. U ovome narodu, i šire, poznat si i prihvaćen kao *Šćepan Mali – Stefan Picolo*. Potpisivao si se *Mi Božjom Milošću Stefan Mali*. A i ti, u stvari, ne znaš ko si. I nikad nećeš saznati.
- A znaš li ti ko sam ja?
- Ne znam ni ja. Ja te znam samo kao Šćepana Malog.
- A šta, u stvari, znaš o meni?
- Znam svašta, a o sebi ništa. Ti si ono što si za života stvarno bio, ali i ono što su drugi i vrijeme napravili od tebe.
- Znam samo da sam se odnekud stvorio u nekoj šumi, u Zemlji crnih brda. Sjećam se da sam poslije dugoga lutanja banuo pred kuću Marka Vukova Vranete, u Mainama. Ćeca su istrčala napolje i zavikala uglas: Ima neko, neki čovjek, putnik namjernik! Na njihovu graju izađe domaćin, pozdravi me i upita ko sam. Nekako zbunjen, ja odgovorih: *Niko!* Pošto nijesam znao ko sam, ni kako sam se stvorio u ovoj neobičnoj zemlji, odgovorih tako.
- Dobrodošao Niko!
- I primi me u kuću. Žena mu bolesna ležaše, jedva me pozdravi. U svijesti mi sinu da sam u svome lutanju brao trave i otkrio nemušti govor bilja. Javljale su mi se razne biljke: Ja liječim od ovoga, ja

liječim od onoga. Ja sam ih brao i stavljao u torbu. Tu sam zakonačio i ostao.

S prijateljih se sa domaćinom i njegovim prijateljima kapetanom Markom i kaluđerom Teodosijem. Poslije nekoliko dana izliječnih domaćinovu ženu i izadoh na glas kao travar i vidar. Nešto me je vuklo pa sam noću po vedrini stalno izlazio napolje i dugo, dugo gledao u ozvjezdano nebo, po nekom unutrašnjem instinktu. Gonila me je neka neobjašnjiva čežnja, kao vuka dok noću zavija, kao da mi je tamo zavičaj, među zvijezdama koje su ravnodušno treperile. Ponekad mi se činilo da mi šalju neke nejasne znake i poruke, ali ja nijesam ništa razumio. Samo me je tamo nešto vuklo.

- A što ćeš ovđe, - upita onaj glas iz tame?

- Kao da mi se polako vraća sjećanje, rasvit svijesti. U stvari, pošao sam da tražim sebe, nekadašnjeg. Zato pitam: đe su moje kosti? Ovđe sam, čini mi se, ubijen i sahranjen.

- Ti jesi ubijen, ali nijesi umro. Ne mogu se duh i duša ubiti, pogotovo ako nijesi od ovoga svijeta. Mi dvojica ne možemo umrijeti kao što ljudi umiru.

- A ko si ti, moliću lijepo?

- Ako baš hoćeš da znaš, ja sam tvoj zemaljski dvojnik zaštitnik, tvoje drugo ja. U stvari, mi smo jedno. Ja se sjećam i onoga čega se ti ne sjećaš. Sve znam o tebi. Samo ne znam stvarno ko si. Ne znam. Niko ne zna tvoje porijeklo i identitet. A ne znam ni ja svoje. Takva nam je sudbina: moja zemaljska, a tvoja zemaljska i nebeska. Kažnje-ni smo ljudskom sudbinom, ali živimo u razmjerama vječnosti.

- Će su moje kosti? Imao sam ih u ljudskom obliku, kao Šćepan Mali.

- Tužna je priča o tvojim kostima, Šćepane, o njihovoj sudbini. Tu su, a nijesu tu. Ali je mnogo tužnija i tragičnija priča o tvome životu zemaljskom, do smrti i nakon nje. Ono što je ljudsko u tebi, to je umrlo, ali ne i ono čemu smrt ne može ništa.

- Zašto me želja vuče ka zvijezdama i prije i poslije ljudskog kraja, ako kraja ima?

- Ti si se vratio tamo, nebeski putniče, samo što toga nijesi svjestan. Ovaj dolazak je samo tvoja nova avantura.

- Ništa mi nije jasno: Ja sam ti, a ti si ja?!?

- Ali, kamo sreće da je samo to. Ti si u svome vijeku prošao kroz više identiteta. Neke si živio, a neki su ti vremenom pripisani. Sve se zamrsilo i zaplelo. To klupko je teško razmrsti. Ukoliko nije stvar providenja, kapetan Marko Tanović, Marko Vukov, kod koga si živio i monah Teodosije Mrkojević i neki drugi glavari naturili su ti identitet ruskog cara Petra III, muža Katarine II, a unuka Petra Velikog, koji navodno nije ubijen u atentatu 1762. godine, već se nekim čudom spasio, stigao u Crnu Goru i pojavio u tvome liku, tako da si ti ostao bez sopstvenog identiteta, ko god da si bio. I eto, sad tragaš za njim, za sobom i tražiš svoje kosti. Postao si crnogorski car i uzburkao cijelu Evropu, posebno velike sile: Otomansko carstvo, Mletačku republiku i carsku Rusiju. Ali imao si i sreće. Zauzeo si mjesto u životu, sudbini i istoriji ovoga maloga, a velikog naroda. Skrenuo si pažnju cijele Evrope na sebe i Crnu Goru kojom si vladao suvereno sedam godina. A došao si u Zemlju crnih brda u najtežem razdoblju njene istorije – u besudno doba. U vrijeme kad su tom zemljom vladali bezvlašće, anarhija, nasilje, plemena među sobom bila zakrvljena, a otimačine, krađe svakodnevna pojava, a česta razbojništva i krvne osvete, otmice žena i đevojaka. Kad je važno: oko za oko, zub za zub. Slabo se proizvodilo, a gladne godine i po nekoliko zaredom. A narod vrlatne prirode, u borbi za goli opstanak.

Samo je autoritet ruskog cara u tvome liku mogao da unese u zemlju mir, poredak, pravdu i sigurnost. Dobro si se snašao u besudnoj zemlji, među samovoljnim narodom. Voljeli su te Crnogorci i poštovali. Nijesu te se odrekli ni kad si napustio bojište i sklonio se u Crmnicu ni kad te je knez Dolgorukov demistifikovao da nijesi ruski car. Za njih si bio i ostao – car. Crnogorci su osjetili moć tvoje čvrste vladarske ruke i karaktera i poštovali su te. Ti si imao apsolutnu svjetovnu vlast, a vladika Sava crkvenu. Odvojio si crkvu od države i pokazao Crnogorcima kojim putem treba da idu. Narod je vjerovao i da si u vezi sa nekim višim silama kada je prilikom velikog turskog napada 1768. sa tri strane na Crnu Goru grom udario i istoga dana upalio džebanu u turskom logoru na Viru i mletačku u polju budvanskom. To je unijelo strašnu paniku, pometnju i strah u tursku vojsku koja je počela odstupati i bježati.

I za života i kasnije mnogi su se bavili tvojom ličnošću i karakterom. Jedni su te osporavali, kudili i klevetali, drugi hvalili i glorifikovali. Bavili

su se tvojim spoljašnjim likom, rastom i stasom i različito opisivali, iako su te svojim očima videli. Kad si došao u Crnu Goru bio si na početku četvrte decenije.

Pronosili su se razni glasovi o tvome porijeklu i identitetu, razne uhode, špijuni, diplomate, činovnici, a kasnije istoriografi i drugi, književnici i umjetnici ispredali su priče.

U decembru 1767. francuski konzul u Dubrovniku javlja svome ministru da si ti neki poslanik sa ruskog dvora, koji se potpisuje kao Stefano Pico. Onda se pronijela fama da je tvoj predak sinovac Balše II, koji je vladao Krojom, da ti je otac živio u Južnoj Italiji i da se oženio Dalmatinkom iz Senja. Po očevoj smrti porodica je došla u Senj. Kako si odrastao, interesovao si se za svoje porijeklo i ustanovio da si Balšić. Kad si saznao ko si, krenuo si u zemlju svojih predaka sa bokeljskim pomorcima. Oni pronose famu da bi ti mogao biti ruski car Petar III. Tako su te, navodno, Crnogorci prihvatili, a ne kao Balšića. Tvoj dolazak, kao ruskog cara, napravio je pravi metež, ustalasio mase, a uplašio neprijatelje Crne Gore. Za njih si bio skitnica, protuva, varalica, avanturista, neznanac, samozvanac, opasan čovjek. A svi su nastojali da proniknu u tvoje porijeklo, identitet, tvoju tajnu misiju. Svi su te se plašili kao ruskog cara.

Ti si Šćepane, samozvanče, prihvatio to teško breme na sebe, samo da pomogneš zemlji u koju si nekim čudom došao i narodu koji te je prihvatio kao ruskog cara. Uspio si da ispuniš nebesku misiju i opravdaš se sili koja te je poslala u besudnu zemlju, u svoj zemaljski zavičaj, ili tvojih predaka, kao dijete neba i zemlje.

Nijesi se sam predstavljao kao ruski car, iako ti je to godilo, već kao Šćepan Mali. Takvoga putnika, a bilo ih je raznih, nije dolazilo u Crnu Goru, kao što si ti. Niko nije odgonetnuo ko si i odakle si. A nijesi ni ti znao ni tada, a ne znaš ni sada.

A, moram priznati, ne znam ni ja. Bio si i ostao zagonetka istorije, koja nije riješena. Ali, kao tvoj zemaljski dvojniki znam dosta o tebi. Sumnjalo se i pričalo da si ovo ili ono. Istoričari su se, ne bez nekakvog animoziteta i predrasuda, vajakali i nagađali ko bi ti, u stvari, mogao biti: da si neki Jovan Ćuk iz Like, da si Dalmatinac, ili Raičević iz Crmnice ili iz Peroja, potomak naših iseljenika...

Da znaš, tri knjige su napisane koje navodno dokazuju da si ti Jovan Stefanov Balević, iz Bratonožića, prvi crnogorski doktor filozofije,

doktorirao u Haleu 1752. godine, u Njemačkoj, ali i da si bio oficir u ruskoj službi, poslat po tajnom zadatku u Crnu Goru, bez znanja carice Katarine II. Smatra se da su samo moćna braća Orlov, koji su te poslali u tajnu misiju u Crnu Goru, znali ko si.

To su samo konstrukcije mašte i zavisti, pizme i ile crnogorske i drugih. A taj Jovan Baljević je, po dokumentima umro 1769. godine. Po nekim tvojim vajnim biografima bio si nepismeni prostak i neznanica, a po drugima filozof, poliglota, oficir, mudrac...

Šta sve nijesi bio?!

- Nažalost ja o tome ništa ne znam, ali mi se tvoje pričanje čini poznatim, kao da sada sve to proživljavam.

- Nezahvalniče, ja sam o tebi na francuskom jeziku napisao prvu knjigu. Mi smo se za života poznavali – reče neki nepoznati glas iz tame. I ja sam vječiti putnik, veći avanturista od tebe. Ja sam konte Stefan Zanović, po nekom nepisanom pravu, kao potomak Kastriota i Crnojevića, imao sam pravo na crnogorski prijesto, a skončao sam, pošto su me svi izdali i ostavili, u amsterdamskoj tvrđavi, prerezavši vene i umro pod tvojim identitetom, Šćepane.

- A, ti si ta hulja, probisvijet i prevarant, znali ste se vi još na početku Stefanove vladavine, reče Dvojnjak. Ti si izmislio da Šćepan nije ubijen nego da je skadarskom paši poslao glavu svoga sluge umjesto svoje i da je ostao živ i netragom nestao. Onda si se ti Zanoviću, nakon deset godina pojavio pod njegovim identitetom, kao Šćepan Mali. Ali ni to te nije spasilo.

- Jeste, tako je bilo. Dželiti su me bacili u zajedničku grobnicu, mene Budvanina konte Zanovića, slavnog pisca i prijatelja Voltera, cara pruskog Viljema II, Katarine II i toliko slavnih ljudi.

Ni moćna, bogata i lijepa grofica Elizabeta Kingston nije me mogla spasiti, a voljela me iznad svega. Oklevetao me je i prošpijao iz zavisti i pizme onaj italijanski nitkov, hulja i zavodnik Kazanova. Moj život je bio veliki roman, literatura. Ja sam tragičar toga romana.

- Hvala ti Zanoviću što si prvi napisao knjigu o meni i mome životu, vladavini ovom napaćenom zemljom i samovoljnim, slobodoljubivim narodom.

- Ali se na tvoj račun dobro ishvalio, a tebe predstavio kao avanturistu i samozvanca. Projektovao si, konte, sebe u njega, reče ljutito glas Dvojnika Šćepana Malog.

A zacarili su ga mainski glavari, pokoj im duši. Došao im je kao ozeblo sunce i cijelom narodu crnogorskom.

- Sreća tvoja što te nijesam objesio, Šćepane Mali!

- E, ko si sad ti?

- Ja sam knez Dolgorukov! Narod te volio. Bio si mu potreban. Oprostio sam ti lažno predstavljanje i ostavio te da dalje vladaš tim varvarskim narodom.

- Nije tačno ono što ste napisali o Crnogorcima, kneže, pogotovo onaj Vaš zluradi oficir Rozenberg, oglasi se Dvojnik Šćepanov.

Stefan je ćutao, ali iznenada zavapi:

- Dvojniče, pošto sve znaš: đe su moje kosti?! To mi je jedino ostalo od ovozemaljskog života, ako ih uopšte ima!?

- Ostalo je tvoje ime, koje ništa ne može izbrisati, ni vrijeme ni ljudi. Ostalo je tvoje državotvorno djelo. Dragi moj Stefane Mali, kad te je onaj podmukli sluga, Grk mučki uspavao vinom i na spavanju zaklao, a glavu je odnio skadarskom paši da njome plati svoje sagrijehe. Glava je poslata u Carigrad i istaknuta je na turski bedem sa drugim glavarima pogubljenih. Jedne večeri, vidjeli su stražari, pretvorila se u užarenu kuglu i uznijela u nebo.

- Onamo odakle je i došla, - oglasi se neko neznan iz mraka, - tamo je i otišla.

- Po predanju, Stefane, Crnogorci su uz počasti i crkveno opijelo sahranili tvoje obezglavljeno tijelo. U znak poštovanja i zahvalnosti pored crkve Sv. Nikole u Donjim Brčelima podigli su ti grobnicu od zemlje visoku četiri stope, pokrivenu crvenom svilom, a iznad nje su stalno gorjele svijeće.

- Danas nema groba ni mramora, oglasi se opet neko nepoznat. Tvoje kosti su se prilikom restauracije i proširenja crkve 1861. godine, neobjašnjivo našle ispod poda.

- Je li to osveta Petrovića? - upita isti onaj nepoznati glas.

- Izgleda da jeste. Ali kosti ipak nijesu uništene, - dodade neko iz tame.

- Međutim, priča o tvojim kostima, Šćepane, tu se ne završava, nastavi Dvojnik. One su po drugi put oskrnavljene, a grob devastiran 2013. godine. Bez odobrenja i blagoslova su izvađene, a na njihovo mjesto je sahranjen sveštenik koji je ranije službovao u manastiru, a

upokojio se pod Ostrogom te iste godine. Dopalo mu se za života da ti otme grob i da, po oporuci, na tom mjestu bude sahranjen.

- I šta bi sa kostima!?

- Navodno se u oltaru čuva kovčežić sa kostima izvađenim iz groba, a mogle bi biti tvoje, care Šćepane. Pošto si bio ranjen od mine baruta prilikom građenja puta prema Crmnici, nema jedne butne kosti. Bilo je čak ideja da te proglase za svetitelja, kao navodnog ruskog cara. Ali ti to ne bi učinjelo čast, jer danas crkva u svetitelje promovise i okorjele zlikovce i zločince... Kao da ti se stalno neko za nešto sveti, crnogorski care – nebeski putniče. Eto bar kosti su sačuvane, ako su tvoje. Kaluđer Grigorije te i mrtvog istjera iz tvoga groba da bi u njega legao svoj prah. Ni kostima ti ne daju mira, nesrećni Šćepane.

Ali ti ime ne mogu izbrisati, djelo predati zaboravu, vječiti putniče i nedatnjice.

U tom času neđe u selu zapjevaše pijevci. Cijeli hor.

Kao kod Eshila:

„Nijednog čovjeka

Ne smatrajte srećnim

Dok mu ne vidite kraj!“

- De su moje kosti? - uspaničeno zapita Šćepan Mali.

- Sad znaš đe su! - odgovori Dvojnik.

- Blago tebi Šćepane! Mojih kostiju nema. Ali je bar ostalo ime i moji književni radovi. I knjiga o tebi. Moja je sudbina suviše ljudska – oglasi se Stefan Zanović i nestade u rasvitu.

- Tvoje kosti su, Šćepane, u ovoj crkvi, ako ih đavo nije ponio, zato što mu dušu nijesi potpisao.

A što ćeš sa kostima, care?! Zapita ga Dvojnik.

Ništa! Samo da sam siguran da ih ima. Da je od mene ostao bar neki fizički trag, osim dokumenata i sjećanja...

- Mrtva glava – jezik progovara! Začu se glas s neba.

- Tamne riječi koje se govore noću danju izgube svoj sjaj! Kaže stara persijska mudrost – uskoči opaskom pisac ove priče.

- Ali ipak ostaju!

Sve je u jeziku: i pamćenje i postojanje, reče Dvojnik i nestade pod prvim zracima sunca.

PUT U VJEČNOST

- Savladali ste latinski jezik do razine izvornog govornika, kada bi ih uopće više i bilo. To je bio posljednji uvjet koji ste imali prije samoga putovanja. Sve ostalo već znate. Držite se podalje od povijesnih zbivanja i budite spremni za povratak u roku od 24 sata. Deset minuta prije povratka, potkožni odašiljač će se aktivirati, zavibrirati i zasvijetliti. To će biti znak da se negdje sakrijete i čekate da vas vratimo natrag. - bila je to posljednja potvrda i odobrenje za putovanje predstojnika Odjela za pripremu putnika, tvrtke Tempus Fugit d.d.

- Konačno ćemo vidjeti Vječni grad, Tićo! Sva raskoš Rima, njegova veličina bit će pred nama. Vrijedilo je štedjeti novce gotovo pola života za ovo... - u ekstazi Zvonko se obratio supruzi, s kojom je vrlo skromno živio posljednjih desetak godina, kako bi skupili novce za ovo ekskluzivno putovanje.

- Budući da znate da ne možemo odrediti točno vrijeme u koje vas šaljemo, odstupanje može biti od nekoliko godina do nekoliko desetljeća. Vaša želja za kasnom Republikom bit će ostvarena, ali ne nužno i vrijeme vladavine Gaja Julija Cezara, kome se toliko nadate. U svakom slučaju, Rim je vaš! Vidimo se sutra u 10 sati. Ugodan dan i sretno. - nastavio je predstojnik i poželio im sreću za sutra.

Otkako su slučajno otkrili putovanje u prošlost prije nešto više od 40 godina na CERN-u, postepeno su putovanja kroz vrijeme ušla u turističku ponudu, kao i sva ostala putovanja, ali uz velike novčane svote i mnoštvo edukacije, evaluacije i pripreme, kako se ne bi utjecalo na određene povijesne događaje i tako kontaminiralo sadašnjost. Pripreme su znale trajati i po nekoliko godina uz stalnu psihološku analizu te jezičku, kulturološku i tradicijsku pripremu putnika za vrijeme i mjesto u koje odlazi.

Tihomira i Zvonko, cijeli život posvetili su izučavanju i proučavanju Rima, posebno potonje godine Republike i uspostavu Carstva, te su jedva čekali mogućnost odlaska u vrijeme o kojem toliko maštaju. Iako će imati samo 24 sata, dogovorili su se da će nastojati

iskusiti život onoga vremena u potpunosti i naučiti što više mogu kako bi po povratku mogli revidirati neka uvriježena mišljenja o životu običnog čovjeka u to vrijeme, ali i političkih zbivanja.

Svanuo je novi dan, a Tihomira i Zvonko, gotovo da nisu imali sna. Cijelu noć su razmišljali o ljepotama rimskih građevina i toga ma koje su planirali obući.

- Kada bih barem mogla poslušati Cicerona! - vidno uzbuđeno uzviknula je Tihomira, dok se spremala za posjet tvrtki Tempus Fugit.

- Zamisli da se nađemo na Forumu i prisustvujemo suđenju? I slučajno pored nas prođe vestalska svećenica? - još uzbuđenije je odvratio Zvonko, koji je upravo shvatio da je oblačeći hlače stavio nogu u krivu nogavicu.

- Požuri, Zvone! Trebali bismo ipak stići barem sat vremena prije termina. Nikad ne znaš kakav je promet u pitanju. Mislim da imamo sve. - reče Tihomira i požurivši Zvonka, krenu prema izlaznim vratima.

Dok su se kretali prema odredištu, mislima su već bili u antičkim vremenima. Došavši na mjesto sastanka, nešto malo manje od sat vremena ranije, osoblje ih je počelo pripremati za putovanje. Kada su ih opskrbili potrebitom odjećom i opremom za predviđeno razdoblje, dobili su potkožni odašiljač pomoću kojeg će ih vratiti natrag u sadašnjost.

- Šaljemo vas na Apeninski poluotok u 1. stoljeće prije Krista. Nastojat ćemo ciljati sredinu stoljeća, ali znate i sami da je sve nepredvidljivo. Sve već znate i samo vam možemo poželjeti sreću i dobar provod. Pozdravite mi Cezara! - u šali je dobacio jedan od djelatnika koji ih je pripremao za put.

Tihomira i Zvonko stajali su nasred prostorije u odjeći i obući toga vremena s torbama koje su imale dovoljno hrane, pića i lijekova da prežive ta 24 sata u bilo kakvim uvjetima. Djelatnici su napustili prostoriju te uključili temporalni pogon. U izolaciji sobe, čulo se zujanje čija se frekvencija postupno povećavala, dok u jednom trenutku nisu vidjeli bljesak svijetlosti.

- Tićo, jesi dobro? - upitao je uplašeno Zvonko svoju suprugu koja je upravo dolazila k sebi.

- Čudan osjećaj, ali dobro sam, Zvone. Jesmo li zaista stigli? - upitala je Tihomira, dok se Zvonko pridigao i pogledao oko sebe.

Kako je promatrao zelena polja i brda puna maslina u daljini, tako se okrenuo i imao što vidjeti. Nepregledno polje leševa. Tihomira se pridigla i ugledala isti prizor. Kratak krik prekinuo je objed obližnjim strvinarima koji su se nesmetano hranili usred dana, a nigdje nije bio nitko da ih potjera. Nakratko su zastali nad ovim šokantnim prizorom, dok Zvonko nije došao na ideju.

- Lorica hamata... Tićo, ovo su legionari! Nadam se da mi neće niti jedan od njih zamjeriti... - Zvonko je krenuo prebirati po leševima i skidati im oklop.

- Zvone, što to radiš? Zvo... Opa, pa dobro izgledaš. - brzo je Tihomira promijenila ton kada se odabranik njezina srca obukao u kompletni oklop, zajedno sa scutumom, gladiusom i pilumom.

- Jelda? Osjećaj je još bolji! Idemo, ti ćeš mi biti robinja, a ja tvoj legionar koji te upravo osvojio. Morat ćeš slušati gospodara... - tiho joj je šapnuo Zvonko i odveo je u obližnji grm, nedaleko od svih tih leševa.

Nije prošlo ni desetak minuta, brzo su se obukli i vratili natrag te odlučili kako će krenuti prema znakovima naselja ili civilizacije.

- Ovo i nije tako teško bilo skinuti, moram priznati. - odvrati mu Tihomira dok je oblačila svoju togu na sebe.

- Jednako kao i obući. Ovo je definitivno najbolji trenutak naših života! - reče Zvonko i poljubi Tihomiru.

- Polako, lavčino. Ovdje nismo ni pola sata, zamisli što nas sve čeka. Vodi me, gospodaru! - provokativno mu se obrati i krenu cestom prema sjeveru.

Nakon gotovo sat vremena hodanja i proučavanja ceste po kojoj hodaju, naišli su na akvadukt koji su jedva čekali izučavati. Bio je funkcionalan, ali najbitnije, bio je čitav. Dok su gledali naišli su seljani. Vidjevši vojnika kako proučava građevinu, samo su stajali i zurili.

- Što radiš, vojniče? - upitao ga je jedan od dječaka koji su gledali, dok ga je majka brzo uzela za ruku i ukorila.

- Ovo ti je prilika da zablistaš. Obori ih s nogu, dragi! - tiho mu je Tihomira dala do znanja da je vrijeme da pokaže svoje savršeno znanje jezika.

- Tražim svoju kohortu, ali pokušali smo se okrijepiti ovdje. Moja robinja je bila žedna. - nasmijao se Zvonko, dok se Tihomira brzo uozbiljila i pogledala ga.

Seljani su malo zastali, ne znajući točno što da kažu. Isto su zastali i Tihomira i Zvonko jer nisu bili sigurni jesu li ih seljani uopće i razumjeli.

- Vojniče, pođi s nama do sela, tamo ima vode i hrane. Sutra ujutro će vojska prolaziti pa im se možeš priključiti. - dobacio je seljak i mahnuo rukom prema njima da dođu.

- Hvala, dobri čovječe. Dolazimo! - odgovorio je Zvonko, dok je Tihomira bila malo zabrinuta.

- Zvone, je li to zaista pametno? - zapita se Tihomira.

- Tićo moja, nismo li to planirali, istraživati Rim i običaje? Ljude i njihov život? Ovo nam je prilika! Sutra kada vojska dođe, ionako ubrzo odlazimo. Što se loše može dogoditi?! - entuzijastično je govorom uvjerio svoju suprugu koja je i sama htjela sve to proživjeti prije nego se vrate.

- Idemo onda! - odvrati mu Tihomira i krenu.

Seljani su ih oboje srdačno ugostili hranom i pićem, a njih dvoje nisu prekidali svoje uloge legionara i robinje, čak su se ozbiljno i uživali u sve to. Kako je dan brzo prolazio u seoskom životu, nisu htjeli niti ići dalje. Uspjeli su se sprijateljiti sa žiteljima, čuti njihove priče, pokupiti koji recept za jelo i u konačnici saznati kako se živjelo, što je i bio cilj njihova posjeta. Ponudili su im kuću i krevet za počinak, a oni to nisu htjeli odbiti.

- Ovo je bolje od Foruma i luksuznog života Rima, ovako je ipak živjela većina stanovnika. Laku ti noć, legionaru moj. - reče suprugu Tihomira, prepuna dojmova ovoga dana.

- Laku noć, robinjo moja... - poljubivši je, zaspali su gotovo u trenu.

Već idućeg jutra, stupanje legije gotovo ih je podiglo iz kreveta i probudilo iz sna.

- Koliko smo spavali, imaš li ideju, Tićo? - upita Zvonko.

- Ne znam, ali već je dan. Brzo se obuci i idemo dočekati vojsku.
- dobaci Tihomira, žurno se oblačeći.

Kako su izašli iz kućice, rimska vojska, u punom sjaju, stupala je prema njima. Nigdje na vidiku nije bilo seljana, njih dvoje dočekali su vojsku i dok su još bili pod dojmom, jedan centurion je sišao s konja i došao prema njima.

- Šta radiš tu, vojniče? - strogim glasom upitao ga je centurion.

- Stali smo na odmor, moja robinja i ja, gospodine. - malo u strahu, odvratio mu je Zvonko.

- Robinja, ha? Očito se ova nije pobunila. Povedi je sa sobom... Šesta kohorta? Pođi za mnom, Kras nas čeka. - odvratio mu centurion i vratio se natrag na konja.

- Jesi čula? Marko Licinije Kras čeka? Ovo je san svih snova! - uzbuđeno je gledao u suprugu i tiho se veselio.

- Idemo, vojniče! - viknuo je centurion s konja, a Zvone i Tihomira su se odmah priključili vojsci i koračali s njima.

Nakon marširanja od gotovo sat vremena, Zvone se počeo umarati jer nije bio vojnik, Tihomira ga je pratila, ali njezin entuzijizam je polako splašnjavao.

- Zvone, koliko još do ekstrakcije? Ne osjećam se dobro. Nisam previše sretna. - tiho mu se obratila na latinskom, da drugi ne bi nešto čuli ili posumnjali.

- Ništa ne brini, vidimo i poslušamo Krasa, malo odmorimo i idemo lagano kući. Kakav dan! - odgovori, očigledno je Zvonka još držalo uzbuđenje da će uskoro vidjeti jednu on najslavnijih osoba rimske povijesti.

Stigavši u logor u daljini se nazirao Kras kako drži govor vojnicima, ali su bili predaleko da čuju sve.

- Tićo, možeš li pričekati kod šatora, idem malo bliže kako bih čuo obraćanje Krasa vojnicima. - reče Zvonko i krene se udaljavati.

- Ne ostavljaj me tu, jesi normalan! Zvone, vrati se! - tihim glasom je govorila, dok je njezin suprug bio gotovo začaran pojavom Krasa koji se obraća svojim legijama.

Nedugo nakon što je otišao, dva vojnika spazila su Tihomiru samu pored šatora i prišla prema njoj. Uхватili su je s leđa i zatvorili

joj usta, kako ne bi mogla vikati. Nije trebalo proći ni nekoliko sekundi da je odvuku u šator i zamole dvojicu kolega da čuvaju stražu.

Nesvjestan što se događa iza njega, Zvonko se probijao dok nije Kras upravo završavao govor te je čuo tek jednu riječ: Decimatio!

Vojnici su se uskomešali, a centurioni su ih podijelili u grupe od deset vojnika. Zvonko se nije niti snašao, a već je dobio slamčice na izvlačenje. Izvukavši najkraću slamku, devetorica ostalih su ga samo pogledala. Dok su izvlačili svoje mačeve i kretali prema njemu, potkožni odašiljač je zavibrirao i zasvijetlio. Vojnici su ga samo pogledali i nastavili sa svojom dužnošću.

Ivanna Lekić

HEM

Stajalo je na stolu. Belo. Blještavo belo.
Majka je bila zabrinuta sa dozom sete u očima.
Otac je bio ljut sa čudnom nostalgijom u pokretima.
Ja, srećno-zbunjena...

Stajalo je na stolu. Posmatrali smo ga, svako iz svog ugla.
Majka, spremna da poleti u odbranu.
Otac, spreman za napad.
Ja, nestrpljiva, u očekivanju presude...

Ne sećam se kada smo se poslednji put okupili kao porodica. Okupljanje ove vrste bilo je zakonom ukinuto, kao višak nepotrebnih aktivnosti. Vidim strah i skriveni ponos u očima roditelja. Da li sam ih ikada pogledala u oči do ovog momenta? Da li sam ih ikada izneverila? Da li sam ih sada izneverila?

Stajalo je na stolu i izazivalo.

Znala sam da majka i otac dobro znaju šta je to. Takve stvari bile su relativno normalna i još prisutna pojava u životima njihovih baba i deda, bar dok su bili mladi. Onda su se neke stvari razvile nenormalnom brzinom i delikatna, spora komunikacija je utihnula, ustupajući mesto brzjoj, bučnoj, izveštačenoj atmosferi društvenih mreža. Nisam imala sreće da upoznam prababe i pradede. Moji su otišli kako priroda nalaže. Ako su se nečiji zadržali u životu, uklonjeni su u čuvenoj Drugoj Vartolomejskoj noći i sa njima poslednji ostaci 21. veka. Moje babe i dede, odnosno roditelji mojih roditelja, koračali su po „oblacima“. Sećali su se nečeg što gotovo nisu dotakli, dok im mozgovi nisu isprani, a duša prodana u besce-nje, pa su i „oblaci“ delovali kao pristojna nadoknada za sve ono,

što su minornim sopstvenim ja, mislili da im nedostaje. Sa generacijom mame i tate išlo je lako. Oni se nisu odupirali stvarnosti, tom bljutavom smeću u kome se nije mogla pronaći ni trunka iskrenosti. Prihvatili su je oberučke kao jedino moguću. Mojoj generaciji, izbor nije ostavljen...

Nisam uvek razmišljala ovako!

Stajalo je na stolu. Blještavo belo!

Izazivalo je svojom arhaičnom pojavom. Nisam ni znala da ovako nešto postoji.

Otvorio se jedan novi svet...Otvorilo se mnogo novih svetova...

Disanje je mnogo više od okretanja u jonizovanom prostoru nevidljivih stega i lanaca.

Nikada nisam život, tu oporu tamnicu, dovodila u pitanje. Smatrala sam ga savršenim. Uživala sam u njemu. Imala brižne roditelje. Simpatičnu familiju. Gomilu prijatelja. Nikada nisam dovodila u pitanje način našeg bivstvovanja. Bila sam učenik završne godine visokog naprednog obrazovanja, kao poslušno dete poslušnih roditelja i svet mi je delovao totalno logično, normalno...

Sve dok nisam upoznala njega, L72d, i dok epiteti savršenosti nisu dobili pravi smisao. Buđenje ume da boli, ali je važno, ponekad se probuditi.

Predavanja gospodina Nk65, bila su totalno nezanimljiva. Bio je neprijatan, grub, podsećao na crne glave, koje su neprestano pokušavale i uspevale, da kroje sive ćelije svih ostalih. Ono što ne urade poslušni roditelji, uradiće predavači, poput gospodina Nk65 i njemu sličnih, a ispravke i dorade „domaćeg vaspitanja“, opteretice direktno budžet roditelja. Da sam smela, brojala bih sekunde kada će Nk65 napustiti salu i ustupiti mesto, jednom od malobrojnih prijatnih lica ovde.

Na pauzi između dva predavanja, prišao mi je L72d i napisao mi, da mu se dopada način mog izražavanja. Da su mi rečenice složene, ali ipak kristalno jasne i da ovaj svet ne zaslužuje nekog ko tako razmišlja. Napisao mi je, da sam drugačija. Uplašila sam se. Nije smelo da se razmišlja i ako sam to učinila, nisam to učinila namerno, naročito ne na

predavanjima gospodina Nk65. Ne sme se biti drugačiji, postoje norme, postoje forme, okviri koji sve tačno određuju. Napisao mi je da... Napisao...? Ne, rekao je. Rekao?! Čula sam mu glas sasvim jasno...

Kako opisati nečiji glas? Nisam nikada ranije čula ničiji glas. Nije bilo potrebe. Društvene mreže pokrivala su svaku sferu života. Ako bi neko želeo da mi se obrati, obraćao bi se pomoću njih. Dovoljno je bilo da zamislim rečenicu, pitanje ili odgovor, da pomislim na osobu kojoj je to namenjeno i iz skladišta postojećih podataka pojavljivao bi se kontakt, automatski povezan sa čipom u temenom režnju mozga. Tako se komuniciralo već pola veka unazad.

L72d mi se obratio svojim sopstvenim glasom!

Nova predavanja dočekala sam u grču, u neverici. Gospođa Sc23 primetila je moju zbunjenost i dekoncentrisanost, ali nije ništa signalizirala. Učinilo mi se da vidim osmeh ispod levog oka ili podsmeh... ma ko bi to znao i morala sam svom snagom da se vratim u kolosek.

Nisam mogla da spavam te noći, jer su mi od melodije glasa podrhtavali čekić, nakovanj i uzengije nenaviknuti na zvuke. Rajska tišina bila je narušena, dok sam uplašena drhtala, a vibracije straha su se prenosile zidovima. Srećom, te su roditelji bili isuviše umorni, te nisu primećivali nemirnu konstrukciju soba.

Sutradan ga nije bilo i odahnula sam, čak sam ga i zaboravila, sve dok me tajanstveni osmeh gospođe Sc23 nije podsetio na njega.

Nakon par dana, ponovo se pojavio. Presreo me je u dvorištu posle predavanja, bez pitanja me je uhvatio za ruku i povukao u jedini deo tog ogromnog prostora koji kamere nisu pokrivala i u kome je domen bilo kakve mreže bio onemogućen. Postojalo je još nekoliko propusta uprave škole, za koje je znalo nekolicina nas i bila sam iznenađena o njegovoj obaveštenosti.

Stajali smo jedan naspram drugog, gledajući se bez misli. Ja, totalno zbunjena, L72d sa izvesnom dozom straha od neprihvatanja, od odbijanja. Nakon par sekundi, otvorio mi je dlan ruke koju je držao u svojoj i spustio u njega nešto modro plavo.

„Probaj, slobodno. Probaj i opiši mi... Ne, ne tako. Hoću da čujem tvoj glas.“

Po prvi put sam čula sopstveni glas. Čudan, otegnut, sa bolom u glasnim žicama otuđenim od govora. Pravo je čudo bilo da su još

uvek funkcionisale. U grlu je gorelo, a srce je udaralo zamarajući se rađanjem reči.

Šljiva je imala ukus nepoznatog. Mesnato, sočno telo odvajalo se u ustima od modre kože. Hrana se konzumirala samo u instant tvorevinama i tabletama, a ovo čudo pod mojim jezikom imalo je sladak ukus čulne prošlosti, nenajavljeno otvorene i blagi miris zabranjenog.

Narednog dana doneo je jabuku. Crvenkasto-zeleno telo, pucalo je pod zubima, a sok klizio u sve odaje moje unutrašnjosti razlažući me na primarne atome.

Svakog dana donosio mi je po jednu šljivu, ili jabuku, ili krušku, breskvu, kajsiju... Svakoga dana sam iščekivala njegov glas, nežan dodir i sanjalačke oči jednog drugog sveta... Svakog dana sam vežbala sopstveni musculus vocalis i rezonantne prostore lobanje da propuštaju rečenice i da glasovi što bezbolnije putuju u etar.

L72d bio je enklavista. Osim bezbroj ožiljaka po rukama, ličio je na nas ostale. Malo njih je pohađalo naše škole, ali bilo ih je tu i tamo. Druženje sa njima nije bilo dozvoljeno. Naravno, kada je širilo vidike i podsećalo da smo nekada imali čula i znali da razmišljamo. Bila sam od malobrojnih čija amigdala nije bila kodirana i koja je imala nešto manje čipova po ivici corpus collosuma. Zahvaljujući mami (pre desetak godina uspela je da detaljno prouči desetak transneptunskih objekata u rasejanom disku, sa orbitama još veće eksentičnosti od Eride, zvanične druge po veličine patuljaste planete Sunčevog sistema) i tati (čuvenom hirurгу, koji je pre desetak godina premestio centralni deo mozga i srce, u cilju dugotrajnosti i bolje efikasnosti našeg tela), bila sam svrstana u viši red budućih građana i mogla sam da funkcionišem drugačije od mase mojih vršnjaka.

Radovala sam se druženju sa L72d, radovala sam se sopstvenom glasu koji je izvukao iz mene.

„Kako ti je ime?“, pitao je, zatekavši me nespremnu.

Toliko puta smo zajedno bili u školi, a predavanja gospođe Sc23 o prošlosti planete, o istoriji čovečanstva, o flori i fauni nekadašnje Zemlje, bili su nam zajednički izborni predmet, da sam mislila da mi se podsmeva, jer je svakako morao da zna da se zovem T73i.

Kada sam ga ukorila, zagrlio me je, a onda naslonio čelo na moju slepoočnicu. Uh, kako je prijao zagrljaj. Kako je prijao dodir, bilo kakav dodir...

„Tvoje pravo ime... Verujem da ga imaš...“

Blokirala sam senzore u kući, dok su roditelji još uvek bili na poslu i za to kratko vreme, koje sam sebi obezbedila, uspela sam, koristeći ukradene mamine šifre, da otvorim sef i ...

„Tara. Zovem se Tara“, rekla sam mu, kada smo se sledeći put sreli.

„Lepo ime za lepu devojkicu. Kao reka. Kao planina. Drago mi je, Tara. Ja sam Leo. Kod nas, svi imaju imena. Brojeve dobija onaj ko želi da pohađa vaše škole.“

„Kako si znao, da imam ime.“

„Znam puno toga. Postoji mesto, ako želiš, mogu ti pokazati, odakle se putuje u drugi svet, u drugo vreme...“

„To je nemoguće, a ako jeste moguće, onda je zabranjeno“, ustuknula sam, a radoznalost je već punila čašu.

Već sam prekoračila granicu dozvoljenog. Glas mi je zvučao, kao da sam ga oduvek koristila. „Ako treba da budem kažnjena, neka bar bude za nešto veliko“, rešila sam, kada sam to popodne krenula na ugovoreno mesto.

Zgrada 020X bila je napuštena nekih stotinak godina, jer je magnetno polje na kome su počivali temelji, bilo isuviše jako da bi se u njoj živelo ili radilo. Ostala je, kao neka vrsta spomenika, kome niko nije odavao počast, koga niko nije održavao i koga su se svi plašili. Leo je izabrao prostoriju u podzemnom delu, nekadašnju ostavu, prepunu prašnjavih stvari koje se odavno nisu koristile. Objasnio mi je da je tu polje dovoljno jako. Izvinjenje je stiglo kada je iz džepa izvukao nož. Kasno sam shvatila nameru, kasno povukla ruku ka sebi. Oštrica je zaparala kožu sredine dlana, krv potekla i razrešila misteriju ožiljaka koje je nosio.

Zasečeni dlanovi, njegov i moj, spojili su se velikom brzinom. Vrisnula sam, jer je sve oko nas počelo da se okreće. Nije mi puštao ruku. Zatvorila sam oči i pomislila da je kraj, kada se najedanput sve smirilo.

Tihi tonovi otvorili su mi oči. Zvuci su plovili oko mene, povijajući me u nepoznatom ritmu. Dvorana je bila tamna, prepuna ljudi koji su bili očarani laganim povetarcom koji je dolazio od grupe ljudi koja je, znam to, videla sam slajdove, svirala na meni, nepoznatim instrumentima.

„Oseti je. Ovo je moj omiljeni deo. Violina ume tako da miluje“, Leo je zatvorio oči i prepustio se. Gospodin, izdvojeni gospodin od ostalih, takođe zatvorenih očiju, stvarao je magiju na tom malom komadu drveta i žica, dok je drugi mahao štapićem. Zemlja kao da se otvarala. Zvuci su prodirali duboko, da se pomračina činila rađanjem novog dana. Leo je čitao pitanja u mojim očima, jer nisam bila sposobna da ih izgovorim. Preticala su jedno drugo, saplitala se i zbunjivala me.

„Betoven, violinski koncert D major, opus 61. Moja majka ga obožava. Muzika je delo božanske prirode.“

„Nikada nisam čula ovako nešto. Kod nas nema muzike. Muzika je...“

„Znam. Zabranjena. Nama je muzika prijatelj i uteha. To je privilegija enklavista. Ne može nam niko zabraniti muziku.“

Trajalo je, divnih četrdesetak minuta, da bi se okončalo usklikom mase i masovnim udaranjem dlana o dlan.

„Dosta je za prvi put. Zažmuri. Daj mi ruku. Vraćamo se.“

Sedeći u svojoj sobi te večeri, u glavi su se borila stara znanja sa novim saznanjima. Leo je uneo nemir u moj mirni svet i povratka nije bilo: Naša krv sadrži gvožđe koje prenosi kiseonik po organizmu, prisutno u obliku malih čestica koje su deo velikog molekula, metaloproteina hemoglobina. Mala količina gvožđa, svaki pojedinačni hem, delić je ogromne strukture i jaki magneti ne mogu da ga privuku, čak izlaganje krvi magnetnom polju, dovodi do udaljevanja od magneta, do stvaranja dijamagnetske reakcije, formiranja magnetnog polja koje je suprotno spoljnom magnetnom polju. Ipak, anomalije se dešavaju, kada se krvi dveju osoba pomešaju i promene brzinu kruženja elektrona. Tada jako, specifično, spoljašnje magnetno polje, privlači maleni hem i otvara portal kroz koji se putuje kroz prostor i vreme.

Da li je moguće da sam...? Sa mojim dotadašnjim životom je gotovo, sinulo mi je u glavi. Nikada više neće biti isto. Jednostavno, ne mogu više organizaciju naših života smatrati za pravednu, za normalnu, kada je isključila nešto tako divno kao što je muzika!

„Moja porodica često putuje. Postoji još mesta sa kojih je moguće otisnuti se“, objasnio mi je, kada smo narednog dana sedeli na klupi, jeli sladoled od čokolade i jagode, mirisali cveće i posmatrali decu kako se veselo njišu na nekim spravama, prolaze kroz plastične tunele i spuštaju se dole, cičeći od radosti.

„Kako da vam to dozvoljavaju? Nemoguće da crne glave za to ne znaju.“

„Naravno da to niko ne bi dozvolio, ali malo enklavista zna da je tako nešto moguće. Oni koji znaju, čuvaju tajnu kada ih oprli vatra pravog života i žive prošlosti. To je neprocenjivo blago. Crne glave mogu samo da naslućuju, ali se ne usuđuju da kroče u naš svet.“

„Kako možeš da mi veruješ?“, upitala sam iskreno.

„Mogu. Objasniću ti jednog dana“, oborio je pogled.

Nepoznata devojčica je prišla i stavila mi venčić od poljskog cveća na glavu. Odlepršala je smejući se. Leo me je stidljivo pomilovao po licu i uklonio kopče koje su moje vlasi držale stegnutim. Talasasti pramenovi boje sunca, rasuli su se po ramenima...

Narednog momenta, jedna druga devojčica, kose, boje sunca, sedela je u uglu sobe i plakala dozivajući mamu i tatu, a gospođe iz „vrtića“, proveravale su da li su devojčicini kodovi u redu, jer se plakati nije smelo.

„Sećam se ovoga. Mama i tata su dobili ukor. Ovo sam ja, kao mala. Kako je moguće da...“

„Moguće je da vidiš sebe, budeš sa sobom, budeš kraj sebe, kao stranac. Kažem ti, mogućnosti su ogromne, samo su nam namerno ukinute ili ograničene.“

Građani su svrstani u šest redova, šest grupa, šest klasa, prema svojim sposobnostima, poslovima, doprinosima društvu. Sedmi red građana, bili su enklavisti, koji su živeli kako se živelo pre stopedeset, dvesta godina. Smatrano je da moraju da postoje, kao rezerva, kao *back up*, radna verzija, ukoliko se nešto loše desi sa ostalim redovima građana. Oduvek sam mislila da je to red koji loše živi, izolovan, odbačen, bez vrednosti. To je bila laž koja nam je servirana. Bez vrednosti su bili ostali redovi društva: jednolični, uniformisani,

bez emocija, bez stavova. Enkavisti su bili daleko srećniji, učeniji i slobodniji od nas ostalih...

„Pomiriši. Oseća se u frontalnom režnju mozga, kako šara, kako ga reže svako slovo“, uronili smo glave u gomilu papira povezanu lepkom. Volela sam da čitam, ali niz otkucaja koji prolazi kroz glavu i uobličava se u odgovarajuće znanje i držanje knjige, listanje stranica, nije isto. Prostorija je bila prepuna divnih knjiga, sitne prašine, slova i reči koje su nas okruživale i bojile police šarenilom priča.

Uzimala sam knjige u ruke, mimoilazila se sa posetiocima biblioteke, vraćala knjige na police, a Leo je mirno sedeo u uglu i čekao da se smirim.

„Ne mogu da se smirim. Mogu li da ponesem neku?“ pitala sam.

„Nemoj. Možemo poneti utiske, mirise, zvuke, ali ne i materijalne stvari. Poneto ne bi opstalo, a uzrokovalo bi opasne potrese.“

Setila sam se predavanja gospođe Sc23 i prezentacije o davno zaključanim bibliotekama. Niko nije želeo da čita. Medijska kampanja o štetnom uticaju štampanog materijala na ten ljudi, opšte je prihvaćena, a kako je idealno lice i telo bila primarna briga građana, knjige su proglašene nepotrebnim, rizičnim materijalom, te su se svi sa stidom sklanjali od knjiga.

O kako su divni bili dani sa Leom. Naučila sam da čitam, na stari način, da pišem olovkom, perom, da pevam sa slavujima, da mirišem cveće sa leptirima, da udišem vetar punim plućima, da plivam sa vodenim kornjačama, da koračam na potpuno različite načine.

Vodio me je po muzejima, koji nisu bili deo našeg vremena. Proglašeni za „opasna arhivska zdanja“, sravnjeni su sa zemljom da ne ometaju napredak. Leo je tvrdio da su dela ipak negde sklonjena, da ih neko čuva, čeka pravi momenat i da su zadaci narednih generacija da ustanu i da se ta kulturna blaga pronađu i iznesu na svetlost.

„Najviše je nastradala arhitektura. Od predivnih građevina, svet-skih čuda, nije ostalo ništa. Bilo je tako raznoliko da je ugrožavalo ljudsku vrstu, izazivalo svojom lepotom.“

„Zašto misliš da su umetničke slike, vajarska dela, starinski nakit, ostali sačuvani?“

„Gotovo sam ubeđen u to. Recimo, da na to gledam kao na zadatak enklavista. Pitao sam roditelje, šta oni misle o tome i uhvatio sam ih u neistini. Zaboravili su da pohađam vaše škole i da umem da čitam i ono što glasno nije rečeno. Nisam želeo da ih mučim, pa sam prestao sa pitanjima. Kad završim školu, ništa me neće zadržati od puta otkrivanja tajni.“

Popustila sam u školi. Skrivala sam ruke od pogleda, jer su se ožiljci množili. Leo me je molio da usporimo, da mi se ruke oporave, ali putovanje kroz vreme i upoznavanje prošlosti, nije mi davalo mira. Kada je jednog dana, gospodin upravnik lično, došao na čas da proveri, šta je sa jednim od najboljih đaka, gospođa Sc23, kao slučajno, prekrila mi je ruke svojim mantilom, dala znak da uđem u blanko folder i prepustim njoj da objasni moje propadanje. Upravnik je bio očigledno zadovoljan objašnjenjima, ali koliko će ga držati ubedljivost gospođe Sc23, bilo je otvoreno pitanje koje mi je predstavila:

„Gospođice T73i, zamolila bih Vas da se uozbiljite. Dve stolice nije lako održavati. Morate se više potruditi“, govorila mi je. Još jedan mrtav ugao bez kamera... I ona je govorila... Ima nas, lepo je rekao Leo...

Rešila sam da se popravim, da novostečeno znanje stavim u službu mog vremena, da uskladim putovanje i postojanje, da ne bih ostala bez prelepe mogućnosti šetanja kroz godine.

Upoznala sam svoje pretke, obišla prelepa mesta, gutala sadržaj knjiga. Činilo mi se da smo provodili večnost, tamo negde, ali kada bi se vratili, shvatila bih da smo bili odsutni tek koji minut. Bili su to važni minuti. Najvažniji minuti mog života i poželela sam da nikad ne prestanu i ne nestanu.

Naučila sam da plešem. Njihati se u ritmu čas tihih, čas bučnih kompozicija, činilo me je laganijom od pera.

„Držiš me jako blizu, Leo“, osećala sam se čudno zarobljeno u njegovim rukama, kada su setni zvuci raspleli košulju. Tango je ples

jakih osećanja, neskrivenih želja, otkrivenih tajni... ples neskrivenih strasti, golih izazova... Oči u oči, blizina tela, noge koje vode rat...

„Da te pustim?“ pitao je mangupski.

„Ne, nemoj me pustiti“, njegova ruka klizila je niz moja leđa, da bi se zaustavila na bokovima.

„Leo, kako možeš da mi veruješ?“ ponovila sam ranije postavljeno pitanje.

„Tara, video sam te, tamo... u budućnosti... i prepoznao te, u sadašnjosti. Ti si za mene...“, dodirnuo je usnama moje. Ledene usne su se rastvorile, a utrobom je zaplesalo probuđeno tkivo.

Bilo je pitanje dana, kada će moji roditelji saznati da putujem u prošlost. Peklo me je ćutanje. Nisam volela da im bilo šta prećutkujem.

„Samo još malo. Samo još malo da saznam. Samo još malo da vidim. Samo još malo... i sve ću im reći, sve ću priznati“, govorila sam sebi.

Sve češće sam koristila blanko folder, kako drugi ne bi mogli da primete o čemu zapravo razmišljam. Koristila sam mrtve uglove škole, zgrada, moje sobe, kako bih se opustila i vidala posekotine. Leo je postao moja stvarnost i moja budućnost. Gorela sam od želje da upoznam njegove roditelje, da me odvede tamo gde živi, da putujemo u budućnost, ali me je ubeđivao da još nije vreme za to.

„Obavestiću te, ne brini, kada kucne pravi čas“, šetali smo obalom mora, dok su se stene i sitan kamen poigrali stopalima. Slana voda mamila je, dozivala u svoje dubine kojima nismo odoleli, a stari grad u daljini smešio se uskim ulicama, mnogobrojnim stepenicama. Dečak i devojčica pronašli su utočište u laguni, podno ostataka citadele, sa prvim časovima tople ponoći, a jutro ih je pronašlo kao muškarca i ženu... Zagrljeni, disali smo kao jedno.

Leo se nije pojavljivao desetak dana. Nisam mogla da ga dozovem, nije ga bilo na predavanjima. Zabrinuta, odlazila sam do 020X i čekala. Zasekla bih oba dlana, pa ih sastavila, u nadi da ću moći sama da otputujem, da proverim gde je. Nije mi uspevalo. Rekao mi je, da uz mnogo upornosti, to mogu da izvedu samo malobrojni...

„Neko je prokrijumčario knjigu iz prošlosti. Požar je lokalizovan, ali je izazvao zakonodavce“, došao je iscrpljen, sa modricom ispod oka, ali smiren.

„Ko ti je ovo uradio?“

„Jedan od ispitivača. Može društvo da napreduje, ali sila ostaje sila, urođena, teško uništiva i još teže promenljiva. Samo čeka ućutkana, ušuškana... čeka svoj trenutak da se izlije. Hajdemo, imam nešto važno da ti pokažem...“

Spojili smo dlanove, krv je potekla i...

Reka je žuborila praveći talase. Modro plava, hladna, uvijala se oko nogu u onom plitkom delu, u kom smo stajali. Samo na metar odatle, matica je odnosila sve što bi dohvatila i jurila u samo njoj znanom pravcu. Oko nas, visoke stene, koje je reka prilagodila sebi, darivale su tajnovitost. Znala sam šta su kanjoni, iako ih nikada nisam videla uživo. Priroda, proglašena nebitnom u mom svetu, uglavnom je bila zalivena betonom i modernim varijantama asfalta, čelika i stakla, tako da su malobrojni mogli o njoj saznati samo preko specijalnih kodova. Ko je želeo, na časovima gospođe Sc23, mogao je da se upozna sa prošlošću. Nekolicina nas, to je koristila, saznajući, ali ne nadajući se da će išta od toga videti.

„Ovo je reka Tara. Zoveš se poput nje“, objasnio mi je, a onda me naglo povukao u žbunje, dajući mi rukom znak da ćutim i samo posmatram. Na suprotnoj obali, dvoje mladih, držali su se za ruke. Krvavi dlanovi nisu smetali njihovoj prisnosti koju su odavali pogledima. Šetali su, kroz granje, preko stena, primajući ukuse vode. Čula sam glasove, jasni govor, jasne zakletve na večnu ljubav i prepoznala devojčine oči, mladićevu kosu...

„Nemoguće. I u vreme mladih godina mojih roditelja priroda je bila uklonjena, kao i sad. Nemoguće da su boravili ovde. Leo, kakva je ovo igra?“, upitala sam, ne znajući da li da se ljutim ili plašim.

„A kako si dobila ime? Jedna si od malobrojnih koja ga ima?“

„Da li je moguće da su i moji roditelji putnici...?“

Gospođa Sc23, tog dana nije bila raspoložena kao inače. Saopštila nam je da je to njeno poslednje predavanje. Da je tuga dozvoljena,

većina nas bi tugovala. Predavanje je bilo kratko, nebitno u odnosu na sva ostala. Usledilo je formiranje rada na zadatu temu, a gospođa Sc23 mirno je gledala u daljinu. Učinilo mi se na momenat, da mi je poznatija i bliskija nego ikada ranije. Kao đaci, nismo osećali nikakvu povezanost sa predavačima, ali gospođa Sc23, uvek je imala posebno mesto u našim folderima. Imala je dosta godina, moglo se zaključiti na osnovu bora oko očiju koje su treptale poznato... baš poznato... baš... Ne, nije moguće! Kroz glavu mi je prošla Leova priča da možemo biti u istom vremenu sa samim sobom različitih godina i shvatila sam da je gospođa Sc23... da sam kroz nekih... ne znam koliko godina... Ja!

Kada sam Leu priznala svoju sumnju, poljubio me je.

„Mislio sam da nikada nećeš shvatiti. Vratila si se iz budućnosti, da bi podučavala sebe u sadašnjosti i da bi bila sigurna da ćemo se pronaći! Sada si spremna za stepenik više u našim putovanjima. Budućnost nas očekuje, ali nemoj previše očekivati od nje“, upozorio me je i pružio mi belo, zapakovano parče hartije: „Ne sada. Pročitaj ga u svojoj sobi, sama sa sobom, na sigurnom.“

Pismo mi je ispalo iz torbe, na putu do moje sobe, kada sam se šunjala hodnikom.

Kada sam htela da ga pročitam, shvatila sam istinu.

Belo... Stajalo je na stolu... Blještavo belo...

Posmatrali smo ga, svako iz svog ugla.

Majka je bila zabrinuta sa izvesnom dozom sete u očima.

Otac je bio ljut sa izvesnom dozom čudne nostalgije u pokretima.

Ja, srećno-zbunjena, jer ću konačno reći šta mi je na duši, ogoliti se i otvoreno pitati. Znali su da znam... Netremice su mi posmatrali ruke, dlanove...

„Mama! Tata! Šta da radim?“

Zatečeni mojim glasom, nisu ništa progovarali.

Čitala sam iz ćutanja.

Nevolje počinju!

Nina Bubanj

HERMESE, URADI SAM

Na Badnje jutro netko mi je pozvonio na vrata.

„Gospon Bruno, paket za vas.“

Žurio sam na posao, bez razmišljanja (kao što sve ujutro radim bez razmišljanja) uzeo sam paket i frknuo ga na policu u hodniku. Oko podne mi je sinulo da to uopće nije bio naš kvartovski poštar a nije me čak ni tražio paraf za primitak paketa.

Navečer nam je dolazila rodbina na večeru te sam cijeli taj skeč oko pošiljke zaboravio do sljedećeg jutra, na Božić, kad sam taj isti paket našao ispod bora. Ispostavilo se da ga je žena stavila pod bor jer je mislila da je to neki od poklona gostiju. Uzeo sam ga u ruke i osjetio dašak nostalgije. Pak papir, plavi pak papir, dugo ga nisam vidio kao ni indigo papir, nekad mi fali ona plava boja na prstima. Od svega plavog ostale su samo plave koverte i ljudi s ljepljivim prstima. Otvorio sam ga, mora da je bila podvala ekipe s posla, unutra je bila drvena kutijica s natpisom 'Uradi sam' i par krila pričvršćenih na nekakvu kapu. I papirić s porukom - Nazovi me, Laura!

Laura? Kakva sad Laura, koja, odakle? Bilo je dosta žena, ne želim reći previše, ali bilo bi previše kad bih takvo ime zaboravio. A vidiš, sjećam se imena svih svojih skija, i bicikala, i reketa... Neugodna asocijacija, zbilja ne smatram žene samo rekreacijom, prije baš krasnom kreacijom.

„Kaj je unutra? Od koga je poklon?“, prekinula me žena u razmišljanju.

„Gedore, od Zvonca.“

Poruku sam brzo spremio u džep. Tome sam se vratio sljedeći dan u radnoj sobi, rekao sam da moram usporediti još neke prijevode tekstova i nisam lagao. "Nazovi me!" Kako to misli da je nazovem? Ako mi nije dala broj mogu je samo nazvati lijepim imenom. I pridjevom. Aha, tu su i stihovi, sad sam tek vidio tekst s druge strane papirića.

*Gdje Amor mi srce otvori lijepim okom
S nježnošću me zove da govorim s tobom*

Hm, Laura, možda je Petrarkina. Tražio sam ključne riječi po Kanconijeru i zapisao brojeve pjesama i brojeve stihova. Dobio sam broj 126-11/353-14. Čekao sam ponedjeljak. Da probam? Uvijek mogu reći da sam pogriješio broj.

„Halo!“, javio se ženski glas.

„Dobar dan, Bruno pri telefonu, mogu li dobiti Lauru?“ (koji sam ja kreten).

„Bok, Draženka ovdje, nadala sam se da ćeš nazvati. Draženka, Žana s faksa, da, bilo je davno, možda se ni ne sjećaš.“

Sjetio sam se, kako se ne bih sjetio, kakav sam tek onda kreten bio. Nisam ništa pitao o Lauri, ona Žana koje se sjećam nije nikad odgovarala na pitanja niti ih je postavljala. Dogovorili smo se da se nađemo za dva tjedna kad dolazi u Zagreb.

Žana, moja Žana, nikad moja Žana, kako se ne bih sjećao. Išli smo zajedno na predavanja na prvim godinama faksa. Bila je iz Peroja, u Dubravi je imala sobu u jednoj kući. Zнали smo izlaziti zajedno vikendima kad joj nije dolazio dečko. Volio sam se smijati s njom, ići na koncerte, volio sam joj birati odjeću za izlazak, volio sam je fotografirati u bezbroj poza, volio sam se rugati njenim pjesmama, volio sam kad besciljno hodamo gradom i pjevamo. Ne znam jesam li i nju volio.

Jednu večer sam je dopratio doma i ostao na cugi i na drugoj i na previše njih. Iz nekakve zezancije ili oklade me poljubila i sljedeće sekunde, predvidljivo, našli smo se goli u krevetu. Malo manje predvidljivo je to što sam sekundu prije nego li smo bilo što stigli i mogli napraviti, iskočio iz kreveta kao oparen, izvalio nešto u stilu – Ovo nije u redu, i nestao u noći. Do doma se me pratili psi lutilice i njezin zapanjen pogled.

Nikad me nije pitala i nikad joj nisam objasnio svoj bijeg, a ni sebi. Više se nismo viđali. I eto danas sam, nakon toliko godina, nazvao baš tu Draženku.

Paket sam odnio u radnu sobu, u labirint knjižurina nitko osim mene nije zalazio. Kapa s krilcima? Ako malo pripazim na prehranu i počnem vježbati (što si obećam pred kraj svake godine) možda bih mogao biti Viktorov anđeo, secret naravno, da me nitko ne vidi. Uradi sam kutijica, sadržavala je nekakav dlanovnik. Pisalo je zapravo “Uradi se sam”. Sam sebe? Pa još ona krila? Neka fora iz sexy shopa?

Odustao sam od razmišljanja. Valjda će mi Žana objasniti, bila je velemajstor za objašnjavanje besmislenih stvari, na besmislen način, besmislenim jezikom, u besmisleno vrijeme. I tada je sve poprimalo smisao.

Našli smo se. Čak mi se i više sviđa sad, ovako okruglija i žensvenija. U ono vrijeme je izgledala kao sitni dječak sa sisama. Oči su joj se smijala kao nekad, valjda se nije razočarala kad me je vidjela. Dotjerao sam se pedantno ne bih li izgledao što ležernije. Malo sam uvukao trbuh ali me izdao nakon pive.

„Dakle, Laura?“

„Hihi, Laura je bila blic test, (joj oni blicevi na ispitima), da vidim radi li ti još mozak. Ti znaš da sam oduvijek voljela putovanja. To mi je valjda ostalo još od predaka kad su negdje u 16. stoljeću krenuli iz Crmnice podno Plavnika za Peroj. Nisu ponijeli mnogo, ali obavezno svaki po nekoliko mladica vinove loze. Mislili su - gdje se čokot uspije ukorijeniti, opstat ćemo i mi. I eto nas tu još uvijek. Iz tih priča naučila sam da čovjek nosi sa sobom samo dušu (ok i vino kad ide na tulum). Ali da se vratimo nekim drugim putnicima, ispričat ću ti priču o Hermesu.“

„Antičkom bogu? Pa znaš da znam prilično o njima. Poetični pohotni putnik, pametni pokretljivi prevarant, poletni pronalazač, pismeni pizdun.“

„Sad govorim o organizaciji Hermes. Znaš kad se kaže za nekoga kojem nisu sve ovce na broju da je pao s Marsa? Mislili smo, možda i mi sa Zemlje možemo na sličan način pasti na Mars.“

„Ako nam nisu sve ovce na broju?“

„Tako nekako. Pokazalo se da bismo tijelo vrlo teško mogli poslati na neki naseljeni planet, ali misao možemo. Na žalost, ne možemo je replicirati i poslati kopiju nego baš moramo komadić intelekta, duha, duše, kako voliš, odrezati i šibnuti na put. Mislim, možemo mi poslati i cijelu cjelcatu pamet, možda to na Zemlji nitko ne bi ni primijetio ali nije baš zgodno, treba nam ipak, reda radi, nešto i ostati. Osim ako se ne dočepaš mjesta u Vladi...“

Sjećaš se digitrona, prvog kalkulatora u Evropi napravljenog u Buju sedamdesetih? E, to su zapravo bili testni skeneri kojima smo dobivali matrice intelekta. Podatke smo nasnimavali na mikrotrake, filmove koji su bili beskrajno komplicirani za obradu. Za

jedan dan moždane aktivnosti treba ti petnaestak kilometara trake, što je najgore, dok nije završila obrada nismo je smjeli namatati. Tako smo napravili tunel do Motovuna, uz neki kilometar na početku i na kraju, koji nam je trebao za laboratorije, skladišta i prikrivanje. Tra-ku smo rezuckali, lijepili, premazivali, sušili i tek nakon obrade motali u kolute. Izranjali smo u čudna noćna vremena u Motovunu s skolutama u rukama pa smo izgledali pomalo sumnjivo. Tek nakon par godina sinula nam je bistra ideja da se zakamufliramo filmskim festivalom. Te kopije na trakama s kojima smo se toliko mučili nikako nismo uspjeli transferirati na Dkutnsvfet, planet s kojim smo dogovorili testnu fazu slanja predstavnika.

Mislili smo da nam u podacima fali života, žestine, strasti, energije puti pa samo ponudili svingerima neke prostorije u tunelu, s posebnim ulazom blizu Livada, za njihove sastanke. Nije nam se niti to pokazalo korisnim ali, navodno su od tada tartufi još učinkovitiji. Valjda su upili neke harmonike erotskih frekvencija...

Morali smo se okrenuti potpunoj separaciji mentalnog sadržaja. Znači ono što pošalješ na Dkutnsvfet (ili poslije na druge planete) više nemaš tu na Zemlji. Zato biramo natprosječno inteligentne ljude, kojima neće previše faliti ako im komadić pameti pošaljemo u svemir. Trebaju biti u zreloj dobi jer nam se dešavalo da nadobudni klinici genijalci zahajbaju većinu klikera nebu pod oblake i ne ostane im dovoljno da bi se snašli u životu čak niti da završe srednju školu. Poželjno je da kandidati imaju već odraslu djecu jer za odgoj djece nikad nisi dovoljno bistar. S unucima je lakše, ambiciju i rezolutnost pošalješ zvijezdama a za njih ostaviš nježnost i brižnost.

Tebe sam izabrala i zbog tvog šarma i elokvencije, bit ćeš ovdje malo mutaviji ali valjda si već poosvajao sve što si htio, a na Oskfngboru cure vape za takvima. Mislim da se to neće smatrati prevarom jer ćeš tamo izgledati kao, hm...nešto kao tesarakt, ali jako, jako mirišljiv.“

„Od svega što si ispričala shvatio sam samo (i najviše mi se sviđa) izjavu da sam inteligentan, šarmantan i elokventan.“

„I uobražen.“

„Što je zapravo u onom paketu?“

„Ono što liči na iPhone kreator je osobnosti, „Uradi se sam“. U njemu ćeš programirati kakvu osobu ćeš poslati kao

glasnika, s kojim znanjima, vještinama, idejama, strahovima, strastima. Ne zaboravi da ovdje ostaješ bez svega toga. Kad dovršiš kreiranje, naredbu pošalješ Tornadu, koji ti pokupi fragmente mentalne mape i transferira u Tićan odakle se šalje dalje na dogovoreno odredište.“

„Tornadu, da mi pijavicom usisa mozak i odnese u Oz?“

„Aha, tako smo nazvali ekstraktor i transmitter, koji su u onoj trakici za glavu. Ovaj, kod tebe je u šeširiću. Oprosti, nisam mogla odoljeti, sjetila me Hermesova putna kapica. Mislila sam da će ti baš dobro pristajati krila, možeš i odlepršati ako se opet uplašiš. (Nije zaboravila.)“

I, evo me. Urađujem se sam, dijelim se, dvoumim, predomišljam, krojim, izbezumljujem i to doslovno. Žena neće ni skužiti, i tako misli da sam već posenilio.

Ranko Rajković

ZIHERNADLA

Moje putovanje je započelo u šestoj deceniji dvadeset drugog vijeka ukoliko se onamo odakle sam krenuo pod decenijom još uvijek podrazumijeva period od deset godina, a pod vijekom period od 100 godina, i naravno ako na mjestu sa kog sam se otisnuo u svemir i dalje važi pravilo po kome se stara vremena pridružuju i dopunjavaju novim vremenima.

Rekao bih da je moje putovanje pokrenuto bezrazložno ukoliko se ista na ovom svijetu dešava bezrazložno.

Na samom početku putovanja zapitao sam se da li putnici sličje jedni drugima. Što ih povezuje? Vode li dnevnik? Razmišljaju li o cilju i svrsi putovanja? izlažu li se iskušenjima koje im donose vrijeme i prostori kroz koje putuju? Kako reaguju na ushićenja, razočarenja i klonuća koja ih na putovanjima prate?

Vođenje dnevnika djelovalo mi je logično. O krajnjem cilju, planu, osnovnoj ideji putovanja i svojoj ulozi u njemu nijesam razmišljao. Zato i zapisujem ove redove sa željom da samom sebi ponudim odgovore na pitanja koja nijesam postavio kada je trebalo.

Ko me je nagovorio da se prijavim za putovanje? Niko. Na prijemnom ispitu sam bio među najgorima, ako ne i najgori. Što sam mogao očekivati? Ništa.

Iznenadio sam se kada su me pozvali na razgovor. Pomislio sam da se radi o grešci. Kada stigoh na poznatu adresu dočekaše me riječima: „Evo našeg jedinstvenog kandidata.“

Vidjeći moju zbunjenost brzo nastaviše: „Vi pripadate kategoriji rijetkih, a za rijetke, ni znanja, ni vještine, ni fizička, ni emocionalna spremnost, ni bilo kakve druge predispozicije nijesu potrebne. Dovoljno je što pripadaju rijetkima. To ih čini kvalifikovanim za putovanje. Rijetki bacaju u zasjenak sve svoje konkurente.“

Očekivao sam nastavak. Nije ga bilo. Nijesu me odveli u trening kamp. Nijesu me skenirali, niti mi dekodirali DNK. Ništa mi nijesu ubrizgali. Nijesam ušao ni u kakvu komoru, niti prošao kroz bilo

kakvo polje. Nijesu mi uperili nikakav snop u tijelo. Samo su mi izmjerili visinu i težinu. Za rijetke su bili dovoljni metar i vaga.

„Čim se završe procedure ukraćaćeš se na brod i vinuti u svemir“, objasniše mi, dok su pomjerali niklovani valjak po izgrađiranoj skali vage boje slonove kosti.

„Doživjećeš ono što prije tebe nijedan čovjek doživio nije. Za tebe neće biti vremensko-prostornih barijera.“

Poslije tog iznenađujuće ohrabrujućeg razgovora s nestrpljenjem sam očekivao datum putovanja. U međuvremenu počeh ozbiljno raditi na sebi. Pještačio sam, vozio bicikl, čitao naučnu fantastiku, gledao filmove, prelistavao enciklopedije. Riječju nadoknađivao propušteno. Smatrao sam to svojom dužnošću. Pripremao sam se za putnika dostojnog velikog putovanja. Naučio sam riječi himne, dva puta dobrovoljno dao krv, počeo da pijem prokuvanu vodu, postao vegetarijanac.

Kalendarski važnog dana, u cik zore, prije nego se Sunce pomolilo, posjetio sam muzej posvećen starim civilizacijama, ušao u izložbenu crkvu i svojeručno, izvorom vatre iz sopstvenog džepa, zapalio dvije žute voštanice, jednu za sve mrtve, drugu za sve žive, kojih sam se uspio sjetiti. Nakon toga moji zemaljski dani nastaviše da teku, smjerno i tiho, neopterećeni događajima koji će uslijediti.

Dok sam se jednog kasnog popodneva promišljao o značenjima hronosa i kronosa na mojim vratima se pojavi uniformisani predstavnik Koorporacije. Uručio mi je poziv za let. Do lansiranja je ostalo 72 sata. Proveo sam ih u kući jer je neprestano padala kiša.

Ipak te nijesu zaboravili, računaju na tebe, ponavljao sam sebi svaki put kada bih otvorio pozivno pismo da se iznova uvjerim u datum mog spektakularnog putovanja. A otvarao sam ga tokom te trodnevne kišne epizode dvadeset i više puta, takoreći svaka dva sata izuzimajući vrijeme koje sam potrošio na spavanje.

Treći dan poslije primljenog poziva došli su po mene kola Koorporacije. Ponovo sam se našao u Koorpi kako smo od milošte, uz obavezno otegnuto ooo, nazivali organizatora putovanja.

Očekivao sam da će me, u zakazano vrijeme, odvesti u kakav tajni centar ili na zamaskirani kosmički poligon. Umjesto toga predstavnici Koorpe rekoše: „Uludo bi bilo trošiti vrijeme na stvari koje su provjerene i izvjesne.“

„Što smatrate provjerenim i izvjesnim“, oprezno upitah.

„Proces obuke. Bio bi dug i neisplativ“, odgovoriše mi.

Greška je otkrivena pomislih u tom trenutku. Utvrdili su da niji- sam pravi putnik. Sagnuo sam glavu i postidio se. Uprkos rumenilu koje mi je zažarilo lice duboko u srcu osjetio sam neku vrstu olak- šanja. Odahnuo sam. Ostajem. Ništa od putovanja. Želja za putova- njem koja se razgorijevala tokom tri kišna dana odjednom se ugasila kao da je nikada nije ni bilo. Tražeći opravdanje za situaciju u kojoj sam se našao kao u transu prisjetih se događaja koji su me preporu- čili za intergalaktičkog putnika.

Sve je počelo popunjavanjem formulara, pisanjem CV-ja i sla- njem na adresu Koorporacije. Bio je to jedan od onih mladalačkih zanosa raširenih poput zarazne bolesti u mojoj generaciji. Mnogi od nas su sanjali odlazak u nepoznato. Žarko su željeli da napuste učmalu periferiju. Da pobjegnu od njene jednolične svakodnevi- ce. Otići što dalje odavde - zvonilo je u mladim glavama. Profesija putnika garantovala je ne samo bijeg od onog što nas je gušilo već i mogućnost da svoje unutrašnje biće preispitamo iz dalekog svemira. Putovanje je značilo istovremeno i putovanje u nepoznato i napu- štanje naših dosadnih, prevaziđenih života. Života koje je vrijeme pregazilo. U svakom slučaju predstavljalo je veliki izazov.

Najambiciozniji iz generacije pisali su Koorporaciji više puta.

Zašto sam se našao među njima? Nijesam znao.

Možda me na to natjerao prostor u kome sam živio.

A prostor oko mene bio je prepun osakaćenih i rasparenih stvari. Kada bih ulazio ili izlazio iz njega pritiskao sam staru kvaku do pola zguljenog laka, hodao po tepihu progorenom cigaretama, uzimao u ruku ulubljenu činijicu, sipao u nju ključali supstrat, promiješao ga kašičicom s iskrivljenom drškom nalik toboganu, uzimao vojnički perorez u kome se sačuvao nožić i pola svrdla vadičepa, odsijecao njime krišku vočke i oprezno je spuštao u ključalu tečnost, pazeći da se ne poprskam. Radnje sam obavljao po automatizmu. Nesvjesno bih posegnuo za jednom od dvije šolje porijeklom iz dva različita, rasparena servisa, cvijetnog i prugastog. Podsvijest mi je slala signale da sunčanim danima uzimam cvijetnu šolju, a tmurnim prugastu. I tako svakog jutra i poslijepodneva.

Na početku svakog novog dana ustajao bih iz škripavog kreveta, prilazio čiviluku prorijeđenih zubaca, skidao pohabani i prašnjavi bade mantil, ogrtao se njime s namjerom da uradim nešto. To nešto je izostajalo po ko zna koji put. Najviše pokušaja sam potrošio u odgonetanju onoga što je bilo napisano na istrgnutoj stranici jedne stare knjige o ciklonima, olujama i grmljavinskim nepogodama.

Možda sam i to radio podsvjesno upravo zbog prostora u kom sam obitavao. Moj životni prostor kao da je pretrpio udar tornada. Posvuda su se nalazile odbačene stvari i smeće na baš prijatno za opisivane. Nikakvo čudo što sam povjerovao da me iz tog deprimirajućeg okruženja može izbaviti putovanje. Gdje god da odem sigurno će mi biti bolje. Čak ako se i moje sve učestalije depresije presele sa mnom u nove prostore biće mi bolje.

Nijesam vidio ništa loše u tome što sam se osmjelio i prijavio za hipersvemirskog putnika. Pokušao sam da nešto promijenim. Uradio sam sve što je bilo do mene, i eto zahvaljujući administrativnoj grešci dogurao dalje od svih kandidata.

Nažalost u trećoj posjeti Koorpi ta Iluzija mi se raspršila. Nema obuke. Izostaće putovanje. Sve će se vratiti na staro. U normalu. Daleko od toga da sam razočaran. Ne očekujem čak ni njihovo izvinjenje zbog očigledne greške. Koliko sam nekada žarko želio da putujem odjednom sam još više poželio da mirujem. Da zaboravim na Koorporaciju i vratim se u prostor na koji mi se tijelo adaptiralo.

Kao da su mi pročitali izraz na licu i postali svjesni mojih dilema ljudi iz Koorpe me odmjeravahu pogledima. Čutili su. Osjetio sam da su mi prozreli misli. Moja i njihove tišine su se spajale i širile prostorijom. Pomislih da se od mene očekuje izvinjenje. Neće mi biti teško. Možda je i red da im se izvinim. Ako ne zbog čega drugog onda zbog zablude u koju ih je doveo moj nabudženi CV. Da im se izvinim i zbog vremena koje su potrošili mjereći mi visinu i težinu, pa čak i zbog vremena potrošenog na pisanje, uručivanje pozivnog pisma i slanja velike crne limuzine sa malim crvenim zastavicama da me doveze pred Koorpu.

Moja promišljanja prekide žagor. Dijalozi oživješe. Bivali su sve glasniji. Zbunilo me ono što sam čuo. Službenici Koorpe počеше me hvaliti na sva usta. Odasvud su stizali komplimenti.

„Kako je uman i smiren“. „Ne govori ništa a shvata sve“. „Pravi putnik“. „Takav nam je potreban“. „Dugo smo ga očekivali“. „I tragali za njim“. „Sreća naša što nam se javio“, brujalo je oko mene.

Ohrabrenja i riječi podrške pljuštale su sa svih strana.

Iako zburjen izustih – „A obuka. Što je s obukom?“

„Rijetki su obučeni sami po sebi“, ponovi čovjek s cvikerima jedva vidljivih okvira pružajući mi ruku. Za njim uslijediše čestitke ostalih. Ponovna i ponovna stiskanja ruke. Tapšanje po ramenima. Široki osmijesi. Podizanje palca. Pućenje usana. Klimanja glavom. Ništa mi nije bilo jasno.

Podižući ruku prema nebu nanovo se oglasi cvikeraš.

„Od početka vas doživljavamo kao izuzetno sposobnog i rijetko odvažnog kandidata za putovanje. U čast toga upriličili smo proslavu.“

U tom trenutku se otvori tavanica. Lift sa stolom prepunim raznih jela i pića uz Betovenovu muziku polagano se spuštao prema podu. Prisutni uzmaoše. Oslobodi se prostor nasred sale. Uslijediše aplauzi. Nijesam bio siguran kome su upućeni. Raskošnom banquet stolu ili mojoj putničkoj malenkosti. Uz pucanj od kog niko ne streknu otvoriše šampanjac. Hrana i piće prekinuše žamor. Iskobeljao sam se iz gomile i osamio u jednom ćošku. Poput ostalih predano se posvetih onome što mi se nalazilo u tanjiru. Zveckanje escajga i čaša uzimalo je maha.

Ceremonija je bila na vrhuncu, kada se čovjek s cvikerima ponovo obratio okupljenima. Kao i u ranijim slučajevima dok je on govorio ostali bi ćutali. Tako je bilo i prilikom prve i prilikom druge posjete Koorporaciji. Ponovilo se i u ovom, trećem susretu. Razgovori naglo utihnuše. Umiriše se čak i tečnosti u čašama. Do posljednje kapi.

„Vrijeme je“, reče cvikeraš jedva vidljivih okvira. „Vrijeme je da saznaš zašto je Zihernadla najveći izum ljudskog roda.“

Moje ćutanje pomiješano s čuđenjem navede jednog od prisutnih da mi se približi i šapne „Brod kojim ćeš putovati funkcioniše poput dvokrake igle. U šali ga zovu Zihernadla.“

Pročitali su moj CV pomislih, otkrili da sam šaljivdžija, da volim humor na svoj račun i rado prepričavam viceve. Zato su se prebacili na šalu. U opuštenoj atmosferi pokušavaju me zabaviti duhovitostima o navodnom vasijskom brodu u vidu zihernadle. Pomažu mi

da nesporazum lakše prihvatim. Lijepo od njih. Prijala mi je neoficijalna atmosfera i srdačnost u Koorpi. Putovanje sam izbrisao iz glave. Nijedna dlaka na to više nije ni pomišljala.

„Zihernadlu sam posljednji put koristio dok sam bio u pelenama“, uzvratih šalom na cvikeraševu šalu. Prisutni se nasmijaše.

„Možda ćeš se i sa putovanja vratiti u pelenama. Još ne znamo kako se ponašaju prostor i vrijeme u kontrakotirajućem univerzumu koji stvara Zihernadle“, reče cvikeraš.

„I u tom slučaju zihernadla će mi zatrebati“, uzvratih. Moje riječi popratit će novi aplauzi. Nijesam očekivao toliko smijeha i odobravanja.

„Svojom biografijom ostavio si jak utisak na sve nas. Uživo si još upečatljiviji“, reče cvikeraš. „Na zihernadlu koja danas izgleda kao jednostavan izum, civilizacija je čekala vjekovima“, nastavi cvikeraš. „Ljudima su spadale toge, pelerine, kabanice, gaće, ženama i gaće i suknje, obnaživale se grudi. S pojavom zakačke sve se promijenilo. Zakačka ili zihernadla, s lakoćom je povezivala plohe oko ljudskih tijela. Na isti način na koji zihernadla jedan materijal spaja sa drugim, i naš novokonstruisani brod će po principu dvokrakosti prikopčavati jedan kontinuum drugome kontinuumu.“

Dok je cvikeraš govorio pokušah da stvorim sliku o vasijskom brodu koji se poput oštre dvokrake igle probija kroz bale štofova izatkanih od struna i vibrirajućih višedimenzionalnih prostora. Tokom priprema za putovanje čitao sam u časopisima naučne fantastike i o strunama i o multidimenzionalnim prostorima. Nijesam očekivao da će naići trenutak u kome će mi ti stari odbačeni časopisi podići samopouzdanje. Važno je da pocijepane i pogužvane stvari ne završe u smeću. Život dokazuje da nije svako smeće za smeće.

„Nemoj pokušavati da ovo o čemu ti pričam ispratiš misaono jer su ljudski mozak i logika vezani za trodimenzionalni prostor“, na vrijeme me upozori cvikeraš.

Proključivao je zbog čega se mijenjaju grimase na mom licu. Prokumačio je grčenja mišića i moje žmirkanje. Inače još od malih nogu žmirkam ako me nešto oduševi ili zbuni.

„Ne trudi se da zamisliš Zihernadlu“, ponovi cvikeraš. „Ljudskom umu je to nemoguće. Radi se o sklopu virtuelnih energija koje su povezane mimo ikakvih eksperimentalnih provjera. Nedokučive

su njihove međuveze i sklopovi. Baš kao što su nedokučive beskonačnosti. Dovoljno je da se rukovodiš principom zihernadle i apriori prihvatiš mogućnost da će brod kojim ćeš putovati poput igle priljubiti jedan prostor uz drugi prostor, omogućujući prelaz iz jednih dimenzija u druge dimenzije. Zihernadla se u multimenzionalnom okruženju i pogodnom trenutku otvori i pripoji sebi pripadajući prostor. Tu priliku joj pružaju superpozicione energije. Kad se vasijski brod Zihernadla otvori tada se i prostori, baš kao i tkanine spojene običnom zihernadlom zatalasuju, počinju da se prožimaju, pretvaraju u petlje i rupe dopunjujući svoje unutrašnje i spoljašnje konfiguracije novim energijama neslućenog obima.“

Cvikeraš je govorio poput propovjednika. Vjerovao je da ispred sebe ima uzbuđenog vjernika. Govor je završio suvom, patetičnom rečenicom koja mi nije značila ama baš ništa. Sa njom u ušima, ukrao sam se na Zihernadlu i otputovao.

Tokom leta imao sam vremena u izobilju. Nijesam ništa radio jer nije imalo što da se radi. Vrijeme nijesam ni za što koristio. Svaki pokušaj da shvatim kako se Zihernadlom prikopčani prostori prožimaju završavao se neuspjehom. Jedino što sam vidio oko sebe bili su bljeskovi. Mlazovi svjetlosti prilično monotono su izvirali i ponirali u tamnim zidovima Zihernadle. Moji vasijski dani tekli su poput zemaljskih. Sve u meni i oko mene ostalo je nedjelotvorno. Uprkos tome osjećao sam se krotko i krepko. Oslobodio sam se čak i depresija. Samo ponekad bacio bih pogled prema ekranima na kojima su bljeskale cifre. Nijesam imao želje da tumačim njihova značenja.

Zahvaljujući sve češćim, mahinalnim pogledima uočio sam da se dvije cifre pojavljuju u svim kombinacijama. Nakon dužeg vremena odlučih da se njima pozabavim valjda zato što su mi neprestano bile pod okom baš kao što su mi bile pri ruci one dvije šolje iz rasparenih servisa u zemaljskom prostoru. Nudile su mi se da ih upotrijebim. Za razliku od šolja blješteće cifre se nijesu mogle opipati. Mogao sam ih samo gledati. Posmatrao sam ih refleksno sve dok ne primijetih da se mijenjaju. Od tog trenutka sam ih zapisivao. Promjene su bile male gotovo na petnaestu decimalu. Natjerale su me na nova razmišljanja.

Zaključio sam da su promjene te dvije cifre bitne i da se odražavaju na ostale parametre i računске operacije koje su se odvijale

unutar Zihernadle. Sve što je bljeskalo oko mene proglasio sam za parametre i računске operacije. Nijesam razumio njihovo značenje ali sam osjetio potrebu da ih imenujem. Uostalom brojke su mi bile jedino društvo na putovanju. Zbližio sam se sa njima. Nastavio sam da ih pratim i zapisujem.

Dvije cifre koje su me na to navele ritmički su se smjenjivale, uzdizale, takoreći plesale, posustajale, vraćale se na ekrane kao na podijum. Poslije ko zna koliko vremena dešifrovao sam ih. Te dvije, uvijek i svuda, prisutne cifre odnosile su se na moju težinu i na moju visinu. Mijenjale su se zavisno od stanja u kome mi se tijelo nalazillo.

Osjetio sam fizički, a to i vizuelno potvrdio, da mi se težina i visina smanjuju. Promjene su bile neznatne, ali uporne. Cifre su ih registrovale. Moje zaključke potvrđivala je i odjeća koja postajalaše komotnija. Očigledno nije odgovarala mome tijelu od ranije. Bivao sam niži i lakši, a moja odjeća za broj veća. Shvatio sam da moje vrijeme na Zihernadli teče unazad. To je ono zbog čega sam pripadao rijetkima. Zihernadla je moju fizičku konstituciju koristila kao pogonsko gorivo. Bio sam joj neka vrsta hronoaktivne supstance. Nalik radioaktivnom elementu zračio sam energiju koju je koristio vasijski brod. Zato nije bilo nikakvih testiranja, obuke, priprema za let. Dovoljno je bilo što su mi odredili visinu i težinu, odnosno tjelesnu masu. Upravo te dvije brojke su svjetlucale na ekranima Zihernadle pokazujući u svakom trenutku zalihe goriva kojim je vasijski brod raspolagao.

Ohrabren tim sazajem, uronio sam, kako bi se na Plavoj planeti izrazili, u naučna istraživanja. Na osnovu reperne tačke iz svog zemaljskog života osmislio sam jednostavni matematički model. Njime ću pokušati da izračunam parametre putovanja.

Naime nekoliko dana pred svoj sedamnaesti rođendan učestvovalao sam na omladinskoj bokserskoj reviji. Komisija je svakom takmičaru izmjerila težinu, visinu i raspon ruku. Upamtio sam svoje brojke. Mogao sam ih upoređivati sa brojkama na ekranima oko sebe i zaključiti u kojoj sam mjeri potrošen.

Sa dvadeset i tri godine sam se ukrcao na Zihernadlu postajući prvi intergalatički putnik. Kada se brojke sa ekrana Zihernadle poklope sa brojkama koje su me fizički karakterisale uoči sedamnaestog rođendana pouzdano ću znati da sam putovao punih šest godina.

Ostaće mi da izračunam koliko bi tih, mojih šest putničkih godina, odnosno podmlađivanja na brodu, odgovaralo godinama starenja na Zemlji. Dugo sam se dovijao kako da dođem do nekog zemaljski referentnog parametra. Na pamet mi je pala Koorporacija i njena istorija. Ako bih saznao koliko Koorporacija ima godina mogao bih sprovesti računicu.

Prišao sam tastaturi i hladnokrvno, bez imalo uzbuđenja, započeo razmjenu poruka s kompjuterom.

„Želim da uputim čestitku Koorporaciji povodom jubileja. Kako da je sročim.“

„Koorporacija pod starim imenom više ne postoji.“

„Ništa zato. Čestitaću jubilej organizaciji koja ju je naslijedila.“

„Koji jubilej.“

„Da bih to znao recite mi koja je sada godina na Zemlji.“

„U odnosu na vas kao putnika ili u odnosu na ljude koji sada na Zemlji žive.“

„Interesuju me i jedan i drugi podatak.“

„Od trenutka kada ste se ukrcali na Zihernadlu vaše putovanje po zemaljskim mjerilima traje 97 godina, 2 mjeseca, 15 dana, 14 sati i 24 minuta do trenutka kada ste pritisli prvu tipku na tastaturi.“

„To je moje zemaljsko vrijeme. Koliko je proteklo mog putničkog vremena“

„Tačno 9 godina, 10 mjeseci, 9 dana, 12 sati i 24 minuta“.

„Dakle moje putničko vrijeme i moje zemaljsko vrijeme uveliko se razlikuju u godinama, mjesecima, danima i satima a poklapaju se samo u minutima. Zašto“?

„Zato što je osnova i jednog i drugog protoka vremena čarobni broj 3,14. Vaš protok vremena na Zihernadli baziran je na drugom stepenu broja 3,14. Zemaljski protok vašeg vremena baziran je na četvrtom stepenu broja 3,14. Iz tog međuodnosa izvedena je računica o dva vremenska toka.“

Nijedno zemaljsko iznenađenje nije se moglo uporediti sa onim što je putnik saznao od kompjutera Zihernadle. Odgovori su mu zamrzli svaki mišić na licu, damar u tijelu, čak i pogled. Zanimemio je. Da se naspram njega umjesto kompjutera nalazilo ljudsko biće primijetilo bi da se ukočio. Do tog trenutka bio je relaksiran. Samo je naslućivao u kakvom odnosu može biti sa Zihernadlom.

Kada su mu sumnje potvrđene prisjeti se cvikeraša koji je spominjao superpozicije energija i kontrakotirajuće prostore. Što je to značilo? Zihernadla je prelazila iz jednih u druge prostore zahvaljujući njegovom tijelu koje je isijavalo energiju iz svog vremenskog rezervoara. Shvatio je zašto pripada rijetkima. Na Zihernadlu su ga ukrali kao neku vrstu nuklearnog jezgra. Zato i nije znao ništa o planu i svrsi putovanja. Nastavio je razmišljati o cvikeraševim riječima.

„Zihernadla će pripajati prostore jedne drugima, stižući onamo gdje ništa prije nje stiglo nije.“

To se možda već dešava. Od tvrdnje da će on kao njen putnik vidjeti ono što niko dotad vidio nije, nema ništa. I dalje je primjećivao samo cifre i bljeskove. Na osnovu cifara zaključio je da mu vrijeme teče unazad. Po drugi put je trošio već proživljeni život. Podnosio ga je bez depresija i razočarenja. Oko njega nije bilo tragova prolaznosti. Ničega ni novog ni starog. Nije bio svjestan onoga šta je prošlo, niti onoga što će tek doći. Nije ga opterećivalo odbačeno i zapostavljeno. Nije bilo napuštenog i uništenog. Ničeg zastarjelog i bezvrijednog oko njega. Samo cifre. Nije bilo monotonije i rutine. Nije bilo čak ni dosade iako je godinama već bio sam. Na Zihernadli se osjećao korisnim.

Njegovi paralelni životni ciklusi mogli su se uporediti sa kretanjima vozova koji se mimoilaze u punim brzinama i udaljavaju jedni od drugih. U jednim vozovima putovao je njegov bivši, zemaljski život sa svim pratećim sadržajima i detaljima. Jurili su gotovo deset puta brže od vozova u kojima se odvijao njegov život na Zihernadli. Dok se lagano i bezbrižno kretao ka svojoj već proživljenoj, zemaljskoj mladosti njegovi generacijski drugovi su deset puta brže hrlili ka neizvjesnoj budućnosti. Dok oni budu ubrzano starili on će se usporeno podmlađivati. Ponovo će proći kroz stadijume momčića, dječaćića, bebe, sve dok ne završi u jajnoj ćeliji i razdvoji se od spermatozoida koji ga je oplodio. I kada se njegove dvije personalne cifre utvrđene u Koorporaciji, svedu na dvije nule, iza njih će, zahvaljujući čarobnom broju 3,14, ostati beskonačni niz decimala dovoljan da u otegnutom bljesku, posljednji, Zihernadlom pridodati kontinuum spoji sa kašičicom iskrivljene drške nalik toboganu niz

koji će se sjuriti u stari odbačeni prostor iz kojeg je započeo putovanje. Čarobni broj će zatvoriti krug.

Pitao se što će se dogoditi sa Zihernadlom, izumom na koji je ljudsko društvo čekalo milenijumima. Zihernadla će nestati u sopstvenom univerzumu kao što nestaje najsajjniji kvazar u najmasivnijoj crnoj rupi.

Tihomir Jovanović

LUN PROTIV ALBINA

„Prokleta kiša, uništila je sve tragove“, gundao je Čarli Pipčtin, inspektor Skotland jarda, stojeći kraj tela ubijene devojke.

„Bila je lepa, šteta“, promumla Kenet Votson, Pipčtinov pomoćnik. Da li zbog prezimena istog kao i pomoćnik Šerloka Holmsa ili nečeg drugog, voleo je da iznese svoje mišljenje, makar bilo pogrešno ili nepotrebno. „Nije morala ovako da završi.“

„Nije“, promumla Pipčtin, „i nije morala baš po ovakvom vremenu, unesite telo u kola pa ćemo unutra da pogledamo šta bi moglo biti uzrok smrti i ima li nešto od dokumenata pri sebi!“

Devojčina odeća bila je razderana ostrim predmetom. Inspektor Pipčtin povuče u stranu tkaninu vlažnu od kiše i krvi. Oči mu se širom otvoriše a onda zažmuri kao da će time poreći ono što je ugledao.

„Gospode! Utroba joj je isečena, nema dela trbuha, šta je ovo...“

„Užasno“, uključi se Votson, „gore nego u slučaju Džeka Trboseka, nadam se da se opet nije pojavio neki serijski, koji želi da ga imitira...“

Mokra lepljiva tkanina spusti se na ranu.

„Autopsijom će se utvrditi uzrok smrti i ostale ozlede. Idemo do prefekture!“, Čarli Pipčtin dade znak vozaču i kola pođoše ka Vajt hol plejsu broj 4.

U Sali za obdukciju utvrđeno je da je žrtva isečena nekim veoma ostrim predmetom, verovatno brijačem, ne onako stručno kao što je to bio slučaj sa Džekom Trbosekom i da je iz utrobe izvedena jetra...

„Imamo posla sa ludakom...“, šapnu Pipčtin.

„Mislite li da je deo trbuha i jetra...“, poče Votson i zastade, kao da se plaši da kaže tu reč.

„Pojedan, da... nismo nigde našli ostatke tkiva... A deluje isuviše grubo da bi u pitanju blila trgovina organima“, završi Pipčtin.

Mala jahta po imenu „Yelow Marine“, što je jasno ukazivalo na popularnu pesmu Beatlesa, prispela je uz obale Temze, uploviši rekom sa otvorenog mora. Krupajlija u majici sa plavo-belim prugama iskoči na dok i priveza debelo uže oko stubića. Za njim izađe muškarac, atletske građe u odelu koje je je savršeno pristajalo telu za koje se vidi da je posvećeno vežbama. Pružio je ruku da pomogne ženi da siđe sa jahte, koja se njihala na talasima, i zakorači po doku. To troje bili su Lun, njegova devojka Džejn i njihov najbolji prijatelj, mornar Makferson.

Za Makfersona je plovidba morem bila život, posebno uzburkanim morem, jer je bonaca bila dosadna, neuzbudljiva, bez sukoba sa ćudima prirode ili tajanstvenim bogovima mora i vetrova. Talasi i oluja bili su mu izazovi koji su mu pružali mogućnost da razveže jezik i da se svađa sa tim mitskim stvorenjima, da ih izaziva kako bi pokazali svoju snagu i bes... I uzvraćali su dok se nisu izmorili ili im je dosadilo da se nadmeću sa tvrdoglavim mornarom.

Sada na obali, Makferson je bio sasvim druga osoba. Otšetao je do trafike i kupio jutarnje izdanje „Dejli Star“ a zatim sačekao Luna i Džejn da bi se sa njima uputio do kafića, čija terasa se nadnosila nad vodom Temze.

„Hej, evo članka onog piskarala Artura Markinča!“, reče Makferson pošto okrete nekoliko stranica novina.

„Pa šta piše?“, zainteresova se Džejn podigavši pogled ka Makfersonu.

„Naslov je vrlo intrigantan, *Povratak Džeka Trboseka*“, pročitava Makferson.

„Ah, oduvek je voleo bombastične naslove“, nasmeja se Lun, „hajde da vidimo šta piše...“

„Krajem prošlog veka...“ počeo Makferson sa čitanjem, „u oblasti Vajtčepel desila se serija neobjašnjivih ubistava. Žrtve su bile devojke i žene koje su se bavile najstarijim zanatom – ne trebamo objašnjavati o čemu se radi. Tela su im bila izmasakrirana i izrezana hirurški preciznim potezima. Ubica nikada nije pronađen. A evo sada, posle više decenija u istoj oblasti desilo se ubistvo sa sličnim scenarijom. Žrtva je izvesna G.N. Policija intezivno radi na rasvetljavanju slučaja i na tragu je ubici (bar tako tvrde u protekturi). Sve se čini da ovo ne preraste u nova serijska ubistva. A jedino što je u ovom trenutku jasno je to da se radi o osobi poremećenog uma koja je rešila da imitira ubistva koja su izludela službu Skotlanda u viktorskoj eri našeg kraljevstva.“

Artrur Markinč

Kola su se zaustavila uz škripu guma po kocki i stala kraj zapuštene kuće, na kraju Ventvort strita. Farovi automobila osvetlili su telo na pločniku. Drugog svetla osim mesečine nije bilo. Ipak dovoljno da se vide otpaci iz kanti za smeće koje razvlače psi lualice.

Pipčin pride lešu. Muškarac srednjih godina, neobrijan, neuređan, odelo pocepano i krvavo... osećao se i miris alkohola, viski, po kraj njega razbijena boca 'Kilbegana'. *Bar nije osetio previše bola dok je umirao*, pomisli Pipčin.

„Vidite li tu ranu na nozi“, reče Votson, povlačeći poderanu nogavicu pantalona, „otkinut je komad mesa. Ovde nema divljih zveri, onda šta može biti? Psi lualice?“

Pri tome okrete glavu ka psima koji su razbacivali smeće i zavlacili glave u kese i konzerve, a onda ponovo pogleda u ranu.

„Dragi moj Votson, zar ne vidite te pse kako i dalje njuškaju po smeću... oni bi samo izujedali ovog jadvnika da im se učinio kao pretnja, ali da pojedu ljudsko meso, hmmm... Ovo je povezano sa ubistvom od pre nekoliko dana.“

Robert Smit i Danijel Lang obilazili su teren. Nad Vajtčepelom se spuštao sumrak. Nasuprot zapadnog neba kuće su postajale samo obrisi građevina. Ljudi su se zavukli u kuće plašeći se mraka i onog što je sa sobom donosio. Neko ili nešto opasno se kretalo noću ulicama.

„To je ona kuća tamo“, pokaza Lang ka usamljenoj građevini. „Kažu da je odavno napuštena, da je u njoj davno živio neki čudak. Kažu ludi naučnik...“

„Da, čuo sam za to... nestao je bez traga i glasa“, dodade Smit. „Kuća je prazna i sve što je iole vredelo u njoj verovatno je davno pokradeno.“

„Pa da pogledamo, dok je još vidljivo. Ne bih da ulazimo u tu zgradu po mraku, deluje mi... hmmm nekako sumorno, sablasno.“

Smit klimnu glavom i dođoše do zgrade obrasle bršljanom. Zadržano vrata su bila otvorena. I nešto još čudnije, po tragovima oko brave reklo bi se da su obijena i to sa unutrašnje strane.

„Hej Roberte!“, reče Lang, „Zar ti ne deluje čudno da neko obije vrata iznutra... i to iz napuštene kuće?“

„Da... ali, možda je neko ostao zaključan unutra... mada deluje malo verovatno. No, uđimo da proverimo šta tu ima.“

Zakoračili su oprezno. Samo prašina po podu i po njoj otisci stopala. Tragovi vode i unutra i napolje od poluodškrinutih vrata jedne prostorije. Isuviše mali da bi pripadali odraslom čoveku.

Lang oprezno povuče vrata ka sebi i odmače se u stranu. Ne desi se ništa. Pritisnu prekidač svetla i pod sjajem sijalice videše da je prostorija prazna. Samo tragovi stopa po podu i tragovi nečega što se tu nalazilo, što je bilo tu kada je prašina već pokrila pod. A onda nestalo.

„Kakva je ovo misterija?“ upita Lang, više za sebe.

„Misliš li da ovo ima nekakve veze sa ubistvima? Meni puno toga nije jasno“, Smit je bio zburjen prizorom. „Nema tragova krvi niti ičeg što bi moglo da se poveže sa ubistvima, ali ti čudni otisci stopala...“

„Pa dobro, mi smo utvrdili stanje i podnećemo izveštaj inspektoru Pipčinu, on će odlučiti šta dalje. Idemo napolje. Neka ostane svetlo, možda kasnije ponovo zavirimo unutra“, reče Lang.

Kada su izašli bilo je već znatno tamnije. Vazduh je postao opipljivo hladan, prsti vetra su se zavlačili u rukave i okovratnike.

Nekoliko minuta po njihovom odlasku iz napuštene kuće u njoj se poče dešavati nešto čudno. Vazduh je zavibrirao, kao da drhti od nekog očekivanja a zatim tiho zujanje, iz samog vazduha. Javiše se iskrice, čestice sve gušće koje su dopirale iz praznine i poprimale – oblik leteće sprave i putnika u njoj. Kada se okonča prenos, putnik iz praznine ustade i pođe ka vratima ostavljajući nove tragove stopa u prašini. Rukom je štitio oči dok dođe do prekidača i ne ugasi svetlo.

„Hej Roberte“, reče Lang osvrnuvši se ka kolegi, „jesi li primetio? Svetlo u kući se ugasilo...“

„Verovatno je samo pregorela sijalica...“, odgovori Smit.

„Ja bih ipak da se vratimo i proverimo.“

„Dobro“, nevoljno pristade Smit.

Prišavši bliže videše kako su se vrata sumorne kuće odškrinula a neko je izašao.

„Dođavola, šta je ovo? Nije bio nikog unutra do maločas“, šapnu Lang.

„Ali to... ono, ne liči sasvim na čoveka“, uzvratila Smit.

Silueta koju su videli pod svetlošću meseca bila je niža od odraslog čoveka, glava nesrazmerno velika za takvo telo a ruke preduge. Išlo je ka njima.

„Čudne je i nesrazmerne građe? Šta je to, ne liči sasvim na čoveka?“, reče Lang.

„Hajde da pogledamo šta je u pitanju“, predloži Smit.

„Ja radije ne bih a ti kako želiš...“, Lang promumla pomalo neodlučno.

Robert Smit klimnu glavom i uputi se ka kući. Da li zbunjen njegovim dolaskom ili iz nekog drugog razloga stvor je stajao, kao da čeka. Smit zastade pa zakorači unazad. Nedovoljno brzo da izbegne nalet stvorenja nastalog iz tame i praznine...

Posegao je rukom ka pojasu i futroli revolvera ali bio je prespor za pokrete stvorenja. Njegove ruke našle su se na Smitovom vratu. Osećao je kako gubi dah i pokušao je da vikne, da dozove Langa, ali glas mu osta u grlu stisnutom snažnim šakama.

Iako niže, stvorenje je bilo snažnije od Smita, oborilo ga je na zemlju a usne pune oštih zuba prinelo njegovom vratu. Policajac je video zube koji mu se približavaju ali oči nije zatvorio i dalje je zurio u užas koji mu se približava kao da ne shavta šta će se desiti.

Lang je iz daljine nejasno video šta se dešava, to nešto je oborilo Smita na zemlju. Nekoliko sekundi je stajao paralisano a onda posegnu ka revolveru i povika:

„Stoj, prestani ili pucam!“

Još par sekundi čekanja i onda ispali hitac u vazduh. Pucanj razbi noćnu tišinu. Sa ogolelih grana drveća prhnuše preplašene ptice, lepet njihovih krila stopi se sa odjekom pucnja. Onda tišina u kojoj se čulo krkljanje, jezivi zvuk koji se stvara kada neko pokušava da vikne dok mu se usta i pluća pune krvlju...

Lang jurnu ka mestu gde se njegov kolega borio sa čudnim stvorenjem. Kada je prišao na nekoliko koraka stvorenje podiže glavu sa žrtve. Lang uperi revolver ali mu se prst na okidaču zaledi kada vide to lice, polubestijalno, obliveno krvlju i u zubima komad mesa otrgnutog sa Smitovog tela.

Osetio je nagon za povraćanjem. Trenutak tog oklevanja stvorenje iskoristi i pojuri ka kući. Lang konačno pritisnu okidač, nekoliko puta... I vide kako stvor posrnu, pade a onda se diže i nastavi put ka kući koja mu je nudila zaklon i sigurnost.

Lang baci pogled ka Smitu i utvrdi da bi se uzalud zadržavao da mu pruži pomoć. Rane na vratu i telu bile su velike, nedostajali

su komadi mesa, rame otrgnuto iz zgloba virilo je iz poderane uniforme. Krenuo je za stvorenjem koje je zamaklo u zgradu. Pritisnu prekidač pokraj vrata i osvetli hodnik. Na podu su se videle kapi krvi koje vode ka vratima prostorije koju su on i Smit prethodno ispitali.

Oprezno gurnu vrata držeći revolver, spreman da zapuca na najmanji znak opasnosti. Tišinu prekide čudno zujanje, A kada zaviri unutra vide da soba nije prazna. Gotovo čitavu ju je ispunjavala sprava ovalnog oblika, sagrađena od materijala nalik srebru, u sedištu okružen raznim instrumentima i polugama sedeo je stvor. Krvario je... Lang zakorači ka njemu, bio je siguran da iz ove daljine ne može da promaši. Ali trenutak pre nego povuče okidač revolera sve pred njim poče da se pretvara u maglu i u ništavilo...

„Šta planiraš da uradiš? Videćeš isto što i moji ljudi“, reče Pipčin Donalu Sikertu „Znači ništa. Tragove stopala u prašini i rupu od metka u zidu...“

„I ne nislim da vidim to što je bilo“, uzvratu Lun, „već ono što će se tek desiti.“

Čarli Pipčin se počesa po obrvi i začuđeno ga pogleda.

„Ne shvatam te, ne misliš valjda da tamo čekaš danima?“

„Ne. Postavićemo tamo senzore i kamere...“

„Hmmm, nije ti loša zamisao“, uzvratu Pipčin.

„Ta priča o albino humanoidu i taj njegov čudni nestanak, izgleda kao da posetilac nije sa ove planete. Naravno, pod pretpostavkom da je priča koju je ispričao policajac sasvim tačna...“

„Svi tragovi na terenu ukazuju da je tako...“, reče Pipčin.

„Da... verujem u to, jer njegov opis tog stvorenje je sasvim drugačiji od bilo čega što se prikazuje u filmovima ili se nalazi u SF literaturi.“

„Naravno, tamo ćemo poći za dnevnog svetla. Iz nekog razloga ti napadi se dešavaju samo noću... ako to ima ikakve veze?“, glasno je razmišljao Pipčin.

„Ako je to stvorenje, da pretpostavimo sa druge planete, moguće je da se tamo evolucija odvijala drugačije i da je dovelo do druge vrste, noćne...“, reče Lun.

„Pa zašto onda dolaze ovamo i ubijaju nas? I zašto uvek u isti kraj?“

Usledilo je još nekoliko dana bez ikakvih znakova da je neko posetio ukletu zgradu, a onda se oglasi alarm u sumrak, maglovitog dana. Kamere se uključiše i monitori oživeše.

Lun i Džejn su sa nevericom posmatrali prizor. Iz ničega nastajalo je nešto materijalno. Sprava načinjena od metala i stakla kroz koje se nazire neko stvorenje. Upravo onakvo kako je opisao preživeli policajac Lang. Mršavi albino humanoid iskoračio je i štiteći oči od svetla dođe do prekidača i ugasi sijalicu.

Ulicama su jurili policijski automobili uz sirene i rotaciona svetla. Uz škripu točkova zaustaviše se pred napuštenom kućom u Vajtčepelu. Farovi su osvetljavali fasadu a iz kola iskočiše policajci sa revolverima uperenim ka vratima kuće...

„Pogrešno, sasvim pogrešno...“, šaputao je Lun za sebe u automobilu parkiranim pedesetak metara od policijskih kola, „ta svetla samo će ga oterati.“

Vrata kuće se otvoriše i na ulazu se pojavi stvorenje čija bela koža je pod svetlima automobilskih farova delovala još bleđa nego što jeste, gotovo providna. Vrisnuo je i rukama pokrio oči a zatim jurnuo nazad u kuću.

Svaki veliki grad ima svoj nadzemni i podzemni deo. Gore, pod retkim i bledim londonskim suncem kreću se ljudi, automobili. Uzdižu se građevine koje kao da nastoje da se izdignu iznad mešavine dima i magle, koju Londonci nazivaše smog.

Dole ispod asfalta, ispod pločnika ne prestaje život. Podzemna železnica, kanali u koje su ukroćene podzemne vode, skrivene od očiju, teku mrtve i nekorisne sve dok svoj sadržaj ne predaju Temzi.

„Hej, Majkl, šta je ono?“, reče jedan od radnika koji su bili u rutinskoj proverbi tunela i uperi svetlost baterijske lampe ka mračnoj i ravnoj površini vode.

„Izgleda kao neko stablo, ali otkud...?“, uzvрати Majkl. „Ali meni ne liči... pre bih rekao da je to...“

„Dodavola, vidim i ja Piter... to je čovek!“

„Samo nam je trebao još leš“, progunda Piter.

Voda je lagano nosila telo ka izlaznim rešetkama. Glava i udovi su utonuli ispod površine dok je odeća prljavo sive boje puna vazduha izdizala torzo.

„Dodaj mi čaklju Majkl, da pokušam da ga izvučem“, reče Piter, „i pridrži me...“

Stiv preda motku sa kukom na kraju, koja je inače služila za izvlačenje predmeta koji bi dospeli nekim slučajem u kanalizaciju. Kuka se zakači za odeću i obojica počeo da vuku telo ka ivici kanala.

„Uhhh, ala zaudara, počeo je da se raspada, ali šta...?“, Piter zastade, a Majkl ga pogleda.

„O čemu se radi?“

„Zar ne vidiš odelo... uniforma... neko od naših...“

Džejn je pod mikroskopom posmatrala uzorke krvi donesene sa mesta zločina koje su pripadale tajanstvenom stvoru. Sastav je očigledno odgovarao ljudskoj krvi uz izvesne modifikacije koje se mogu pripisati nekim faktorima. Kao prvo radijacija – ove promene mogu nastati usled izlaganja dugotrajnom zračenju nuklearne katastrofe.

Druga opcija bila je nezemaljsko poreklo. To bi objasnilo i pojavljivanje tog stvora u spravi, koja je možda letelica ili mašina za teleportaciju, kao i njen iznenadni nestanak. Sigurno su daleko tehnološki naprednija civilizacija.

Ma koliko ove pretpostavke izgledale neverovatne one su ipak te koje bar delimično objašnjavaju čitavu situaciju. Sve drugo je još neverovatnije i više vodi ka mitovima i legendama nego što ima podršku u naučnim činjenicama i dokazima.

Džejn nije imala potrebe da iznosi bilo kakve beleške iz laboratorije. Sve rezultate i pretpostavke držala je u glavi.

Kada je stigla u Lunovo skrovište zatekla je njega i Artura Mar-kinča kako živo raspravljaju.

„Hej momci, šta se to dešava.... mala svađa među prijateljima?“, našali se.

„Me nee...“, uzvрати Lun, „upravo smo došil do zaključka ko bi mogao biti tajanstveni napadač!“

„Je li? A čemu sam onda ja gubila vreme u forenzičkoj laboratoriji“, tobož se naljuti Džejn.

„Pa, kad uporedimo tvoje rezultate i naše zaključke lakše ćemo doći do istine“, odgovori joj Markinč.

„Onda dobro“, uzdahnu Džejn i sede u fotelju.

„Pa kaži! Šta si tamo otkrila...?“, reče Lun

„Krv je nesumnjivo ljudska, ali izmenjena najverovatnije uticajem radijacije. To mi je vrlo čudno...“

„Kao posledica nuklearnog rata i mutacije...?“, primeti Lun.

„Otkud? Nuklearni rat, o čemu zaboga pričaš Donalde?“, zbunjeno reče Džejn.

„O nuklearnom ratu koji će se desiti u budućnosti“, odgovori Lun.

„I kakve to veze ima... čekaj malo, šta hoćeš da kažeš? Kakve veze ima nuklearni rat u nekoj budućnosti sa današnjim dešavanjima.“

„Džejn“, poče Lun tihim glasom, „po svoj prilici naš ubica ne dolazi sa neke druge planete već iz naše budućnosti.“

„Misliš Morloci... Herbert Džordž Vels... Oni?“

Artur Markinč i Donald Sikert klimnuše glavama.

„Najgore je što ne znamo kada i gde će se desiti sledeći napad... možda uopšte ne u nekom nama bliskom vremenu ili prostoru“, dodade Lun.

„Slušaj“, poče Artur, „Što se tiče Morloka, pošto poseduju vremeplov mogu da dospeju u bilo koje vreme, prošlo ili buduće. Za njih je vreme što i za nas daljina... Iz svog vremena oni mogu da dođu u neko pre našeg. Za nas je to prošlost a za njih samo usputna stanica, za njih je to samo sled dešavanja na putovanju... da mi ipak zavirimo u neka starija novinska izdanja. To će biti moj posao, možda naletim na nešto interesantno...“

„Opis nekog mesta u kojem su bili i koje bi mogli ponovo da posete.“

„Upravo tako i još nešto... Herbert Džordž Vels...“

„Da? Šta sa njim?“, upita Lun.

„To je tvoj zadatak. Istraži njegovu zaostavštinu, rukopise i slično. Možda je ostavio neki zapis o toj vremenskoj mašini i njegovom konstruktoru...“

„Sumorna kuća...“, šapnu Lun. „Sobe na spratu, počecu odatle. Možda je vremeplovac ostavio nešto od nacrti i proračuna, nešto o tome kako možemo da zaustavimo ovu pošast...“

Obilazeći napuštenu vremeplovčevu kuću Lun se osećao čudno, kao da je sama kuća bila neka vrsta vremeplova. Prolazak kroz nju bilo je putovanje nekoliko decenija unazad. Sve je ostalo isto kao nekada, počevši od arhitekture do nameštaja, ukrasa i slika. Stari tučani vodokotlić i lavabo u toaletu.

Prašina na stepeništu ka prostorijama na spratu bila je odavno netaknuta, sve dok Donald Sikert ne zakorači i dok se njegovi đonovi ne zabiše u nju i raspršiše je. Gore je ugledao troje vrata. Ona skroz levo vodila su ka kupatilu, srednja ka primaćoj sobi sa foteljama i niskim stočićem, pogodnim za posluženje i malim natkasnama sa fijkama. Lun otvori jednu od njih i vide gomilu fotografija iskrzanih ivica, očito da su često prolazile kroz ruke dok su se posetioci prisećali uspomena. Na njima uvek isti ljudi, najverovatnije društvo koje se ovde okupljalo. Zatim karte za bridž, takođe često korišćene. U policama poluispijene boce viskija koji je do sada dobro odležao. Lunu beše čudno da niko od beskućnika do sada nije zalazio na sprat kuće. Sigurno postoji razlog tome. Nešto ih je sprečavalo ili uplašilo... Morloci? Da li je i ranije bilo nekih dolazaka za koje nisu znali u Skotland Jarđu, pošto nije bilo prijava ili nekog zločina?

Prešao je u susednu sobu, spavaću. Širok krevet uredno složen kao da je upravo namešten ako se izuzme sloj prašine po pokrivaču. Na zidovima slike. Portreti. Da li je neko od njih taj tajanstveni vremeplovac? Hmmm, retko ko kači sopstvene slike na zid.

Prišao je noćnom stočiću i izvuče fijkoku do pola. Gomila papira ispisanih lepim rukopisom sa ponekom skicom i formulama. Grozničavo je prelistao stranice kao da će uspeti da ih sve pročita u nekoliko sekundi. Uzdahnuo je zadovoljno i strpao papire u džep. Shvatio je šta je slaba strana vremeplova i gde bi Morloci mogli da se pojave..

Lun, Artur i Makferson došli su vozom do Dovera a zatim na trajekt koji se vukao sporo preko kanala, pa je Makferson neprestano gundao i želeo da ode do mašinskog odeljenja i potera mašine da brže rade.

„Trista mu zarđalih zupčanika, može li ovo korito malo brže?“, gundao je posle odvrćanja oslonjen na ogradu palube i zagledan u more.

Konačno stigoše do Kalea i ukrcaše se na liniju Orijent ekspresa koja je išla do Bukurešta – Arlberg Orijent. Zatim do Pariza i stanice Gar de Lion, gde je prikačeno još nekoliko vagona, a onda dalje na istok.

Putovanje na istok nije bio problem za Luna i družinu pošto im je Čarli Pipčin obezbedio sve potrebne papire.

„Čeka nas dug put, sto mu krezubih morževa“, mumlao je Makferson.

„Tamo gde idemo čeka nas surova stvarnost. U Bukureštu presedamo na lokalni voz do Trgovišta“, reče Lun i odšeta do prozora. Spusti okno i proturi glavu kroz prozor. Uživao je u tom vetru u kosi i mirisu dima sagorelog uglja iz parnjače. Pored su se nizali predeli i telegrafski stubovi kraj pruge.

Pri prelasku granice iz zapadnog u istočni blok nisu imali nikakvih problema. Veći problem bio je za stanovnike istočnog bloka da putuju na zapad.

„U redu je“, reče im rumunski granični policajac udarivši pečat i vraćajući im pasoše. „Rezervisali ste hotel?“

„Naravno“, klimnu Lun iako je istina bila drugačija. Boraviće kod Arturovog kolege novinara Jona.

U Bukureštu su prešli na lokalni voz za Trgovište. Vožnja od nekih 340 kilometara izgledala je beskrajno dugo. Na brdu izvan grada vide se ostaci tvrđave Poenari, za koju se priča da ima veze sa Vladom Cepešom – Drakulom. Izašli su iz voza a jedan čovek skinu šešir i mahnu im.

„To je Jon, hajdemo“, reče Markinč.

Rukovaše se i pođoše pešice do Jonove kuće. Dobro je vladao engleskim tako da su se lako sporazumevali i usput pričali o tome šta se to dešava u Trgovištu.

„Počelo je to nedavno“, krenu Jon sa pričom, „prvo su neki meštani tvrdili da su videli neku leteću spravu u blizini tvrđave... pojavi se i nestane. Osim toga, istražni organi su zaista tamo pronašli tragove koji ukazuju da se tu nešto spuštalo...“

„Da, sada su vrlo popularne teorije o letećim tanjirima i vanzemaljcima“, primeti Artur.

Narednih večeri ne desi se ništa od očekivanog i već svi pomisliše da su Morloci opet promenili određište svog putovanja a onda Jon smaknu dvogled sa očiju i pokaza ka bregu i uzbuđeno prošapra:

„Eno ih. Hajdemo, brzo. Idemo. Ali moramo da pazimo da ne naletimo na sekurititeu“, šapnu Jon, „umeju biti prilično nezgodni i brzi na revolveru... i veruj mi puno je bolja opcija biti ubijen nego uhvaćen...“

Skrenuli su sa glavnog puta popločanog kockom na šljunkoviti ka kuli. Svetla automobila su bila pogašena dok su se priližavali 1480 stepenika koja su vodila ka kuli.

„I šta predlažete?“

„Da izigravamo lovinu, žrtve!“

Jon klimnu glavom i šapnu:

„Hajdemo gore!“

Povremeno su na stepenicama zastjkivali da se odmore, osmotre i oslušnu ima li nekog u blizini.

Prešli su stotinak stepenika kada ugledaše dva stvorenja. Bele kože i nižeg rasta. Silazili su gegavim hodnikom kada primetiše Luna i Jona i onda jurnuše na njih očekujući lak plen.

„Pucaj Jon, pucaj! Pucaj Arture!“, viknu Lun i sam ispali dva hica ka Morlocima.

Onda i Jon zapuca, Morloci shvatiše opasnost i pojuriše nazad uz stepenište ka sigurnosti sprave. Lun, Artur i Jon potrčaše za njima ali su se u mraku slabije snalazili od noćnih stvorenja pa su im Morloci izmicali iako je jednog od njih pogodio metak.

Ipak se iznenadiše kad na vrhu brega videše da je sprava za putovanje kroz vreme još uvek tu... poluprovidna, kao da će nestati u trenutku, a onda kao da se taj trenutak zaledio.

„Akumulator“, šapnu Lun. „Ispraznio se, istrošio se tokom vremenskih skokova.“

A onda se pokazala da ni Morloci nisu nenaoružani i da su na putovanje krenuli sa nekim oružjem uzetim iz muzeja naoružanja. Da li je funkcionisalo ili ne tek bilo je upereno ka Lunu i Jonu pa obojica ponovo zapucaše ka Morlocima. Bolni krik bio je znak da su pogođeni a onda im se tela svališe preko instrument table vremenske mašine.

Nekoliko sekundi čulo se stenjanje i hropac a onda tišina, samo huk vetra koji je pojačavao. Donal Sikert, rumnunski i britanski novinari se usudiše da priđu. Oči Morloka bile su širom otvorene, uperene ka nebu ali ga više nisu videle. A gore je bilo sve više oblaka i već su krenule prve kapi kiše. Vetar je njihao žbunje i peševе sakoa sve jače.

„Šta ćemo sa njima?“, upita Jon. „Ako se ovoga dočepa sekuriteta imaćemo veći problem nego sa Morlocima.“

„Shvatam“, odgovori Lun. „Trebalo bi to uništiti. Možda da siđemo do kola uzmemo benzin i zapalimo mašinu...“

Požurili su niz stepenice, dok je vetar šibao, zabijao kapi kiše u lice, munje su parale nebo. A zatim se stopi jak bljesak i tutnjava. Udar vazduha ih baci na stepenište. Posle nekoliko sekundi se pridi-goše i pogledaše ka vrhu brega i kuli. Pokraj nje je nešto gorelo.

„Grom“, šapnu Lun, „pogodio je vremensku mašinu. Metalna konstrukcija je privukla grom, gotovo je...“

„Bogovi gromova, ma koji bili su odradili posao umesto nas“, reče Artur osmehujući se i otresajući prljavštinu sa odela.

Požurili su niz stepenište povremeno se osvrćući ka vrhu. Kada su ušli u auto oluja udari svom snagom.

Tanja Jocić Stamatović

KONTROLORKA

Plamteći prstenovi različitih veličina koji su oivičavali duboko crnilo igrali su po unutrašnjosti mojih kapaka. Otvorila sam oči i krugovi su se pretvorili u kvadrate. Sunčeva svetlost je blještala kroz mali prozor ispod plafona, preslikavajući ga, uveličanog, na susedni zid. Kao deo velikog sudoka. Devet polja.

„Saslušanje je za pola sata“, rekla je uniformisana devojka, skoro devojčica, koja je stajala pored vrata na bočnom zidu. I da sam sumnjala, ta bi mi vrata svaku sumnju odagnala. Teška. Gvozdena. Zatvorska.

Dobro je.

Uzdahnuh sa olakšanjem, kao i svakoga jutra.

„Mogu li dobiti nešto za pisanje?“, upitah, računajući na potvrđan odgovor.

2030. je godina, humano je ovo društvo. Nema razloga da se zatvoreniku uskraćuje mogućnost da nešto zapiše, možda prizna. Dobih neku verziju elektronske tablice koja je bila popularna u to vreme, mada bih ja više volela običan papir i olovku. Možda se plaše da sebi ne probijem žilu kucavicu oštrim predmetom. Još nemaju profajlere koji merenjem moždane aktivnosti odmah vide ko jeste, a ko nije suicidan. Inače bi znali da nemaju razloga za strah. Nisam opasna ni za sebe ni za druge. Ne više.

Milicionerka me gleda znatiželjno. Pokušavam da se vidim njenim očima. Zapravo, pokušavam da se setim sebe iz tog vremena. Tada sam mislila da sam nezgrapna, prevelika, htela sam da budem mršavica, iako mi je bilo jasno da moj posao zahteva sve te kilograme mišićne mase. Opipavam svoje butine i pločice na stomaku. Glupača. I pored jednog porođaja, baš sam bila zgodna. Nasmejah se. Sad sam zgodna. I u zatvoru sam.

Neću da pitam devojčicu kako se zove. Možda je poznajem. Ili ću je tek upoznati. Ne želim da znam šta je uradila, ili će uraditi u narednih trideset godina, dokle će stići i da li će se družiti sa mnom. Ali, iz njenog pogleda jasno je da ona mene zna. Jer, sa svojih trideset

i šest, već sam bila Vrhovna inspektorka državnog sekretarijata za teške zločine.

Godinu dana kasnije postaću Kontrolorka.

Pardon, postala bih.

„Htela bih da napišem pismo za moju ćerku“, kažem, više za sebe, dok uzimam tablet kroz otvor u vratima. Lana ima deset godina. Vešana je za mene, ali voli i oca. Dobro je što smo ostali u prijateljskim odnosima posle razvoda. Nedostajaću joj, znam. Volela bih da je bilo drugačije.

Napisaću joj dva pisma. Jedno koje će pročitati sada, u kome ću joj reći da je mnogo volim i da mi je žao zbog toga što sam uradila. Drugo, koje će pročitati za koju godinu, u kome ću joj reći da je to što sam uradila bila najbolja stvar za čovečanstvo. Samo što to čovečanstvo nikad neće saznati.

Sve se zakomplikovalo sa tim crnim rupama. Bilo je u redu dok su samo postojale, odnosno, smatralo se da postoje, ali se o njima tako malo znalo. Ugodno su naučnici u svetu vršili merenja, pratili mikrotalasno pozadinsko zračenje, proučavali međuzvezdanu materiju....

Mrtve zvezde su iz zvezdanog jata padale na gravitacionu pistu praveći sve veću i veću crnu rupu, utirući put ka otkrivanju tamne materije, koja je bila san svakog astrofizičara. Jer tamna materija je davala nadu da će putovanje kroz vreme biti moguće.

Išlo je to svojim tokom, i javnost nije ni bila zainteresovana. Veliki teleskopi, kao i putovanja u svemir, postali su dosadni za široke narodne mase. Sve dok iz opservatorije u Vidojevici mladi Janko Čoban nije objavio svoj rad.

Najveće otkriće posle.....

Najveće otkriće.

Jednostavno, kao i sva druga velika otkrića.

Zaobliš uglove kamena i dobiješ točak.

Protrljaš te iste kamenčiće i krenu varnice.

Tako i ovo. Vremeplov. Kao, ploviš kroz vreme. Krajnje glup naziv. Pogotovo što se ispostavilo da zapravo uopšte ne treba ići kroz vreme, nego kroz prostor. Stvar je samo, kao i uvek, u brzini. Sve vreme nam je bilo pred nosom (opet vreme, izgleda da se

ne može rečenica napraviti bez njega). Zvezde koje vidimo davno su mrtve. Gledaju nas iz prošlosti. One jesu u prošlosti. Nije pitanje kada, već kuda. Kuda da odemo, i koliko velikom brzinom, da bismo se našli u određenom vremenskom periodu. U određenoj vremenskoj dimenziji.

Posmatrao je tako nebo Janko Čoban kroz veliki teleskop u Vi-
dojevici, krajem jula meseca 2030. i jednostavno mu je sinulo. Za-
krivljenost prostor-vreme, svetlosne godine.... dobri stari Ajnštajn....

Legenda kaže da je vremensku mašinu napravio za tri dana. Toli-
ko je bio zatvoren u podrumu male kuće pored opservatorije, a kada
je izašao, rekao je svojoj mladoj ženi:

„Pali šporet, sada ćemo jesti pohovane cvetove tikvica, pravo iz bašte.“

Tikvice su cvetale samo kratko vreme krajem marta, znala je to
dobro Jankova žena Marija, a ne krajem jula, tako da je jedino objaš-
njenje bilo da je Janko Čoban prvi čovek koji se vratio u prošlost i
doneo nešto, a i samog sebe, nazad u sadašnjost. Cvetovi tikvica su
tako postali zaštitini znak svih kompanija koje su organizovale pu-
tovanja kroz vreme. Jer, bilo je potrebno tek nešto više od dvanaest
meseci da od nemogućeg postane potpuno uobičajeno putovati, ne
tamo i ovamo, nego pre i posle.

„Vreme je“, reče milicionerka i otključa vrata. Nasmehi se jer ne
mogu da ne uočim ironiju u toj rečenici. Krenusmo dobro poznatim
hodnicima do sobe za salušanje. Mnogo puta sam sedela za stolom
od trešnjevog drveta u udobnoj fotelji i zaklonjena stilskom lampom
gledala optuženog kako se znoji i vrpolji na drvenoj stolici dok ga ta
ista lampa osvetljava jakim snopom svetlosti. Sada sam ja sela na dr-
venu stolicu. Iznenadila sam se kako je ova prostorija udobna čak i iz
ove perspektive. Boje zidova, veliki fikus u jednom čošku. U posled-
njih nekoliko godina, svet je nekako postao mekši, ljudi su postali
finiji jedni prema drugima. Izbegavali smo nepotrebnu brutalnost.
Čak su i policijska ispitivanja postala nekako civilizovana. Kao raz-
govor. Nije ni bilo potrebno izvući priznanje, jer smo mogli držati
optužene mesecima u istražnom zatvoru, ako je postojala i najmanja
sumnja da su uradili išta protivzakonito. Posle rata u Ukrajini, kada

je sklopljen Veliki Svetski Dogovor O Nenapadanju, sve države su dale mnogo veća ovlašćenja sudijama, a manja policiji i vojsci. Jer, iako se mnogo puta do tada svet našao na ivici nuklearne katastrofe, 2022. je izgledalo da je tu ivicu uveliko prešao. Totalno opšte razoružanje, i državno, i lično, bilo je jedini izlaz. I upalilo je. Ali su zato sudovi imali pune ruke posla. Ljudi su osuđivani i držani u zatvoru i za najmanje prestupe, ali se prema njima postupalo, pa... ljubazno. Bilo je vrlo lako dospeti u zatvor, a vrlo teško izaći iz njega. Ali su zatvori zato bili super luksuzni.

Oružje su imali samo Vrhovni inspektori i njihovi neposredni pomoćnici. Ja. I moj pomoćnik Ognjen čiju sam siluetu samo nazirala iza snopa svetlosti.

Pa, uprkos celoj situaciji, mnogo sam se obradovala Ognjenu. Poginuo je u saobraćajnoj nesreći par meseci posle velikog otkrića „koje je ukrotilo vreme“. Od tada ga nisam videla.

Što je bilo prilično čudno.

A, da. Konfuzna sam, kao i sve što se dešavalo od jula 2030. pa nadalje. Dete moje, verujem da ti ništa nije jasno dok ovo čitaš, iako sad već imaš preko osamnaest godina, kao što ni Ognjenu nikako nije jasno kako se to desilo da sam ja tu gde jesam, pred njim, na stolici za optužene. Ognjen misli da je sve to velika greška i čeka da mu objasnim i da mu kažem da se nije dogodilo ono za šta me optužuju. Ali ti, Lana, već znaš da se uzalud nada, da se sve baš tako dogodilo i da sam sve priznala. Kad ti ovo budeš čitala, ja ću biti u nekom pristojnom zatvoru. Čitaću knjige. Možda ću neku i napisati. A svet će biti bezbedno mesto.

Izgledalo je da smo uspeli da kao vrsta nadmudrimo sudbinu, Tvorca, vreme, sve....

Vreme.... Ukroćeno. Čobanove mašine su vraćale ljude u prošlost i nosile ih u budućnost. Bili smo sveznajući. Mogli smo sve. Vratili bismo se u prošlost i ispravili ono što nam se nije svidelo. Ili bismo otišli u budućnost i videli kakve su posledice naših sadašnjih postupaka i jednostavno ih promenili.

Mala Srbija je opet imala veliki uticaj na svet. Nekada Tesla. Danas Čoban. A između beše Gavrilo Princip.

Kao i kod Tesle, bilo je malo sporenja oko Čobanovog, ovog puta crnogorskog porekla, ali, njegovo dostignuće je bilo takvo da je sve učinilo nevažnim. Promenilo je sve. Jer, sve, bukvalno sve se moglo ispraviti.

Samo, ne u istom svetu. Ispostavilo se, naime, da svakim putovanjem, svakom intervencijom, menjamo svet u koji se vraćamo. Mislim, stvarno menjamo. To više nije isti svet. Divergencija svetova je pojam o kojem prepametni Čoban nije razmišljao. Kad otputujemo kroz vreme, nikad se ne vraćamo u isti svet, već u drugi, promenjeni, dok onaj naš, koji smo napustili, nastavlja da postoji nezavisno od nas. Nas u njemu više nema. Znaš one filmove i knjige u kojima se vraćaš u prošlost i srećeš samog sebe, pa kao, to ne valja, to je paradoks, može se desiti, šta znam... E, nema toga. Kad se vratiš, vratiš se u svoje telo, nekadašnje ili buduće. Ne možeš putovati u svet u kome ne postojiš. Tada jednostavno nestaješ. Izgleda da ta krivina vreme prostor nije baš toliko zakrivljena, Alberte moj. Putuješ, dakle, samo u okviru svog zemaljskog vremena, i samo u svetove u kojima te ima.

Brzo su shvatili svetski mozgovi u čemu je stvar. Zapravo, samo su konstatovali, na čelu sa Čobanom, promeniti nisu mogli ništa. Onda su nas unapredili u Kontrolore. Da dajemo dozvolu za putovanje kroz vreme samo na one destinacije koje su moguće, bezopasne za putnike. Ali, kao što rekoh, kad odeš iz jednog sveta, u njemu te više nema. Za ljude koji su tu, više ne postojiš. I tim ljudima ništa ne znači to što si ti u nekom drugom svetu, možda srećan sa nekim drugim njima.

I tako si ti otišla, Lana. Ko ti je od Kontrolora dao dozvolu, nikad nisam saznala. Za ovih trideset godina od čuvenog pronalaska, namnožilo se i Kontrolora i svetova. Samo su ljudi nestajali. Jurili su jedni druge po paralelnim univerzumima, napuštajući svoj.

Pomaže li što znaš da ima mnogo svetova u kojima postoje kopije ljudi koje voliš, ako ih u tvom svetu nema? Lana? Pomaže li? Šta misliš?

Sve ovo što ti pišem, ispričaću i Ognjenu.

Nema šanse da mi poveruje, naravno, a verovatno nećeš ni ti. Pa, kako biste i mogli?

Sve ovo o čemu pričam vama je nepoznato. Ništa se od toga nije dogodilo. Zato što sam ja to sprečila. Na jedini mogući način.

Lepo je selo Vidojevica. Hodam po obodu šumarka i izlazim na livadu koja miriše na med. Mogla bih da kažem da pevaju ptice, ali čujem samo zujanje pčela. Prilazim kućici i vidim ženu kako nešto petlja za stolom. Krenem okolo i dođem do stepenica koje vode u podrum. Plan kuće mi je dobro poznat, uostalom, svima je, maketa kućice se prodaje kao suvenir širom sveta, kao nekada u Srbiji Vukova kuća u Tršiću. Otvaram vrata. Diže pogled sa nekakve skalamerije i otvori usta da me nešto pita, ali ja sam već uperila u njega službeni pištolj. Sjajan sam strelac, među najboljima u klasi. Pao je, sa rupom u čelu, ispustivši sa treskom ono što je držao u ruci a što mi je mnogo ličilo na nekakav kazan. Taj tresak je naterao Mariju da dotrči iz kuhinje, a ne pucanj. Prigušivač je uradio svoje.

Mada, nisam ni mislila da bežim. Pa kuda bih otišla. Ovo je moj svet. Jedan i jedini. Za njega sam se borila.

Svet u kome Janko Čoban neće stići da izmisli svoju vremensku mašinu.

Prošlo je već dve nedelje kako sam u istražnom zatvoru. Jul je uveliko prešao u avgust. Pričam svoju priču Ognjenu, iako znam da misli da sam poludela. Možda u nekom kutku mozga gajim nadu da će mi bar malo poverovati. Ali, znam da neće. Vremenska mašina je nezamisliva ove 2030. godine, sad, kad nema Janka, kad nema njegovog epohalnog otkrića i njegovog, za tri dana napravljenog vremeplova.

Ne u ovom vremenu. Ne u ovom svetu.

Ognjen gasi lampu na svom masivnom stolu. Svetlost u prostoriji je sada ujednačena. Obrazi su mu upali, a oči pomalo tužne.

„Znam da me ne razumeš“, kažem, „ali nemoj biti tužan. Biće sve u redu.“

Ognjen mi pruža najnoviju verziju telefona, ultra tankog, ultra savitljivog, providnog čuda tehnike iz 2030. i pušta mi vesti.

„Epohalno otkriće! Posle teškog i neobjašnjivog ubistva astrofizičara Janka Čobana, njegova udovica Marija Čoban, takođe diplomirani astronom, predstavila svetu model vremeplova koji funkcioniše kao.....“

Toliko glupa. Toliko glupa da budem. Trebalo je da znam kad sam videla njegovu oklembešenu facu i zakrvavljene oči. Kad je ispuštio ono za šta mi se učinilo da je kazan, trebalo je da znam da to i jeste kazan. Za rakiju. To je radio beskorisni Janko Čoban u podrumu. Pekao rakiju. Za to vreme je Marija u kuhinji vršila proračune.

Marija Čoban. Kao Mileva Marić. Kao tolike druge. Kao ja, glupača, koja sam mislila da Marija kuva ručak i nije mi bilo sumnjivo što u ruci drži olovku.

I tako, vremenska mašina je stvorena, kao i prvi put, od strane Čobanove žene. Nema ga da prisvoji zasluge, zahvaljujući meni. To je jedina dobra strana svega ovoga.

Ali ja sam u strogo čuvanom luksuznom zatvoru, zatvoru iz koga se ne beži.

Jedina nada mi je da ubedim Ognjena da je ovo sve istina, da mu ukažem na opasnost koja nam preti. Imam tek nešto više od mesec dana, pre nego što krene kolima kod tašte u selo po onom strahovitom pljusk.

A ako ne uspem da ubedim njega, moraću onu mladu milicionerku. Žena je ovo započela. Neka žena i završi.

Milena Stojanović

POSLEDNJI TOROVAC

Povetarac je stizao sa severa, najpre slabašan i bezopasan, sada sve jači i hladniji. Rasparčana stada po okolnim livadama belila su se kao grumenovi snega, povremeno se joguneći, tražeći bolju travku za pašu. Pastiri su dremali, svako pod svojom krošnjom drveta, izgubljeni u svojim snovima. Kako je sunce odmicalo i vetar pojačavao svoj huk i donosio hladnoću severnih prostranstva, tako su se ovce stiskale i pravile putanju ka svojim torovima. Nekoliko velikih pasa, silvana, trčkarali su okolo ovaca, održavajući red, usmeravajući ih gde da idu.

Skoro sve beše normalno, kao i svakog drugog dana. Osim mirisa koji se komešao sa vetrom, dolazio u prašini i donosio sive pahu-lje, neobične, kao parčad hartije...

Bogdan se promeškolji kada mu komadić pade pored nosa, ali još uvek san beše jači, od nehajnog golicanja. Snažan fijuk vetra mu pak donese više hladnoće i protrese se, što beše dovoljno da otvori oči, pogleda okolo i poviče:

„Brzo, brzo, skoro je mrak!!!“

Nekoliko prilika se uzjoguni pod velikim krošnjama, i nastade galama, svaki pastir je usmeravao svoja stada ka svojim torovima, silvani počеше glasno da laju, ovce da bleje. Mir na livadama beše u trenu narušen, a vetar koji je tog jutra bio samo povetarac, sada je donosio sive i tamne oblake, spremne da sruče svu vodu i potope sve pred sobom.

Podno planine u omanjem naselju metež beše sve veći. Oluja koja je nadolazila mogla je upropastiti sve. Čak i veলেখপনি কিপ বগিন্জি, koji skoro beše postavljen na samom trgu, gde su se ljudi okupljali radi trgovine svake nedelje. Nedavno je Radovan, seoski drvodelja pronašao balvan, nakon jedne velike oluje i danima je radio, deljao, gulio kamenom belutkom ne bi li umasnio lik, kakav je usnio one noći

kada mu je sin oduzet. Sada je stajao pred kipom, čekajući oluju, sa molitvom na usnama i suzama u očima. Da ih sačuva, da mu ostane krov nad glavom. Da mu deca budu zdrava, čak i ono jedno tamo u planini, pomisli, pa pogleda ka visinama gde su torovi. Kip, sa očima usmerenim naniže, kao da ga je osuđivao. Znao je da ne sme to da traži. Znao je sudbinu svoga sina, i sam je bio kriv za to... Prve kapi pokvasiše Radovanovo lice i pomešaše se za suzama...

Pašnjaci behu pusti, sve ovce u svojim skloništima, natkrivene nejakim gredama i gustim lišćem nabacanim i uvezanim tankim kanapom, od raspletenih pantalona, davno iznošenih. Petorica dečaka su sedeli kraj ognjišta, pokušavajući da se ugrelu u hladnoj kolibi. Usta behu nema, zabrinuti pogledi usmereni u plamenove koji su lizali drvene panjeve, trule i mokre od zime. Proleća na planini behu takva. Hladna, puna kiša, i po nekog sunčanog dana, varljivog, kad čovek ne zna šta da obuče. Ujutru toplo sunce koje miluje obraze, popodne kiša, noću hladnoća koja ne dozvoljava telu da se ugrelu. Čekali su. Svi su znali kada će početi. Noć samo što nije stupila svojim krvavim koracima, donoseći pored oluje pustoš i patnju.

Prvi znak beše munja, znali su da će je pratiti zaglušujuća buka grmljavine. Perun je parao nebo nemilosrdno. Blejanje uznemirenih ovaca pomeša se sa grmljavinom, ali svi su čekali na još nešto... Njištanje ala i njenih jahača se prolomi planinom. Kao da se sam vrh Zla Kolata zatresao od tog užasa. Todorci izroniše na površinu i krenuše u svoj pohod. Njihove ale behu velike kao nekoliko konja, a jahači u tamnim, metalnim oklopima, nosiše velike sekire. Nisu držali uzde, nije bilo potrebe. Njihove noge behu spojene sa telima njihovih ala, istog trena kada bi ih uzjahali.

Za Bogdana ovo beše sedma godina od kada čuva ovce, i svaki put na Todorovu subotu bilo bi isto. Gledao je u Tadiju i Njegoša, kojima ovo beše prvi put. Preklili su uši rukama, a lica pognuta, uplašena, sa suzama koje su se slivale. Plašili su se za svoje živote, i ako im je mnogo puta rečeno da Todorci neće dirati njih. Najstariji među njima, Pele, rutinski je pripremao večeru. Kao da se ništa ne dešava, kao da nema strahovite grmljavine, i smrtovnika Todoraca napolju. Povremeno mu je pomagao Jovan, koji je već bio tu kada su Bogdana doveli.

Sa svojih prozora meštani su gledali ka planini, ka velikom vrhu Zla Kolata. Znali su tačna mesta na kojima Todorci izlaze. Već pripremljeni na razaranje, smrt i užas koji oni donose, svako je već sa prvim mrakom bio u svom domu, nadajući se da će bar ova Todorova noć trajati kraće. Neko uz malo razgovora, neko sa zebnjom, strahom ili rakijom. Svako je to gurao kako je mogao, svaka kuća je bar nekog izgubila od ruke ovih zlotvora.

Radovan je bio od onih koji je sedeo uz oganj, sa svojom porodicom i ćutao. Srce mu je bilo pak na drugom mestu. Nešto mu nije dalo mira, uzvrpoljili su ga zvuci dolazećih ala i jahača. Srce mu se uzlupalo, kao u zeca, noge su cupkale u mestu. Ruke se znojile, a mozak govorio: „Kreni, sad je vreme...”

Planina je podrhtavala od nemirnog vremena, strahova i nevolja koje su je opsedale po ko zna koji put. Ipak, stajala je ponosno, kamenita na vrhu, šumovita u nižim delovima, neustrašiva i prkosna. Odolevala rubu vremena i pomagala svojim stanovnicima ljudskog, magijskog, biljnog i životinjskog porekla. Osetila je kako u svom tom kovitlacu postoji svetlost koja je krenula ka vrhu. Znala je planina da prepozna korak svakome, pa brzo u vetar prošaputa reči upućene onima koji treba da ga sačuvaju. Putnik namernik, zaogrnut debelim gunjem, hodao je oprezno pored prvih stabala šume, prateći putanju ka vrhu. Putanju koju su mnogi utabali do određenog dela, a posle... Posle ih je šuma uzimala pod svoje, nemirni duhovi opsedali, pa bi se ili vratili u svakojakom ludilu ili bi ih kurjaci rastrzali po šumama.

Tek što nekoliko munja obasja planinu, na vratima kolibe se pojavi starica. Pele je uvede unutra, poznavao je veoma dobro. Poljubi joj ruke, a ona ga pomilova po glavi, kao što majka miluje svoje čedo. Jovan priđe i učini isto. Za njim Bogdan priđe starici, bio je to njihov sedmi susret. Tadija i Njegoš su bili zaprepašćeni, ali prateći starije, priđoše joj.

„Pozdravljam i ja vas dvojicu, ovo vam je prva Todorova Subota. Budite jaki, mati vas čuva. Uskoro će ponoć, trebali bi da spavate.

Nemate ništa od besanih noći, brige i suza. Sve to slabi vaš um, umara vaše oči, i ne donosi ništa dobro vašem telu.“

Pele povede njih dvojicu u susednu prostoriju na spavanje. Jovan skloni kotao sa vatre i ode za njima. Taman što je Bogdan hteo da ode, ona ga uhvati za ruku i reče.

„Ti ostani. Potreban si mi, ne mogu sama večerati.“

„Oni nisu večerali“, odgovori Bogdan i pokaza rukom ka sobi.

„Neka. Glad nije uvek na prvom mestu. Ješće kad ogladne.“

Bogdan prinese dve posude pune čorbe za sto i sede preko puta starice. Iz druge sobe se nije čulo ništa do Peletovog hrkanja, a starica kao da primeti to, osmehnu se i reče:

„Spava. Gromovi su tiši od njegovog hrkanja.“

Dok se vreme smirivalo, i noć odmicala, Radovan je napredovao krupnim koracima naviše. Sa toliko želje, pitanja, volje, beše rešen da se popne do torova, pa makar i ujutru. Kao dobar lovac znao je da bude tih, oprezan, osluškivao planinu. Znao je kako ona diše, ali nikada se nije usudio za sve ove godine da krene ka torovima. To mesto beše zabranjeno za sve. Oduvek su ljudi govorili da tu prestaje zaštita Šumske majke, i da nije bezbedno ići gore. On sada beše na tom pragu, pragu gde je debelo hrastovo korenje okruživalo šumu i pravilo granicu između spokoja i nemira, svetog i nesvetog, magičnog i okrutnog. Činilo mu se kao da ova noć večno traje, kao da je svaki korak težak, i da ne može više. Snagu mu je davao lik sina, koga godinama već nije video. U njegovom sećanju maleni dečak nije bledeo, pomišljao je na njega stotinu puta dnevno, u njivi, u kući, po danu i noći. Dete ne treba biti daleko od oca ili majke. Te reči su ga nagonile da napravi još koji korak, preskoči još koju granu, zaobiđe još neku prepreku, jer ma koliko mali korak bio, znao je da ga to čini bližim svom detetu.

„Znaš li Bogdane zašto sam ovde?“ upita starica i odmaknu praznu posudu nakon odlične čorbe sa zeljem.

„Nisam siguran mati. Uvek si dolazila na Todorovu subotu, ali ja sam spavao. Znam da posle toga nisam video svoje prijatelje. Nikada nisam smeo da te pitam gde su oni.“

„Bez brige. Dobro su. Nekada ljudi odlaze od drugih. Nekada je lako, nekada teško. Život je put, a koraci koje pravimo vode nas na različite staze. Na kraju sve te staze se spoje u jedan, koji vodi ka beskrajnom snu - smrti.“

„Zašto je onda potrebno da putujemo?“

„Zanimljiv si mladić. Pametan. Zato što nas svaki put, svaka staza uči, hm, životu“, odgovori starica i dodade „Pođi samnom, imam nešto da ti pokažem.“

Bogdan prihvati njenu pruženu ruku i ona ga povede ka vratima. Osetila je njegov jači stisak, i pre nego što otvori reče:

„Ne boj se. Ja te čuvam. Planina me poznaje veoma dobro. Bićemo bezbedni.“

Užasnut što mora napolje po lošem vremenu, sa svim Todorcima rasutim po planini, udahnu vazduh i starica otvori vrata. Bogdanu se najednom zavrte u glavi, mučnina mu se rasu po stomaku i umalo ne povrati čorbu koju su maločas jeli. Kada mu se mutnoća pred očima skloni i izoštri vid, shvati da nije izašao u tamnu noć, već u lep, sunčan dan. Sa toplinom sunčevih zraka, čuo je poj ptica, šuštanje lišća. Šuma beše topla, a ne hladna od visokih krošnji. Voda je žuborila nedaleko od njih, a njemu usta behu suva od mučnine i toplote koju je osećao.

„Sedi slobodno“, reče nepoznati glas.

Okrenu se u trenu i ugleda prelepu tamnokosu ženu u beloj haljini, sa vencem od belih rada oko glave. Delovala je umiljato, i nešto mu u njenim očima beše poznato. Ona, kao da je znala, uze vrč i napuni vodom iz potoka i pruži ka dečaku.

Taman kada je Radovan stigao do kolibe - Tornice, kako su je nazivali, munja osveli lice Peleta koji je već spreman čekao i uvede ga unutra.

„Ti si prvi koji je stigao dovde. Ne želim ni da zamislim kako, ali znam zašto. Dobro nam došao putniče.“

„Ne bih rekao da sam putnik. A mislim da me ne poznaješ, da nagađaš“, odgovori Radovan.

„Svi smo mi putnici, na ovaj ili onaj način“, uz osmeh odgovori Pele. „Ti mene možda ne poznaješ, ali ja tebe znam. I znam da si uzaludno bio ovaj put dovde.“

„Videćemo“, samouvereno odgovori Radovan pa sede za sto.

Mir i spokoj kojim je žena odisala budio je sećanja u Bogdanu. Ličila je na Devanu, boginju šume, koja ga je očuvala. Do pre sedam godina živeo je sa njom i braćom, bezbrižan, sklonjen od sveg zla, da bi jednog dana bio gurnut u surov svet na planini, pun divljih, opasnih životinja, Todoraca, straha...

„Ko si ti?“, upita je.

„Čudi me da me ne prepoznaješ“, odgovori mu.

„Ličiš na Devanu, moju majku“, reče dečak i spusti pogled.

„Ličim. Sestre smo. Ja sam Mokoš, boginja sudbina.“

Bogdan je bio zaprepašćen, samo nekoliko trenutaka ranije gledao je u staru, pogrbljenu staricu Mokoš, a sada je pred njim bila prelepa mlada žena. Razgoračenih očiju, poluotvorenih usta, sa pita-
njem koje nije moglo da pređe preko tankih usana...

„Kako je to moguće? To si želeo da pitaš“, reče mu uz osmeh.

„Da“, kratko odgovori.

„Objasniću ti.

Nakon što je Radovan odbio čorbu, Pele se približi stolu, noseći punu činiju za sebe. Gledao je u krupnog čoveka, pokislog i izmorenog od surovih uslova napolju. Ruke mu behu ispunjene žuljevima, od teškog rada u polju. Nije lako celog života prevrtati zemlju, ne bi li prehranio tri ćerke, i pripremio ih za udaju.

„Rođače, ja znam šta te muči. Pričaj slobodno ako želiš. Ali, tvoje dete nije ovde. Mogu ti još jedared ponuditi čorbu sa zeljem, odmori, pa kad svane polako se vrati svom domu.“

„Kao prvo mi nismo rođaci. Kao drugo, jeste, došao sam da tražim svoje dete. I mani me sa glupim pravilima, ja hoću svog sina pored sebe. Hoću da me nasledi, da mi produži lozu, da me čuva u starosti.“

„Imaš ti ženu i ćerke da te čuvaju. Ja ne smišljam pravila. Ona postoje oduvek. Ja sam ovde isto kao i svi. Rođen četvrti u porodici i odveden u šumu. Kada je bilo vreme doveli su me u torove. Nema tu menjanja, naše sudbine se znaju.“

„Sudbine krojimo mi, svako svoju. Ni nakon toliko godina ne mogu da prihvatim zašto su odveli Bogdana“, Radovan konačno popusti sa svojim prkosom i nekoliko suza krenuše ka gustoj bradi.

„Vreme je ništa ili sve. Za onog ko se nada i čeka, vreme je sve. U drugu ruku, za onog ko umire vreme ne znači ništa. Džabe si došao“, odgovori mu Pele.

U Radovanu, bes je sve više nadolazio. Stezao je usne, da ne izgovori što misli, i pesnice da ne uradi nešto što ne bi trebalo.

Dok su Bogdan i Mokoš gledali mladu lisicu kako se igra kraj potoka, on nije mogao da prestane da razmišlja zbog čega je ovde. I kako je Mokoš tako mlada odjednom.

„Znam da te muče mnoga pitanja. Mogu ti pomoći sa nekim odgovorima. Nakon našeg razgovora ti ćeš odlučiti šta želiš. Hajde, da prošetamo.“

Krenuli su ka visokoj steni, a Mokoš je govorila milim glasom.

„Došlo je vreme, da znaš neke stvari. Dovoljno si odrastao. Stasao si u pravog mladića, i danas je vreme odluke, šta ćemo dalje sa tobom. Pre sedamnaest godina si rođen, dole podno planine. Vidiš kako nekad svetli vatra ili kako se dime ognjišta, odozgo sa vrha. Bio si četvrto dete. Pravilo bogova je da svaki par može imati samo tri.“

Nešto se Bogdanu tu nije uklapalo. On je u šumi imao mnogo braće i sestara. Bilo ih je preko trideset, starijih i mlađih, i nisu pravili razlike jedni između drugih.

„Vidiš, neke sudbine su teške. Neke su pak lagane i srećne. Neke osuđene na večno mučenje. Verovatno znaš i da sam ja boginja sudbina, i sve te konce njihovih života ispredam u svojim rukama, najfinijim nitima. Nekada se svet množio, bilo je bogatstva, plodne zemlje za sve, dovoljno vode, hrane. Kada je naš vrhovni bog Svarog utonuo u san, došlo je zlo doba. Morali smo napraviti ograničenja, i mi bogovi smo dobili svoja zaduženja. Upravljamo životima, pomažemo kad treba, pravimo balans u prirodi, održavamo ravnotežu. Već hiljadama godina je tako. Sada je došlo novo vreme, Svarog je pri kraju svog sna, budi se.“

Došli su do visokog vodopada, i ona mu pruži ruku. On prihvati i krenu sa njom. Iza vode se krilo veliko ogledalo. Stajao je moker i gledao u svoj odraz. Mokoš pomeri ruku i njegov lik zameni prikaz kolibe, za stolom su sedela dva čoveka, jedan beše Pele, ali drugog nije poznavao.

„Ovo je tvoj otac. Nisi imao prilike da ga upoznaš.“

„Zašto je on tamo sa Peletom? Da li je on sada tamo? Mogu li da ga vidim?“, Bogdan je krenuo sa pitanjima, kao što bi svako drugo dete, željno da upozna svog roditelja.

„To nije važno. On zna pravila. Pravilo je da ako se rodi četvrto dete, moraju ga predati bogovima. Ako je žensko kada napuni deset godina odlazi u vlačaru, da vodi brigu o vuni, prede, plete. Ako je muško, odlazi u Torove, da čuva stada.“

Sledeća slika prikaza šumu koju je on dobro poznao, gde je odrastao.

„Tamo ste bili spokojni. Jednostavnost vas je čuvala, vaša je sudbina bila takva.“

„Znači, svako četvrto dete je višak? To je poenta tvog pletenja sudbina? Da otuđiš decu od roditelja, da im doneseš patnju svima? Da nemaju pravo na sopstveni život i odluke? Da žive sa strepnjom, misleći da su grešni.“

„Bogdane, i ako tvoje ime nosi značenje da si Bogom dan, vreme je varljiva stvar. Bogovi te čuvaju, ali pravila se ne mogu izbeći. Treba proživeti svaki trenutak, imali ste bezbrižna detinjstva, bez problema, straha, kada stasate dođe vreme za teške odluke. Vaše čuvanje ovaca dalo vam je dovoljno vremena za razmišljanje, ali ne i za iskustva. Sada, došlo je tvoje vreme da biraš kuda dalje. Samo te molim, da prvo pogledamo još nešto.“

Ogledalo je nanovo promenilo sliku i videli su rat, razaranja, sela u plamenu, mrtve i ubijene po putevima. Vegetacija je bila siva, čađava od gareži. Razaranja i uništenja na sve strane. Nakon toga slika porodice, koja beži pred Todorcima, mračnjacima, psoglavima... Smenila se slika ponovo. Devojka na steni plače i jednim korakom kreće u ponor, u smrt. Mladić hita na konju, ali ga čudovišni oroglav odnosi u visine...

Bogdanu se vrtelo u glavi, slike su se smenjivale, i ni na jednoj nije video osmeha, radosti, sreće, samo patnja, mučenje...

„Dolazi vreme ratova. Da li takav život želiš?“, upitala je sa suzama u očima.

„Ako to znači da mogu da upoznam oca, onda, želim.“

„U redu. Vratićemo se u kolibu. Nakon toga si slobodan da živiš život kakav ti odrediš.“

Trenutnu radost, smenila je mučnina u stomaku. Zamagljen vid i kovitlac koji ih je nosio kroz vreme, sve do kolibe u kojoj je boravio punih sedam godina. Bio je uzbuđen da vidi oca. U glavi mu se rojila pitanja, u ušima zujalo. Bili su pred vratima, koja behu nakrivljena na jednu stranu, kao da je nešto veliko grunulo i odvalilo ih iz zardalih, metalnih šarki. Mokoš ponovo beše oronula starica, sva u ritama, proređene kose, upalih očiju i puna staračkih pega i krasti po rukama i licu.

Koliba beše pusta, na stolu prašina koja godinama nije obrisana. Preko činja i kotla beše paučina. Memla i buđ se osećala sa svih strana. Bogdan krenu ka sobi gde su spavali i vide da nije u boljem stanju. Kao da niko nije kročio tu godinama. Izašao je napolje i pogledao po okolnim livadama. Nije bilo ovaca, silvana, drugih pastira. Samo nepregledno zelenilo i orlovi oko vrha Zle Kolate.

„Šta se dešava?“ upita je Bogdan potpuno izgubljen. „Gde su svi?“

„Dok smo mi bili u kratkoj šetnji, tvoj otac je bio ovde. Veoma ljut, zahtevajući da mu Pele kaže gde si, ubio ga je golim rukama. Deca su se razbežala, ovce i silvani isto. Želeo si novi život, evo ti prilike. Kreni niz planinu, i nikada se ne vraćaj ovamo. Tvoja kuća je pored trga sa mojim likom, četvrta sa leve strane. Pogledaj u moj kip, okreni se na levo, prebroj i bićeš tu.“

Bogdan se samo okrenuo i potrčao na niže. Znao je da će naći put. Vetar je počinjao da duva, sve jače, a tamni oblaci počeli su da se gomilaju u daljini. Znao je da mora što pre sići do sela. Osećao je neverovatnan umor, iscrpljenost, ali nije smeo da odustane. Ne sada kada ga je otac čekao. Toliko je želeo to, da nije mogao sebi da dozvoli da se oklizne, padne ili povredi. Hitao je neverovatnom brzinom.

Za to vreme dok je žurio nije mogao da čuje poslednju Mokošinu tužbalicu planini.

“Svarog sni, da je tri,
on ne žali, što dete fali.
On ne bdije, nego snije,
on ne mari i ne žali.

Vreme curi, otac žmuri,
san na oči, njemu će doći.
Dete hita, da ne pita,
da zagrlji i oprosti.
Da poljubi onog što mu snagu daje,
da sve milo napokon postaje.”

Dok je Mokoš ležala na krevetu, Morana se polako prikrala i sela kraj nje.

„Sklopljene oči, zamišljena sudbina dečaka... Da li zaista misliš da si mu pomogla?“

„Učinila sam što je do mene. Njegovo nestrpljenje je dovelo do toga da ne postavi prava pitanja. Ja sam svoje uradila, Svarog je spreman za potpuno buđenje. Bogdan je bio poslednji deo te glupe tradicije - posledni Torovac.“

„Mislila sam da će to s godinama pomoći. Prevarila sam se“ odgovori Morana.

„Nisi. Ti si svoje dobila. Malo mladih duša, osamljenih, bez ikakve nade u život, malo više onih koji su patili za svojom decom. Kada svedeš račune, tvoj put se isplatio.“

„Vreme je da pođem. Dole u selu me čeka Bogdanov otac.“

„Strpi se malo Morana. Daj im bar malo vremena.“

„Ti dobro znaš da vreme nije važno. Važno je ono što naučimo ili učinimo tokom života. Da li je Bogdan nešto naučio videćemo.“

“Vreme i taj put na kome je on menja sve. On je poslednji Torovac, i obeležiće kraj ovog vremena. Neko ne mora daleko da putuje da bi razumeo. Neko pak živi hiljadama godina kao ti ili ja, vidi ceo svet, pa opet samo jedan put je bitan. Od kada se rodimo, dok ne umremo. Taj put je važan, nezavisno od vremena, koraka, sreće ili tuge. Samo ta kratka linija između rođenja i smrti, bez stranputica, staza, iskoraka. Ti to najbolje znaš Morana.“

Kip je stajao na sredini trga, Bogdan je brzo pogledao na levo, našao četvrtu kuću i utrčao unutra.

„Oče, oče, pustili su me, došao sam, ja sam Bogdan.“

Prizor ga je skamenio. Očekivao je da vidi čoveka u punoj snazi kao što je video u ogledalu. Umesto toga, nejak starac ležao je u postelji, sa rukama na grudima. Disao je plitko, nemoćno. Sveća beše upaljena kraj njegove glave. Bogdanu je srce lupalo kao da će iz grudi iskočiti. Starac otvori oči i suze mu krenuše. Konačno je njegov sin bio kraj njega. To je čekao celog svog života. Pokušavao je da se pridigne i zagrlji ga. Slabašne ruke se obaviše oko Bogdanovih ramena i obojica zaplakaše.

„Mokoš nas je prevarila. Mogao sam da budem uz tebe još davno“, uz suze je govorio Bogdan, svatajući da je prošlo mnogo godina od kada je on napustio kolibu sa Mokoš i pošao na put spoznaje.

„Nisam trebao nikad da te pustim sine. Dete je svetinja, a ja sam se o tebe ogrešio. Tražio sam te, te noći si otišao sa njom. Onaj čovek mi je rekao da putovanje kroz vreme crpe snagu i da ćeš se vratiti kao starac. Sed si...“

Bogdan se osvesti i shvati da sve one slike koje su videli, donele su mu strah, i oduzele godine života. Uzaludno. Nije mu bilo potrebno sve to. Želeo je samo da bude sa svojim ocem, sa porodicom.

„Nekada, kada nisam znao što sada znam, Devanu sam nazivao svojom majkom. Voleo bih da vidim majku i sestre...“

„Nema ih. Kada sam bio na planini da te tražim, Todorci su ih pobili. Od tada nemam razloga za život.“

Bogdan je bio skrhan bolom. Bez prilike da ih upozna, bez dovoljno vremena da provede sa njima. Neko ko mu je život dao leži pod zemljom, a sada ga i druga duša ostavlja. Nije očekivao toliku tugu, toliku bol u grudima. Zagrljeni su plakali, sve dok se Morana nije pojavila na vratima.

„Vreme je da obojica krenete samnom na večni put.“

Tako zagrljeni su je pratili. Negde, u nekom drugom vremenu, u neki nov kovitlac koji će ih sudbinom odvesti do porodice. Vetar je jenjavao, čekala je Jelka, koja mu je podarila život i tri devojke. Mara, Rada i Vesna. Na ovom putu, sa osmehom otac i sin su im pohrlili u zagrljaj. Više ništa nije bilo važno, samo da budu zajedno...

Put u večnost odveo ih je porodici. Svaki iskorak, svaki odabir koji napravimo, svaka reč koju izgovorimo, odredi našu sudbinu, i Mokoš povuče konac u pravcu u kom želi, da pripomogne ili odmogne. Vreme prolazi, ljudi dolaze i odlaze, a bogovi i dalje igraju svoju igru, i opstaju motreći na sve...

Tamara Lujak

SVEMOĆNA

Teški, isprekidani uzdisaji, to je sve što čuje.

Duge, tanke noge, to je sve što vidi.

Nije pošteno, pomišlja Andrija u gustim isparenjima koja ga okružuju, grabi bele butine, meke poput svile i zariva nokte u njih.

Svemoćna stenje i izvija se.

Andrija je uzima polako, želi da oseti svaki njen pokret.

Znoj kaplje sa čela i muti mu pogled.

Magla koja večito ljubi ovo sveto mesto uvlači mu se u nosnice i ošamućuje ga.

Želi da zastane, ali oseća da ne može. Želi da produži trenutak spajanja do u beskraj, ali zna da ne sme.

Grubom rukom, koja je do juče plevila ono malo zemlje što je ima dole, kraj Lima, nežno prelazi preko glatkog stomaka, koji podrhtava poput kakve sitne životinje.

Osmehuje se.

Poželeo ju je prvi put kad ju je ugledao.

Tada nije znao ko je, nije znao šta je.

Bila je samo daleka, gotovo prozirna prilika koja se nestvarno talasala u isparenjima oko Hrama.

Da li je sudbina tako udesila - ili su to bili bogovi - da se baš iznad njegovog parčeta zemlje uzdiže Sveto brdo na kojem je podignut Hram, nije znao, a nije mnogo ni mario.

Bilo mu je važno samo da čarobnicu gleda iz prikrajka, dok je bio dečarac, i danas, kad je odrastao, da je ima, slobodno i nesputano, kad god to poželi.

Ne žuri. Ne više.

Ne kad je Svemoćna u pitanju.

Uzima vitku nogu, stavlja je na rame i zariva zube u meko meso.

Oseća blagi trzaj tela i to ga dodatno uzbuđuje. Topla nutrina pulsira neobjašnjivim ritmom, dovodeći ga do ludila.

Stoga - staje.

Kao i svaki prethodni put.

Želi da uživa u činu spajanja, ne da putuje.

Rukom traži grudi prekrivene belezima.

Nisu vidljivi s početka.

Zna da postoje, naravno, oseća njihov nesvakidašnji bruj, zov pod prstima, ali ne izranjaju, ne još.

Tek kad usnama pređe preko bradavica, tek će tad, bojažljivo da isplivaju na površinu.

Kako se telo čarobnice budi, tako belezi izranjaju, šire se preko mršavih ramena, duž krivudave linije vrata, pojavljuju se sve slobodnije, kako se zagreva, preko isturenog, koščatog lica, pa sve brže, kao u belom plamenu, duž celog tela.

Sva biva prekrivena svetlacima.

Neki bi ih obeležjima nazvali, neki znacima, a neki, pak, putokazima.

A to su zaista i bili.

Svemoćna je, kako joj samo ime kaže, bila najmoćnija čarobnica na Limu.

Koga to, svetih mu stubova Hrama, laže?

Bila je najmoćnija čarobnica koja je ikad živela! I bila je – dobro, ipak mora biti iskren, jedino u ovim dragocenim trenucima spajanja – njegova!

Kad god bi Svemoćna vodila ljubav, belezi su titrali svud po njoj.

Već ju je to, samo po sebi, izdvajalo od ostalih, ali bilo je još nečeg što ju je činilo posebnom.

Splet mladeža, pega i obeležja na njenom telu činio je mapu neba, ali ne samo onog, poznatog i bliskog, iznad Andrijine glave, već – vaskolikog svemira.

Da bi na čudesnom telu video sve zvezde i sva sazvežđa koja postoje, čovek bi trebalo samo to da poželi – dok je u čarobnici. Ne samo da bi tada ugledao željenu planetu, mesec ili galaksiju, već je mogao da ih dosegne, na njih otputuje...

Andriju nikad nisu zanimali daleki svetovi, nije ga privlačio ni ovaj koji je nastanjivao, a kamoli međuzvezdano putovanje.

Zato je oduvek sanjao o čarobnici.

Nežno joj je stegnuo vrat i ispratio pokret poljupcem. Šakom joj je prekrpio usko lice. Zaječala je i uvila se. Bližila se ekstazi. Znao je kako da je ubrza ili uspori.

Toliko je puta već to radio.

Kad god bi se približavala orgazmu isijavala je iznutra.

Bio je to, s početka, neprimetni trepet tela.

Delovi koje bi dodirivao, grizao, stezao, palili bi se, a kako bi se približavala kraju, tako je sve iznutra iskriilo i plamtelo, probijalo maglu koja je Hram držala okovanim vekovima i činilo da se celo nebo, ceo svemir spusti na vijugavu traku Lima, na uzak zeleni pojas zemlje na kojem se ponosito uzdizalo Sveto brdo, i useli u Svemoćnu, obuzme je, prekrije celu.

Tako se putovalo.

Tako se kretalo kroz prostor i vreme, osvajali se i nastanjivali drugi svetovi, samo što ih Andrija nikad posetio nije.

Nije želeo da putuje. Ne.

Želeo je samo Svemoćnu da ima. Ništa više.

Ili ništa manje, rekli bi neki.

Magla se raspršivala kako se čarobnica razgorevala.

Nazreo je vrh venerinog brega, splet svetle, paučinaste ćube, nazreo je i jedina dva tamna kruga na telu. Usisavši bradavicu žudno, nastavio je da osluškuje glasne uzdisaje.

Bičevi plave kose leteli su.

Znao je da nema još mnogo vremena.

U trenutku eksplozije, Svemoćna je slala svemirskog putnika na željeno odredište.

Kako nije želeo da putuje, već da što duže bude u njoj, Andrija zubima nežno prelazi preko bradavica, potom, sve silovitije. Grize je jače i oseća sve brže pokrete pod sobom.

Dok jednom rukom čarobnici čvršće steže potiljak, drugom prelazi preko vlažnih usana i razdvaja ih kažiprstom. Oseća otpor blago razmaknute vilice i vidi uzani prozor tamnih očiju kako se otvara.

Dobro je, seva mu misao kroz glavu.

Na sebe i svoj užitak zaboravlja, iako ne prestaje da se kreće.

Svemoćna sneno otvara oči. Andrija joj se osmehuje.

Najzad budna, pomišlja.

Belezi po njoj se pale. Žare ga. Poklapaju se napokon sa vrelinom njene nutrine. Andrija ječi, dok čarobnica jeca.

Belezi blešte, dok joj pokreti, sada svesni, postaju još brži.

Dolazi do usijanja. I svetlosnog. I telesnog.

Portal je otvoren, skok se sprema.

Andrija oseća njegov zov pod kožom, ali mu odoleva. Ljubavni plam ga sputava.

Poljupcem zatamljuje krik.

Čarobnica se lagano odiže od tla, ili mu se to čini u naletu strasti koja ga sve više obuzima. Portal i dalje stoji otvoren, a Svemoćna ne propušta nikoga.

Sile struje kroz nju, potresaju je i ona se grči pri sve jačim udarima.

Andrija je drži očajnički.

Okreće se svojim porivima, jer ga ukorenjuju u zemlju, omogućavaju mu da odoli Skoku, želji da, u oblaku dima ili raspršene sumaglice, ode sa ovoga sveta u nepoznato.

Kako ne želi da otputuje, zaranja glavu u male grudi i čuje krik Svemoćne.

Sve blešti u igri mlečno bele izmaglice, njenog potpuno mokrog tela i hiljadu upaljenih svetlaca, koji isijavaju pod vlažnom kožom.

Andrija se prepušta trenutku slasti, dozvoljava mu da ga vodi, ispaljuje sitne želje i snove u tu belinu, u bleštavilo, tu simfoniju svetlosti i zna, oseća da čarobnica prepoznaje njegove snove, da ih se seća i što je najvažnije, da ih napokon prihvata.

Dok iscrpljen i iznemogao, sa širokim osmehom na licu, pada preko božanskog tela, koje se i dalje grči u treperavoj ekstazi, Andrija zna da je Svemoćnu najzad prizvao iz kosmičkih dubina, zna da ju je napokon okrenuo k sebi i da niko više neće, bar ne iz ovog vremena, i ne na ovaj način, putovati svemirom.

SAVRŠEN TRENUTAK

Pavela je nerviralo sve u vezi s početkom radne nedelje. Ali ta senzitivnost došla je s godinama; kada je bio mlađi, čak ni fragmenti mamurluka od noćnih izlazaka i pijančenja nisu uspevali da ga zadrže u krevetu. Sada je bilo previše vozila na ulicama i premalo vremena da se stigne do firme iako je pošao ranije, a svud unaokolo hodala je dečurlija noseva zabodenih u mobilne kao da im je jedini imperativ bio da se nađu pod točkovima. Više nije ni pomišljao na terevenke, njih su zamenile retke vinske eskapade vikendom pre nego što bi pošao u bračnu postelju. I kao da pobrojano nije bilo dovoljno da ponedeljak progłosi najgorim danom u sedmici – njemu u inat ove godine poklopio se sa rođendanom – nego je morao i da sastanči s kolegama čije će se ambicije do petka raspasti poput nato-pljene papirne maramice.

Svetiljke u plafonu uključiše se jedna za drugom kada je pritisnuo prekidač kraj vrata. Prešao je pogledom po konferencijskoj sali – kompanijski minimalizam novog milenijuma ni njih nije mimoišao, a on ga je prezirao. Mrzeo je dugačak metalni sto što dominira centralnim delom, u čiju su masivnu drvenu ploču bili ugrađeni paneli s tasterima i mrežnim priključcima. Mrzeo je kancelarijske stolice presvučene crnom eko kožom, kao i veliki led ekran na zidu iza predsedavajućeg. Ravnodušan je bio jedino prema beloj keramičkoj saksiji sa spatifilumom koji je odavno prerastao svoj habitat.

Ostalo je tridesetak minuta do početka sastanka i trenutno u prostoriji nije bilo žive duše, a trakaste zavese na prozorima zaklanjale su pogled na susedne zgrade i sprečavale dnevnu svetlost da koketira sa halogenom rasvetom. Ali za manje od pola sata nagrnuće kolege sa dekofeinskom kafom u plastičnim čašama i linijama koksa u nozdrvama. Dok očekuju početak brifinga, polemisaće o procenama i informacijama dobijenim iz *pouzdanih* izvora, gušći se u samozadovoljnoj egzaltaciji, besramno se utrkujući s pohvalama na račun sopstvenih postignuća čiji je rok trajanja bio kraći od upaljene voštanice.

Saradnike je doživljavao poput ljuštura čija spoljašnost nagoveštava kremu za negu kože, ambiciju i neiskrenost. Znao je da bi mu preoteli položaj čim bi se ukazala i najmanja prilika. Ma, ne bi ni trepnuli da ga zaskoče kô senatori Cezara (što se činilo prihvatljivijim nego da ga je zaskočio Incitatus). Paradoksalno, ali najveći broj tih junosa upravo njemu mogao je da zahvali na ukazanoj šansi. Jasno kô dan: nije ih favorizovao jer je filantrop, u pitanju je stvar interesa i lične koristi.

Izvukao je stolicu i seo na prvo mesto s leve strane, a fascikle i ajpod odložio na sto. U principu, nije se nimalo razlikovao od ostalih, stvarao je tek da bi nešto drugo bilo uništeno. Da se ne laže, trebala mu je značajna doza hrabrosti da pogleda istini u oči: nekoliko velikih pića ispunili bi prazninu nastalu nedostatkom odvažnosti i njegova prošlost isplivala bi na površinu, ljuljuškajući se na talasima podsvesti poput nadutog leša utopljenika. To je prizor koji ga je sve češće proganjao, iako se svojski trudio da ga potisne.

Dok je uživao u privatnosti, razmišljao je o pročitanom članku u kojem se potpisnik – nije se sećao imena autora, a i mišljenja je da ono ne bi bogzna koliko značilo – pozabavio ljudskom sudbinom, uveravajući čitaoca kako se svakoj ljudskoj jedinki bar jednom za života otvara kapija iza koje se krije staza za put ka zvezdama. Autor je naveo da je ta prilika prolaz, prečica, crvotočina, teleport, ka životu kakvim malobrojni mogu da se pohvale – ona je putokaz ka ultimativnoj sreći. Ipak, krajnji zaključak je da najveći broj tu priliku nikada ne prepozna, i da ona, poput kakve magije, najblaže rečeno, može da se ukaže bilo gde, u bilo kom trenutku. Takođe, pogrešno je misliti da je takva šansa isključivo vezana za novčanu dobit, jer se kod najvećeg broja ljudi uspeh izražava materijalnim merilima. I sâm je bio takav – materijalista satkan od duhovnih vrednosti koje možeš unovčiti: za njega je sreća oduvek bila u funkciji finansijskog efekta. Kako bi oterao takvu pomisao od sebe, odmahnuo je rukom kao da se brani od nasrtljivog insekta; tada u prostoriju uđe Adam, šef Odeljenja za razvoj, koji se nemalo iznenadi kada ugleda svog pretpostavljenog.

„Izgleda da nisam jedini poranio“, reče Adam.

Pavel ga je lišio odgovora, oštroumnom zaključku nije trebala verbalna nadgradnja, i njegov izraz lica bio je više nego rečit.

„Zamišljam predstojeći sastanak kao Hokingovu žurku za vremenske putnike“, nastavi Adam.

„Bilo bi dobro da me uputiš u stvar“, reče Pavel.

„Hoking je organizovao žurku za hrononaute, zbog čega je pozivnice poslao tek po završetku zabave. Dugo je sedeo, ali na kraju se niko nije pojavio.“

Pavel sleže ramenima, a Adam reče: „Kada već diskutujemo o putovanju kroz vreme (*ti diskutuješ, a ja, nažalost, moram da te slušam*) voleo bih da čujem tvoje mišljenje o jednom kontroverznom snimku...“

Prišao je do zidnog ekrana, uzeo daljinski i uključio ga. Odabrao je video hosting platformu i u njen pretraživač ukucao nekoliko reči. Nakon toga se pojavi crno-beli snimak, u čijem prednjem planu beše osedlana drvena zebra. Adam je ljubopitljivo posmatrao sagovornika koji se činio nezainteresovanim za ono što se odvijalo na ekranu, da bi po završetku podigao veđe.

„Nisi zapazio ženu u pozadini? Pogledaj ponovo...“

Vratio je klip na početak i ovoga puta je Pavel obratio pažnju na ženu u drugom planu: hodala je trotoarom i naizgled levom rukom držala nekakav uređaj na svom uvetu – izgledalo je kao da razgovara mobilnim telefonom.

„Šta misliš, da li je u pitanju vremenski putnik u Čaplinovom filmu „Cirkus“ iz 1928?“

„Pretpostavljam da je u pitanju digitalna manipulacija“, reče Pavel. „Verovatno je kompjuterski animator ubacio snimak žene koja je obučena kao osoba iz tog vremena, ili pogrešno tumačimo ono što vidimo na osnovu sopstvenog iskustva. Shvataš šta želim da kažem – sa kim je mogla da priča? Za komunikaciju su joj potrebne bazne stanice, a njih tada svakako nije bilo. Pored toga, besmislena je pomisao da je putovanje u prošlost moguće – vreme je merenje intervala između dva događaja, a ne mesto na koje možeš otići. Stoga ne možeš ići na događaj pre nego što se desi ono što se već dogodilo.“

„Putovanje u budućnost je moguće“, nije popuštao Adam. „Naravno, potrebno je sredstvo koje se kreće približno brzini svetlosti. Razmisli, svetlosnom zraku treba osam i po minuta da stigne do zemlje, ali iz njegove pozicije to je trajalo nula sekundi.“

Pavel zausti da se pobuni, ali ga prekinu ulazak nekoliko kolega. Adam isključi ekran i zauze svoje mesto.

Bio je to jedan od sastanaka koje biste najviše voleli da ste preskočili. Pavel nije ni pomišljao da će biti žestoko izriban pred članovima kolektiva zbog situacije u koju ga je doveo njegov potčinjeni. U firmu je već došao istinski nadržan jer se prethodne večeri posvađao sa suprugom oko sinova. Nesupeh je oduvek tretirao kao virusno oboljenje – pojavi se s vremena na vreme, niko nije apsolutno imun, ali ako ga ne lečiš postoji šansa i da te ubije. Obećao im je još više dranja i zabrana u danima koji slede. Na kraju, kada je ostao bez sparing partnera, otišao je u kupatilo i dugo posmatrao svoje lice u ogledalu. Ali glavni razlog njegove nervoze bila je ispala ljubavnice – u subotu ga je zavrnila kao navijačica štrebera, ostavivši ga da čeka u hotelskoj sobi, tako da je naposljetku morao da se pobrine za sebe. Vrlo teško je podneo saznanje da je drkadžija koji će u ponedeljak navršiti četrdeset petu.

Nakon neprospavane noći – iz revolta je prešao u salon i nikako nije mogao da se navikne na garnituru pod sobom – osećao se zlovoljno i ispijeno. Sastanak je samo doprineo da mu se pritisak popne. Pojedinci u stanju nervnog rastrojstva pocepaju novine, drugi razbiju prvo što im padne pod ruku, a ima i onih koji iz inata odu da se pošteno napiju. Pavel je rešio da otpusti Adama, svog šefa Odeljenja za razvoj jer je propustio da pošalje dokumentaciju za jedan vrlo važan tender. Isitna, postojala je mogućnost da se po isteku roka provuče prijava, ukoliko podmažeš gde treba, pa je naglasio Adamovom zameniku da pošalje materijale, ukoliko ne želi da doživi istu sudbinu.

Nakon svega se vratio u svoju kancelariju, svestan da danas neće biti najomiljenija osoba u firmi. Trebalo je videti sve te unezverene poglede kada su shvatili da im je kolega dobio šut-kartu. Njihovi izrazi olakšanja jedino su se mogli porediti sa fizionomijama vojnika u rovovima kada skontaju da je neprijateljski metak poslao na onaj svet saborca pored.

Pavel se zavalio u stolici i zažmuri, lagano masirajući slepoočnice. Ne želi da mu dan upropasti neprijatnost od maločas. Ali gorčina se navrzla kao dosadna mušica, i on pozva svoju sekretaricu i zatraži joj da mu iskopa neki kurs samokontrole, prilagođen menadžerima koji imaju komunikacijski problem sa zaposlenima. Prekinute komunikacijske linije unutar porodice nije spominjao. Dok je čekao da mu

se javi, Pavel začu oštru raspravu, nakon čega je usledilo kratko ali odsečno kucanje na vratima. Ne čekajući njegovo odobrenje, osoba sa druge strane otvori vrata: „Mogu li da uđem?“

Adam, sada već bivši šef Odeljenja za razvoj, provirio je gornjim delom tela, izvijajući se poput baletana u lošoj koreografiji. Imao je izraz lica čoveka kojeg su polili kofom hladne vode, a potom ga iz sve snage mlatnuli po glavi istom. Sekretarica je ušla, sva u izvinjenima da nije mogla da ga spreči, ali joj Pavel rukom stavi do znanja da se ne uzbuđuje.

Pokazao mu je da se smesti u stolicu preko puta.

Adam sede i reče: „Slušaj, znam da sam zabrljao, ali mislim da je otkaz prestroga kazna. I da – srećan ti rođendan.“

Pavel klimnu glavom. „OK, imaš drugu ideju?“ Želeo je da čuje njegov predlog, iako nije verovao da postoji razlog zbog kojeg bi promenio odluku. Ali hajde, uviđajno je s njegove strane što hoće da ga sasluša, iako je mišljenja da je širokogrudost osobina licemernih.

„Mislio sam da mi odbiješ od plate... Recimo dvadeset posto.“

„Dvadeset posto? Za daleko manje propuste uzimao sam polovinu. Da li uopšte shvataš koliku štetu si naneo firmi?“

Lišio ga je saznanja o naknadnom slanju dokumentacije i to precutkivanje svakako nije bilo na obostranu dobrobit.

Adam nastavi kao da nije čuo šta mu je Pavel rekao.

„U poslednje vreme sam rastrojen“, prošao je rukom kroz kosu kako bi, valjda, pojačao taj utisak o kojem je govorio. Bio je loš – naturščik bez ikakvog glumačkog dara. „Nisam hteo nikoga da opterećujem svojim porodičnim problemima. Saznao sam da mi je najstariji sin postao zavisnik, a supruga je od stresa dobila dijabetes i trenutno ne radi. Ostajanje bez posla načisto će me dotući, naročito u ovim godinama...“

„Ne budi malodušan, život je pred tobom“, rekao je Pavel. Ali koliko zaista ima? Sigurno preko četrdeset. „Vidi, smatram da ti ovim činim uslugu, kao i tvom budućem poslodavcu. Veruj mi, jednog dana bićeš mi zahvalan na izvučenoj pouci“, reče on, a u sebi pomisli: samo što taj dan nije danas.

Adam je želeo još nešto da doda, ali Pavel podiže ruku.

„Čini mi se da bi ti u ovoj situaciji jedino pomoglo putovanje kroz vreme o kojem si pričao, a svi smo svesni da se to neće dogoditi. Moja odluka je konačna, nadam se da ćeš brzo stati na noge.“

Dva muškarca sedela su jedan naspram drugog, a između njih se nalazio samo kancelarijski sto; to je bilo sve što je razdvajalo smrt od života. Adam je nesvesno grizao donju usnu. Potom je ustao i bez reči se okrenuo, da bi na vratima zastao i pogledao u Pavela: „Niko nije nepogrešiv, čak ni ti... Jednog dana naći ćeš se u mojoj koži.“

Možda, ali ti nećeš biti tu da to i vidiš.

„Čekam vas kod kola“, viknuo im je s vrata.

Izašao je kako bi izbegao dečiju larmu i suprugino opominjanje da požure sa spremanjem. Zapalio je cigaretu i porazmislio o današnjim događajima. Nije osećao grizu savesti, smatrao je da je ispravno postupio. Mogao je situaciju da učini daleko nepovoljnijom po Adama, i sudskim putem zatraži obeštećenje jer je firmi naneo štetu. Supruga i sinovi zatekli su ga naslonjenog na automobil. Posedali su u kola i krenuli.

Petnaest minuta potom izašli su sa auto-puta i on se prestroji za skretanje ka centru. Nije prešao ni pedesetak metara kada na semaforu zasija crveno svetlo. Zaustavio se i okrenuo da vidi šta rade klinci. Stariji je bio zauzet igranjem s figuricom svemirskog čudovišta, a mlađi je vrebao trenutak kada će ovaj da se zasiti i preotme mu je. Bar na trenutak, koliko da ga iznervira. Dok je vozio zbolela ga je glava i dobovalo mu je u slepoočnicama. Nije odobravao odluku njihove majke da mobilne ostave kod kuće, ponajmanje mu je trebala dernjava u kolima za koju je verovao da će uslediti kada im pažnja nije zaokupljena razigranim pikselima. Iz razmišljanja ga trže kucanje.

Sa njegove strane, naizgled iz samog vazduha, materijalizovala se prilika. Bio je obrastao u bradu i Pavel isprva pomisli da prosjak hoće da mu očisti šoferku. Ali onda je primetio da je u rukama držao parče kartona na kojem je skladnim rukopisom bilo ispisano:

UDELITE ZA HRANU
HVALA

Pavelova supruga se maši za tašnu, ali je njen suprug ščepa za ručni zglob.

„Ne pomišljaj da mu daš pare! Smučili su mi se ovi besposličari što prepadaju po semaforima! To je organizovna banda neradnika!“

„Otkud znaš da jednostavno nije imao sreće?“

Njegova lepša polovina je romantičarska duša.

„Zato što je loša sreća eufemizam za lenjost.“

Malo se nećkala, ali je potom popustila i zatvorila tašnu.

Prosjak mu ponovo pokuca na prozor i pokaza prstom na natpis u rukama.

Odmahnuo je rukom s prepoznatljivim *‘Odjebi!’* značenjem. Ali to nije omelo skitnicu. Prišao je bliže i njegov dah postade vidljiv sa spoljne strane stakla. Piljio je kao hipnotisan u Pavela, potom u njegovu suprugu i na kraju u klince na zadnjem sedištu.

Pavel više nije bio u stanju da se kontroliše: opsovao ga je i nastavio da servira salvu pogrda.

Mlađi sin udari u cmizdrenje kada je čuo očevo urlanje. Stariji je bio presrećan što je koristio nepristojne reči u njegovom prisustvu, a supruga ga je prezrivo pogledala. Dozvolio je da ga ova spodoba dibidus izbaci iz takta, i on nije mogao da kaže zbog čega mu je to uspelo. Supruga se okrenula i pokušala da umiri mlađeg sina koji se drao poput magarca, dok se stariji kikotao tim visokim, iritantnim glasom. U glavi mu je tutnjalo.

Beskućnik se odvoji od stakla i uspravi. Dok su se iza oglašavale automobilske sirene, opominjući ga da je na semaforu zeleno, klošar okrete karton u rukama i Pavel pročita natpis sa druge strane:

SOVE SU PTICE GRABLJIVICE

Pavel dade gas.

Dobro mu je išlo narednih desetak godina. Klinci su porasli i sada su živeli sa svojom majkom od koje se Pavel u međuvremenu razveo. Rekla je da više ne može da trpi njegova neverstva koja, ruku na srce, nije baš umešno skrivao. Sada je šetao dvadeset godina mlađu ribu, tolerantnu za sve njegove prohteve. Pokupovao je neke firme u stečaju, najviše zbog poslovnog prostora i infrastrukture. Zahvalio se zaposlenima i poslao ih na ulicu. Njihov vapaj prekrila je plima ravnodušnosti.

A onda je svemu došao kraj.

Krah nije nastupio odjednom, kako bi se moglo pomisliti, ali nakon jednog udruživanja stvari su pošle naopako i lavina ekonomskog

sloma zbog lošeg upravljanja krenula je da guta ono što je stvorio. Sve slabije su stajali na tržištu i naposljetku je kupio firmu s kojom je mislio da će se izvući, ali ispalo je da ga je taj potez povukao ravno na dno.

Da li igrom slučaja, ili se u čitavu stvar umešao prst sudbine, tek ova firma bila je paravan za pranje novca ljudima sa vrlo upitnim kredibilitetom.

Banka mu je oduzela svu pokretnu i nepokretnu imovinu. Firme su prodate kako bi se isplatili poverioci, a Pavel se našao na ulici, ostavši bez ičega. Njegova bivša je to doživela kao znak božanskog providenja, i poslala je pozamašan prilog jednoj humanitarnoj fondaciji. Želela je da vidi kako ga nosi bujica govana i, pravo je reći, morao je da pliva snažnim zamasima, pokušavajući da ne potone u poplavi.

Vrhunac je što se firma koja ga je upropastila zvala S.O.V.A. Ltd.

Morao se služiti trikovima i lukavstvom ako je hteo da dočeka sutrašnji dan. Jedna skitnica ga je naučila osnovama preživljavanja. Pod jedan, održavaj čistoću. Postoje toaleti u objektima gde se možeš oprati tečnim sapunom, a obično imaju i papirne ubruse. Što si prljaviji, odvratniji si ljudima. Nikada ne koristi parabole u govoru, tipa 'Dva dana nisam jeo'. Običnim ljudima ta vremenska odrednica ništa ne znači. Dovoljno je reći da si gladan. Svako zna šta znači 'Gladan sam'. Svako je u životu bio gladan, makar u nekom trenutku. Bilo je još nepisanih pravila koja beskućnik mora da nauči ukoliko želi da preživi, a on je bio njegov instruktor. Kao i Pavel, nekada je imao porodicu. Bio je obrazovan i načitan, ali o tome šta je bio u životu pre skitnje nije želeo da govori. Primio je Pavela u svoju kartonsku izbu pod mostom jer je bio željan društva. Kada se jednog jutra Pavel probudio, njegov domaćin nije otvorio oči. Nakon ovoga, spakovao je ono što je posedovao i otišao. Nije saznao čak ni kršteno ime svog dobrotvora.

Od tada je lutao po gradu, dovijajući se kako zna i ume, i sve što mu je preostalo bilo je da čeka svojih pet minuta. Zatražiće mu kintu za hranu. Dovoljno da mu skrene pažnju. Nikada se ne zna, ne bi voleo da ga provali. Danas je taj dan, njegov rođendan, i napetost je dostigla vrhunac. Pre podne je otpustio šefa Odeljenja za razvoj. U

pauzi za ručak posetio je ljubavnicu kako bi nadoknadio propuštenu od subote. Uveče se spremio da izađe s porodicom i proslavi još jednu ciglu u zidu.

Trenutak je savršen. Prilazi i kuca mu na prozor. Njegov glas je povišen i uzbuđen dok se dere na suprugu što je htela da mu dâ sitninu. Baš je bio pod menadžerskim stresom. Ponovo kuca i vozač gestikulira u pravcu nasrtljivca.

Pavel-klošar mu pokazuje srednjak i zadaje *coup de grâce*.

Pavel u kolima iščekuje sledeći skitničin gest, ali nakon njegovog izostanka preostaje mu da besno pritisne papučicu gasa. Pneumatici zaškripaše i u vazduhu zamirisa spaljena guma.

Prosjak posmatra svetla automobila koji se udaljava. Nimalo ne zavidi osobi za volanom, ne bi se menjao ni za jedan jedini sat u deceniji koja je pred njim.

Naposletku, čak i da ga je upozorio, iz sopstvenog iskustva zna da mu opomena ne bi pomogla i da, iako je vreme merenje intervala između dva događaja, ono je ipak i mesto na koje možeš otići ukoliko ti sudbina otvori kapiju iza koje se nalazi staza za put ka zvezdama.

SVEMOĆNO OKO

Pospani voz prispeo je u stanicu. Pun mesec osvetljavao je perone. Usamljeni pas lajao je na nekolicinu putnika koji su izašli iz voza. Većina ih je ostala u toplim kupeima: spavajući i sanjajući more do kog će ujutru stići. Otpravnik vozova uzeo je dah, kako bi dunuo u svoju pištaljku i poželio srećan put kolegi mašinovođi. U tom trenutku je iz poslednjeg vagona iskočila prilika u crnom. To je na samo nekoliko sekundi odložilo ono što je otpravnik nameravao da uradi. Ipak su godine službe učinile da se više ne iznenađuje. Dok je voz odlazio, prilika mu se približila. Tek tada službenik železnice obrati više pažnje na pridošlicu. Visok snažan muškarac, verovatno u zrelim četrdesetim, stajao je pred njim. Na sebi je imao crni dugi kaput: iznošen i pomalo pokidan na svojim krajevima. Preko glave je imao kabanicu. Ma koliko se službenik trudio nije mogao da razazna putnikovo lice ispod nje. Samo mu se u momentu učinilo da je jedno strančevo oko zasijalo u mraku. Preko ramena putnik je nosio torbu, koja je više podsećala na kutiju nekog instrumenta: moguće manje gitare ili veće violine, zakopčanu teškim metalnim kopčama.

„Dobro več, tražim krčmu Kentaur koji se propinje, reče prilika. Otpravnik se zamisli, skide kapu, počea po pročelavoj glavi, i tek tada reče:

„Ah sigurno mislite na restoran Makijato, on se već godinama ne zove Kentaur... Samo pratite glavni drum, pređite most pa još pravo. Pre no što dođete do zida od groblja videćete...“

„Hvala Vam“, prekide ga neznanac i pre no što je službenik stigao da mu kaže:

„Ali to vam je poprilično daleko... potražite prevoz...“, već je nestao.

Ponoć je odavno prošla kada je stigao do spratne bele kuće. Ispred kuće se nalazila mala terasa, na koju su gledali ukrašeni prozori i velika vrata od vitražnog stakla. Bio je siguran da je došao na

pravo mesto. Ipak krčma je nekada bila prizemna, sprat je dozidan. Vrata su nekada bila drvena, a prozori manji. Nigde više nije bilo table sa kentaurom. Nad vratima je sijao neonski natpis stilizovan u oblik šolje za kafu. Unutra je bio mrak. Pokucao je. Sačekao malo, ali ništa, niko nije odgovorio. Ponovo je pokucao, ovaj put snažnije. Konačno na spratu se upalilo svetlo; a zatim je čuo ženski glas.

„Ko je u ovo doba?“, glas mu je bio poznat, vraćao mu je sećanja na davnu noć.

„Mila, ja sam Željko!“, uzviknuo je putnik.

„Kakav crni Željko, beži odavde pijana budalo. Nije ti ovo kafana za propalnice...“, odgovorio je ženski glas sa sprata.

„Ali Mila!“, bio je uporan putnik. Kao da je tek tada shvatila šta neznanac govori. Žena gotovo vrisnu, konačno se pojavi na prozoru:

„Mila! Mila je umrla pre skoro dvadeset godina!“, viknula je.

Stranac pogleda ženu na prozoru. Dobro je znao taj glas, gledao je te oči, mrsio tu gustu crnu kosu...

„Mila ne šali se... Molim te...“

„Mila pa Mila. Ja sam Ana njena unuka“, neznanac tada ukloni kapuljaču sa glave i pogleda pravo ka njoj koja je vikala sa prozora.

Ana, se zagleda u njegove oči. Jedno je sijalo zlatnim sjajem. Odjendom je zalupila prozor i nestala u unutrašnjost kuće. Čuo je kako trči niz stepenice i kako otključava vrata. Već sledećeg trenutka je stajala pred njim, začuđeno mu posmatrajući lice. Bio je gotovo za glavu viši od nje.

„Čovek sa zlatnim okom! Uđi. Uđite“, zbunjeno ga je uvela u svoj restoran i ponudila mu sto u uglu. „Baka mi je pričala da će jednom doći čovek sa neobičnim okom... Samo... Nisam verovala. Mislila sam da su joj vrane popile pamet. Ti si ipak stvaran. Malo je falilo da je smestimo u ludnicu zbog tih priča. Znaš nikada nije pričala o svojoj mladosti. Pred smrt te je čekala. Govorila je da ćeš doći. Bila sam dete i bile su mi zabavne bakine priče, ali svi su mislili da je pomutila sa razumom. Odlazila bi svaki dan na drum i gledala satima... Kada bi je pitali šta radi, rekla je da čeka čoveka sa zlatnim okom. Po kiši, po snegu... Noću bi se trzala na najmanji šum. Izlazila bi u gluvo doba noći na ulicu. Morali smo da je zaključamo“, pričala je i pričala krčmaričina unuka.

„Žao mi je. Nisam stigao da je vidim još jednom. Obećao sam joj. Bila je prelepa. Najlepša žena koju sam ikada upoznao. Toliko ličiš na nju“, reče putnik.

„Ali, čekaj, nemoguće!“, viknu iznenada Ana.

„Ti imaš godina skoro koliko i ja! Kako možeš da znaš moju baku?!“, odjednom se zapita unuka.

„Puno bih toga morao da ti objasnim. Nisam siguran da bi razumela. Ne verujem ni da me je Mila razumela. Ali mi je verovala... Žao mi je što nisam ranije došao. Sada kada kažeš da me je toliko čekala... Nisam je zaboravio. Čitav jedan život sam lutao...“, uzdahnuo je duboko, pokušavajući da odagna suze iz očiju.

„Imaš li još onog starog vina? Mila me je te noći opila sa njim... Sve ove godine pamtim njegov ukus. I sada mogu da ga osetim u ustima.“

„Da! I to je rekla da ćeš tražiti! Bilo mi je zabavno pa sam sačuvala jedan balon. Doneću ga, ali mi moraš sve reći!“, odgovorila je Ana i otišla do masivnog drvenog šanka.

Ana je sipala sebi i strancu vino iz starog pletenog balona. On je otpio dug gutljaj i zažmurio. Uzdahnuo je i tek kada je otvorio oči počeo je da joj priča:

„Ja dolazim iz budućnosti.“

„Ali kako? Otkud sada ovde?“, začuđeno upita Ana.

„Molim te nemoj da me prekidaš. Sve ću ti reći. U mom vremenu na zemlju je pao deo raspale komete. Taj prokleti kamen iz kosmosa sa sobom je doneo virus. Užasnu pošast, bolest, smrt. Godinama se već borimo kako bi smo ga iskorenili, ali on je imun na sve. Prilagođava se neverovatnom brzinom. Genetski materijal mu se zastrašujućom brzinom obnavlja. Sastoji se od čak devet genetskih nizova. Nikada ništa slično nije postojalo na našoj planeti. Ne smemo ni da zamislimo kako izgledaju složena bića zasnovana na sklopu devet genetskih nizova. Definitivno bi to bila božanstva. Virus se nastani u čoveku i živi nekoliko nedelja dokle god ga ne iscrpi sasvim, a onda umesto da pogine zajedno sa svojim domaćinom on se pretvara u neku vrstu neorganske grudvice koja miruje sve dok ponovo ne dođe u dodir sa hranjivom podlogom... Napada sva tkiva u organizmu. Kada jednom dospe u ljudski organizam munjevitom brzinom zahvata sve organe. Jede ih. Ne znajući više kako da se bore protiv tog

užasa, naučnici su u očajanju krenuli da isčitavaju drevne tekstove. Pronašli su jedan spis u kom se govori o otrovu kojeg se plaše stari bogovi. Tu opasnu tečnost je načinila Morana. Moranina suza, đavolji prst. Predanje govori da je Morana napravila napitak koji može da oduzme svaki život, pa čak i život bogova. Želela je da otruje svoju braću kako bi jedina zavlada čitavim svetom...

Na institutu za vremenske anomalije, profesor Jug, odabrao je peptoricu nas da krenemo u prošlost i pronađemo "Đavoljev prst", kako su nazvali taj otrov kojeg se i bogovi plaše. Prethodno su morali da nas izmene. Ugradili su nam "svemoćno oko", profesorov najveći izum. Ovo zlatno koje vidiš, ali ono se tu ne završava. Spojeno je sa čitavim mojim nervnim sistemom. Nano mreža provodljivih kristala pripijena je uz naše nerve. Ta sprava omogućuje mi da putujemo kroz vreme. Omogućuje mi i da sada dok tebi pričam vidim sve što se dešavalo na ovom mestu otkad ono postoji. Imam mogućnost da vidim, spoznam i boravim u čitavoj makrokozmi jednog mesta. Izum usporava moje starenje. Ipak ne smem previše da se zadržim jer bi virus mogao da bude koban za sve. Moram da se vratim u svoje vreme.

Zato sam pokušao da pronađem Moranu. Pratio sam trag njenih skrivenih žrtvenika. Posmatrao obrede njenih sledbenika, i sam nekoliko puta učestvovao u njima. Tako sam, od njenih najviših sveštenika, dozano da je njen otrov poverila zmaju na čuvanje. Vekovi su prošli, ljudi su na Moranu zaboravili, ali zmaj je živio. Jezerska vila sa Durmitora otkrila mi je da kraljica Teuta upravlja zmajem uz pomoć Stribogovog prstena. Bog vetra načinio je prsten kojim je obuzdao svirepu zver. Kraljica je iskoristila zmaja, a čitavu rimsku flotu poslala na dno mora. Htedoh odmah da krenem kod Teute, ali me vila upozori da mi kraljica neće tako lako pomoći. Trebao mi je plan da se dokopam prstena. Lutao sam kroz vreme i prostor od kraljevstva do kraljevstva. Upoznao razne kraljice ne bi li naučio kako da zadobijem njihovu privrženost.

Gledaš me čudno. Znam. Ne mogu ti objasniti kako putujem između vremena. Zahvaljujući svemoćnom oku, to je jednostavno deo mene. Dovoljno je da zažmurim i u mislima napravim prvi korak. Ali nije to najčudnije. Ono što naši naučnici nisu znali je da je na tim vremenskim talasima po kojima jedrimo dok odabiramo gde ćemo

se pojaviti, zarobljeno puno neupokojenih duša. Svi oni koji čeznu za pravdom, osvetom ili su im duše ostale izgubljene između svetova lutaju po prolazima između vremena. Pokušavaju da pronađu spokoj. Tako sam na jednom od tih puteva upoznao i jednog kralja. Kneza zapravo. Sprijateljili smo se. On mi je rekao da načinim venčić od kose tri kraljice i Teutin prsten zamenim tim venčićem. Ubrzo sam se obreo u Kruševcu. Prijavio sam se na viteški turnir i pobedio u borbi do poslednjeg. Kao pobednik birao sam nagradu. Zatražio sam od knjeginje Milice pramen njene kose. Od jednog viteza najamnika, sam doznao da gospodar Ivan zida nove dvore. Tako sam Mari obećao da ću njoj u čast podići najlepšu kulu u novom gradu njenog Ivana. Zidao sam dan i noć tri meseca te dobih i njen pramen kose. A u kraljevstvu Kosača učestvovao sam u lovu i ulovio najvećeg vuka koji je harao po selima. Kao nagradu zatražio sam od Katarine pramen njene kose. Upleo sam venčić i sada je samo trebalo da ga zamenim sa Teutinim prstenom. Samo... Moćna Ilirska garda čuvala je svoju kraljicu. Ovim što sam uradio se ne ponosim. Ipak nisam imao drugi način, a vreme je odmicalo. Zaveo sam jednu od njenih sluškinja. Dok je moja sluškinja bezbrižno spavala, preobukao sam se u njene haljine i ušunjao se u kraljičine odaje. Zamenio sam prsten venčićem. Imao sam samo nekoliko sati da se stvorim u pećini nad Vražijim firovima i da se vratim kod kraljice i vratim joj pravi prsten, pre no što se kraljica probudi i primeti krađu. Ogromna zeleno-ljubičasta zver spavala je ne svom blagu u impresivnoj pećinskoj dvorani. Ipak prsten je učinio svoje. Zmaj je bio pitom i poslušan poput mačeta. Sam mi je pokazao kovčežić kada sam zatražio đavolji prst. Ukrao sam mu ga i brže bolje se vratio na Teutin dvor. Eto to je istorija mog putovanja.

Sada se vraćam u svoje vreme. Donosim spasonosni otrov svom narodu. Uz put sam želeo da još jednom vidim Milu, i da joj poklonim prsten od kose tri kraljice. Ni jednog trenutka nisam prestao da mislim na nju“, reče stranac i ispi do kraja čašu rujnog slatkog vina.

„Bajka!“, odmahujući glavom prokomentarisala Ana.

„Znam da ne možeš da razumeš... Jedino mi je Mila verovala...“

„Ostavi se moje babe! Uostalom kad si nju upoznao?! Ona nije živela sa tvojim vilama i kraljicama. Preminula je pre dvadeset godina“, reče žena.

„Kada sam pošao u potragu za đavoljim prstom, kao što ti rekoh, vratio sam se u drevno vreme bogova. Ali nisu samo bogovi i ljudi tada živeli ovde. Ova polja pored reke, prekrivena belim radama, bila su dom velikog plemena kentaura. Ta moćna bića znala su mnogo tajni. Raspitivao sam se kod njih za Moranin otrov. Dok sam boravio kod njih, svojim zlatnim okom video sam sve šta će se dešavati sa ovim mestom, sve do mog vremena. Tada sam delom svoje svesti video i tvoju baku. Prelepa, mlada, zanosnih oblina, i sa tim tvojim krupnim crnim očima kretala se između stolova stare krčme. Pijani gosti su je pratili pogledom. Ona se sa svima držala drsko i na distanci. Te njene oči tako su mamile... Eh da sam samo mogao, gledao bi ih čitavog života. Znao sam da je moram upoznati, i moram imati.“

„Hahahaha!“ glasno poče da se smeje Milina unuka.

„Ne veruješ... Pa zar se krčma nije zvala ‘Kentaur koji se propinje. Zar zaista misliš da sve izmišljam“, umesto odgovora Ana natoča još po jednu čašu vina, pokazujući pogledom gostu da nastavi sa svojom pričom.

„Kao da se sad sve dešava. Krčma je bila polu ispunjena, mirisala na duvan, pečenu kafu i prosutu rakiju. Ušao sam i seo za najdublji, najmanje osvetljen sto. Tamo u onom uglu, pored stuba“, pokaza prstom ka masivnom drvenom stubu koji je još uvek podupirao gredu nad sobom. Da ne bih previše privlačio pažnju na sebe, najčešće sam preko zlatnog oka nosio povez. Međutim, te večeri verovatno opčinjen idejom da ću konačno upoznati prelepu krčmaricu zaboravio sam da ga stavim. Skinuo sam kapuljaču i čekao da me ona usluži. Prišla je mom stolu, drsko prolazeći pored pijanca koji joj je dobacivao. Kada je videla moje oko zastala je. Video sam joj na licu osmeh i čuđenje:

„Šta je to?, zapitala me je, i ja sam tek tada shvatio da nemam povez.

„Ako bi ti rekao, ne bi mi verovala“, odgovorio sam nevesto...

„A, možda i bih. Znaš, svakakvih gluposti sam se ja naslušala u ovoj kafani. Što onda ne bih čula još jednu“, rekla je saginjući se ka meni. Velike oble grudi njihale su joj se ispod bele košulje ukrašene vezom od sitnih crvenih cvetova. Poželeh da pomirišem te cvetove. Osmehnula se i upitala me: „Šta ćeš da popiješ?“

„Donesi mi najbolje vino“, rekoh, nakon što sam se pribrao.

„Imaš li ti sa čim da platiš? Ah da, imaš zlatno oko, sigurno imaš i pun džep zlata“, donela je jednu pletenu bocu i čašu. Pio sam

i gledao prelepu krčmaricu kako čitave večeri plovi između stolova zadimljene kafane. Krčma se polako praznila, a ja sam čekao. Znao sam da i ona to isto čeka. Kada sam ostao jedini gost došla je do mog stola, donela još jednu pletenu bocu vina i još jednu čašu. Sela je naspram mene i rekla:

„Pričaj!“, i počeo sam da joj pričam sve što sam znao: O sebi, o svom vremenu, o mestima na kojima sam bio, i mestima gde tek treba da idem. Slušala me je i pila vino zajedno sa mnom. Kako se boca praznila, ona je bivala sve bliža meni. Te noći smo vodili ljubav. Prvi put tu: na stolu iza tog stuba, a onda još jednom u njenoj postelji. Imala je sobicu u dvorištu. Eto dokaza da sam ipak čovek iako imam ovo oko. Ostao sam još jedan dan i još jednu noć, opijen Milom i vinom. Ipak, morao sam da odem. Vreme je neumitno teklo. Obećao sam joj da ću doći. Ona me je čekala.“

„Hoćeš da kažeš da si mi ti deda?“, reče Ana udarivši praznom čašom o sto.

„Tako je drska i ona bila, dete moje...“, reče putnik i pruži ruke ka ženi, koja mu ni sama ne znajući zašto pade u zagrljaj. Zaplakali su oboje, nad potrošenim vremenom, sećajući se njene bake, a njegove najveće ljubavi. Plakao je čak i iz zlatnog oka.

Zatim je ona pričala o Mili, o svemu čega se sećala... O životu, o krčmi... O njenoj majci. Znao je da mu veruje isto kao i njena baka mnogo godina ranije.

Jutro je svitalo. Prvi zraci su počeli da se probijaju kroz šareni vi- traž. Zora je značila i rastanak. Pogledao je ka vratima krčme. Izgle- dalo je kao da tamo vidi nekog.

„Vladimir je došao... Vreme je da krenem dete...“

„Ko je Vladimir?“, začuđeno ga zapita unuka.

„Jedan stari prijatelj. Jedna nesrećna duša. Ah, da! Izvini. Zabo- ravio sam: ti ne možeš da ga vidiš. On luta putevima između vreme- na, nadajući se pravdi dok čezne za svojom Kosarom. A nekada je bio Knez i moćan ratnik... Šteta što ne može da okusi ovo vino. Svidelo bi mu se“, ustao je sa stolice, navukao svoju kabanicu. Otvorio torbu,

pomerajući teške kopče. Proverio je da li je sve na svom mestu, a onda iz torbe izvadio mali venčić sačinjen od vlati kose.

„Ovo je za tebe“, pružio joj je venčić, „Želeo sam da ga poklonim Mili, bila je moja kraljica... I tebi će lepo pristajati. Čuvaj ga kao uspomenu na jednog putnika“ poljubio ju je u čelo i krenuo ka vratima. Čula je:

„Hajdemo kneže. Dug put nas čeka“, a onda je nestao u odbljesku Sunca koje se uzdizalo na istoku.

Jasmina Malešević

PUTOVANJE KROZ NEVREME

*Samo vode Lima znaju moje ime
Rijeka sam od modrih dubina
Koji niko nije premostio
Iz pesme „Žudnje“, Milijane Komatine*

Svakog proleća, progoni me čudna starica. Nije zla, nije ni dobra vila. Danju me guši. Noću bunca i traži moju ruku.

Iz pristojnosti, prvo sam joj donosila nebo sa planina. Isterivala sam joj mrave iz očiju i tek u smiraj počeh da kopam njen grob.

Kada je konačno izašla do pola, vrisnula je. Rasekla mi je ruku bezubim snovima. Namignula je, zaklonivši svet jezivo dugačkom kosom.

– Pomaže Bog, junakinjo! – pozdravila me je promuklim glasom.

– Bog ti pomogao, pesnikinjo – uzvratila sam, nesvesna da se tresem i da mi je koža pomodrela od straha.

– Ne boj se!

– Ovo mi je prvi put da kopam. Šta hoćeš od mene?

– Spusti se do Lima. Žedna sam! Zahvati šaku vode i donesi da se napijem. Ugušio me je busen.

Četrdeset puta sam se spustila niz liticu, četrdeset šaka vode sam joj donela, dok se nije napojila otpacima života.

– Hvala ti.

– Nema na čemu. Poezija je uvek žedna – usudila sam se da kažem.

Starica se samo osmehnula.

U istom trenu sam predosetila da se približava strašno nevreme i da će svoja sećanja ispisati mojom krvlju.

– Piši.

– Pišem.

Od svog postanka, hrastovi su crni ili ludi. Ko će se gde roditi, zavisi od stabla na koje pljune Bog.

Na kamen sela Milijana i poče gorko plakati. Njoj dolazi mladi princ.

On ima trinaest godina. Njegov konj je gizdavi kolac. Ona ima jedanaest godina i konja od bukovog pruća. On gâri brkove

prezrelom kupinom. Nakrivio kapu sa crnim obodom pa miluje četiri ocila. Malo dalje, skrivena pod velom, ona rumeni obraze zgnječenom koprivom.

Dečija igra kao da je stvarnost. Presijava se Sunce u očima stada. Viju grleni svatovi. Sikću opijene šarke. Mlada je isprošena. Čobani prepunog srca i praznog stomaka kite šupljinu bukve. Tu je oltar.

Udaje se Milijana.

Nikad rođena, dvaput krštena, najprkosniji je kamen. Ispod krošnje je sakrila konjsko rebro, babin češalj i grumen ugrušanog zlata.

Mladoženja, najlepší među čobanima osluškuje šuštanje hrasta.

Tog nesrećnog dana, trebalo je da bude njihova svadba. Milijana ništa ne čuje. Ništa ne vidi. Pomisao o ljubavi pretače kroz raskršća. U sebi nazire neotkrivena prostranstva.

Neozbiljni u svom bolu, preozbiljni u radosti, pristižu kićeni svatovi. Zakliktaše orlovi iz dubina, zamirisaše planine bône.

I onda, puče zemlja, puče bukva, puče nebo. Nadviše se nad kamenjem beskrvne ptice. Milijana pružila usne. Umesto poljupca, na sapi njenog pruća padoše mladoženjine otkinute noge. Od hladnoće, usne joj se skupiše. Od udara srce poče da se širi.

Od svog postanka, hrastovi su crni ili ludi. Ko će se gde venčati zavisi od stabla na koje padne krv...

Iako znam da krv jeste voda, zanemela sam od ispisivanja Milijaninih reči. Zatresli su se vekovi od putovanja kroz nevreme.

- Da ti donesem još koju šaku vode?
- Ne treba. Samo smotaj zapis da ga mrak ne proguta.
- Smotala sam i zadenuła za pojas.
- Sada mi daj ruku!

Pomogla sam joj da se kako-tako uspravi i ostane na nogama. Zabacila je kosu i žmirkajući pogledala kroz mene.

- Lagano ćeš me odvući do litice.
- Zašto?
- Gurnućeš mi vetar u kosu.
- Tek si ustala iz groba, a hoćeš da se ubiješ?
- Neću! Nekada su samo osramoćene devojke skakale u Lim, bez suza.
- Želiš da vidiš reku?
- Više od toga! Želim da letim iznad nje, celim tokom.

- Da je premostiš i pređeš na drugu obalu?
- Sve što budem mogla, uradiću.
- A ja?
- Čekaj! Biće još posla za tebe!
- Kada ćeš se vratiti?
- Pre nego što cikne zora.

Od prethodnog kopanja groba krvare mi žuljevi, od pisanja ruka mi se trza. Bože, šta me je snašlo? Jauče lišće, vrišti reka, kukaju ptice. Šta ako se starica surva niz liticu i ne ostvari svoj naum?

- Gurni me!

Gurnula sam je.

Zbog crne suknene haljine Milijana se nije videla, ali sam po njenim rubovima zapazila zvezdane odsjaje.

- Srećno putuj, pesnikinjo. Neka te prati moj odjek.

Takoreći bez daha, sela sam na kamen. Povremeno čujem kako bestesna sila tutnji kroz kanjon, kako se kikoću klisure, kako kotline bacaju vence putniku-namerniku.

- Evo, vratila sam se. Probudi se.

- Budna sam.

- Bogami, junak si. Da nisi kopala...

- Da nisam kopala, nikada bih razumela zašto budućnost dolazi iz prošlosti.

- A ja ne bih poljubila Lim i videla duboke oči.

- Ideš opet na počinak? Konak?

- Idem, da na miru zakonačim u središtu zemlje.

- Kada sve zapišem, prekriću te lepo.

- Piši.

- Pišem.

Milijana je preletela preko Lima. Premostila je praznine, smutnje i dvesta kilometara njegovog zarobljenog žuborenja.

Pronašla je otkinute noge mladoženje, devojacka tela i konje sićušne što su preko vode gacali i od umora se srušili.

Iščupala je plastiku iz škrga mladih riba, iz zaseka i useka. Voda je sada zelena i pitko teče životom.

Upozorila nas je da su virovi Lima opasni samo za siromašne, koji obalu uništavaju pukim siromaštvom.

Opomenula nas je da su virovi Lima opasni samo za bogate, koji obalu uništavaju svojim bogatstvom.

Milijana veruje da je korito Lima kolevka za putovanje oko svemira. Zauvek će voleti pesnička čuda i biće željna svežeg vazduha.

Priča „Putovanje kroz nevreće“ je posvećena pesnikinji Milijani Komatini. Neki delovi priče su inspirisani istinitim događajima iz njenog života. Rođena je 1930. godine u selu Mašnica (Plav) u Crnoj Gori. Umrula je 2006. godine u Beogradu. Od 1985. godine bila član Udruženja književnika Crne Gore.

Tamara Berger

PUTOVANJE STRUNAMA OSEĆANJA

Ponovo dosadna kiša, pomisli Stefan otvarajući oči. Nije bilo sunca na vidiku, samim tim ni igre senki na zidu da razbije sivilo. Samo jednolično dobovanje tam ta tam po simsu na prozoru.

Ona još uvek spava...Oduvek je nosila u sebi neki spokoj koji ga je ponekad nervirao, jer je za njega bio nedostižan. Zapravo mu se potajno divio.

Ustao je iz kreveta. Skuvao kafu. Čajni keks je stajao u uobičajenoj činiji, na uobičajenom mestu, spreman za njega i njegovu kafu.

Da li je svako jutro isti broj keksića u činiji? Moraću da počnem da vodim evidenciju. Prenu se od sopstvene misli.

Šta je sa mnom, kakve gluposti mi padaju na pamet? Sve zbog dosadne rutine i kolotečine. Kako bih voleo da se nešto promeni. Ali šta? Penzioner sam, posao ne mogu da promenim. Žena mi je uvek bila oslonac i najbolji prijatelj, a sem toga u ovim godinama...Kuća? Sasvim po našem ukusu. Deca su odrasla i žive svoj život, stari ljudi nemaju više važnu funkciju kao nekada pre digitalne ere kada su bili izvor znaja i mudrosti za celo društvo. Starce više niko ne pita za savet. Toliko iskustva u životu, a ja ne razumem kakva promena treba da se desi da me izbaci iz stanja pravolinijskog, ujednačenog i sigurnog kretanja direktno ka raci. Kad bih samo malo skrenuo sa puta, pao, ublatnjavio se, smejao se samom sebi i onda nastavio dalje noseći onaj glupi osmeh koji ostane kao grč na licu nakon susreta ili oproštaja, još nekoliko minuta duže, pa prolaznicima koji nisu videli njegov uzrok izgleda neprimereno. Makar i skratio svoj neizbežni put takvim izletom, voleo bih da se desi nešto neočekivano, nešto što će me osvežiti.

Zvrrrrr Zvrrrr Zvrrrr

Telefon...

„Halo?“

„Halo, dobar dan! Zovem iz firme Transmigration. Moje ime je Hans Morec. Hteo bih da vam ponudim...“

„Stop! Ne trošite reči, ne treba mi ni nova androidna pomoćnica, ni bolji model čarapnog dezintegratora, ni novi letomobil, sve vaše ponude znam, svi ste vi isti. Ne zovite više na ovaj broj.“

„Sačekajte! Nije u pitanju ništa od toga. Mi prodajemo euforiju.“

„Molim, kako? Jel to ime za novi model nekog aparata?“

„Ne, ne, ne. Mi prodajemo osećaj euforije.“

„Mladiću, znate li vi koliko ja imam godina? Zar u mojim godinama da počnem da konzumiram opijate?“

„Nisu droge u pitanju, već nauka. Naša kompanija se bavi transmigracijom neurona u mozgu. Odaberemo one koji su reprezentativni i u sebi skladište dobre osećaje kao što je euforija, napravimo njegovu veštačku varijantu, njegovu kopiju.“

„Mislite kao krunica zuba ili veštački kuk?2

„Da, nešto slično tome.“

„I onda? Šta sa tom kopijom?“

„Sledeći korak je proces sukcesivnog odstranjivanja neurona iz mozga koji skladište loše emocije i loša sećanja. Na kraju procesa ostaju samo neuroni sa pozitivnim sećanjima i njihove kopije.“

„Kako to da do sada nisam nigde čitao niti čuo za taj pronalazak? Ja sam se bavio naukom dugi niz godina, a nekoliko decenija i predavao na univerzitetu, te još uvek pratim novosti. Ni na šta slično nisam do sada naišao.“

„Niste čuli zato što je u pitanju novi patent. Prvi testovi su pokazali stoprocentnu uspešnost zahvata, bez nuspojava. Međutim, da bi dobili dozvolu da masovno primenjujemo zahvat, potreban nam je još izvestan broj ispitanika.“

„Dakle, ja treba da budem pokusni kunić?“

„Ne bih ja to tako formulisao...“

„Pristajem! Kad i gde treba da dođem?“

Operacija je prošla iznenađujuće dobro s obzirom na Stefanovu vremešnost. Bez unutrašnjeg krvarenja, bez momenata nestabilnosti. Kada se probudio nakon prestanka delovanja totalne anestezije, osetio je slabo žiganje u glavi. U sobi je vladala tišina koju je narušavalo samo ritmično tam ta tam po prozoru.

Kiša... pomisli. Kakav divan doček za mene nakon operacije! Ima li lepšeg osećaja od onoga kada pokisneš, pa se vratiš kući, osušiš, skuvaš čaj i ušuškaš se na toplom i suvom! Koliko sam samo kiša protraćio! Od sada više ni jednu!

Automatska vrata šok sobe raščepiše čeljusti ujednačenim kšššššš. Propustiše onižeg sredovečnog muškarca u belom mantilu.

„Dobar dan, gospodine Hartman. Kako se osećate?“

„Nikad bolje, doktore! Malo me bolucka glava na momente, ali to je valjda normalno, zar ne?“

„Svakako. Samo da napomenem da sam ja medicinski tehničar, doktorka Ribeiro će vas posetiti kasnije, trenutno je u operacionoj sali. Vaša operacija je protekla besprekorno, ceo tim je veoma zadovoljan. Sad je samo važno da se dobro odmorite i ako vaše stanje ostane stabilno, već krajem nedelje možete biti otpušteni iz bolnice. Nisu li to sjajne vesti?“

„Molim? Krajem nedelje? Ja moram odmah napolje! Jeste li čuli?“

Stefan stavi šaku pored uha, naglašavajući kažiprstom druge ruke svaki takt dobivanja po prozoru.

„Mislite na kišu? Ne razumem.“

„Daaa, naravno da mislim na kišu! Ovu ne smem da propustim! Moram napolje!“

„Čekajte, molim vas, glava vam je u zavojima, igle za transfuziju u veni, još ste priključeni na EKG aparat, ne možete tek tako...“

„Naravno da mogu! I moram, nemam vremena za gubljenje!“, Stefan povadi kablove, igle i cevi koji su bili na njega priključeni. Ustade iz kreveta jednim skokom, kao petnaestogodišnjak. Lakim korakom se uputi ka ormaru u potrazi za odećom. Dan je bio suviše radostan da bi ga kvarila dosadna bolnička pidžama.

Medicinski tehničar pozove obezbeđenje pomoću toki-vokija. Čeljusti vrata zarežaše ponovo kššššši u sobu uđe ženska osoba zelene kose i očiju u belom mantilu.

„Dobar dan, gospodine Hartman! Ja sam doktorka Ribeiro. Vidim da ste dobro, već hodate, sjajno. Kako se osećate?“

„Osećam se odlično, hvala! A kako ste vi danas? Divna vam je frizura! Jel prirodna boja ili farbana?“

Medicinski tehničar i doktorka se pogledaše. On diskretno pokaže na toki-voki, signalizirajući da je obezbeđenje već na putu. Veđe

iznad zelenih očiju se namršte, dok je doktorka odmahivala glavom signalizirajući da je obezbeđenje nepotrebno. Zatim se okrenu ka razdraganom pacijentu koji bi se smejao oko cele glave da nema ušiju da mu ograniče osmeh.

„Hvala vam. Da moja kosa je prirodna. Nasledila sam je od majke koja potiče sa Encelada. Silikat olivin, koji je zelen, se taložio vekovima u kostima mojih predaka, pa se tako razvila i naša specifična boja kose i očiju.“

„Vau, prvi put vidim prirodnu zelenokosu. Da nisam oženjen, pozvao bih vas na jono-sok ili kafu.“

Obezbeđenje se pojavi bez najave na letećim trotinetima. Zelenokosa doktorka odmahnu rukom.

„Možete ići, lažna uzbuna je u pitanju.“

„Jeste li sugurni?“, zapitaše dvojica rmpalija ne skidajući pogleda sa Stefana koji je pod naletima energije plesao po sobi, noseći odeću u rukama.

„Da, sasvim sam sigurna. Zakon nam ne dozvoljava da zadržavamo pacijente protiv njihove volje kada nema baš nikakvog znaka koji bi ukazivao da je potrebno više opreza i odmora. Pustite čoveka neka ide.“

Obezbeđenje se razočarano udalji bez mogućnosti da demonstrira silu. Medicinski tehničar i doktorka se oprostite od Stefana, požele mu miran povratak kući, i naglase da se u slučaju bilo kakvih tegoba bez odlaganja javi.

Sa glavom umotanom zavojima pod kojom osmeh kao ugraviran više nije nestajao, starac se kretao lako i gipko kao po oblacima.

Gde li je moja žena?, pomisli. Kako to da nije bila u bolnici kod mene? Možda nije htela da propusti divnu kišu pa je izašla da prošeta. Jedva čekam da je vidim!

Žurno uđe u svoj letomobil i programira na autopilota. Nebo i oblaci, meseci i krovovi su bili previše uzbudljivi da bi mogao da se skoncentriše na vožnju. Zraci Alfa Kentaure su se prelamali kroz kišne kapi, pa se na nebu pojavila duga. Niz Stefanove obraze potekoše suze radosnice podstaknute lepotom boja duge.

Put kući je bio toliko uzbudljiv, da se isuviše brzo završio. *Trebalo je da štedim put, pomisli Stefan. Trebalo je da zadam autopilotu da pravi osmice ili da odabere zaobilaznu rutu. Dobra ideja za sledeći put.*

Skener rožnjače pored vrata pokaza zeleni signal i vrata pro-
pustiše Stefana u utrobu kuće. Android domaćica je stajala na sred
sobe, ugašena. Čudno, to se još nikada nije desilo. Stefan odskakuta
do nje, pozdravi je i ne očekujući odgovor nastavi dalje. Skakutao je
po kući. Upalio je muziku do daske. Svoju kuću je jako voleo, a sada
mu je izgledala divnije nego ikada. Popeo se do spavaće sobe. Otvo-
ren porozor je zloslutno lupao o zid pod naletima vetra. Igra belih
zavesa kao ples duhova je bila loš omen. Stefan nije primetio ništa
od toga. Čak ga ni ženina ruka na podu koja je poslednjim atomima
snage nečujno zvala u pomoć nije uplašila. U njihovim godinama
kosač ne čeka pozivnicu na žurku, već se po pravilu uvuče nepozvan
kad ga domaćini najmanje očekuju. Stefan izgrli ženu, pa poče da
pleše sa njenim beživotnim telom. Sevanje u glavi ga malo oslobodi
osećaja ushićenosti. Kao grom ga pogodi misao koja se provukla kao
lopov između neurona njegovog mozga: *Budalo, trebalo je da zoveš u
pomoć. Možda bi je spasili. Nikada nećeš saznati. Ubico!*

Stefan padne na kolena i počne da plače i urla kroz suze. Kosač
je još jednom zamahnuo. Ostareli par je pronađen zagrljen na podu
spavaće sobe. Muzika je i dalje treštala, pojačavajući dramatični efe-
kat kao u kakvoj Wagnerovoj operi.

„Šta se kog vraga desilo?“, pipajući nepostojeći puls reče
medicinski tehničar.

„Moguće da su ipak O strune... Moramo brzo da skeniramo njegov mo-
zak da bi utvrdili da li je smrt nastupila kao posledica našeg zahvata.“

Jednodimenzionalni, od strane naučnika ne sasvim istraženi to-
pološki defekt u mozgu, pandan kosmičkim strunama u svemiru,
omogućava putovanje kroz prostor-vreme sećanja na osećanja. Slič-
no kao što su F (fundamentalne) kosmičke strune putevi za hrono-
naute u prošlost i budućnost, tako su i O (osećajne) strune skrivene
među neuronima puteva kroz prošla i osećanja koja će tek doći.

„Neuroni u Stefanovom mozgu nakon operacije skladištili su
samo osećaje ushićenja, ali O strune između njih su zapamtile ceo
spektar osećaja koje je ikada doživeo od dana svog rođenja. Šok
koji je doživeo zbog ženine smrti je možda bio potisnut njegovim

neumerenim ushićenjem, a zatim je verovatno doživeo erupciju negativnih osećanja koja su još uvek sačuvana u O strunama i to ga je ubilo. Srce jednostavno nije izdržalo.“

U svom izveštaju, doktorka Ribeiro je napisala:

„Čovek je oduvek bio putnik. Najpre su ga fascinirale daleke destinacije na kopnu, zatim je ovladao vazduhom, pa i putovanjem po svemiru. Ovladao je prostorom i izbrisao sve njegove granice. Ubrzo prostor više nije bio dovoljan, pa je počeo putovati i kroz vreme.

Ono što je oduvek previđao je problem putovanja u sebi samom. Daleka putovanja su uvek bila način bežanja od negativnih osećanja u sopstvenim neuronima. Krećući se kroz prostor-vreme, nepoznаницe čovečijeg uma su izgledale trivijalne, a one su, zapravo ključ našeg daljeg napretka kao vrste. Ovladali smo svojom okolinom, a sada nam ostaje najteži zadatak: razumeti i ovladati sobom.

Primer našeg patenta u kompaniji Transmigration je pokazao koliko naše neznanje u putovanju kroz prošle i buduće osećaje može biti opasno. Slučajevi kao što je Stefan Hartman se ne smeju nipošto ponoviti. Zato predlažem stopiranje operativnog zahvata dok bolje ne upoznamo O strune – puteve kroz prostor-vreme uskladištenih osećanja u neuronima. Kada ih budemo bolje razumeli, biće moguće naučiti kako kontrolisati sopstvene neurone, otputovati u sred nekog lepog sećanja i izazvati tačno one osećaje koje želimo. Za to će biti potrebno dalje naučno istraživanje i puno strpljenja.“

Zelenokosa doktorka spusti ekran laptopa.

Napolju, dosadna kiša je dobovala jednolično i dosadno, ulivajući u slušaocе mir i spokoj.

KOLEKCIONAR

“Najstrožije je zabranjeno prikupljanje artefakata iz prošlosti, izuzev ako se pouzdano zna da su bespovratno izgubljeni uništenjem u realnom vremenu.”

“Artefakti se mogu prikupljati isključivo neposredno prije trenutka njihovog uništenja u realnom vremenu. “ (Tačka 17. i 18. “Uputstva za putnike kroz prostor-vrijeme”, stranica 31.)

U zimskom pejzažu je preovladavala sniježna bjelina koja je cijelom vidokругu davala umirujuću notu ravnoteže i spokoja. Remetili su je samo poneko drvo golih grana i jedna jednostavna drvena koliba u čijoj se pozadini šepurio predimenzioniran hangar. U trenutku kad na brijegu nedaleko od kolibe zaikri prozirna, usljed blještavila zimskog jutra jedva primjetna kugla nejasne svjetlosti, ispred kolibe su se potpuno nesvjesne ove pojave, nalazile četiri osobe, dvoje odraslih i dvoje djece. Bili su sasvim obuzeti igrom na snijegu i zvuk njihove radosti je odzvanjao daleko po sniježnoj pustoši.

Na mjestu gdje se maločas nalazila prozirna kugla pojaviše se, kao neke prikaze, obrisi dvoje ljudi. Poput kugle i oni su bili prozirni, nejasni i oku teško primjetni. Poslije duge stanke prva je progovorila Vila:

„Vuče, ovdje ti živiš? Ono...ono...ono si ti? Ono sam...ja? Ono smo mi? Ko su ona djeca? Šta je ovo, kako je ovo moguće? Da bude-mo i tamo i ovdje? Razumijem tvoju priču o putovanju kroz vrijeme, ali ovo je ludo. Ovo ne razumijem...“

S osmijehom neometenosti na licu Vuk je prekide:

„Da, Vilo, ono smo mi. Ali postavljaj pogrešno pitanje. Nijesmo mi tamo i ovdje, mi smo onda i sad. Ono smo neki budući mi, za neku godinu. Ono su naša djeca. Da, imamo kćerku i sina. Ili, da budem precizan, imaćemo djecu. Znaš, putovao sam kroz vrijeme ali nijesam tražio samo tragove istorije koji su me interesovali. Upravo, prvenstveno sam tražio svoju Voljenu. I našao sam te. Sad imam sve što sam želio. Da se vratimo, nijesmo prikladno odjeveni za ovu hladnoću?“

Prozirna kugla obujmi njihove konture i uz jedva primjetan bljesak nestade.

U tmurno svitanje majskog jutra motor malog lovačkog aviona zakašlja a potom, s dodavanjem gasa, poče da bruji sve jače i jače dok najzad ne zaurla punom snagom. Letilica se lagano pokrenu i koji tren kasnije je lagano klizila prema poletnoj pisti. Ispraviši letilicu prema suprotnom kraju piste pilot poče da povećava brzinu i ubrzo se avion s francuskom trobojnom rondelom na krilima odvoji od zemlje i otpoče uspinjanje. Napravivši začetak poluokreta pilot preko ramena pogleda maločas napušteni aerodrom koji se u trenu pretvori u erupciju plamena, dima i prašine od eksplozija bombi koje su kao pljusak padale iz visokoletećih mračnih dvomotornih aviona s kukastim krstovima na repu. Uzdahnuvši duboko „Umalo...“, pilot dodade gas, motor zaurla još jedanput a onda neočekivano letilica, uz jedva vidljiv bljesak, nestade sa jutarnjeg neba.

Vijugavi makadam se strpljivo probijao kroz šumarke hrastova, jasena i pogdjekoje bukve. U jednom trenutku pohrlio je između posljednjih obronaka i ispred bijelog automobila se otvori idiličan pogled na pitomo zelenilo imanja u čijem gornjem dijelu se nalazio veliki hangar boje metala, s ostakljenim površinama malo ispod krova i solarnim ćelijama na krovu. Dvospratna drvena koliba ispred je djelovala minijaturno i rustično u odnosu na njega.

Zaustavivši svoje auto Vila ga rutinskim pokretom isključi i pri-gušeno zujanje električnog motora odjednom prestade. Pogledom je prelazila preko imanja zaustavivši ga najzad na kolibi. Osmjehom obasjanog lica Vuk je stajao na stepeništu. Vila je napokon došla.

„Znaš, Vilo“, započe Vuk, „svi spoznaju četiri dimenzije jer postoje u njima i one su im nešto svakodnevno, obično. Doživljavaju ih uobičajenim, baš kao što riba živi u vodi ne proniknuvši njenu suštinu: hemijski sastav, dva atoma vodonika i atom kiseonika, tečnost bez boje, mirisa i ukusa... Jednostavno postoje u njoj i - gotovo.

U krugovima koji se interesuju za ovu problematiku smatra se da postoji barem sedam dimenzija. Normalni ljudi, smrtnici, redovno

kroz život funkcionišu kroz osnovne tri dimenzije uplićući i četvrtu. Nešto vještiji ili, ako hoćeš, srećniji, ovladaju i petom dimenzijom. Šestom mogu da upravljaju veoma rijetki. Onaj ko uspije da ovlada svim dimenzijama, faktički jeste - bog.

Svaki matematičar će ti reći da je tačka osnov svega. Tačka je najprostiji pojam prostora koji se dalje ne može raščlanjivati. Ali tačka sama po sebi ništa ne znači. A opet, bez tačke ne bismo mogli da razumijemo ništa, ni u matematici ni u stvarnosti. Svijet bi nam ostao neobjašnjiv. Jer, prostor je u stvari samo skup neshvatljivo bezgraničnog broja tačaka.

Možemo prostor uporediti sa vremenom. Trenutak se ne može podijeliti i sam po sebi je beznačajan u odnosu na beskonačnost vremena ali to beskonačno vrijeme se sastoji od, na kraju krajeva, nezamislivog mnoštva trenutaka.

Pomisi kako realnost izgleda onom ko ne osjeća protok vremena. A vrijeme je dimenzija kao i ostale. Onaj ko ne može da uoči tu dimenziju traje vječno... ali u trenutku. Jer, kao što pomenuh ranije, trenutak je poput tačke, olakšava nam razumijevanje vremena ali sam po sebi je beznačajan. Tek dva trenutka, međusobno povezana, mogu da definišu vrijeme. Trenutak je "sad", ne poznaje "prije" i "poslije". Tek dva trenutka mogu da otjelotvore trajanje i da "ožive" vrijeme. Kao što dvije tačke definišu pravac pružanja linije tako i dva trenutka definišu pravac protezanja vremena, ono što prethodi i ono što slijedi. Mnoštvo trenutaka predstavlja vrijeme a bezbroj trenutaka, svi oni sačinjavaju - vječnost. Sve to djeluje vrlo komplikovano ali, u stvari, veoma je prosto, kad malo podrobnije razmisliš o svemu. Zar nije?"

„Kad si mi rekao da si putovao kroz vrijeme mislila sam da iz tebe govori romantična strana, da si htio da mi se slikovito prikažeš kao neka nekonvencionalna osoba, neko jedinstven“, podozrivo će Vila, dok je prihvatala ponuđenu šolju mirisavog crnog čaja. „Ako je sva ova ujdurma izmišljotina kojoj je cilj da me odvučeš u svoj krevet... nepotrebna je.“

Vuk se glasno i od srca nasmija.

„Ako to tako doživljavaš onda griješiš u vezi mene. I za jednu i za drugu varijantu. Istina je da sam, ponukan tvojom sumnjom u moju

priču prije neki dan, odlučio da ti, netipično za mene, ponudim dokaze koji će tvoju sumnju učiniti besmislenom. A nema boljeg mjesta od ove skromne jazbine koju smatram svojim domom.“

„Kroz jednu tačku možemo povući bezbroj pravih linija ali nijedna od njih ne bi bila poznata jer joj nedostaje smisao - pravac pružanja. Da bi ta linija (govorim o pravoj) imala smisao, odnosno pravac, neophodno je da postoje bar dvije tačke koje su dio te linije. Na taj način možemo da definišemo tu liniju. Recimo, put između dva naselja uvijek možemo da vizuelizujemo: proteže se pravcem sjever-jug ili istok-zapad... Put koji ne ide niotkuda i završava nigdje je besmislen, nejasan i sumnjiv.

To je najprimitivnija fizička dimenzija. Sve ima neku dužinu ma koliko ona bila zanemarljivo mala. Slično je i s vremenom. Dva trenutka povezana nekom aktivnošću predstavljaju protok vremena i definišu pravac te aktivnosti u vremenskoj dimenziji. Mogli bismo to nazvati događajem.

Kad pored one “naše” dvije postoji barem još jedna tačka, koja nije na istoj - “njihovoj” pravoj, povezivanjem sve tri tačke bi se dobio trougao a to je najprostija dvodimenzionalna kreacija, slika koju nazivamo - ravan. Za razliku od prave kod koje postoji samo “naprijed-nazad” kod trougla i sličnih, ali složenijih slika postoji i “desno-lijevo”. Na taj način se definiše ravan a ona posjeduje i dužinu i širinu.

Sljedeća dimenzija je visina. Ako ravni, pored dužine i širine, dodamo još i visinu, dobijamo prostor. Zamisli ravan u kojoj žive... recimo mravi, koji nijesu svjesni ničeg što se nalazi iznad ili ispod. Znaju samo za ono ispred, iza, desno ili lijevo od njih. Sad zamisli da se čitav kosmos sastoji od neizmjernog mnoštva takvih ravni, uredno posloženih kao police u nekom plakaru. Košulje na jednoj, pantalone na drugoj, veš na trećoj... Sve je tako uredno, ugodno i... ispravno.“

Snažni elektromotori pokrenuše masivna dvokrilna vrata hangara i ubrzo se pred Vilinim očima ukazaše avioni, helikopteri, automobili a sa strane, pored zidova: ogromne police prepune knjiga

i raznih svitaka, glinenih i drvenih ploča, raznoraznih predmeta i skulptura. Neki od njih su joj djelovali poznato, kao neke vrste oružja: puške, noževi, sjekire, mačevi... ili makar je njihova svrha mogla biti razumljiva. No, drugi su djelovali strano, nijemo i neprepoznatljivo. Ruku na srce, nije baš da je Vila bila neki stručnjak za tehničke detalje, ali isto tako nije bila ni neinformisana i neznavena. U ovom trenutku se osjećala kao da se nalazi u nekom muzeju. Sa svih strana je naprosto ječala drevnost tih predmeta. Čekala je da joj vodič uputi podrobno objašnjenje onog što vidi.

„Univerzum nije formiran na sređenosti. Njime vlada kaos. Naravno, i kaos ima neka svoja pravila ali to je, u ovom trenutku, nebitna priča. Dakle, zamisli opet onaj plakar. Ali ovog puta začinjen s malo haosa. Police ispreturane, pantalone pomiješane s čarapama, veš s košuljama... Mravi su napokon spoznali da postoji još nešto mimo njihovog desno - lijevo, naprijed - nazad.

Zašto ti ovo govorim? Jednostavno je. Ako dvije tačke definišu jednu pravu, ako se dvije prave sijeku tvoreći ravan, ako se dvije ravni sijeku tvoreći prostor - što dobijemo kad se sijeku dva prostora? Jednostavno je - dobijemo novu dimenziju, nazovimo je natprostor. Ili limb. Kako god želiš. Ono što je bitno jeste da se tajna presjeka dva prostora nalazi u vremenu. U trenutku. Trenutak vremena je mjesto gdje se dodiruju i miješaju dva prostora.“

„Draga moja Vilo, ovaj avion koji gledaš, “Devoatin 520” sam spasio od uništenja u zoru 13. maja 1940. sa jednog aerodroma na sjeveru Francuske. Sljedećeg jutra bi izgorio u nacističkom napadu. Onaj do njega, sa žutim kljunom je, sigurno si čula za taj naziv, “Messerschmit”. Njega sam uspio da evakušem sa Krima u jesen 1943. Ovaj mali, crvenkasti je naš, “IK-3”. Njega sam preoteo od Njemaca u proljeće 1941. Vidiš, sve ove letjelice, automobile i ostalo sam pronašao neposredno prije nego što je trebalo da budu uništeni i prenio u naše vrijeme. Posebno sam se namučio spašavajući knjige iz biblioteke u Beogradu. Čini mi se da sam se bezbroj puta vratio u tu noć šestog na

sedmi april '41. I da znaš, osoblje je moglo da bude prilično urednije. Dva dana sam morao da brišem prašinu s tih knjiga. Mada, najdraže uspomene su mi kompas s "Titanika" i jedan pištolj, njih ne čuvam ovdje. Bilo kako bilo, da li ti treba boljih dokaza moje sposobnosti da izazovem haos."

„Ako ispratimo analogiju s policama plakara, možemo da zamislimo da postoji beskonačno mnogo prostora. Zamislimo ih kao otiske postojanja prostora u svim mogućim trenucima trajanja. Beskonačno mnogo trenutaka trajanja, beskonačno mnogo oblika postojanja prostora. Kao negativni filma koji čuvaju snimljeni trenutak, samo, u ovom slučaju, u tri dimenzije. I svi oni uredno posloženi, pasivni i nezainteresovani za bilo što van njihove realnosti. Poput onih mrava. Samo postoje u tom svom trenutku, bez najmanjeg zrna sumnje da postoji nešto drugačije. Jer u trenutku sve je zapečaćeno, zamrznuto, nepromjenjivo. Posmatrano sa strane, vrijeme je nepromjenjivo iako u stvari stalno teče i prolazi ali se zato prostor, fizički odraz stvarnosti, mijenja od trenutka do trenutka mada je, faktički, nepokretan. Sve to se odvija u skladu sa brojnim pravilima i zakonitostima, uzročno-posljedičnim vezama i odnosima.

E sad, što misliš, kako moćno bi bilo kad bi neko mogao da izazove haos? Kad bi ispreturao bezbrojne prostore kao one police plakara? Kad bi došlo do miješanja i preklapanja različitih prostora? Vidiš, to je suština kretanja kroz vrijeme. U stvari, ne treba napraviti totalni dar-mar. Potrebno je samo iznaći način da se dva prostora preklope u jednoj tački i biti na mjestu presjeka. Da se dvije vremenski različite realnosti istog prostora dodirnu na mjestu gdje se nalazi taj putnik kroz vrijeme. Zamisli da sjediš u konobi Bađanj u Virpazaru danas i da istovremeno posmatraš ustaničke borbe iz jula 1941. Da dodiruješ drvo u šumi a istovremeno ga vidiš kao mladicu na ivici livade prije pola vijeka. Zamisli koliko mogućnosti nam se pruža!"

Žandarm koji je patrolirao Kosančićevim vencom te noći šestog aprila 1941. primijetio je, uprkos uputstvu o zamračivanju, pojavu nekakve povremene svjetlosti u prostorijama Narodne biblioteke.

Svjetlost je bila slaba i pojavljivala bi se samo na tren, kao da je neko davao signale. Međutim, jedva je i on sa ulice vidio tu svjetlost, kako bi mogao da je vidi neko u avionu, stotinama metara iznad grada. Sad je važnije bilo da pazi da oni prokleti komunistički pljačkaši ne provale u neku od kuća koristeći haos izazvan današnjim bombardovanjem. Ujutro će, kad bude predavao dužnost, narednika izvijestiti o tom što je primijetio pa nek on istraži ko to noću luta bibliotekom. Uostalom, čemu tolike knjige, od toga samo može da se izludi i oslijepi...

„Sad, ako više ne sumnjaš u moje riječi, volio bih da putuješ sa mnom“, reče Vuk.

Vila ga umjesto odgovora samo uze pod ruku i on je snažno privuče.

„Vidiš kako si jedinstvena. Kad pozovem da kreneš sa mnom ti ne pitaš: Kuda? nego jednostavno pođeš. I onda, kako da te ne volim?

Usne im se spojiše u jedan dugi, neumoljivi poljubac. Nekoliko trenutaka nakon toga, uz blagi bljesak, upletena tijela nestadoše.

Dok su u prostoriji lagano zamirali odjeci maloprjeđašnjeg razgovora, na polici vitrine je pored broskog kompasa, u ostakljenom ramu sa crvenom čojanom podlogom, tamnoplavo blistao raskošni Luger u kalibru 45 ACP, sa ugraviranim serijskim brojem 001, jedan od svega dva primjerka tog modela koji su napravljeni. Ovaj primjerak je u arhivama Pentagona službeno evidentiran kao “izgubljen, moguće uništen tokom testiranja” i njegova sudbina je nepoznata, a drugi, sa serijskim brojem 002, je kao unikatan, krajem dvadesetog vijeka prodat, kao najskuplji pištolj ikad, za milion dolara.

Vuk se okrenu Vili čiji je pogled bludio obronkom brijega: „Što je bilo Voljena? Nešto te je uznemirilo?“

„Ne Mili...“, odgovori Vila smiješeći se dok je vraćala pogled sa sniježnih brjegov na njega i djecu, „...sjetila sam se onog kad si me prvi put doveo ovdje. Onda mi je bilo hladno. Sada nije. Djeco, bilo je dosta, idemo da se ugrijemo, čeka nas vruć čaj“, zaključi zagrlivši Vuka i spustivši dug poljubac na njegove usne. Nakon što se vrata kolibe zatvoriše za njima tišina ponovo zavlada sniježnim krajolikom.

Marko Vujović

PROJEKAT JANUS

*Kocka do kocke kockica,
kroz prostor i kroz vreme,
i uvek nova pitanja i uvek nove teme.*
Branko Kockica - Kocka do kocke

Dnevnički zapis JU12

Moje ime je Janko Uskoković. Izabran sam za vođu projekta *Janus* Ministarstva onostranih djela. Da, dobro ste pročitali – onostranih! Ono doduše funkcioniše pod Ministarstvom inostranih djela, ali u dubokoj tajnosti. Veoma je ograničen broj službenika MIP-a koji znaju za postojanje MOP-a. I ne, ne radi se o poslovima koji se odnose na zagrobni život. Dobilo je naziv onostrano, jer se bavi djelatnostima koje imaju veze sa našim ljudima sa one strane prostor-vremena ili da budem sasvim jasan – sa ljudima iz prošlosti i budućnosti. Dok su ovi prvi još živi naravno.

Da se vratim na sam projekat. Naziv Janus nije akronim nastao od mog imena i prezimena. Radi se o imenu drijevnog božanstva predstavljanog sa dvije glave, od kojih je jedna gledala u prošlost, a druga u budućnost. Isto radimo i mi uz pomoć našeg uređaja. Posmatramo prostornovremenske prolaze koji prošlost sa jedne, odnosno budućnost sa druge, uvezuju sa sadašnjošću u jedan veliki mozaik. Kao što su pod zaštitom ovog božanstva bili svi ulazi, prolazi, sva vrata i kapije, svi putevi i sva kretanja po njima, tako su pomenuti bili pod stalnim nadzorom našeg svevidećeg stroja – *Svemoćnog oka*.

Dnevnički zapis HN32

Nijesmo se zadovoljili posmatranjem prolaza na površini planete. Sastavili smo sistem satelita kojim smo nadzirali dolaske vanplanetarnih vremenoplovaca. Nazvali smo ga *Halo nebo*. Imamo svakodnevni kontakt. Osim povremenih pokušaja pristizanja putnika sa planete Galifrej, nije bilo značajnijih dešavanja vrijednih pomena.

Dnevnički zapis TMS4

Oformili smo tim *Lavlje srce*, od probranih profesora, asistenata, studenata, eksperata u raznim poljima. Primili smo sve one koji su bili spremni da snagom volje pomjeraju granice u saznanjima o putovanju kroz vrijeme. Pomjeranje planina snagom volje ostavili smo onima koji se bave drugom vrstom onostranog.

Dnevnički zapis AVM5

Putovanje kroz vrijeme nekada se zasnivalo na entuzijazmu pojedinaца ili manje grupe tinejdžera željnih provoda. Neki su htjeli i da se okoriste tako što bi oročili novac u bankama na ogroman vremenski period kako bi zaradili pozamašnu sumu koju bi podigli tokom vremeplovnog izleta u budućnost. Nismo mogli dozvoliti da se takve vremeplovne avanture nastave. Morali smo da se pozabavimo institucionalizacijom vremeplovljenja.

Jedan od primarnih zadataka naše Agencije za vremeplovne misije je uspostavljanje reda i pravila u vremeplovnom saobraćaju. Zamislite da dozvolite svakom nekvalifikovanom putniku znatiželjniku da šeta po vremenskim tačkama bez kontrole. To bi dovelo do nemjerljivih tektonskih pomjeranja u prostorno-vremenskim pločama na kojima počiva nama poznati svemir.

Dnevnički zapis SHK2

Da bismo napravili red morali smo prvo da se pozabavimo prevencijom pravljenja vremeplova. I najupornije nevjernike smo ubijedili u nemogućnost putovanja kroz vrijeme objelodanivanjem podataka o neuspješnosti čuvenog prijema za vremenske putnike u organizaciji profesora Stivena Hokinga na Univerzitetu Kembridž u junu 2009. godine.

Hoking je držao u strogoj tajnosti informacije o tom prijemu da ne bi bilo zloupotreba. Par godina kasnije je tek objavio detalje o datumu i mjestu održavanja prijema. Nedoraskom vremenskih putnika iz budućnosti profesor je potvrdio svoju hipotezu o zaštićenosti hronologije, odnosno da fundamentalni zakoni prirode naprosto ne dozvoljavaju putovanje kroz vrijeme. Doduše, moralo se tu malo pripomoći starom dobrom profesoru, naravno bez njegovog znanja.

Angažovan je pisac Stiven King (moram naglasiti da je to bila moja ideja, i to ne samo zbog sličnosti u imenu sa profesorom), koji se pobrinuo za neke zalutale vremeplovce koji su zamalo stigli na prijem u zamjenu za materijal za roman 11/22/63 o putniku kroz vrijeme koji želi spasiti američkog predsjednika Kenedija. Ali o tome možda u nekom u drugom zapisu.

Dnevnički zapis VP75

“Putovanje kroz vrijeme je ozbiljna stvar, te stoga ne igraj se s vremenom. Nije lako ići vremeplovčevim putem. Vremenski stroj mora biti u skladu sa vremenskim ustrojstvom.”

Ovo je postala mantra svakog našeg zaposlenog, naročito onih kojih su bili aktivni učesnici putovanja kroz vrijeme.

Dnevnički zapis EBBTF

Premetanjem prethodnih postulata doktor nauka E. Braunović pomogao nam je da posložimo sve kocke do kocke kroz prostor i kroz vrijeme. Napravili smo interaktivnu mapu prostornovremenskih procjepa i podcrtali prioritete putne pravce.

Dnevnički zapis LPB8

Vremešno vremensko vozilo *letilicu profesora Bistrouma*, modifikovali smo tako da je postala uzor mnogim svjetskim agencijama. Profesor Bistroum sa Fakulteta za robotiku, jedan je od osnivača naše ustanove. Nije htio da se bavi birokratskim poslovima, pa nije ni prihvatio da bude vođa projekta. To bi ga udaljilo od njegove posvećenosti proučavanju prostorno-vremenskih prolaza.

Kasnije smo napravili i razne druge modele vremeplovnih vozila.

Dnevnički zapis AŠ84

Napravili smo auto školu za vožnju vremeplova sa najboljim instruktorima i kaskaderima. Da, potrebne su nam usluge kaskadera iako ne snimamo filmove. Da bi vremeplovac uspio da otputuje, odleti, otplovi, kako god vam više odgovara, u drugo prostor-vrijeme mora nakon izvjesnog ravnomjernog kretanja kroz vremensku tačku iz koje polazi da napravi naglo kružno okretanje koje

mu omogućuje napuštanje trenutne prostorno-vremenske ravni. Za uvježbavanje takvog kružnog okretanja zaduženi su kaskaderi koji obučavaju naše pitomce u specijalno spremljenim simulatorima.

A da biste mogli da upravljate nekim vozilom treba vam vozačka dozvola. Izdali smo više lokalnih vremeplovnih vozačkih dozvola. Međunarodne izdajemo u saradnji sa akreditovanim ustanovama u svijetu. Rijetko su potrebne, ali nekada morate poslati vremeplovca u misiju u stranu državu, a ne smijete narušiti vremenski prostor neke zemlje. To povlači ozbiljne diplomatske posljedice. Zbog ugleda koje naša Agencija za vremeplovne misije unutar Ministarstva onostranih poslova uživa u inostranstvu nije nam bilo teško da bez problema obezbijedimo vize za naše vremeplovce. "Vaša vremeplovna viza – validna" – nešto je što se uvijek može čuti kao odgovor automata na ulazu u međunarodne vremeplovne puteve nekog od naših vozača.

Dnevnički zapis LPB9

Za tehnički pregled vremeplova imamo svu neophodnu opremu koju stalno dopunjujemo. Ponosni smo na neke od izuma naših naučnika, posebno na lemilicu profesora Bistrouma, koja je više od obične lemilice. Radi se o višenamjenskom alatu za održavanje vremeplova. Ne smijem pomenuti više detalja dok se ne završi postupak priznanja patenta.

Poučeni lošim iskustvom nekih stranih agencija koje su tokom svojih misija imale udese na redovnim vremeplovnim linijama išli smo do najsitnijih detalja kada su pregledi vremeplovnih vozila u pitanju.

Dnevnički zapis TP929

Proučavali smo razne vidove temporalnih paradoksa. Najčuvanijim od svih malo smo izmijenili naziv u paradoks Predrago(vo) g pretka. Pilot Predrag je više puta javno isticao kako je ponosan na svog pretka. Tokom jedne misije od ushićenja zbog iznenadnog, a neplaniranog susreta sa svojim pretkom Predragov pištolj je opalio i ustrijelio njegovog pretka. Srećom sve smo sredili, jer Predrag još nije bio začet kada je sreo svog pretka.

Bavili smo se i mnogim drugim: informacionim paradoksom (informacija koja dolazi iz budućnosti, što znači da nema početka),

Bilkerovim paradoksom (vremeplovac odlazi u budućnost i saznaje da mu je nešto suđeno, ali povratkom u svoje vrijeme odlučuje da onemogućí postojanje takve svoje budućnosti), seksualnim paradoksom (vremeplovac postaje vlastiti otac) i slično.

Dnevnički zapis FOT8

Tkanina vremena je veoma osjetljiva. Morate paziti da je ne oštetite.

Ukoliko ipak dođe do oštećenja imamo specijalni tim zadužen za zakrpe na vremenskoj tkanini.

Dnevnički zapis VP05

Vremeplovljenje je zahtjevna disciplina. Sportisti se za Olimpijske igre spremaju četiri godine. A na Olimpijadi idu samo najbolji i najspremniji. Jedan od težih zadataka je vježbanje u vremenskoj petlji. Kao kod olimpijskog simbola, postoji pet vremenskih petlji koje treba savladati. Pitomci prolaze kroz simulirane situacije i suočavaju se sa raznim problemima koje moraju riješiti da bi uspješno izašli iz vremenske petlje. Kada jednom uđu u vremensku petlju ne izlaze iz nje dok ne odgonetnu sve zagonetke koje im se nađu na putu. U suprotnom simulirani dan se ponavlja iznova i iznova.

Dnevnički zapis UHČJ

Ni u kom slučaju vremeplovci ne smiju pokušati ubiti Hitlera. Većina nas bi to htjela, i mnogi bi se složili da u tome nema ništa loše, jer ipak se radi o jednom od najvećih zločinaca svih vremena, ali nije u tome poenta. Ne možemo to da uradimo, barem ne još, dok naši računari ne završe analizu kakve bi taj čin posljedice prouzrokovao na globalnom nivou. Kad kažem naši, mislim i na računare agencija sa kojima saradujemo.

Niko ne smije da tu analizu radi nezavisno, jer se radi o globalnom interesu.

“Nemojte da vam padne na pamet da poslušate drugi od deset najboljih savjeta za vremenske putnike Čarlsa Jua, a to je da zaboravite na sva pravila. Pravila su uvedena sa razlogom, da bi vas sačuvala od opasnosti koje vrijebaju na putu kroz vrijeme i da zašтите svijet od naglih promjena.”

Ovo se moglo čuti na jednom od današnjih predavanja.

Dnevnički zapis PVP5

Iskoristili smo neke postojeće ili izradili potpuno nove priručnike za vremenske putnike poput: *Moda za vremenske putnike*, *Muzika za vremenske putnike*, *Jezik za vremenske putnike*, *Hrana za vremenske putnike*, *Kamo sutra za vremeplovce* i sl. Kada je u pitanju prvi vodič, posudili smo onaj koji je napisala američka spisateljica **Ženevjev Valentin** i redovno ga dopunjavamo. Kad je u pitanju muzički vodič, u njemu je strogo naglašeno da vremenski putnici u prošlost ne smiju koristiti muzički izbor Pitera Kvila iz filma *Čuvari galaksije*. Za jezički vodič i akcenatski priručnik zadužena je profesorica J. Š. Iz bezbjednosnih razloga ne smijem pominjati njeno ime, pa se morate zadovoljiti njenim inicijalima. Ona je svakako i držala časove jezika, jer nijesmo mogli da ih prepuštimo pukom prelistavanju priručnika. Adekvatna upotreba jezika prilikom putovanja u prošlost izuzetno je važna da se ne bi skretala nepotrebna pažnja na sebe. Kao i svaki drugi putnik, i putnik kroz vrijeme mora da jede, pa je potrebno voditi računa kakva treba da bude njihova ishrana. Time se bavi niz nutricionista. Od posebne je važnosti kakav će jelovnik vremeplovac imati 48 sati pred putovanje, jer putovanje često može biti neprijatno, pa se moraju izbjegnuti mučnine koje mogu poremetiti koncentraciju, a ona je ključna za uspješno putovanje.

Posljednji vodič nema veze sa seksom, iako mu naziv sliči jednom starom priručniku.

Radi se o pregledu kulturnih, sportskih i svih ostalih dešavanja u raznim vremenskim periodima. Vremeplovci moraju na misijama da daju sebi malo oduška, ali uz odgovarajuću pripremu za to.

Dnevnički zapis PPKV

Obezbijedili smo napredne kurseve za polaznike. Kurs psihologije putovanja kroz vrijeme profesorice K. M. je obavezna priprema vremeplovaca za predstojeće psihičke izazove na putovanjima. Ne možete dovesti egzotične životinje poput mamuta u bilo koje doba iz kojeg ste došli, pa ma kako to zvučalo zanimljivo. Dostupni vremenski darovi i nemogući susreti sa osobama kojima se budući vremeplovci dive samo su neki od iskušenja protiv kojih se vremenski putnik mora uspješno izboriti. Pružamo im adekvatnu stručnu pomoć

da se sa tim izbore prije samog putovanja. O opasnostima putovanja kroz vrijeme upoznaje ih predavačica J. C. O. Kurs za preživljavanje nasukanog vremenskog putnika predavača R. N. je jedan od najzanimljivijih našim vremenskim agentima.

Dnevnički zapis OHWD

Doktor K. O. je jedan od najbližijih saradnika profesora Bistroma pored doktora Braunovića. Prvi je uspio da utvrdi numeričku vrijednost hrononautičke milje. Prvi se iscrpno bavio proučavanjem problema jednog izuma kakav je vremeplov. Radi se o svestranom stručnjaku. On ima doktorate iz više oblasti, među kojima je i medicina. Njegova doktorska disertacija *Sindrom hronološkog premještanja* obavezna je literatura za sve zdravstvene profesionalce. Od samog početka je na čelu tima koji obavlja sistematske preglede vremeplovaca. Sindrom hronološkog premještanja je ozbiljan zdravstveni problem sa kojim se suoče mnogi vremeplovci. Međutim, ako im se pruži odgovarajuća psihološka priprema i neophodna zdravstvena zaštita simptomi budu znatno blaži.

Dnevnički zapis TMST

Imamo ogromnu arhivu materijala o vremeplovljenju. Pročitali smo sve knjige i kratke priče, od *Vremeplova* Herberta Džordža Velsa, preko Bredberijevog *Zvuka groma*, do onih potonjih (ne smijem pomenuti koje, jer biste znali iz koje godine vam pišem). Nijesmo preskočili ni stripove i grafičke novele. Pogledali smo sve filmove, TV serije, video spotove i razne dokumentarce. Preslušali sve pjesme u kojima se pominje putovanje kroz vrijeme.

Dnevnički zapis MTCV

Sklonili smo onog Jenkija sa dvora kralja Artura prije nego napravi kakvu glupost. Spriječili smo onoga što je htio da posjeti Pariz prije nego su se pojavili ljudi. Onoga što se čekajući kočiju poigravao sa anahronizmima povukli smo prije nego je otišao predaleko. Popravili smo sve satove koji su išli unazad. Za svaki slučaj.

Svako malo se pojave razne slike i teorije zavjere o putnicima kroz vrijeme. Onaj muškarac sa neobičnom frizurom, premodernim

naočarima za sunce i čudnom odjećom među okupljenom svjetinom tokom otvaranja mosta ili ona starija gospođa na premijeri Čaplino-
vog filma koja tobože razgovara na mobilnom telefonu. Uvjerili smo
sumnjičavce da se radi o dobrim fotomontažama. Što se tiče uređaja
Hronovizor, izuma italijanskog sveštenika i naučnika oca Pelegrina
Emetija, kojim se navodno mogu posmatrati prošli i budući doga-
đaji, objasnili smo i pokazali u dokumentarcu da je u pitanju vješti
mađioničarski trik u sprezi sa savremenim softverom. Imamo svoje
kanale kako da plasiramo odgovarajuće informacije.

Dnevnički zapis BE8

Potpisan je međunarodni sporazum o odlaganju vremeplovnog
turizma do daljeg. Znete kakva je većina turista. Uvijek ostave neki
trag za sobom ili ubiju nekog leptira. A onda moramo mi da se ba-
vimo efektima i da interveniše. Ovako ponašanje ne može se više
tolerisati.

Dnevnički zapis XY0

Primijetio sam da se nešto čudno dešava prethodnih dana iako
ništa konkretno ne upućuje na to. Urađene su sve potrebne provjere
i ništa nije pronađeno. Ipak neki čudan osjećaj me prati neprestano.

Dnevnički zapis bez broja

Svi su otišli svojim domovima, pa čak i oni koji obično ostaju da
dežuraju. Ostali smo samo Svemoćno oko i ja. Otišao sam do toale-
ta prije nego nastavim rad. Došlo je do kraćeg nestanka električne
energije. Agregat je brzo reagovao tako da nije moglo doći do nekog
kvara u radu uređaja. Stigoh ispred Svemoćnog oka i zatekoh neoče-
kivanu i nemoguću promjenu. Dvije strane svevidećeg sočiva sada su
umjesto u suprotnim pravcima okrenute jedna prema drugoj!

Prenuh se kada čuh ujednačen metalni zvuk.

Ko to sada kuca na vrata?

„Tako je to kad na vrata banu ti
neplanirani hrononauti...“

Uzdahnuo sam pregledajući posljednji dostupni dnevnički video
zapis vođe pomenutog projekta.

„Otkud vas dvojica zajedno i kako ste probili zaštitu Svemogućeg oka?“, čuo se profesorov glas.

„Pa ja sam napravio kod za zaobilaženje zaštite. Trebalo ga je samo dostaviti u sadašnjost“, reče stariji od njih.

„Očekivali smo topliju dobrodošlicu“, kaza mu mlađi posjetilac.

Dvojica došljaka prilično su ličila na našeg dobrog profesora Jan-ka Uskokovića iako je jedan od njih bio nasmijani golobradi mladić, a drugi bradati starac sa štapom u ruci.

A moj identitet je nevažan u ovoj priči...

MEĐU SORABIMA

Sve od Eve i Adama do Vavilonske kule, na Zemlji je živio jedan narod i govorio istim jezikom. Ali, gradeći kulu koja je trebalo da dodirne nebo, grdno se zavade, bilo je čak i tuče, pa kula nikad nije dovršena. A posvađali su se lako, pošto su govorili istim jezikom. Bog je, da bi spriječio svađe među ljudima, koji su djelo Njegove promisli, podijelio narod u 72 grupe i svakoj dodijelio drugačiji jezik.

Ne znam što vam ovo ispričah i kakve to ima veze sa mojim putovanjem na planetu UkukU.

Istinu govoreći, nijesam vam ja nikakav putnik. Nijesam iz zavijača mrdnuo cijelog svog dosadašnjeg života. A i što bih? Lijepo mi kod kuće.

Ali, ne lezi vraže, prije neki dan, prilegnem poslije ručka. I – otputujem! Čuj, otputujem? Odletim, jer su mi se ruke pretvorile u krila, a kad čovjek ima krila, što ne bi letio. Ne znam koliko sam svjetlosnih godina preletio, sve se provlačeći između zvijezda, planeta, kometa i meteora, dok nisam sletio na planetu zvanu UkukU, negdje na rubu Kumove slame. UkukU – čudno ime, ali nije bez razloga: dešnjaci ga čitaju slijeva udesno, a ljevaci zdesna ulijevo.

Na UkukU zateknem čudno pleme – Sorabi se zvahu. Govorili su, među sobom, sorapskim jezikom, jer im je tako Bog dodijelio poslije vavilonske svađe. Avaj, i Sorabi su se, baš zato što su govorili istim jezikom, često međusobno prepiprali i psovali – a bijahu tvrdoglavi kao mazge i svadljivi kao čavke – pa su sami odlučili da se izdrome u četiri naroda: Azovce, Bukijevce, Vjedijevce i Glagoljce, a sorapski jezik, kako bi nevolja manje bilo, iskriškaju na četiri dijela: azovski, bukijevski, vjedijevski i glagoljski. I počeli su azovati, buki-jati, vjedijati i glagoljati.

I dalje su oni jedne druge psovali, ali na četiri jezika.

- Oca li ti očinjega! – grdili su Azovci.
- Taja li ti tajinoga! – uzvraćali su Bukijevci.
- Baba li ti babinoga! – vikali su Vjedijevci.
- Tatu li ti tatinoga! – nijesu ostajali dužni Glagoljci.

Iako su psovali jedni druge na četiri jezika, svi su se grdno uvrijedili, čudeći se kako to da svi, osim svoga, razumiju i ostala tri jezika. I, naravno, uvrede su naplaćivane teškim tučama i omrazama.

– Stanite, narode, đetići, pučani, insani! – povika jednom jedan od bivših Soraba. – Videste li, Bog vas ne vidio, da smo džaba jezik dijelili. Hajde da sve vratimo kako je i bilo, pa, ako treba, da se grdimo na jednom jeziku kao što smo vijekovima i činili.

– Može, ali nikako da se ponovo zove sorapski! – povika jedan iz gomile, a gomila kao gomila: aplauz. – Neka, od danas, za dosadašnja četiri jezika ime bude: materinski – odmah predloži isti iz gomile, a gomila kao gomila...

Našao u gomili i jedan sa glavom sove i kao i ja – krilat; nijesu znali ko je ni odakle je doletio.

– Znete li da sve životinje na planeti UkukU govore materinskim jezikom? – pitao je ostale.

– Znamo, kako ne bismo znali – odgovore mu.

– Znači, kao i vi – nastavljao je čovjek-sova.

– Kao i mi – složise se.

– *Pa zašto, onda, ne razumijemo šta to pas laje, kokoška kokodače, a magarac njače ako, kako rekoste, govorimo istim jezikom, hoću reći maternskim? Ili: zašto kokoška ne razumije šta je magarac rekao kad je njaknuo, a oboje govore materinskim?*

Umno govoriš, stranče – pohvali ga jedan brkajlija. – Zaista, kako to da svaki narod u vascijelom Svemiru svoj jezik naziva prema svojem imenu, samo ga mi zovemo maternskim, a nismo nikakvi Materinci. Cijela Vaseljena nam se kida od smijeha. Bruka do neba! Ne ide ovako, ne biva, ljudi moji!

Posle dužeg mozganja, jedan se dosjetio odgovora na strančevo pitanje:

– Zato što kokoška kokodače na kokošijem, a magarac njače na magarećem jeziku. Pomenuo si i psa, a pseto, nema toga ko to ne zna, laje na psećem jeziku. Po jeziku se poznaju kokoške, po jeziku magarci, po jeziku psi. Tako i narodi, svaki ponaosob.

– Vrlo dobro, deližo! A znate li da svi psi svijeta znaju pseći jezik i odlično se, bez prevodioca, sporazumijevaju? Uopšte nije važno da li je pas ovčar, vučjak ili čivava, niti da li su mu uši klempave ili uspravne, niti da li im je dlaka žuta, crna, bijela ili je šarena. Svi,

bez izuzetka, govore jednim jezikom – mudrovaio je čovjek-sova, a gomila se divila malo šta razumijevajući.

Jedan glas iz gomile se, ipak, izdvoji:

– De-de nam to, mudrače, uprosti da i mi razumijemo?

– Dobro – pristade nepoznati. – U početku bjehu Ker otac i Keruša majka. Do danas se izrodilo mnogo njihovih potomaka. I kao što rekoh, ima ih bijelih, žutih, crnih, šarenih; ima ih sitnih, krupnih i krupnijih od krupnih. Jedni kevcu altom, drugi laju tenorom, treći urlaju baritonom, a svi se međusobno razumiju.

– Hoćeš da kažeš, mudrijašu, da bi se imalo šta naučiti i od paščadi? – pitaše gomila uglas..

– Odavno je znano: čovjek i njegov pas više znaju nego čovjek sâm – filozofski odgovori krilati. – No, vidim da vam opet nije jasno. Hajde da još uprostim. Uzmimo lubenicu i rasjecimo je na četiri kriške. Nijedna od njih nije postala kriška jabuke, limuna, dinje ili sira; sve četiri su ostale kriške lubenice... Izgleda da sam sve džaba pričao – odmahnu rukom nepoznati i odletje put plavog neba.

Odletje čovjek, pa i ja zamahah krilima da poletim. Avaj, ni da mrdnem: umjesto krila, na meni opet moje ruke. Maši, maši – uzalud. Probudih i uhvatih sebe kako mašem rukama u krevetu. Smirih ruke i glasno udahnuh: U-u-u-u-kukU!

PANTA REI

Još jedno turobno veče u *Vegas Baru*. Neupućeni prolaznik bi po rasveti u vidu veselog barmena koji mućka koktele i natpisa iznad ulaza, stekao utisak da se radi o renomiranom mestu. Prolaskom kroz vrata bi ušao u potpuno drugi svet, svet u kome životare paraziti kojima je sreća okrenula leđa.

Miris duvanskog dima i ukus lošeg viskija daju dobitnu kombinaciju mom iznemoglom stanju. Umoran od ovog kruga nasipam još jednu čašu i nazdravljam nezainteresovanom barmenu koji nas svake noći gleda sa gađenjem. Ironično sam se nasmejao odrazu obećavajućeg pesnika koji me je posmatrao sa ogleдалa šanka dok je u pozadini svirala Kendi Dafler i pesma *Lilly was Here*.

U polutami bara sam uspeo da vidim još dve prilike pored nas dvojice, devojkę ispijenoga lica u crvenoj haljini koja je ispijala svoj vermut i starca u ćošku. Eksiram čašu i gledam devojkę.

Vidim da je i ona izgubljena individua poput mene. Spuštenog pogleda gleda čašu vermuta i dugim tamnim noktom kruži oko obo- da čaše. Podsetila me je na ćoveka koji gleda u ambis. Źelim da joj pridem, ali izgubiio sam rećitost. Postao sam bleđa slika i prilika nekadašnjeg šmekera koji je mogao da ima svaku devojkę. Moje pesme su brale pozitivne kritike i uvek sam bio dragoviđen gost. Imao sam i nju, moju zvezdu vodilju koja me je volela ovakvog kakav sam. Zbog nje sam obećavao sebi da ću se smiriti i da ću negovati sreću koju sam imao, ali bio sam nezasić i na kraju sam sve izgubio. Ostao sam sam poput izgažene ruže na kiši da kradem Bogu dane, uskraćen nekadašnjeg šarma i potencije. Jedino društvo su mi bile flaša i sećanja na nekadašnja vremena koja su nepovratno otišla. Da nije bilo mog jedinog prijatelja, za ćiji časopis sam pisao književne kritike honorarno, davno bih potonuo u mutnom moru.

Uzvrća mi pogled svojim tužnim očima. Ovo je znak da nešto uradim, ustani i priđi joj, govorim sebi. Ne, to sam bio nekad, nema više tog ćoveka. Otišao je.

Plaćam piće i odlazim u svoj ćumez pod kišnom zavesom. Tokom puta sam razmišljao o devojci u baru. Ne, ne bih ništa postigao. Stari Ja je umro, ovo je živi leš koji tumara.

Ulazim pod tuš i spiram prljavštinu. Razmišljam o jedinom načinu da okončam ovaj krug, samoubistvu. Ali, nisam sposoban ni za to. Umesto toga se odvlačim u neudobni krevet i tonem u ništavilo. Kada bih mogao sve ponovo. Mantra koju ponavljam iznova svake noći pre nego što odem u snove.

Stani, zar nisam u svom krevetu? Kako sam se opet našao u dobro poznatom zagušljivom ambijentu?! Tu su svi, barmen, starac i devojka. I sveže natočena čaša viskija. Kao i Kendi Dafler i *Lilly Was Here*.

„Izvini“, pitam barmena. „Koliko je sati?“

„Petnaest do jedanaest.“

„Dobro, koji je dan?“

„Šta ti je? Već si pijan“, gleda me ispod oka.

„Izgubio sam osećaj za vreme.“

„Vidim, zato ti je ovo poslednja čaša za večeras.“

„Prijatelju, dobro sam, samo mi kaži koji je danas dan.“

„Ako ti znači, danas je subota“, rekao je ironičnim tonom.

„Hvala.“

Pogledao sam sto za kojim je sedela devojka i zanemeo. Dok sam se raspravljao ona je već otišla. Istrčao sam napolje kako bih pokušao da je nađem. Prebacio sam kaput preko glave i pravio krug okolo zagledajući okolne ulice. Izgubio sam trag. Ništa. Vraćam se svom ništavnom životu.

Opet? Da li je ovo moguće? Preživljavam *Dan mrmota*. Preispitujući trenutnu situaciju shvatam šta treba da radim.

„Ko je ono?“, pokazujem šankeru ka devojci.

„Ne znam. Prvi put je vidim ovde.“

„Ondesi joj još jedan martini. Ja častim“, potapšao sam ga po ramenu.

Krenuo sam u ostvarivanje svog nauma kada joj je odneo piće. Oponašam nekadašnji šmekerski šarm i prilazim joj. Gledala me je ispod oka.

„Izvinjavam se na smetnji, ali čudno mi je kako tako lepa devojka sedi sama.“

Naivčino.

„Šta hoćeš?“. nervozno me pitala.

„Sedeo sam tamo i pošto si i ti sama pomislio sam da želiš društvo.“

„Grdno si se prevario ako si mislio da ćeš da me jebeš!“, prosula mi je martini u lice i istrčala napolje.

„Prijatelju“, šanker je rekao više za sebe. „Mislim da si upravo dobio duplu korpu.“

Istrčao sam i video je kako ide niz ulicu. Dozivao sam sledeći je, ali ona je ubrzala korak pretrčavajući ulicu. Čula se škripa i zvuk udarca. Auto ju je odbacio i napravila je par okreta ostavljajući krvave tragove na vlažnom asfaltu.

Osetio sam da mi se nevidljivo korenje obavija oko stopala. Nemo sam posmatrao prizor pred sobom dok su se vozač i okupljeni trudili da joj pomognu. Neko mi je vikao da pozovem pomoć. Pao sam na kolena i počeo da očajavam.

Otmemo sam joj prišao njišući se uz pesmu.

„Izvinite ako smetam, mislio sam da je dama raspoložena za ples.“

Pogledala me je istim pogledom. Znoj mi se slivao niz leđa dok sam čekao odgovor.

„Ne znam čime sam počastvovana“, slabašno se osmehnula.

„Znate, mnogo volim da plešem, pa pošto je ova pesma stvorena za igranje, a osim vas ne vidim nikog pogodnog za partnera, da li pristajete?“

Prihvatam njenu tanku ruku. Upijam miris orhideja koji u meni budi stari osećaj. Vratila mi se živost za koju sam mislio da sam je izgubio.

„Nekulturno od mene što se nisam predstavio. Zovem se...“

„Molim te, možemo li bez imena?“

„Dogovoreno.“

Lagano vodim igru nadajući se da se nikada neće prekinuti. Počela je da zrači, njenu energiju koju prenosi na ovu olupinu. Poput arlekina skidam tužni izraz lica i unosim tračak svetlosti u već poljuljano samopouzdanje.

„Znaš“, šapnuo sam joj, „Ovo mesto me je malo smorilo. Hoćeš li da pređemo negde drugde?“

Pogledala me je nesigurno i klimnula glavom.

Našli smo se na ulici i dao sam joj svoj kaput da se ogrne. Nisam mario za kišu koja je rominjala lepeći mi šiške za čelo. Bio sam poput Bila Mareja u Danu mrmota, koji se od egocentričnog čoveka pretvarao u glavnog zavodnika.

„Imaš li neko drugo mesto na umu? Ne bih volela da zbog mene pokisneš“, nadvikivala se sa kolima koja su jurila ulicom.

„Živim tu u blizini. Možemo svratiti do mene da se presvučem pa ćemo videti gde ćemo?“

Prihvatila je. Zagrljeni smo, poput tinejdžera, pretrčali ulicu. Nije mi promakao sivi audi koji ju je udario prošli put. Sačuvao sam svoju Bezimenu, zasad.

Popeli smo se na poslednji sprat trošne zgrade u kojoj sam živeo. Poveo sam je niz spiralne stepenice dok su svetla treperila, kao u horor filmovima. Otključao sam vrata moje garsonjere i uveo je poput pratilje.

„Izvinim na neredu. Nisam očekivao iznenadnu posetu“, nasmejali smo se uglas.

„Ne brini. Imala sam partnere koji nisu bili vični higijeni.“

Skinuo sam majicu i ogrnuo bade mantil brišući kosu peškirom.

„Da li si za neko piće? Hteo bih da se osušim pre nego što izađemo.“

Pogledala me sivim očima. Podigla je tanku usnu ispod koje se nalazio sitni mladež.

„Može.“

„Imam najbolje crno vino koje čuvam za ove prilike.“ *To, lave.*

Nasuo sam po čašu. Nazdravili smo.

„Čime se baviš?“, opružila se na fotelji vrteći čašu.

„Nekada sam bio pesnik. Sada pišem prikaze knjiga za jedan časopis. Ti?“, sa setom sam se prisetio tih dana.

„Radim u jednoj firmi kao konsultant. Priznajem da dosad nisam upoznala nijednog pesnika.“

„Večeras jesi“, naklonio sam se. „Doduše, dugo ništa nisam napisao. Nemam inspiracije.“

„Pronađi je ponovo“, zamucala je uz osmeh. „Jesi li izdao neku zbirku?“

„Nažalost ne. Pesme su mi izlazile na konkursima i čitao sam ih na pesničkim večerima.“

„Mogu li da pročitam neku od njih?“

„Naravno.“

Upalio sam laptop i otvorio folder sa radovima.

„Izvoli, ima širok izbor.“

Dok sam ispijao vino, posmatrao sam je kako čita. Odabrala je tri najemotivnije pesme. Prva je bila o listu na vetru, druga o cvetu na kiši, dok je treća bila dosta teška za mene. Odnosila se na moju bol, moju izgublenu Penelopu.

„Ovo je prelepo. Imaš talenta. Volela bih da nastaviš da pišeš“, oči su joj se navlažile.

„Vrlo rado, ali ne znam kako reći da stavim na papir.“ Primetio sam da joj se čaša vina ispraznila. „Jesi li za još jednu čašu?“

„Može, ali samo još jednu“, prekorno je mahala prstom.

Natočio sam nam čaše i pitao je zašto je bila sama u baru.

„Izvini, ne mogu o tome.“

„Razumem“, pustio sam kompilaciju najboljih hitova Erika Kleptona na Jutjubu. „Svi imamo svoje razloge da pijemo. Neko pije da zaboravi, neko da proslavi, zavisi.“

„Ti, zašto si sedeo sam u baru?“

„Tamo sam redovni gost otkad sam izgubio ono što sam imao“, knedla mi se pojavila u grlu.

„Da li je poslednja pesma o njoj?“

Klimnuo sam.

„Vidim da je i dalje voliš i da još tuguješ za njom.“

„Tako je. Izgubio sam je zauvek i ostaju mi samo uspomene da me podsećaju na lepše dane.“

Uhvatila me za ruku.

„Vidiš, uspomene su tu da se osećamo živim. Da njih nema ne bi smo bili svesna bića. I ja često razmišljam o dve godine koje sam provela sa pogrešnom osobom znajući da ne mogu da vratim vreme unazad. Tako bi i ti trebao da uradiš.“

„Ta osoba je budala. Kada bih imao nekoga poput tebe čuvao bih ga kao malo vode na dlanu. Nikada te ne bih ispustio“, nasmejao sam se u sebi, znajući da postoji još jedan kreten poput mene.

„Da, ali njemu su bile važnije druge stvari. Intuicija mi govori da si dobar čovek, samo treba da raskrstiš sa prošlošću.“

Poljubili smo se. Toplina njenih usana me ustalasala. Osećao sam se poput feniksa koji se preporođen uzdizao iz sopstvenog pepela. Jedna iskra je raspalila plamen strasti. Krv je počela da mi vri, a srce da dobuje.

Poput nežnog cveta sam je poneo do svog kreveta i istraživao svaki pedalj njenog tela. Uvijala se kako sam je dodirivao po nežnoj koži i ljubio. Njeni uzdasi su utihnuli kako su nam se jezici dodirnuli obrazujući uroboros, simbol večnosti i cikličnosti života. Miris orhideja je bio jači, želeo sam da je nikada ne izgubim. Otkoračila me je i obuhvatila lice dlanovima.

„Sada da vidimo od čega si sazdan“, prošaputala mi je u uvo i povela igru.

Čvrsto sam je pridržavao kako se nadosila nadamnom uzdišući. Pustila je tamnu kosu i na svetlosti mesečine sam video sjaj u njenim očima. Tako je meka, nežna, ženstvena. Noktima je šarala po mojim grudima zarivši ih u ekstazi. Ostale su bele linije koje su ubrzo poprimile rumenu boju. Telo mi se grčilo u vulkanu strasti dok su naši uzdisaji obrazovali kakofoniju užitka.

Ljubim je, milujem po grudima dok nam se tela stapaju. Iskra se rasplamsala i oslobodila zavodnika kakav sam nekada bio. Oboje se nalazimo u Edenskom vrtu, blaženi prisustvom jedno drugoga. Zagrlio sam je i namignuo mesečini, jedinom svedoku naše strasti. U pozadini je Klepton svirao *Bad Love*.

Opet! Šta sam sad pogrešno uradio? Pitao sam se osmatrajući sumorni enterijer Vegas bara. Samo, ovaj put sve je bilo drugačije. Šanker i devojka su bili zamrznuti u vremenu, dok je starac u tamnom odelu ustao i prišao stolici do moje. U ruci je nosio pešćanik koji je okretao ukруг.

„Pitaš se zašto si se opet našao ovde i u čemu si ovaj put pogrešio?“, u njegovom glasu sam osetio dozu tajanstvenosti.

„Ko si ti i kako si ovo izveo?“, bio sam potpuno zbunjen. Želeo sam objašnjenje o tome kako sam upao u ovu petlju i da li ima izlaza.

„Vidiš“, starac se osmehnuo i spustio peščanik na sto. „Ironija je što me ne prepoznaješ, a meni si posvetio jednu svoju pesmu. Pomoći ću ti, radi se o kazaljka koje se okreću bez prestanka.“

Za to vreme, pesak je curio.

„Ti si Hronos?“, upitao sam nakon kratkog razmišljanja.

Osmehnuo mi se dok je češao dugu gustu bradu.

„Često slušam vaše žalopojke o izgubljenim prilikama, a kada vam ponudim da ih ponovo iskoristite, vi ne znate kako. Jednu stvar ne možete da razumete. Život je poput reke, neprekidno teče. Ako se okupate u njoj, to nikada neće biti ista reka. Panta Rei, prijatelju. Objasni mi iskustvo koje si imao.“

Detaljno sam mu ispričao o svoja tri povratka na ovo mesto. Kako sam je izgubio prvi put, kako sam izazvao njenu smrt i o strastvenoj noći.

„Vidiš, dugo si stajao u mestu kriveći sebe iznova za svoje neuspehe i trujući se alkoholom. Prvi put kada si je ugledao pustio si je da ode i nastavio si svoj besmisleni život. Drugi put si nastupio napadno i žureći da ispraviš svoju grešku si izazvao tragediju. Treći put si uspeo u svojoj nameri i osetio si se ponovo živim posle dugog perioda. Pitanje je samo da li će se vaše poznanstvo održati ili je ovo samo susret na jednu noć.

Glavni razlog zašto sam te opet vratio ovde je, pored toga što si naučio lekciju, da ti dam jedan savet. Šta god da se desi i kako god da odlučiš - pusti reku neka teče. Ono što je prošlo ne možeš da povратиš. Ostavi stvari koje te muče iza sebe i plivaj bez posustajanja. Ostavljam te.“

Nikada je više nisam video. Još uvek čuvam njeno pismo u kome mi se zahvaljuje za sve i sa željama da opet pronađem svoju inspiraciju.

Hvala ti, Bezimena.

Ti si mi udahnula novi život i vratila me na stare staze. Znam da ti se nikada neću odužiti.

Vratio sam se pisanju. Moje kritike u časopisu su postale konstruktivnije i prijatelj je odlučio da mi poveća honorar. Piće sam ostavio po strani i posvetio se svom stvaralaštvu. Našao sam svrhu mog plivanja.

Često, dok pada kiša, osetim miris orhideja.

Tatjana Milivojčević

VREMENSKI PUTNIK

*„Naš život je stalno putovanje, od rođenja do smrti.
Okolina se menja. Ljudi se menjaju, potrebe se menjaju, ali voz i
dalje ide.*

Život je voz, a ne železnička stanica“

Paulo Koeljo

U momentu kada krvavo nebo najavljuje rađanje Sunca, linearna i vazдушna perspektiva na železničkoj stanici takmiče se u svojoj lepoti. Lepota rađanja uvek donosi nadu. Sa rađanjem počinje putovanje. Destinacije su nam različite, ali kraj je svima isti. Ovde, iza nade vrebava smrt. Ona je statična, kao železnička stanica. Smrt stoji dok mi putujemo, poput odbačenih pragova premazanih kreozatom koji leže obrasli travom i lagano truju mnoge putnike. Njihove nozdrve mogu samo da osete miris pomenute supstance koji najlepše miriše jutrom i posle kiše, kada se čovek najviše nada lepšem vremenu i boljem životu. Ljudi jedino u trenucima milja i lepote zaboravljaju na svoju smrtnost.

„Čovek na pruzi!“, uzvikuje histerično sredovečna punačka žena pokušavajući da izvuče točkić putne torbe zaglavljenu u šine.

Njen kreštavi glas se razliva prugom oštro sekući tišinu poput kočnica voza. Istovremeno viče i žuri da se skloni sa šina dok joj se graške znoja slivaju niz testasti vrat. Ona mora da pobegne, jer smrt je zarazna.

Desetak putnika, tek izašlih iz prispelog jutarnjeg voza, okreće se bunovno u pravcu ženinog glasa. Ugledavši prizor nepomičnog tela, na licu im se očitava radoznalost pomešana sa užasom. Buđenje dolazi kao hladan tuš, u trenutku. Od svih prisutnih, koji se u sekundi pretvaraju u statue, samo policajac pritrčava telu. To čini više zbog navike, a ne zato što ima ljudskosti više od ostalih. Žurni i umorni putnici uglavnom su sebični.

U fetusnom položaju, glave čvrsto stegnute između podlaktica, čovek se grčevito tresao ležeći između šina. Krv mu se slivala niz

blede prste natapajući drveni crnosivi prag, žedan i izbledeo od sunca. Policajac je pokušavao da ga prodrma, ali čovek se još više trzao i glavu dublje zarivao u ruke.

„Gospodine, da li me čujete? Pokušavam da vam pomognem. Da li ste dobro?“

U trenutku kada mu je policajčeva kapa dodirnula teme, nepoznati se opružio koliko je dugačak i ukočio udove. Oči su mu bile otvorene, a u njima samo beonjače. Trenutak kasnije zenice su se vratile u fokus i ostale fiksirane, dok je telo postalo mlitavo. Činilo se da se jadnik onesvestio.

„Zovite hitnu pomoć!“, neko je povikao.

U čekaonici na Hitnom prijemu majka nesvesno steže ramena svog dvogodišnjeg sina krvavog čela i ruke koja stoji u čudnom položaju. Na licu joj tragovi suza. Nasuprot njoj, na krevetu sa točkicićima, leži starica. Ona mršavom rukom, smežurane kože prošarane modrim venama iz kojih ističe život, grčevito steže požutelu sliku poginulog sina. Njeno putovanje se ovde završava i ona se raduje nebeskom karuselu na kom će sa sinom ponovo hvatati leptire. Dok gleda mladu majku na usni joj treperi osmeh i oko joj se puni tečnom tugom.

Policajac, stojeći nasuprot njima, posmatra ovaj prizor i pita se da li nepoznati ima dete koji se sada zbog njega brine.

Kako je mogao da ispadne iz voza? Pa voz nije bio u pokretu tamo gde je bilo telo. A opet, povrede postoje, sudeći barem po krvavoj garderobi. Ili je sva krv od posekotine na glavi? Ali šta ja o tome mislim, doktori će reći. Nadam se samo da ga neko nije zveknuo po glavi jer onda kući neću otići do sutra! 'Kud baš ja da naletim na njega i to iz noćne smene? Sad će me šef cediti do kraja dana pisanjem izveštaja. I koliko li mu je godina? Nikad nisam mogao da procenim koliko su stari sredovečni ljudi. I šta je to sredovečnost? Od četrdeset do pedeset? Od trideset do četrdeset? Meni svi oni izgledaju isto.

Kada je hteo još jednom da baci pogled na neznanca koji je bio začuđujuće miran, iako je u kolima hitne pomoći žustro i nerazumljivo mrmljao na francuskom neprestano gestikulirajući okrvavljenim

rukama, policajac se ukočio od straha. To više nije bio sredovečni čovek, već starac sede kose i kože isečene borama! Nakon vraćanja u stanje svesnosti, koje je nastupilo posle prvobitnog šoka, policajac se osvrnuo oko sebe, kao da pokušava da pronađe neznanca kog je doveo u bolnicu, nadajući se da je neko greškom zamenio krevet. Međutim, sve je bilo isto kao i do tada. Tog trenutka su se otvorila vrata ordinacije i sestra je pozvala majku sa dečakom. Policajac se munjevito provukao između njih i uleteo u ordinaciju zalupivši vrata sestri ispred nosa! U tom času začulo se okretanje ključa u bravi. Na sledećim vratima se, par minuta kasnije, pojavilo ljutito lice tehničara iz kola hitne pomoći koja su dovezla povređenog. On je u par koraka stigao do neznanca trгнуvši deku sa njegovog tela. Ostala mu je viseći u mišićavoj ruci kao crna zavesa koja na zidu bolnice oglašava smrt.

„Doktore! Dođite molim vas!“, hodnikom se prolomio glas tehničara grmajlije.

„Ako ne budemo razmišljali brzo, uskoro nećemo imati šta da analiziramo“, doktorka Ana se zabrinutim glasom obraćala svom kolegi. „Ja sam ipak za to da se pozove ceo bolnički tim. Ne želim toliku odgovornost na sebi, iako me profesionalna radoznalost vuče da istražujem. Šta ti misliš?“

„Slažem se sa tobom, kao uostalom i u svemu. Idem do glavne da je obavestim o našoj odluci“, doktor Miloš je užurbanim korakom izašao iz sobe intenzivne nege.

Nepoznati, koji je sada već ličio na devedesetogodišnjaka, ponovo je bio svestan, ali je ovoga puta govorio nešto na italijanskom mašući mršavim rukama u vazduhu, kao da sagovorniku objašnjava svoj sledeći projekat. Zatim se u trenutku zaustavio, pogledao doktorku Anu i na tečnom latinskom izgovorio:

„Non sum solus unus.“ (Nisam jedini).

Udahnuo je duboko dok mu se grudni koš izdizao oblikujući telo u most, da bi se trenutak kasnije opružilo i spustilo mlitavo na krevet. Oči su mu se zatvorile. Izdahnuo je.

„Gospodine inspektore, bolnica ima jasan protokol u slučaju smrti pod nerazjašnjenim okolnostima. Ja vas razumem, ali ne mogu ništa više da vam kažem. Telo je poslato na Institut za sudsku medicinu. Moraćete tamo po informacije koje su vam potrebne“, Doktor-ka Ana je umornim glasom pokušavala da se preko telefona ljubazno otrese policijskog inspektora koji se raspitivao o slučaju nepoznatog.

Što dalje od mene, dovoljno mi je muka zadalo pisanje izveštaja, ne treba mi još i policija za vratom, pomislila je.

Oko stola za obdukcije stoji ceo tim patologa i preneraženo gleda u skelet ispred njih. Kada je donešeno, to je bilo telo sa tkivom. Ovo što sada, svega pola sata kasnije gledaju pred sobom, liči na kostur koji je vekovima ležao negde u pećini. Po slobodnoj proceni doktora Siniše, star je oko petsto godina. Obavešteni su sa prijema da stiže neobičan slučaj, ali baš toliko neobičan, nisu ni slutili.

„Ja bih, ako se kolege slažu, da utvrdimo starost kostiju. Ništa nam drugo ne preostaje“, doktor Siniša je glasno izgovorio svoje misli.

„Ali sudeći po izgledu, kolagena će biti samo u tragovima, što znači da ćemo morati da uništimo ceo kostur da bismo ga analizirali radioaktivnim ugljenikom C14“, zabrinuto je izgovorio mlađi patolog, kao da se preslišava iz medicinskog udžbenika.

„Nažalost, to nam je jedina opcija i dokaz da je ovaj jadničak uopšte postojao“, pomirljivo reče doktor Siniša.

Devojka na levoj strani kupea obučena u cvetnu, letnju haljinu, sedi na sedištu do prozora. Cveće njene haljine miriše na mladost. Pogled joj čas pada na otvorenu knjigu u krilu, čas se gubi u predelima koji joj promiču pred očima. Pored knjige, na kolenima joj je i mali blok sa spremljenom olovkom koja strpljivo čeka da uhvati važnu misao. U trenutku kada joj je u oku poput munje bljesnula ideja, otvorila su se vrata kupea i na njima se pojavio visoki muškarac plave kose i modroplavih očiju.

„Da li je slobodno?“, upitao ju je dubokim, skoro zavodljivim baritonom.

„Nije, mislim jeste, izvolite. Izvinite, izgubila sam se u mislima“, zbunjena i iznenađena, Dušanka je počela da sakuplja stvari iz krila i u tom trenutku joj je knjiga ispala na pod.

Stranac se sagnuo da dohvati knjigu u isto vreme kada i devojka, i u jednom trenutku su im se pogledi sreli. Kasnije, kada se u mislima vraćala na taj susret, nije mogla da objasni sebi šta je u strančevom pogledu uhvatila – tugu i sreću, mudrost i prostodušnost, svetlost i tamu i još nešto što nikada ranije nije videla – bezvremenost. Kako se u očima može videti bezvremenost, pitala se, ali to je najbolji opis onoga što je mladić, sigurna je, imao u pogledu.

„Vidim da vas zanima alhemija, ako se ne varam?“ upitao ju je značajno podignuvši levu obrvu.

„Da, zanima me, ali sa naučnog stanovišta, mada, moram priznati, i iz radoznalosti“, odgovorila je pocrvenevši.

Šta je to u njegovom pogledu i glasu što preuzima moć nad celim njenim bićem, pitala se dok je nespretno vraćala knjigu i notes u ranač na sedištu.

„A verujem da iz istog interesovanja vašu lepotu dodatno krasí i taj Vitruvijev čovek na lančiću?“ ponovo ju je upitao.

Nesvesno se uhvatila za medaljon na grudima i ponovo pocrvenela.

„Prestanite da me zbunjujete! Ko ste vi da moram da vam odgovaram na pitanja? Ostavite me na miru!“ ljutito se okrenula u pravcu prozora želeći da sakrije crvenilo na licu.

„Oprostite mi na drskosti. Sigurno niste očekivali od stranca toliko direktnost. Izvinite, molim vas. Nije mi bila namera da vas uvredim, naprotiv. Vaša pojava u meni izaziva radoznalost kojoj ne mogu odoljeti. Obično ne nastupam ovako.“

Nekoliko trenutaka je samo nepomično sedela pogleda uperenog u prazno. Kao da je vagala reči nepoznatog. A onda se okrenula i u njegovim očima prepoznala iskrenost.

„U redu. Prihvatam izvinjenje. Ni ja obično ne reagujem ovako“, nasmešila se. „Loše smo počeli. Hajdemo iz početka. Ja sam Dušan-ka. A vi ste?“ pružila mu je ruku.

„Ja sam Aron“, reče mladić i uzvratí pozdrav rukom.

„Kakvo je to ime? Nikada ga nisam čula“, upita iznenađeno devojka.

„Staro češko. Deda mi je bio Čeh, tata pola Čeh, pola Italijan.“

„Ja obožavam Prag! Ima delova grada koje još nisam stigla da obiđem, a tako bih volela“, oči su joj se zažarile i lice zasijalo dok je govorila. To se uvek dešavalo kada govori o nečemu što voli.

„Zaista? Možda mogu da pomognem u tome. Mislim, mogu da vas upoznam sa istorijom, kulturom, običajima, naseljima, ili šta god da vas zanima o Pragu.“

„Može!“ odgovorila je ne skrivajući oduševljenje na licu, „Pričajte mi o Zlatnoj ulici. Toliko sam želela da je vidim, ali bila je zatvorena za posetioce kad god sam dolazila.“

„Da li ste znali da je u njoj postojala alhemijaska laboratorija?“, Aron je pitao ustavši sa sedišta.

„Nisam! Stvarno? Kakva slučajnost. Pričajte mi o tome“, naslonila je laktove na kolena i spremila se da čuje, kako se nadala, najzanimljivije predavanje u svom životu.

Predavanja, koja je Dušanka slušala na Filozofskom fakultetu u Nikšiću na kom studira, često su za njenu radoznanu dušu bila suvoparna ili dosadna, a ona je slutila da će ovaj razgovor biti prava poslastica za nju. Nije htela da prizna strancu koliko je zapravo zanimama alhemija. Ne u onom najpoznatijem smislu, pretvaranju metala u zlato, već o vraćanju čoveka u savršenstvo. U Smaragdnoj ploči koja je osnovni vodič alhemičara, govori se o vraćanju čoveka u prvobitno stanje – savršenstvo i besmrtnost. Tek pošto raskine vezu sa materijom (telom) čovek može da vrati urođenu čistotu duše. Zbog toga je i volela ideju Leonardovog Vitruvijevog čoveka - univerzum kroz ljudsko biće, makrokosmos kroz mikrokosmos. Ona je verovala da se putem alhemijaskih eksperimenata može prodreti u suštinu i svrhu čoveka.

Saznala je mnogo od ovog neobičnog Čeha polutana: o jeziku anđela Edvarda Kelija, o malodušnosti Rudolfa II, poslednjeg Habsbuškog cara koji je vladao iz Praga i o njegovom zanimanju za alhemiju i čarobnjaštvo, o interesovanju Isaka Njutna za prvobitnu materiju iz koje je nastao svet i još mnogo toga.

Kako je moguće da se ovaj stranac baš sada pojavi i priča mi o tome? – pitala se Dušanka dok ga je netremice posmatrala i pažljivo slušala.

Kada je već duboko utonula u svet 16. veka o kome je tako ubedljivo i vešto pripovedao nepoznati mladić, vrata su se iznenada otvorila i u kupe je ušao kondukter. Vadila je iz ranca voznu kartu i kada se okrenula, mladića nije bilo. Kao da je nestao u trenu! Ispario!

Čudno, pomislila je. *Kao uostalom i sve u vezi ovog čoveka.*

Čim je kondukter izašao i Dušanka vratila svoju kartu u ranac, Aron je stajao na sredini kupea.

„Kako si to izveo?“, upitala ga je sa nevericom i sada već izvesnom dozom straha.

„Šta to?“, nevino je odgovorio pitanjem.

„Pa kako si nestao i ponovo se stvorio? Nisam čula da si izašao iz kupea“, Dušanka je mladića fiksirala pogledom, kao da se plašila da će ponovo učiniti nešto neočekivano i čudno, a ona nije želela da joj to promakne.

„Nisam nestao. Samo sam bio tih. Nema tu nikakve misterije“, odgovorio joj je savršeno mirnim tonom.

„Onda sigurno ludim. Možda i zbog toga što sam maločas htela da te pitam da li si ti živio u šesnaestom veku, kada toliko detalja znaš!“, odjednom je prešla na ti.

„Pa znam, jer su moji preci bili naučnici, a nekoliko njih i alhemičari. A svi oni su imali skoro maničnu potrebu za zapisivanjem svega što rade, jer su smatrali da je najgori neprijatelj čoveka zaborav“, odgovorio joj je sa primesom ponosa.

„Savršeno!“, Dubravka je pljesnula rukama od oduševljenja. „Pa ti bi mogao da mi daš da vidim neki alhemijski zapis? Mislim, ako ne tražim puno, naravno“, ponovo je pocrvenela, kršćći ruke ispred rumenog lica. Ličila je na tananu bulku u polju, onako krhka i lepa.

„Kako da odolim nekome ko je toliko blizu savršenstvu?“ govorio je smešćći se.

„Molim?“, pitala je mršććći se dok je grizla levu stranu donje usne.

„Savršenstvo ne može da se rodi, ono jedino može da se stvori. I da, naravno da ću ti dati na uvid jedan stari alhemijski spis, jer sam slab na savršenstvo“, osmeh mu se ponovo razlio licem, „Ali, to se mora dogoditi u vozu.“

„Zašto u vozu? I u koje vreme, i kako da te pronađem?“, Dušanka je sada bila još zbunjenija i isto toliko zaintrigirana.

„Ja ću pronaći tebe. A vreme je relativna stvar kojom ja umem da rukujem“, osmeh mu je zamenila tuga.

Svetom 21. veka prolomila se vest o vremenskim kristalima sa strukturom koja se ponavlja u vremenu i nastavlja da oscilira u svojoj osnovnoj situaciji. Drugim rečima, oni prividno miruju, a zapravo se kreću u vremenu, bez energije koja im nije potrebna. Otkriveno je novo stanje materije!

Ljudi su se konačno dosetili da je trebalo samo izazvati kretanje koje onda traje beskonačno. Alhemičari su pogrešili jedino u izboru materije za eksperimentisanje, to je oduvek trebao biti čovek, a ne metal ili kamen. Blagoslov ili prokletstvo? Da li je blagoslov to što je otac pronašao eliksir mladosti koji ga je na kraju ubio, jer nije više mogao da podnese teret polumilenijumskog putovanja koje ga je jedino održavalo u životu? Mislio je da je otkrio tajnu besmrtnosti za kojom su tragali mnogi, ali u njegovom eksperimentu potkrala se greška zbog koje nije smeo da miruje duže od četvrt sata, ako je želeo da živi. Baš kao i ja, njegov potomak. Razumem zašto je odlučio da prekine to mučenje, tamo na pruzi u Sremskoj Mitrovici. Jer mi umiremo kada prestanemo da putujemo. Zato me je u Beogradu gurnuo u voz za Bar, da ne vidim njegov kraj. Znam da je, kao i ja voleo mnoge žene, ali ljubav je za smrtnike, ali ne i za nas. Teško se moj jadni usamljeni otac sa tim nosio. Ja ne mogu da poreknem da sam jači od njega i da sam se navikao na svoje prokletstvo. Ja ljubav žene menjam za trenutke milja kada raspem dušu po predelima i osetim tu energiju svega. Mada, i ja često patim od malodušnosti, baš kao i moj ujak Rudolf. Predeli me nikada nisu razočarali, ali ljudi jesu. Zato volim da koristim svoju moć pretvaranja. Čvrsto – tečno – gasovito. Da se sakrijem i pobegnem. To mogu. Kako god i kad god poželim - od vode do zemlje, od duše do praha. Ja putujem u vremenu i kroz materiju. Besmrtn, a bez besmrtne ljubavi. Da li je to moja cena?

Dok se voz se zaustavljao u stanici mladić je dovršavao grafit: „Smrt životu daje smisao.“

Nenad Vulić

VIDEO SE ZA SAT

Mrzeo je da spava popodne. Smatrao je to gubljenjem vremena. Čak i kada, kao danas, nije imao ništa pametno da radi. I naročito kada bi se spavanje oteglo do uveče. Buljenje u zid bilo je bolje od popodnevne dremke. Takođe, budio bi se nervozan i mrzovoljan. Često i sa glavoboljama. Znao je da će zaspati čim ga je namamila da prilegnu malo jedno pored drugog jer joj je falila njegova blizina. Znao je, a opet je to uradio. Bilo mu je lakše tako nego da izmišlja razloge zašto ne bi legao sa njom kada zapravo nije imao obaveza. Stoga ga je nervoza dočekala sa posebnim žarom. Mrštio se što je jače mogao, svesno hraneći bes koji mu se pojačavao u glavi. A imao je i jak deža vi čim je otvorio oči. Što je samo dolivalo ulje na vatru.

Sa ulice je dopirala buka proslave. Živeli su u stanu na četvrtom spratu u zgradi koja se nalazila na glavnom gradskom trgu. Oni koji mogu da tolerišu buku gradskih proslava i urlike pijanih budala koji su noću zvučali kao da im se odvijaju pored kreveta, smatrali bi to pravom pogodnošću. Nebojša je smatrao suprotno.

Proteгла se pored njega poput mačke, izvijajući svoje gipko telo u luk. Pokret koji ga je nekada dovodio do ludila. Znao je da provodi slobodna popodnevna posmatrajući je kako spava. Radio je to ponekad i noću, dok mu nije rekla da je pomalo plaši kada se susretne sa njegovim pogledom u pomrčini sobe. Spavala je samo u donjem vešu potpuno nepomično, i on se hranio njenim likom gotovo ne dišući. Sada se pravio da je ne vidi.

„Ovi su počeli žestoko večeras“, reče Lidija, dokotrljavši se preko kreveta na čijoj ivici je sedeo zagledan kroz prozor u grimizno nebo povečera, i poče da ga mazi po leđima, „hoćemo li da se prošetamo?“

„Morali bismo zar ne?“, reče Nebojša ne reagujući na njene dodire, „moramo ispratiti sve manifestacije kovinskog kulturnog leta hteli mi to ili ne.“

„Ovo večeras je proslava gradske slave, dragi. Arandjelovdan je danas.“

Nebojša se prezrivo nasmeja: „Kako god.“

„Hajde ne budi drkoš takav, to je lepa stvar, ljudi neguju tradiciju šta ima loše u tome?“, reče Lidija u Nebojšin potiljak, podigavši se u sedeći položaj ne bi li vezala kosu u rep. Zatim ustade iz kreveta i poče da navlači farmerice.

„Letnji Arandelovdan“, reče Nebojša sa porugom u glasu, „jesi li ti svesna da velika većina *vernika*, zapravo živi u ubeđenju da je slava posvećena svecu koji se zove sveti Arandel, i nemaju pojma da je u stvari reč o svetom *Arhangelu* Gavrilu? Znaš li ti to? Čak i oni koji ga slave. Sveti Arandel jebote.“

„Pa dobro i šta s tim?“, upita Lidija.

Oblačila je laganu letnju košulju koju joj je kupio za rođendan još u decembru. Morao je da se nasmeje protiv svoje volje.

„Došla na red a?“

Okrenula se u mestu kako bi mogao da je vidi bolje. Dohvatila je njegovu majicu sa stolice i bacila mu je u lice.

„Polazi“, reče i krenu ka hodniku. „Nije mi bilo teško da čekam toliko da je obučem prvi put“, reče Lidija dok su čekali lift.

„Da, znam da nije.“

„Ne, ozbiljno ti kažem.“

Nije joj poverovao. Smeškao se ubeđen da je jedva dočekala toplo vreme da je obuče.

„Rođendan mi je u decembru a ti mi kupiš letnju košulju. Znao si koliko mi se sviđala i da ću da odlepim jer ne mogu odmah da je nosim. To je sjajno dušo. Originalno je. Treba mi više toga od tebe.“ Stala je tik uz njega i pomilovala mu obraz. Namrštio se i ona povuče ruku. „OK izvini neću da te davim.“

„Čuj, trudim se koliko mogu. Nemojmo sad o tome, u redu?“

„Da dušo naravno, važi“, reče nasmejavši se usiljeno. Lift se zauzvati iza njenih leđa. Čutili su do dole. Iza njih, Rudi sa petog sprata se oslanjao o naprslo ogledalo. Ni njemu nije imao šta da kaže. Za desetak godina koliko je živeo u ovoj zgradi, nije ukupno tri rečenice razmenio sa svojim komšijama. Još jedna od sijaset stvari koje mu je zamerala. To je bilo nešto na šta nije mogao da utiče. Jednostavno nije bio od onih koji ćaskaju. Ona, sušta suprotnost njemu, bila je prijatelj sa svima već posle prve nedelje. Mora da su izgledali veoma mizerno čim Rudi nije započinjao razgovor.

Izašli su na vrelinu julskog predvečerja. Gužva se već formirala. Shvatio je da će, na koju god stranu da krenu morati da se sudaraju sa ljudima. Pošli su ka trgu. Vazduh je bio zasićen mirisima jeftinih parfema, hrane koja se spremala po tezgama postavljenim duž ivice trga i neizbežnim vonjem ljudskih tela. Sve se to mešalo iznad njihovih glava formirajući mijazmu ljudskog besmisla. Zvuci folklorne muzike nadglašavali su se sa žamorom ljudskih glasova. Muzika iz okolnih kafića koji tvrdoglavo nisu odustajali od svojih programa činila je kakofoniju kompletnom.

Grupa od petoro-šestoro dece mahnito projuri između njih razdvajajući ih na trenutak.

„Ej, alo“, podviknuo je za njima. „Jebote kakvi idioti.“

„Bože Nebojša šta je tebi?“

„Šta je meni?“, upitao je u neverici, „Šta sam ja sad uradio?“

„Pa igraju se deca, praznik je šta je tu strašno toliko da moraš da psuješ za njima?“

„Šta je strašno? Čekaj tebi je ovo ponašanje normalno?“

„Nije, izvini“, reče ona prevrnuvši oči. Nije joj dozvolio da ga uhvati pod ruku ustuknuvši korak.

„Čekaj sad mi prevrćeš oči? Jel te smaram možda?“

Nestrpljivo se premeštala sa noge na nogu. Bio je suviše besan da primeti njenu uznemirenost. Buka oko njih nije pomagala situaciji.

„Hajdemo molim te, ne želim da se svađamo.“ Napravila je korak prema njemu. „Hajde da se prošetamo krug, da se izdujemo i vraćamo se kući.“

„Pa da, uvek tako. Optužiš me za neku glupost i posle nema veze.“

„Ej, znaš šta, lepo sam pokušala da izgladim stvari i da... a ti...“, licem joj je prelazio grč. Znao je da je na ivici suza ali nije hteo da popusti. Neko u masi je vikao iz sveg glasa.

„*Samo Gospod može odgovoriti na molitve*“, čulo se kroz visoke tonove harmonike i lupu mnogih stopala na podijumu.

„Da nisi započinjala ne bi imala šta da gladiš.“

„*Samo Gospod može...*“

„Jebi se Nebojša, kako si mizeran tako postao?“, reče ona, okrete se od njega i zakorači ka trgu.

„...*odgovoriti na molitve.*“

Trebalo mu je nekoliko sekundi da shvati da je prasak koji je čuo zapravo pucanj iz pištolja. Začu se još jedan i izlog obližnjeg lokala se rasprsnu na komadiće. Lidija poče polako da se okreće ka njemu uz treći prasak koji konačno bi ispraćen vriskom. Oči su joj bile pune suza, na licu strah. Usne su joj podrhtavale. Krvavim šakama se držala za grudi. Muzika nije prestajala da trešti. Igrači, u svom transu, skakali su i dalje nesvesni šta se dešava. On je shvatao. U sekundi koliko je trajao njen pad dok nije pritrčao i uhvatio je u naručje, shvatio je šta se desilo. Odbio je da prihvati to spoznavši da neće moći da nastavi svoj život bez nje. Sedeo je na pločniku držeći je u naručju dok je oko njih izbijao haos i kupao joj lice suzama.

„Takvu bol dugo nisam okusila“, reče ženski glas.

Pokušao je da pogleda ka njoj, ali nije mogao da odredi da li mu se nalazi sa leve ili desne strane. Stajala je tik uz njega. Mogao je da je nazre perifernim vidom ali ništa više od toga. Glas kao da je dolazio iz njegove glave a ne spolja. Zaustio je da kaže nešto ali uspe samo da zajeca jače.

„Koliko ti je značila ona zaista?“, glas mu je svrdlao um. Postajalo mu je fizički muka. „Kladim se da misliš kako si trebao da postupiš drugačije, da?“

Nebojša je sada već otvoreno ridao stežući Lidijino telo uz svoje.

„Reci, šta bi dao za poslednji sat sa njom? Godinu dana svog života? Je li to skupo?“

„Dao bih deset ako treba. Samo da ispravim...“, uspeo je da iscedi između jecaja.

„Dogovoreno“, glas eksplodira u njegovom umu i tama proguta svet.

Protezala se na krevetu gledajući u njegova leđa. Nešto ga je morilo. Znala je to po načinu na koji su mu se ramena grčila. Poželela je da mu priđe ali je nekakva trema obuze pa je odustala od toga. Spavali su celo popodne, mora da je to. Znala je koliko to nije voleo ali ga je svejedno privolela da legne sa njom. Bila joj je potrebna njegova blizina. Njegov dah na vratu i ruke oko njenog tela. Dragoceni trenuci koji su postajali sve ređi. Plašila ju je hladnoća koja mu se lagano uvlačila u srce. Opasnost je ležala u tome što on to nije mogao

da uvidi. Kada je želela da razgovaraju na tu temu, postajao je razdražljiv i grub. Moraju da izađu iz stana malo ili će početi da se ujedaju.

„Žurka se zahuktava“, reče njegovim leđima.

„A?“ prenuo se iz misli. Okrenuo se prema njoj. Nije joj se svidelo kako je izgledao.

„Nebojša jesi li dobro? Jako si bleđ.“

„Šta? Ne, samo...nešto nije...“

Srce poče da joj lupa za nijansu brže.

„Jel' si dobro, plašiš me sad?“ prišla mu je i spustila šake na njegovo neobrijano lice.

„Da, ma... samo neki čudan deža vi. Nisam se rasanio valjda.“

Uhvatio joj je šake svojima i udaljio od sebe. Prišao je prozoru i pogledao dole. Delovalo je kao da traži pogledom nešto određeno dole među masom na trgu. Muzika se sasvim jasno čula uprkos zaptvorenim prozorima.

„Znaš... nikada nisam verovao u sudbinu. Ono kao... svakom je određeno koliko će da živi i te fore.“

„Molim? Odkud to sad? Šta si se smračio?“

Izgovorio je u odgovor nešto suviše tiho i nerazgovetno.

„Brinem za tebe dragi, volela bih...“

„Ej, nije mi ništa, tek sam ustao ne mogu odmah da skačem od radosti.“

„Dobro, izvini“, reče ona oborivši pogled.

On prevrnu očima.

„Što mi se izvinjavaš sad?“

Ona slegnu ramenima ne dižući pogled. Nije primetio. Ustala je i naslonila glavu na njegovo rame mazeći ga po leđima.

„Hoćemo li da se prošetamo?“

„Pa kako da ne učestvujemo u proslavi dana svetog zaštitnika naše varoši?“

Izvukla je iz ormara njenu omiljenu letnju košulju i stade da se oblači. Morala je da čeka šest meseci da bi mogla da je nosi. Zato joj je i kupio letnji odevni predmet u decembru. Imao je zdrav smisao za humor nekada i bio veoma spontan, zato ga je i zavolela. Dve osobine koje uveliko blede sa portreta njegove ličnosti i lagano ustupaju mesto ogorčenosti i cinizmu. Još uvek je verovala da može pokrenuti ono kvalitetno u njemu i izvući vezu iz zapečka u kojem su se nalazili.

Još uvek nije bilo kasno. Ali je bilo jako teško. Posebno u trenucima poput ovog kada ju je brinuo i nervirao u isto vreme.

„Arandelovdan“, nastavio je i dalje pažnje usmerene ka trgu. „Znaš li da većina vernika misli da se zapravo slavi sveti Arandel?“

„Svako ima prava da veruje u ono šta želi“, odgovarala mu je sa ravnodušnošću u glasu dok je zakopčavala košulju. Odavno je prestala da se nervira oko njegovih džangrizavih izjava. Shvatila je da je jedino tako mogla živeti sa čovekom koji misli da je pametniji od drugih i u koga je bila smrtno zaljubljena a da ne izgubi razum.

„Jel moramo baš, a? Nešto mi... nešto mi se ne ide.“

Znala je. Samo je čekala kada će to da izgovori. Ovoga puta se nije potrudio ni da ponudi neki glupavi izgovor.

„Ne, ne moramo. Možemo da ostanemo zatvoreni unutra dok ne istrunemo.“

Trgnuo se kao da izlazi iz transa. Koračao je po sobi namršten gledajući u patos. Činilo joj se da vaga nešto u glavi. Nije ličilo na njega da bude ovoliko rasejan, čak i posle spavanja.

„Izvini, u pravu si“, reče konačno, „idemo nap...“

Prekinula ga je bacivši mu majicu u lice: „Polazi.“

Nebojša i Rudi promrljali su po jedno kiselo Čao, jedan drugom ni ne pogledavši se. Nebojša podiže ruku ka tasterima, pa vide da onaj za prizemlje već svetli. Povukao je šaku i stavio je u džep gundajući nešto ispod granica ljudskog sluha.

„De si Rudi, šta se radi?“, upita ona razdragano.

„Ma pusti me u kurac, glava će da mi pukne već sat vremena, ne znam šta mi je.“ Nije pokušavala da nastavi razgovor. Putovanje niz ta četiri sprata nikada nije trajalo duže.

Raspoloženje joj se vratilo čim je kročila na ulicu. Vrvelo je od ljudi na sve strane. Toplo julsko predvečerje odisalo je prazničnom atmosferom. Devojke i mladići iz neke od lokalnih folklornih grupa izvodili su kompleksno kolo lica ozarenih u ekstatičnom naporu. Pomislila je kako nikada nije videla nijednu devojkicu u narodnoj nošnji koja nije bila lepa. Ili su bile birane, ili su, što je više verovala, ples i sama nošnja izvlačili najlepše u njima. Osećaj pripadnosti i bliskosti sa trupom ispunjavali su srca radošću. A kada je srce puno lice blista.

Kolo je bilo dovoljno glasno da nadjača muziku iz lokalnih kafića što joj se sviđalo. Bolje da dominira jedan zvuk pa makar to bilo i

vlaško kolo. Krenuli su ka sredini trga probijajući se kroz reku ljudi. Osvrtala se ne bi li u masi uočila nekog poznatog. Bilo joj je potrebno da popriča sa nekim ko je bio vedrijeg duha, da malo razbije učmalost sa kojom je provodila dane. Sa strane trga, zanatlije su postavile tezge prodajući sve od livenih bombona do krznenih šubara. Zamislila je Nebojšu sa šubarom na glavi u julu. Njen kikut prođe nezaapaženo. Oduvek je imala želju da jede liciderska srca. Još kao dete. Majka joj je uzalud objašnjavala da su ona samo za ukras. *Da su samo za ukras pravila bi se od drveta a ne od šećera*, odgovarala bi prkosno. Vazduhom se širio miris šećerne vune, kikirikija i ušećerenih jabuka i ona shvati da je ogladnela. Grupa od petoro-šestoro dece projuri pored njih noseći ušećerene jabuke na klimavim štapićima. Cičali su od radosti lica zategnutih osmesima. Smejala se sa njima trudeći se da izbegne direktan sudar.

„Ej, alo bre“, Nebojša povika za njima.

„Nebojša...“, gledala je u njega otvorenih usta ne verujući.

„Šta Nebojša“, brecao se.

„Vičeš na decu na sred trga, šta ti je?“

„Ja... oni su...“

„Šta?“

Izgledao je potpuno izgubljeno. Osvrtao se oko sebe kao da je izgubio nešto. Veče je bilo zasićeno zvukom. Možda su ga glasna muzika i količina ljudi na ulicama uznemiravali. Počinjao je da je obuzima strah koji nije mogla sebi da objasni. Teško je disala. Kao da joj se probudila uspomena na nekakav bol neodređenog mesta i uzroka. Neko je vikao nešto vezano za boga ali su se reči gušile u buci.

„Nebojša jel' ti dobro? Hoćeš da se vratimo unutra?“, upitala ga je nadajući se da će pristati. Najednom joj se više nije boravilo na ovom mestu.

„Ne...nešto nije...“

Prišla mu je i blago povukla za nadlakticu navodeći ga na kretanje.

„Hajde bar na klupu da sednemo, brinem se i strah me je.“

„*Samo Gospod može odgovoriti na molitve...*“

„Ne, čekaj“, reče kada začuše pucnjeve.

Podigla je pogled ka sredini trga kada je nešto pogodi u grudi i zatetura je unazad. Čula je još nekoliko prasaka i lomljivu stakla

kada ljudi počеше da vrište. Pogledala je naniže i videla da se drži za sredinu grudi krvavim šakama. Nije shvatala šta se događa. Sve oko nje poče da se njiše i da nije znala bolje pomislila bi da pada. Neka-ko se našla u Nebojšinim rukama. To je bilo lepo, toplo. Bol koji joj se prikrađao našao je dom u njenim grudima. Nebojšino lice bilo je okupano suzama. Iza njega se naziralo neko obličje, ali nije mogla lepo da vidi. Postade joj hladno najednom. Zatvorila je oči i bola nestade.

Strahinja je klećao. Plašio se današnjeg dana a istovremeno ga željno iščekivao. Ceo svoj život. Sve što je činio do sada, sve čemu su ga učili, vodilo je ovom trenutku. Znao je da se bliži čas. Da živi u vremenu o kojem se propovedalo i nadao se da će poživeti da bude svedok. Sve nedoumice i sumnje koje je imao nestale su sa prvim jutarnjim svetlom. Istina mu je prikazana noćas. Otac mu je došao u san. Došao je u trenutku bede i velike slabosti i objasnio mu je sve. Rekao mu je da je izabran i da ne treba da se plaši. Rekao mu je da će on biti taj koji će očistiti svet od onih koji se glušaju reči Gospodnje. Zloba je hrana sveta i ništa ovde nije pravo. Iskrivljene su istine. Iskrivljene i okaljane i nema onih koji se sećaju i pridržavaju onoga što je rečeno. Zatim je otac rastvorio košulju a na grudima mu beše prikazan krvavi sefirot i jesod je blještao plamenim slovima na njemu. Strahinja je znao šta treba da radi.

Klećao je držeći u krilu Luger koji je pripadao njegovom dedi. Proveo je čitav dan skupljajući snagu. Meditirajući. Sjedinjujući se sa hladnim gvožđem koje je, činilo se, težilo tonu u njegovim šakama. Teško od dužnosti i svetitosti kojom je bilo blagosiljano.

„Nauči me deda“, molio se nemo „Hoću da spoznam tvoju umetnost, da imam tvoje shvatanje prirode stvari. Da spoznam Boga i sjedinim svoj duh sa Božjim. Da se uzdignem poput tebe, pomози mi. Na domaku sam, osećam. Pomози mi da postanem ideja, da promenim formu i ugledam beskonačnu svetlost. Da svetlošću i plamenim mačem gonim senku i smrt do kraja postanja. Svet se primiče kraju. Vremena ponestaje, ali imam strpljenja. Onaj ko je strpljiv i uporan okupaće se u božanskoj svetlosti na kraju. Jer oni koji izadoše po volji Njegovoj iz haosa i beskonačne tame vođeni njegovom svetlošću prepoznaje one

čija je vera čista i posvećena samo Njemu. Veliko zlo u čoveku je ne poznavanje Boga, a još veće je lažno priznanje, lažna vera, lažni motiv za posvećivanje svoje duše Njemu. O vi pijani ohološću ustanite i otreznite se i pogledajte ponovo gore očima svojih srca. Odbacite laž i perje kojim se kitite ne bi ste li u očima onih koji vas okružuju, a jednako su iskvareni poput vas, izgledali uzvišeni u veri. Verujte zbog Njega, i duše svoje, ne zbog pohvale ovozemaljskih grešnika koji se kriju iza imena Božjeg za koje tvrde da znaju koje je.

Nauči me stari kao što si i ti primio znanje od učitelja svojih. Nadahni me svojom mudrošću kako bih i ja naučio druge. Pomozi mi da odvojim žito od kukolja. Da prosvetlim one koji svetla su žedni. Da pročistim zemlju ognjenim mačem od onih što gnoje ovaj svet koji Njegova je sveta tvorevina.“

Dan se već bližio večeri kada je osetio da je plamen dovoljno jak u njemu da izvrši to što je bilo potrebno. Hodao je ulicama zgrožen. Toliko njih je izašlo da se priključi ovom bogohulnom festivalu koji nikakvog smisla nema sem da iskrivi reč Božju. Neznanje, alavost i požuda na koju god stranu da je pogledao. Srca ljudi crna su a oni nisu toga ni svesni. Poput ovaca hodaju jedni za drugima. Idolopoklonici.

Znate li šta radite? Zar se ne sećate reči Božije? Gavrilu se ne moliti jer samo Gospod može odgovoriti na molitve.

Glave počеше da se okreću ka njemu. Nije bio svestan da govori na glas. Kao ni da mu se ljudi sklanjaju sa puta dok je koraćao.

„Brate vidi onaj što se znoji“, reče jedan od dečaka koji su protrčali pored njega ka tezgi sa ušeceranim jabukama. Količina ljudi koja ga je okruživala ga je izluđivala. Gnev koji mu je obuzimao um postajao je neizdrživ. Nije se sećao kada je izvadio Luger iz džepa i počeo da puca. Mete je pogađao nasumično, jer nije bilo u ovoj rulji onih koji nisu zaslužili da budu pročišćeni. Njegovo ushićenje ga je uvodilo u stanje transa. Sve je postajalo magnovenje.

„Gavrilu se ne moliti jer samo Gospod može odgovoriti na molitve“; ponavljao je sa svakim ispaljenim metkom.

Nečije ruke ščepaše njegove. Osetio je jak udarac u lice praćen ostrim bolom. Više nije mogao da pomera vilicu. Tresnuvši licem o beton video je nešto senovito između brojnih nogu koje su se trčeći udaljavale. Nije mogao lepo da razabere šta ta senka predstavlja. Virila je preko ramena

nekoć čoveka koji je držao umiruću devojkicu. A onda je uspeo da je vidi, i ona je pogledala njega, i spoznao je da je sve bilo uzalud.

Mrzeo je da spava popodne. Smatrao je to gubljenjem vremena. Često bi se budio dezorjentisan. Teskoba u glavi praćena bolom ne bi ga napuštala satima. Danas je bilo gore. Praktično se probudio sa paničnim napadom. Sedeo je na ivici kreveta gledajući kroz prozor. Disao je kao da je istrčao maraton. Lidija se pokrenula iza njega. Nešto ga preseče u stomaku kada ju je čuo. Prišla mu je držeći desnu ruku na grudima.

„Šta?“ upitao ju je jedva izgovorivši. Grlo mu je bilo suvo.

„Ništa... nešto me... kao da me je bolelo tu dok smo spavali. Komirali smo se. Osećam se kao da sam ustala iz groba, mogu misliti tebi kako je.“

Provlačila je prste kroz njegovu kosu. Kroz prozor su dopirali zvuci kola koje se igralo na podijumu ispred centra za kulturu. Ulice su već uveliko bile krcate narodom.

„Kako misliš *kao da te je bolelo*? Jel' te boli još?“

Mogao je osetiti kožu na slepoočnicama kako se pomera pod silinom otkucaja srca.

„Ne dragi. Nije to ništa što malo svežeg vazduha ne može da reši“, reče i izvuče iz ormara letnju košulju koju je toliko voleo da vidi na njoj.

„Hoćeš da sednemo na terasu malo?“ upitao je ustajući.

Zavrtelo mu se u glavi pa se pridržao za naslon stolice. Nešto ozbiljno nije u redu. Svaki trenutak koji bi protekao delovao mu je već proživljeno. Nešto ga je vrebalo, nešto je trebalo da se desi ili se već desilo, ili... Zašto je imao utisak da je odgovornost za tok događaja ležala na njemu?

Lidija, koja se uvek budila sveža posle popodnevne dremke zračila je napetopšću.

„Mislila sam da smo rekli da idemo napolje?“

„Ne“, rekao je suviše brzo i suviše oštro.

Želeo je da joj kaže kako to ne bi bilo pametno niti bezbedno. Da je uplašen za njen život. Samo, kako da izgovori tako nešto? To

jednostavno nije imalo smisla. Zašto bi uopšte pomislio tako nešto? Ali, osećaj je bio tu, sasvim jasan. Toliko jak da ga je sprečavao da trezveno razmišlja kao ni da u trenutku smisli neki razuman izgovor.

„Molim? Daj što si takav jebote? Rekli smo da idemo napolje“, razočaranje na njenom licu mu je slamalo srce, ali je nekako znao da mora po svaku cenu da je zadrži unutra.

„Ne, nismo se dogovorili ništa, samo se podrazumeva da idemo napolje jer je gradska slava.“

„Ne mogu da verujem da si to rekao sad.“

„Ej, veruj mi... ostanimo unutra. Možemo da radimo šta god hoćeš samo da ne izlazimo na ulicu. Imam veoma loš predosećaj.“

„Loš predosećaj? Koliko ti sereš Nebojša. Ako nećeš napolje, reci neću mrzi me ili šta god. Nemoj da me tretiraš kao glupaču.“

„Ne tre...“

„Ja odoh. Ti ostani ako hoćeš, nije me briga više.“

Izgubio je dah i prostorija poče da mu se okreće. Kleknuo je dole boreći se da zadrži svest dok ju je posmatrao kako zamiče u hodnik. Tresak ulaznih vrata odjeknu u njegovom umu poput šamara. Nije ovako trebalo da se odvija, pomislio je na sopstveno iznenađenje. Pokušao je da vikne za njom, ali jednostavno nije imao glasa. Čitava večnost je prošla dok mu se nije vratilo dovoljno snage da krene za njom.

Ozvučenje je tek za nijansu bilo glasnije od žamora ljudi na ulici. Okretao se oko sebe ali nije mogao da je ugleda. Jednostavno je bilo previše ljudi na ulicama. Iz pravca trga trčala je grupa dečaka noseći ušećerene jabuke. Masa se malo razdvoji pred njihovim naletom i on ugleda Lidiju kako lagano korača ka trgu. Potrčao je vičući njeno ime. Pored njegovog, još jedan glas propovedničkog tona nastojao je da se probije kroz kakofoniju kojom je vazduh bio zasićen.

Stigao ju je i uhvatio za nadlakticu preprečivši joj put. Pucnjeve nije ni čuo. Njeno ime je bilo sve što je uspeo da izgovori kada ga nešto pogodi u leđa. Noge ga izdadoše i on se spusti dole pridržavajući se za nju. Sav zvuk je nestao. Njeno uplakano lice ispuni mu vidno polje. Osećaj svrsishodnosti mu prože biće i on joj se zadovoljno osmehnu pre nego što je sklopio oči.

„Život je nešto čega uopšte ne bismo trebali da budemo svesni“, rekao joj je jednom prilikom. „Kao vrsta mislim. A ni kao individue kad smo već kod toga. Misliš da je pas svestan da je živ? Papagaj? Jebeni mrmot?“

„Da, mislim da su sva živa bića svesna života. Zašto bi se borila za opstanak onda?“, pokušala je da mu kontrira kao i uvek kada bi pao u vatru vezano za neko svoje ubedenje. Čisto da vidi dokle će da ide.

„To o čemu ti pričaš je instinkt. Ne govorim o tome. Čak će i pauk pobeći uz mrežu ako duneš u njegovom pravcu. Govorim o utisku ekskluzivnosti postojanja na ovom svetu koji je svojstven samo ljudskoj rasi. Toj nepojmljivoj iluziji u koju je čovek uspeo sam sebe da ubedi jer nije sposoban da se nosi s sopstvenom svešću. I to ga zapravo čini najglupljom životinjom od svih.“

Ako je sve to iluzija kao što je nekada govorio, mislila je, zašto je izgledao tako ispunjeno? Zašto se smešio kao da je ostvario neki uzvišeni cilj? Nešto što prevazilazi kako instinkte tako i automatizam svakodnevnog bivstvovanja. To bi volela da zna.

Ljudi su mahnitro trčali oko njih ali ona ništa nije videla sem njegovog lica okupanog njenim suzama.

„Takva bol...“, reče muški glas.

Pokušala je da pogleda ka njemu ali nije mogla da odredi odakle dolazi. Postojao je na marginama njenog vidnog polja. Tu, ali uvek van domašaja. Kao i sam glas koji kao da je čula umom pre nego ušima. Zaustila je nešto da kaže ali jecaji su bili sve što je izlazilo iz nje. Bilo joj je fizički muka.

„Reci mi... da možeš da se vratiš bar sat vremena u nazad... bi li dala godinu dana svog života? Za taj sat? Bi li dala dve?“, upita glas.

„Dala bih sve“, reče Lidija.

„Dala bih sve...“

Tihana Mujkić

VREMENSKI POREMEĆAJ

Putnik Osam probudio se iz sna punog noćnih mora. Sanjao je kako ga intergalatički transporter pretvara u djeliće prelazeći mu preko tijela, ostavljajući za sobom gust i vreli oblak pustinjske prašine.

Ustao je, otvorio hladnjak i uzeo pivo. Ispucale usne željno su prihvatile grlić boce. Zatim je uključio digitalnu cigaretu i polako i s guštom ispuhivao čestice dima. Drhtale su mu ruke i pulsiralo mu je iza sljepoočnica. Opet migrena uslijed skoka u vremenskim zonama.

Iz daljine je dopiralo zavijanje kojota. Pun Mjesec obasjavao je rijetko razbacana Jošuina stabla.

Strasno sam postarao u posljednjih godinu dana, pomisli. Rad u dostavnoj službi Galaktički zec, uzimao je svoj danak. Ako ovako nastavim, neću proći na Međugalaktičkoj medicini rada, nastavio je unutarnji monolog.

Liječnica mu je prepisala novi lijek, tek pušten na tržište. Bichronoloc. . .

„Vrijeme se rasteže poput melase, poput fimo-mase,
Vrijeme juri, vrijeme hita i neumitno teče, curi –
Uzmite Bichronoloc, pomozite si ad hoc!“

Putnik Osam spremao se na posao. Glavobolja mu nije popuštala. Uslijed distorzije vremena, skakajući kroz prostornu crvotočnu kako bi dostavio važnu pošiljku, zaradio je jebenu migrenu. Nije imao snage obrijati se. Niti otuširati. Šef Zeca neće biti sretan.

„E pa skočit ću danas, pa makar mi to bilo posljednje“, reče Putnik i zalupi vratima kampera.

Uskočio je u prašnjavi, sivi hoover i za pet minuta bio u *Galaktičkom zecu*.

Šef Zeca bila je zapravo šefica. Sigourney, zvana Siggy, a češće Siga ili Štriga, zbog svog odlučnog temperamenta i poganog jezika, kojim bi znala itekako bocnuti.

Odjevena uvijek u uski lateks ili eko-kožu, minice, s teškom šminkom. Lančani pušač – palila bi jednu za drugom digit-cigaretu. Bila je crnka, visoka, vitka, i vrlo svjesna pogleda koje privlači u svom, pretežno muškom zanimanju. No da, bila je lezbijka. I nije se dala zajebavati. Zato su je svi zvali šefe.

„Rick, pa dobro gdje si ti, čovječe?! Izgledaš skroz sjebano! Opet ferment-plus pivo? Daj, dođi na sekundu u ured.“

Putnik Osam, Rick Delaney, pogledao se u pleksiglas kojim je bio obložen ured šefice.

Izgledam kao ispljuvak plamenog jazavca s Alphe Centauri. Ima Štriga pravo, pomisli.

Drhtavom rukom mašio se digit-cigarete, pa su šefica i on plju-gali i pili pravu tursku kavu, a ne one moderne, surogat-smjese.

„Što se događa s tobom? Imamo važnu pošiljku za Mars, dostava je ono, pronto... trebam te sređenog.“

„Ma... možda mala vremenska distorzija. Ništa naročito. Kako je Holly?“

„Gle, nemoj mi mijenjati temu. I hvala na pitanju, ne razgovaramo neko vrijeme.“

„Ma daj...?“

Štriga ga pogleda svojim najopakijim pogledom i kresne šalicom kave o stol.

„Putniče Osam, poslat ću te na komisiju, bude li potrebno. Ići ćeš na procjenu radne sposobnosti. Zato, shvati me krajnje ozbiljno!“

Iz zvučnika se čula ugodna melodija Calexica i njihove The Crystal Frontier. No, u Rickovoj glavi, puhači su stvarali nepodnošljivu, bolnu hemikraniju.

Bio je na rubu nesvjestice.

„Rick, Rick, je! ti dobro? Piješ li Bichronoloc redovito?“

Teturajući, sjedne na stolicu. Probijali su ga grašci znoja. Joey Burns pjevao je o stolaru Mike-u i letu pri prvom svjetlu novog jutra.

„Let, skok...Bichronoloc...“

„Dodaj mi tu kavu!“ i Rick uzme šalicu, te izvadi Bichronoloc iz kožne jakne. Stavi raspadljivu tabletu na jezik i zalije vrućim napitkom. „Mmm, živčane pahuljice – doručak šampiona!“

„Rick, ne zajebavaj se!“

„Kad je skok za Mars? Kad je zakazana dostava pošiljke?“

„Ne puštam te na posao; sipaj na bolovanje.“

„Siggy, potrebne su mi pare... budi, kompa.“

Rick je mogao vidjeti kako u šefičinoj glavi rade kotačići.

Ipak sam joj ja najbolji radnik i prijatelj.

„Slušaj, još samo ova dostava i da si se nacrtao kod doktora opće prakse.“

„Hvala ti, prava si prijateljica.“

„Mislim da radim grešku, ali dobro. Još samo ovaj put. Neka nam Svevišnji pomogne.“

„Amen.“

Na ukrcajnom doku bilo je užurbano. Putnikova staza, Crvotočina za Mars – Staza Osam, i pripadajući peron, zujao je od života poput košnice, sa Štrigom kao pčelom maticom.

„Dobrodošao u moj dominij!“, rekla je Štriga i dijabolično se nacerila.

„Joj, daj se nemoj preseravati. Odredište je?“

„Strah, Užas, Ognjenica – jednom rječju, Mars, preciznije, sektor Tharsis, Olympus Mons 86, na ruke bilijardera Silvestra Fukuyame. Znaš ona hyper-stambena kocka?“

„Sve znam, draga, bombardiraju me holo-vijestima i žutilom svako malo.“

„Ajde, pripremi se. Crvotočina će se uskoro otvoriti.“

Štriga se okrenula za pomoćnim radnikom na doku i nešto mu dobacila. Ricku nije bilo dobro. Nastojao je to prikriti.

„Ajde zdravo, odo ja.“

Brzo je ušao u toalet i progutao još jedan blister lijeka.

Sa zvučnika čuo se poziv:

„Moli se Putnik Rick Delaney da se javi na ukrcajni dok, Crvotočina Staza 8!“

Rick je hitro ispao iz toaleta i požurio do doka.

Otišao je u svlačionicu. Rutinski, brzo se razodjenuo. Strogi tehničar pod soničnim tušem, temeljito ga je izribao. Svemirske infekcije prilično su česte i letalne.

„Spreman?“

„Spreman!“

Osjetio je navalu adrenalina. Svaki put bio je poput prvog. Transporter je zujao ljubavnu melodiju, preludij svemirskih putnika.

„Posljednje odbrojavanje do otvaranja Crvotočine. I 10. 9, 8, 7...“

U Ricku je sve pjevalo, gibalo se, teklo, strujalo, micalo se, živjelo, radovalo se!

Na „tri“, mislio je da će eksplodirati od sreće i euforije.

Stara terranska pjesma govorila je „Galvaniziraj!“ Dabome!

I crvotočina se naglo i silovito otvorila. Boje su se prelijevale, maglice sjajile poput minerala.

„To see a World in a Grain of Sand

And a Heaven in a Wild Flower

Hold Infinity in the palm of your hand

And Eternity in an hour“

Na pamet su mu pali antologijski stihovi Williama Blake-a dok je prolazio pored Phobosa.

Osjeti kako ga zateže u prsima. Strašno mu se spavalo.

Sjetio se svoje noćne more od prethodne večeri.

Grudni koš bio mu je poput ksilofona koji je proizvodio čudne i nepravilne zvukove, neku uvrnutu jazz skladbu. Osjetio je da mu tlak varira.

Zatim su mu se počeli grčiti mišići.

Satelit Deimos, tj. Užas, poprimio je ljudski glas:

„Rick, dođi, dođi... Uđi u mene...“

Deimos razvali ralje i proguta Putnika.

TERORIST

Prekleta vrućina. Gori kao da su me spustili u pakao. Prvo sam potražio hladovinu. Da, moj zadatak. Srećom, našao sam se usred ničega i nikoga nije bilo u blizini. Pritisnuo sam dugme *ti-koma*, progutao pljuvačku i čekao odgovor. Operaterka je, pak, u finom klimatizovanom bunkeru, pa joj se nije žurilo. Kad bi bar doživjela patnju kao da je u mojoj koži usred ove lude vrućine. Konačno sam čuo njen slatki glas:

„Karl, da li ste na pravim koordinatama? Proverite ponovo!”

Prokleta žena, uvek pita nešto što joj se ispisuje na ekranu. Ova-ko pokazuje svoj viši platni razred. Opet sam progutao pljuvačku:

„Zašto pitate to, što imate na ekranu? Terorista je još uvek van domašaja. Sigurno je već u Jerusalimu. Tamo ga čeka.“

„Pronađite ga, prije nego što on nađe njega!”

Suvo sam odgovorio:

„Znam.“

Zašto ponavlja smisao moje misije? Definitivno ga neću zvati na piće. Prekinuo sam vezu i brzo se presvukao u ovdašnju odjeću. Za ime Boga, kako ljudi mogu da žive po ovoj vrućini? Tek je proljeće...

U daljini sam vidio grupu rimskih vojnika. Odakle im volja da hodaju usred pakla? Brzo sam se okrenuo svom cilju. Ari Robernik je najopasniji terorista prošlog vijeka. Taj status je stekao poslije atentata na Džej F. Kenedija.

Ali njegov najsudbonosniji podvig nije bio kraj Kenedijevog mandata, već potonuće nosača aviona usred Meksičkog zaliva, ironično, brod je nosio ime Arijeve mete, J. F. Kenedija. Tamo je služio otac direktora Agencije za bezbednost vremena. Čovjek je jednog dana jednostavno nestao i svi smo zbog teške eskalacije vremenskog paradoksa imali glavobolju, kao da bi se na mrtvo napili. Glavobolje smo imali još mnogo puta zbog Arijevih „dostignuća“. Lopuža je tačno znao kada i kako treba da udari.

Jedino je bio motiv nepoznat. Zašto radi to što radi? Uvijek je išao korak ispred nas. Sva naša moćna obavještajna mašinerija znala je da uđe u trag najobičnijem lopovu, ali joj car terorista izmicao za dlaku.

Sada se uputio u još fatalniju akciju – ubistvo Isusa Hrista, pred sudbonosni vaskršnji događaj. Da li bi Isus bio ono što jeste da je umro od noža teroriste umjesto na krstu?

Koristio sam senzor mrežnjače u potraza za tragovima opasnog teroriste. Jerusalem tog vremena bio je jedan veliki kotao vjerskog i političkog buktanja i ključanja. Novi rimski guverner, Pontije Pilat, pokušao je u ovoj zbrci sprovesti rimsko pravo. Nije bio baš biser za upravljačke vještine, pa su stvari polako izmicale kontroli. Kod nas seljanke na pijaci prodaju krompir, a ovdje je mnoštvo proroka vikalo o skorašnjem smaku svijeta. Kako je Isus uspio? Niko ne zna tačno koje su mu bile prednosti, koje su ga učinile pobjednikom ovog takmičenja proroka.

Cijena spajanja sa okruženjem je osjećaj neprijatne zategnutosti, što je nuspojava bojenja kože. Napravio sam jednostavan plan. Prvo sam morao da pronađem Isusa i njegovu družinu. Arije će sigurno vrebati negdje iz blizine. Slično je bilo i u pokušaju atentata na Staljina, uoči sovjetskog napada na Poljsku. Spasio sam Staljina, ali nijesam uspio u lovu na Arija.

Sada će biti drugačije. Mora biti drugačije. Pri tome ću imati koristi od Arijeve megalomanije. On će poželjeti da izvede spektakularno ubistvo. Isusovo ubistvo biće šlag na torti leševa. Moj zadatak će biti težak. Bio sam svjestan vještine protivnika. Pored želje da izbriše ljagu neuspjeha u atentatu na sovjetskog vođu, on je vođen i konfrontacijom sa mnom.

U svijetu njegovog samodopadljivog veličanstva, ja sam nekakva dosadna muva. Moje igle su već uklonile sedamnaest članova Bratstva. Arije je neka vrsta krunskog dragulja, pošto će poslije njegove smrti ostati samo desetak prevarenih budala. Njihov destruktivni naboj će bez Arija nestati. Ili ćemo ih srediti, kad ih pronađemo.

Bjesno sam dunuo, jer mi je vrućina baš išla na živce.

Pratio sam gomilu i vidio u daljini čovjeka koji je promjenio ljudsku istoriju. Sledio sam se uz činjenicu, da gledam živog Isusa Hrista, Sina Božijeg. Mogao bih se približiti i snimiti njegov govor.

Kako bi reagovale hrišćanske crkve kada bi ovaj govor prodao medijskim kućama? Odmah sam zaboravio na tu ideju. Direktiva o zaštiti od vremenskih paradoksa uključuje i zabranu reprodukcije zapisa, dobijenih vremenskim skokovima. Kazne za ovakve prekršaje, čak i one najmanje, su drakonske. Srećom.

Podesio sam skener mrežnjače da traži vremenski čip. Bez čipa nema putovanja kroz vreme i, što je najvažnije, nema neprimećenog nestanka sa scene.

Ali postojao je problem. Izuzetno dosadan problem. Nijesam pronašao vremenski čip, ali imao sam Isusa pred očima. Ako Arius želi da ga ubije, mora to ubrzo učiniti. Gdje je ta teroristička pošast? Trebao bi biti u blizini! Uvijek je verbao u blizini žrtve, najmanje nekoliko dana prije atentata. Nikad se nije krio, dapače, volio je da igra tako drsko. Ovaj put praznina. Neobično. Zapravo jezivo. Što sprema? Moj čip je bio jedini takav uređaj u radijusu od deset kilometara. Definitivno nijesam zakasnio! Isus je stajao dvije stotine metara od mene i govorio gomili.

Diskretno sam se povukao. Pozvao sam centralu. Učtivo sam prekinuo uvodno brbljanje žene na drugoj strani:

„Nemam vremena za tvoja naglabanja! Nešto nije u redu, ozbiljno! Nigdje nema njegovog vremenskog čipa.“

Žena je prvo progutala, a zatim zbunjeno rekla.

„Nemoguće. Napustio je naše vremenske koordinate 1,1342 sekunde pre upada TTF-a. Da su naši uletjeli dvije sekunde ranije, uhvatili bismo ga. Koordinate skoka su „t“ sa tolerancijom od 2450 sati, lokacija Jerusalima sa tolerancijom od pola kilometra. On će sigurno ubiti Isusa prije nego što bude predat Rimljanima. Mora da se krije negdje u blizini! Dogodio vam se neki propust. Napravite sveobuhvatnu dijagnozu.“

„Jesam li to dobro čuo? 2450 sati? Nijesu li to minuti?“

Operaterka je umorno frknula:

„Ako sam rekla 2450 sati, to je tačno toliko sati.“

Zadržao sam dah:

„Sto dana vremenske tolerancije? Bolje da mi kažeš zašto me niko nije obavjestio o takvoj toleranciji kronoskoka?“

„Analitičari su iz olupine izvukli najbolje što su mogli. Lokacija je ostala zabilježena, ali je optimalan vremenski okvir za vašu intervenciju

u anomaliji izračunat na osnovu algoritama događaja i psihološkog profila teroriste.“

Zarežao sam ljutito:

„Analitičari? Arije nije baš model logike. Suviše se pouzdate u radnje analitičara koji nikada ne promole nos na teren? Iznenađen sam što uopšte sprečimo po koju kronoanomaliju!“

„Nećemo razgovarati o procenama analitičara. Umjesto što sumnjate u vrhunske analitičare, fokusirajte se na svoj zadatak. Pronađite teroristu i odmah ga neutrališite.“

Ostao sam bez riječi. Isključio sam komunikator. Tada sam se razočaran okrenuo najsvetijem čovjeku Zapada. Ako ništa drugo, bar ću doživjeti govor jednog od najvažnijih ljudi u istoriji čovječanstva. Postavio sam senzor mrežnjače na maksimalno uvećanje. Želio sam izbliza da vidim čovjeka koji je imao tako fatalan uticaj na ljudsku civilizaciju.

Tada sam ga vidio... Znoj me je preplavio, mogao bi sa njime napuniti bazen. Nepogrešivi Arijev osmjeh. Zagledao sam se u bratovo lice i kladim se da mi je uputio osmjeh. Znao je da ću ga naći. Sto posto je znao! Shvatio sam zašto nijesam našao njegov čip. Moj brat me prevario ... Posljednji put...

Vladimira Becić

ZRCALNI HRAM

Zatočena u svojoj podvodnoj tamnici Akane je nizala svo staklo koje je sakupila u onih par dana slobode koje si je mogla dopustiti.

Oštrice i ogledala je nisu zanimali, kao ni drago kamenje – njih je imala u izobilju i svako toliko ih je preslagala kad ne bi imala što drugo za raditi. Ljudi su bili jednostavna bića: donosili su ono njima dragocjeno smatrajući da će i njoj imati jednaku vrijednost.

Nije imalo.

Istina, ljudi to nisu znali. U krajnjoj liniji, nije bilo ni potrebe da znaju. Njih je zanimalo samo jedno: a to je da učini ono što su željeli od nje. I ona je to činila. Ne zato što su joj vratnice hrama obasipali poklonima, već zato što drugačije nije znala. Otkad je postala miko dužnost joj je bila slušati i služiti i to je i radila.

Čak i sad, nakon svega.

Uz katane, zrcala i rubine je odrastala, metal i kamen su bili dio nje. Mogla ih je stvoriti iz zrake sunca, iz niti tame. Mogla ih je ukra- siti sjajem zore, utkati u njih snagu sumraka. Bili su njezina djeca i kao majka ih je mogla oblikovati kako god je htjela. Jednako tako ih je mogla i koristiti.

Ali staklo, staklo je bilo nešto sasvim drugo. Sječivo, ogledalo, dragulj – svo troje u jednom.

Vrhovima prstiju prelazila je preko svakog pronađenog komadi- ća, okrhnutog ili ne. Njoj je bio jednako dragocjen. Staklo. Gledala ga je udivljeno oduševljena onim što je za nju predstavljalo. Tvar kroz koju njezini prsti nisu mogli proći, kao kroz sve ostalo, bez da je ne ozljede. Jer je pripadalo Svijetu sasvim drugačijem od njezinog. Sta- klo. Zatvorenih očiju ispitivala je rubove svog blaga, predajući mu se potpuno, ne mareći za bol koja joj je ruke bojala grimizom.

Svijet Svijetu.

Magija magiji.

Tako je jedino ispravno.

Posloživši ih u krug oko sebe poput latica pauk ljljana, Akane se napokon osmjehne. Iskreno, djetinje. I smjesti se u središte staklenog cvijeta. Klekne, zatvori oči i položi ruke na hakamu¹.

Krv krvi.

Tama tami.

Tako je jedino ispravno.

Sati su prolazili, Akane je čekala. Spremna. Nepomična. Usred svoje kamene tamnice. Okružena vodama jezera. A onda se pokrenula. I upalila svijeću.

Svijetlo svijetlu.

Svijet Svijetu.

Tako je jedino ispravno.

Svjetlost se rasula morem krhotina, odbijajući se i lomeći se istovremeno na svakom rubu na koji je naišla, potresajući Svjetove u njima zatočene, Akaninom krvlju zapečaćene.

A bilo ih je puno.

Ljudi su se za to pobrinuli.

Zadovoljno je promatrala plamene odraze kako se rasipaju i krše mrak, sve dublje u njega prodirući. Mogla je osjetiti kako se tama bori sa svjetlom, odbijajući mu se pokoriti. Jednako tako je mogla osjetiti goruće latice cvijeta kojeg je stvorila kako dobivaju na snazi i tako ojačane se vraćaju krhotinama od kojih su krenule, samo da bi se o njih ponovo skršile. Skršile i ponovno raspršile. I tako u nedogled.

Poput ljudi, pomisli Akane, kao i svaki put kad bi gledala svjetlosnu stihiju.

Osmijeh joj je i dalje bio iskren.

Ali u njemu više nije bilo ničeg djetinjeg.

Odluka je bila njezina.

Istina, presudu su donijeli oni, ali odluka, ona zadnja i najbitnija, je ipak bila njezina.

I to je promijenilo sve.

Svaki put kad bi se sjetila trenutka u kojem su se njihovi putevi razišli, Akane bi osjetila neizmjernu sreću. Sreću kakvu nikad nije

¹ hakama – tradicionalne japanske hlače širokih nogavica

osjetila dok je pripadala hramu. Razlaz je bio neminovan, no način na koji je to izvedeno nije. I stoga joj je bilo još draže što je učinila ono što je učinila. Ma koliko to života promijenilo.

Njezinih života. Jer to je bila cijena.

U tuđe nikad ne bi dirala.

Ma kakve god priče o njoj kolale.

A kolale jesu, tog je bila svjesna. Još davno prije Razlaza. Još u doba kad je slijepo vjerovala svemu u hramu izrečenom. Dok je bila samo miko. Prije djeteta. Prije... svega.

Priče o prevelikoj moći datoj samo jednoj osobi i još k tome ženi.

Tada, u to doba, nije se obazirala. Vjerovala je ljudima. Vjerovala da su to samo riječi. Da se nitko ne bi usudio dići ruku na nekog tko može posegnuti za mrtvima. Tko može zazvati kamija². Tko je blagoslovljen djetetom samog boga. Uostalom, mislila je tada naivno, zašto bi joj itko i želio zlo? Ta nije ono što je radila bilo ništa što se od nje nije očekivalo: posezala je za onostranim, spajala se s božanskim. Sve za njihovo dobro. Za ispunjenje njihovih želja. Ne svojih.

Njezino je samo bilo da služi. Kamiju, hramu i ljudima. Tim redom.

Kami ju nije izdao. Ostali jesu. I tako je sve počelo.

Bilo je dana kad je željela zaboraviti sve. I hram i ljude i sve što je dovelo do ovog što je bila sad. Bilo je dana kad se svjesno prisjećala svakog i najsitnijeg detalja, namjerno si nanoseći bol. Bilo je dana kad je poput aveti koračala svojim podvodnim domom, dodirujući ostatke nekog drugog Svijeta, jednako izdanog. Misleći na ostale miko.

Žarko je željela da im može pomoći. Da je u stanju učiniti išta da ublaži njihovu bol. Da ispere njihovu tugu. Ili bar da im izbriše sjećanja koja su ih uvijek i isponova vraćala na točku bez povratka.

Nije mogla. Nije znala kako. I zbog toga se stalno vraćala u hram. Nadajući se čudu.

Ne od ljudi. Već od onog čija je bila. Čije je dijete rodila. Od njega i zbog njega, kamija, sva su čuda bila moguća. Svi putevi otvoreni. Svi mostovi sagrađivi. Ako bi ih on blagoslovio. Stoga je Akane činila sve što je bilo u njezinoj moći kako bi taj blagoslov, samo jedan, zadobila. Kako bi ostale miko mogle proći kroz vratnice kao što je ona mogla. Kročiti ponovno na sveto tlo. Nastaviti put tamo gdje je bio prekinut.

² kami – božanstva, duhovi ili fenomeni koje se štuje u šintoističkoj religiji

Ali blagoslova nije bilo. Danima. Mjesecima. Godinama.

Stajala bi usred kruga pauk ljiljana promatrajući hram koji joj je jednom bio dom. Stajala bi držeći grimiznu katleju u rukama kako ne bi bila sama. Bila je ovdje nebrojeno puta nakon Razlaza i još uvijek se nije mogla navići na ljude koji bi prolazili pored nje kao da nije tu. Čak je ni druge miko nisu mogle vidjeti. Ni vidjeti ni čuti.

Kao da ni za jedan od Svjetova više nije postojala. Osim za svoj.

Bilo je dana kad bi željela odustati od svega. Ostati zauvijek na dnu jezera, ne graditi mostove između dva Svijeta, prestati vjerovati u čuda.

Bilo je dana kad bi svaku noć tkala stazu od krvi i stakla odlazeći u hram već u svitanje i vraćajući se tek u sumrak. Čekajući da je netko vidi. Da se dva Svijeta spoje.

Čekajući blagoslov.

Stajao je na rubu kruga pauk ljiljana ne viši od gole stabljike s grimiznom kuglom na vrhu. Nije bio dječak taj kog je prvo zapazila, jer djeca hrama su redovno zalijevala vrtove, već način na koji se prema cvijetu odnosio. Stajao je nepomično, blijedo lice nasuprot krvavih latica, i bezglasno pomicao usne. Akane je na trenutak pomislila da se moli. Nije se molio.

„Donio sam ti vode. Dobra je, s izvora je. A uskoro će i mrak, pa će biti hladnije.“

Čelo je naslonio na prozračnu glavu cvijeta i sklopio oči da bi se zatim brzo trgnuo i kleknuo na zemlju i napojio žedno bilje. Po odlasku je kimnuo ljiljanima i obgrlivši krčag objema rukama kao da mu o tome život ovisi krenuo ponovno prema izvoru.

Akane je ostala u krugu pauk ljiljana još dugo nakon što je dječak otišao ne vjerujući onome što je vidjela. Ne usuđujući se pomaknuti s mjesta i potrgati nit koju je dječak svojim postupkom istkao.

Vezujući ih.

Od tog dana je dolazila što je češće mogla. Tragala je za krhotinama stakla sve dok se od iscrpljenosti ne bi negdje srušila, u naručju čvrsto držeći svoje blago. Komadiće Svijeta kojem nije pripadala. Komadiće Svijeta koji joj nije pripadao. Svijeta koji bi krvlju spajala sa svojim Svijetom gradeći most kojim bi se mogla vratiti do hrama.

Vratiti i ponovno vidjeti dječaka.

Stajala je usred kruga pauk ljljana držeći grimiznu katleju u rukama, iako se više nije osjećala usamljeno. Imala je njega. Dječaka. Iako ju nije vidio, znala je da je on taj kog je čekala. Sitan poput pupoljka divljeg cvijeta i poput njega različit od svega što je u hramu raslo, bilo to bilje, bila to djeca. Znala ga je promatrati satima, slušati ga kako šuti s ljudima i priča sa cvijećem. Pitala se koliko će dugo poživjeti takav prije negoli netko primijeti koliko je drugačiji. Nije se pitala hoće li preživjeti nakon.

To nikad nije bilo upitno.

Podigla je pogled s katleje i našla se oči u oči s njim. Obuzeta crnim mislima nije ni primijetila da je došao. Promatrao ju je kao što se prikaze promatraju. Želeći da su stvarne. Bojeći se da nisu. Ne usuđujući se posegnuti rukom da provjeri.

Trudila se ne zaplakati od sreće. Napokon ju je ugledao. Prikaza ili ne, bila mu je vidljiva. A to je u konačnici jedino bilo bitno.

„Sviđa ti se?“, upitala je, pružajući mu cvijet koji je opčarano promatrao.

Katleja je bilo jedino što mu je mogla ponuditi. Iskreno se nadala da će mu se svidjeti. Ona ih je voljela, skoro jednako kao i pauk ljljane. Ali Akane³ je, kao što joj je i samo ime govorilo, voljela sve što je bilo crveno.

„Da“, odgovorio je još uvijek stojeći na mjestu. Ne mičući se, ne primičući se. Kao da se boji da bi pokret mogao potrgati tanko tkanje prikaze kojom ju je još uvijek smatrao.

U potpunosti ga je shvaćala. Ona se sama nije usuđivala pomaknuti, ne skidajući pogled s dječaka, nadajući se da je spona između njih jača sa svakom progovorenom riječi, sa svakim razmijenjenim dijelom dvaju odvojenih Svjetova.

„Znaš li kako se zove?“, upitala ga je. U hramu nije bilo katleja, pogotovo ne crvenih. Nije to bio cvijet koji je mogao rasti bilo gdje, niti mu je značenje bilo takvo da bi ga svećenici odobravalili čak i da može. Akane ga je zato i voljela, puno više nego ostale vrste orhideja.

„Ne.“ Iako su mu odgovori bili kratki a pitanja nepostojeća, dječak joj se polako sa svakom riječju sve više primicao.

„Katleja“, uzvratila je trudeći se ne gledati direktno u dječaka.

³ Akane – značenje imena: *broć*, biljka od koje se dobiva crvena boja ili vrsta crvene boje

„Što znači?“ upitao je, korak bliži, lica sakrivena grimiznom čipkom pauk ljljana.

„Ime ili cvijet?“

Prstima je nježno dodirivala latice katleje osjećajući kako joj se cvijet meškolji na dlanu poput životinje, sigurne i sretne.

„Cvijet.“

Dječak je sad bio nadomak njih obje. Očiju širom otvorenih, ruku sakrivenih u rukavima. Kao da se boji da će nesvjesno posegnuti za cvjetnim blagom koje mu je pružala.

„Zanima te jezik cvijeća?“

„Da“, glas mu je bio skoro nečujan.

„Želiš li ga naučiti?“

„Da“, prošaptani odgovor i pogled koji riječi trebao nije.

„Bit će mi čast učiti te“, uzvratila je i predala mu katleju. „Nek ona bude zalag našeg dogovora.“

Primio je cvijet s obje ruke i prvo ga dugo promatrao kao da čeka da nestane. Zatim ga je polako uspravio i prinio bliže licu, udišući miris zatvorenih očiju. Na koncu je glavu cvijeta prislonio na svoje čelo baš kao što je vidjela da radi s pauk ljljanima. Zaustavljen u vremenu i prostoru dječak je katleju držao sklopljenim dlanovima spajajući ih oboje u molitvi tko zna kome i tko zna čemu.

Akane ih je mogla samo gledati. Gledati i plakati. Od sreće.

„Ja sam Kei⁴“, rekao je kad je napokon otvorio oči, kao da se tek sad sjetio kako bi se trebao predstaviti. Ako je do tad i bilo sumnje u to da je dječak od kamija poslan, u tom je trenutku sva sumnja nestala.

Dječak *jest* bio blagoslov. Blagoslov koji je čekala. Čekala i dočekala.

Kei je još dugo nakon što je prikaza nestala stajao u krugu pauk ljljana držeći grimiznu katleju u rukama. Razmišljajući kako da je zaštititi. Od ljudi. Od hrama. Ali što god da smislio, brzo bi odbacio. Sumrak se spuštao brže nego inače, ostavljajući ga samog u krugu krvavo crvenog cvijeća koje se njihalo na nepostojećem vjetru. Sklopivši oči po tko zna koji put, osjećajući kako se sve što je cvijet posjedovao – boje, miris, sjećanja – prelilo u njega, napokon je donio odluku. I krenuo prema vratnicama hrama.

⁴ Kei – značenje imena: blagoslov

Vratnice su bile tu kako bi odijelile sveto i svjetovno. Djeci hrama bilo je strogo zabranjeno vraćati se tamo odakle su dovedena. Jednako tako im je bilo zabranjeno ići na jezero koje se, smješteno u nizini i zakriveno gustom bambusovom šumom, iz hrama nije ni vidjelo. Kei nikad nije kršio pravila. Ne bi ni sad, da nije imao razloga. Razloga koji mu je počivao na grudima iz trenu u tren sve više kopneći, predajući ono malo grimiza što je u laticama ostalo zadnjim zrakama zalazećeg sunca.

Spuštajući se kamenim stubama obraslim mahovinom Kei nije bio spreman na ono što ga je na njihovom dnu čekalo.

Ljudi. Ali ne oni koji su dolazili u hram. Njih bi prepoznao. Ovo su bili neki sasvim drugi ljudi. Stajali su na obali, ruku sklopljenih, pogleda uprtih u nepomičnu površinu jezera. Svako sa svojim cvijetom u rukama, svi do jednog crvenih latica. A tek jezero... Voda bez odraza optočena obručem pauk ljljana! Čim ga je ugledao Kei je shvatio zašto je odlazak na njega zabranjen.

Tako blizu vode, pomislio je promatrajući krvave glave cvijeća, u trenu se sjetivši kako su ih u hramu zvali: pakleno cvijeće. Cvijeće koje spaja Ovu i Onu Stranu, Ovaj i Onaj Svijet. Cvijeće koje raste samo na tri mjesta: u hramu, jer je to sveto tlo; na grobljima, jer povezuje žive i mrtve; i u Paklu, jer otamo dolazi.

Cvijeće koje nikad ne raste blizu vode. Pogotovo ne pored vode bez odraza. Jer vode su same za sebe Vrata Između Dva Svijeta.

Stajao je tako još neko vrijeme i zurio u jezero pitajući se u što točno gleda. U hram, u groblje, u Pakao, u Vrata ili u svo četvero⁵ zajedno.

Tek kad je i posljednji čovjek položio cvijet na obalu jezera i ostavio ga posve samog, Kei se pomaknuo s mjesta. Polako se primakavši obali, potražio je mjesto na koje može položiti jedinu dragocjenost koju je ikad imao. Kao da su ga razumjele stabljike ljljana su se razmakle načinivši mjesto dovoljno veliko za katleju. Iskopavši grob dovoljno dubok da je prekrije Kei se oprostio od cvijeta koji više nije pripadao ovom Svijetu. Prekrivši ga zemljom i mahovinom kleknuo je pored groba, ruku sklopljenih, očiju zatvorenih. Tek ga je dodir vjetra lagan poput dodira prstiju natjerao da otvori oči.

I ugleda odraz u jezeru. Svoj odraz.

⁵ četiri – nesretan broj; u japanskom jeziku izgovara se jednako kao i smrt

„Tko si ti?“, pitao ju je tek treći put kad se pojavila. Kao da je dosad bilo bitno samo da je tu i da je stvarna.

„Ime ili što sam?“, uzvratila je s osmijehom. Bilo je tako jednostavno smijati se ponovno. Živjeti ponovno. Kad nije bila sama.

„Što si?“

„Miko.“

Nikad prije se nije morala predstavljati. Tko god da ju je vidio, znao je tko je. Što je. Bijela kosode⁶ i crvena hakama govorili su umjesto nje. Riječ je zvučala neobično, izgovorena nakon toliko vremena. Akane se nije sjećala kad ju je posljednji put čula.

Kei je šutke kimnuo glavom. Promatrala ga je kako se, bez uspjeha, trudi smisliti odgovor.

„Ne znaš što je miko, zar ne?“

Odmahnuo je glavom i dodao uz ispriku:

„Ne, ne znam. Ne mogu čak reći ni da sam čuo za samu riječ. Iako lijepo zvuči. Skladno. Poput vode.“

Znala je da su učinili sve da ih zatru. Uspjeli su. Makar ne na način na koji su željeli. Jer ljudi su i dalje zazivali njezino ime, kao što su to radili i prije. I jednako bi tako zazivali imena ostalih miko da i one imaju svoje hramove, kao što ga ona ima. Svejedno, dječakove su je riječi zaboljele više nego je očekivala. Pribravši se, uzvratila je:

„Voda mi je dom, možda zato.“

Nije lagala. Jezero je sad bilo njezin dom. Jedini kojeg je imala i jedni kojem se mogla vratiti. Sve ostale veze je prekinula onog trenutka kad je sama krenula stazom optočenom pauk ljljanimama. Stazom koja vodi na Drugu Stranu. Nije čekala da je drugi tom stazom pošalju, kao što su poslali ostale.

„Tko su one?“, pitao ju je Kei kad ih je prvi put spazio. Obrušile su se na vratnice hrama, u bijelom i crvenom, djelujući poput jata ranjenih ptica.

„Druge miko.“

„Zašto ne mogu ući kao što ti ulaziš?“, upitao je promatrajući njihove pokušaje da uđu na sveto tlo koje im je zaniževano.

„Ne smiju. Ne mogu“, ni sama nije znala koje je od tog dvoga točnije. „Hramovi su se odrekli svojih miko.“

⁶ kosode – tradicionalna japanska odjeća kratkih rukava, preteča kimona

„Tebe se nisu odrekli?“

Nemoć, bijes i gorčina vraćali bi se zajedno sa sjećanjima. Nije se ni trudila skrivati ih dok je odgovarala:

„Ja sam se odrekla njih prije nego su oni stigli do mene.“

Pogled joj je pao na zapešća, dotad uvijek prekrivena dugim rukavima. Dječak nije ustuknuo kad je vidio rascvjetani grimiz nikad zaraslih rana. Pružio je obje ruke prema njoj i primio je za vrhove prstiju, kao da se boji da će je ozlijediti ako priđe bliže ranama. Njih je promotrio s istim zanimanjem kao što je promatrao sve oko sebe i, vrativši Akane osmijeh na lice, zaključio:

„Liče na pauk ljiljane.“

„Oni su mi najdraže cvijeće.“

„I meni isto“, oči su mu se krijesile kao svaki put kad je pričao o cvijeću. Ono je bilo njegov život, cijeli njegov svijet. „Ima li u jezeru cvijeća?“

„Ima. Katleja koju sam ti dala iz mog je vrta.“

„Vrt na dnu jezera?“, upitao je zamišljeno. „Kako je to moguće?“

„Za miko je sve moguće“, uzvratila je Akane. Pogled joj je odlutao u pravcu vratnica gdje su stajale ostale miko pa dodala: „Skoro sve.“

Dječak se okrenuo kako bi vidio u što gleda da bi zatim isprepleo svoje prste s njezinima, čvrsto ih povezavši.

Gradeći most između dva Svijeta. Spajajući ih. U Svijet bez vratnica.

Kei je sve češće odlazio na jezero, najčešće prije zore ili nakon sumraka, onda kad su na obali bili samo pauk ljiljani i on. Kleknuo bi pored mjesta gdje je pokopao katleju i promatrao nepomičnu površinu jezera. Vjetrom nedotaknutog, kišom neokrnjenog, snijegom neprekrivenog. I pokušavao nazrijeti ono što se nalazilo na njegovu dnu.

„Što još raste u vrtu osim katleja?“, pitao je.

Nije mogao vjerovati da nešto, išta, može rasti na dnu jezera. A opet, uz miko je toliko toga bilo moguće.

„Pauk ljiljani, naravno“, nasmijala se i on je uzvratio osmijehom.

Nikad prije se nije smijao dok nije nju upoznao. Nije ni znao kakav je to osjećaj. Nastavila je nabrajati što je sve u vrtu posadila, kao da po prvi put ima s nekim pričati o tome. Pričala je o gredicama cvijeća za koje nikad nije čuo, opisivala kako se boje latica mijenjaju

ovisno o tome kako se svijetlo lomi kroz vodu. Kei je slušao, upijajući svaku riječ, svaku sliku, svaki miris koji mu je miko dočarala. Bio je to Svijet u kojem je želio živjeti. Svijet za koji bi vrijedilo živjeti. Kad je na trenutak zastala, upitao je ne razmišljajući:

„Mogu li ga vidjeti?“, tek kad je čuo vlastite riječi pokrio je rukama usta shvativši koliko je nepristojan bio. „Oprosti, nisam mislio... oprosti. Imaš predivan dom. Volio bih i ja imati takav“, prošaptao je spuštene glave.

„Predivan jest“, uzvratila je miko, jednako tiho. „I samotan.“

„Znači, kao i moj“, bio je svjestan da tim riječima izdaje hram kojem je pripadao, dom na kojem je trebao biti zahvalan, ali nije si mogao pomoći. „Možda, ako želiš...“, nije uspio dovršiti pitanje jer ga je miko presjekla. „Ma koliko željela, ne mogu te povesti sa sobom.“

„Zašto ne? Ti ne bi više bila sama. Ja ne bih bio sam.“

Gledao ju je trudeći se ne djelovati previše očajno. Život u hramu nije bio toliko loš. Samo nije bio život kakav je želio. Prije nego se miko pojavila nije ni znao da postoje drugi životi. Drugi domovi.

„Jednom kad odeš, povratka nema“, ispružila je ruke prema njemu, otkrivajući pauk ljljane na svojim zapešćima.

„Ti se vraćaš“, uzvratio je Kei, istaknuvši očito.

„Ja se mogu vraćati. Za tebe ne znam.“ Odmahnula je glavom i sklopila oči, kao da tjera i samu pomisao od sebe.

„Ovdje i tako nikog nemam, osim cvijeća. Ono će shvatiti.“

Otvorila je oči i pogledala ga:

„Uistinu si spreman riskirati?“

„Nemam što izgubiti, imam li?“, upitao je zbunjen naglom promjenom u njezinom glasu. Nije više zvučala kao prije. Mila, blaga, nasimijana.

Glas joj je bio glas ponornice koja razara stijene na svom putu. Zapešća su joj procvjetala i stala joj grimizom bojati bijele rukave kosode. Zrak se oko nje pretvorio u vode jezera, nimalo mirne i još manje bez odraza. Vode razdvojene užarenim laticama pauk ljljana istkanim od stakla i krvi.

„Odeš li za mnom gubiš više od jednog života. Gubiš ih sve.“

Bio je to trenutak u kojem su se njihovi putovi mogli razići. Mogli su, ali nisu. Kao što nije ustuknuo vidjevši način na koji je Akane postala ovo što jest, Kei nije ustuknuo ni kad ju je vidio onakvu kakva jest.

„Sve...“, ponovio je više za sebe, kao da važe koliko vrijede. Pogled mu se zaustavio na njezinim zapešcima kad je upitao: „Ti si ih izgubila. Ono što si dobila zauzvrat... da li je vrijedilo toliko?“, glas mu više nije bio niti tih, niti dječji. Dapače, zvučao je vrlo proračunato za nekog njegove dobi.

„Sloboda nema cijene“, uzvratila je bez razmišljanja. Sloboda kakvu ostale miko nisu imale.

„Meni sloboda ne treba.“

Dječak više nije gledao u nju već u vratnice hrama. Zamišljeno je pratio pokušaje ostalih miko da uđu na sveto tlo. Zatočene u Svijetu kojem nisu pripadale, bez mogućnosti da prođu kroz vratnice i nastave svoj put u druge živote, mogle su samo žudjeti za slobodom koju je Akane imala, a koju Kei nije želio.

„Sretan si.“

„Želio bih da si ti sretna.“

„Jesam.“

„Nisi. Ne uistinu.“

Nije mogla zaniijekati da je u pravu, jednako kao što nije mogla reći, ne u ovom trenutku, što bi je učinilo sretnom. Istinski sretnom.

„Kad bi druge miko bile slobodne, ti bi bila sretna, zar ne?“, nije to bilo pitanje, stoga nije na njega ni odgovorila.

„Bi li se moja sloboda mogla mijenjati za njihovu?“ upitao je zamišljeno.

„To nije tako jednostavno kako se čini“, odgovorila je dok joj se srce stezalo. Iako dječak jest bio Blagoslov koji je čekala, svejedno, sad kad je došlo vrijeme da se čudo dogodi, nekako ga nije mogla prihvatiti. Ne po ovu cijenu.

„Želiš reći da premalo vrijedim da bih ih spasio“, zaključio je ražočarano pogleda prikovanog za vratnice hrama. „Želio bih ih vidjeti slobodne“, dodao je skoro nečujno. Kad se okrenuo prema njoj oči su mu bile pune suza: „Želio bih vidjeti tebe sretnu.“

„Ti vrijediš puno više nego što misliš.“

I protiv svoje volje posegnula je za dječakom čvrsto ga zagrlivši.

„Znači da mogu?“ Zagrljaj ga nije ušutkao. Još uvijek ga držeći u naručju, Akane je odgovorila:

„Ne znaš što takva odluka znači. Ne znaš što to znači biti na dnu jezera cijelo vrijeme. Sam.“ Na posljednju riječ se dječak izvukao iz zagrljaja i, pogledavši je u oči, upitao:

„Znači li to da ćeš ti otići?“

„Ne.“

„Onda neću biti sam. Niti ćeš ti više biti sama. A one će napokon biti slobodne. Nije li to ono za čim si cijelo ovo vrijeme čeznula?“

I to je bilo to. Blagoslov koji je čekala. Blagoslov koji joj je donio više od onog za što se molila.

Odluka je bila njegova i prihvatio je sve što je iz nje proizašlo. S osmijehom je promatrao miko koje su se okupile oko kruga pauk ljljana tvoreći crveno bijeli prsten oko grimiznog cvjetnog jezera oprastajući se tako od njih dvoje. S osmijehom je kročio u nepomične vode jezera da ga više nikad ne napusti. U njegovim se dubinama i tako nalazilo sve što mu je ikad bilo potrebno: netko tko ga voli i koga on voli i cvijeće. Više od toga mu nije trebalo.

Povremeno kad bi se vode jezera povukle znao bi prići bliže površini i promatrati ljude koji nikad nisu zaboravili svoju miko. Svoju Gospu od Jezera, kako su je sad zvali. Za razliku od nje koja je povremeno znala napustiti njihov podvodni dom u potrazi za svojim blagom Kei nikad nije osjetio potrebu da ponovno kroči u Svijet iz kojeg je dragovoljno otišao.

Sve do trena dok nije ugledao njega. Spustivši se se stubama koje su vodile od hrama do jezera Kaoru je prišao obali s katlejom u rukama. Kleknuo je točno pored mjesta na kojem je Kei sahranio svoju katleju, onu koju je dobio od miko, nekada davno kada joj još nije ni ime znao. Kad nije znao da će jedan hram zamijeniti drugim. S puno manje ljudi, s puno više cvijeća.

Kaoru je bio jedini s kojim je ikada u hramu razgovarao. Jedini koji je znao kako je i kada Kei sreo miko. I koji ga svejedno nije prijavio. Kaoru koji je sad, poput ljudi koji su dolazili i donosili miko cvijeće, katleju donio njemu. Jer ako je i bilo sumnje kome je namijenjena krvavo crvena orhideja u njegovim rukama koju je nježno položio na grob Keijeve katleje, kad je progovorio svaka sumnja je nestala:

„Tvoja miko mi još uvijek dolazi u snove.“ Nije zvučao prestrašeno ni ljuto kao prije kad mu se miko prvi put ukazala u snovima. Kei je pretpostavio da se s vremenom navikao živjeti s njom. „Snove za koje više ne znam jesu li san ili java, kao ni je li to uopće bitno.“

Kei mu je želio odgovoriti, reći nešto što će ga utješiti, ali riječi nisu dolazile. A čak i da jesu, nije znao bi li ga Kaoru i čuo. Vidio ga zasigurno nije. Jezero i dalje nije imalo odraz, niti se kroz njegovu zrcalnu površinu moglo nazrijeti išta što se ispod nje nalazi. Dva Svijeta vodama jezera razdvojena. *I po jedno dijete hrama sa svake strane*, pomislio je Kei dok je Kaoru nastavljao:

„Znaš, bilo je dana kad sam te htio ubiti. Miko više manje, dijete više manje – sigurnost hrama i onih koji mu se utječu nema cijene. Ali nisam. Nisam mogao. Čini li me to boljim čovjekom – čisto sumnjam. Iako mi ruke nisu krvave, svejedno ima krvi na njima. I to se ne da zaniijekati.“

Dok je izgovarao posljednju rečenicu Kaoru je ispružio ruke prema jezeru na isti način na koji je miko ispružila ruke prema njemu onda kad mu je pokazivala način na koji je prešla iz jednog Svijeta u drugi. I tek tada je Kei shvatio što Kaoru radi tu. I odakle mu grimizna katleja.

Zapešća omotanog crvenom trakom dotaknuo je površinu jezera. Trakom koja je, ne tako davno, krasila i Keijeva zapešća. Prije nego je iz jednog hrama prešao u drugi.

Andrej Ivanuša

PRAPOČETAK ŽIVOTA

Htio sam napraviti kratak odmor. Zbog toga sam pažljivo provjerio potrošnju energije. Vremeplov je uređaj koji troši nevjerovatnu količinu energiju. Kroz vrijeme i prostor, crpi ogroman broj kilovata energije. Prostorno-vremenska crvotočina mora biti otvorena sve vrijeme za komunikaciju, prijenos podataka, održavanje prostornog mjehurića i za neprekidan rad mjernih instrumenata.

„Nikolina, što se mene tiče sve je na svome mjestu. Idem drijemati“, rekao sam partnerici na toj izvanredno važnoj misiji za cijelo čovječanstvo.

Nikolina je kimnula glavom i nasmijala se:

„U redu! Imaš tri sata vremena. Onda te mijenjam!“

„Neka ti bude!“, rekao sam. „Ali, ako konačno otkriješ gdje je počeo život na Zemlji odmah me probudi. Takvo otkiće ne želim propustiti.“

Ona se opet nasmijala:

„Neću te probuditi. Ako nađem nešto ostaviću te da spavaš. Sam znaš kako je –biće sve moje, samo moje!“

„Ako to učiniš, bičevaću te!“, tobože ljutito sam rekao.

„Aha, samo probaj ako se usudiš!“, rekla je vragolasto i pokazala šakom kako će me udariti u nos.

„Dakle!“, slegnuo sam ramenima: „Idem spavati! Laku noć!“

„Dajem ti tri sata!“, doviknula je za mnom, kad su se zatvorila klizna vrata zapovjedničkog modula.

Putovanje kroz prostor i vrijeme postalo je moguće tek prije nekoliko godina. Za sada nam je moguće samo putovanje kroz vrijeme unatrag. U budućnost još nije moguće putovati, barem koliko nam je poznato. Jer budući događaji još se nijesu stvorili. Najprije smo napravili misije za nekoliko dana unatrag. A sada je čovječanstvo počelo sa misijama na većim vremenskim periodima.

Moram objasniti da prošlost nije moguće mijenjati. Vremeplovi su ograničeni vremensko-prostornim mjehurićem. Iz njega ništa nije

moguće poslati u okolinu. Možemo samo primati talase u mjhurić i na taj način je omogućeno proučavanje prostora i vremena. Samo smo promatrači prošlih događaja.

Bio sam jako ponosan da smo Nikolina i ja došli na genijalnu ideju. Nikolina je moja saradnica na Tehnološkom institutu. Moj ponos je još veći jer smo za našu briljantnu ideju dobili svu finansijsku i tehničku podršku cjelog čovječanstva. Postali smo istraživači cjelokupnog čovječanstva o početku stvaranja života na Zemlji. Tako smo nas dvoje postali putnici kroz vrijeme i prostor.

Naša genijalna ideja je da se kroz prostorno-vremensku crvotčinu vratimo u doba kad je počeo život na Zemlji. Imamo zadatak da pronađemo mjesto i period kada se pojavila prva živa ćelija u vodenj supi. Dakle da u potpunosti istražimo kako i kada je počeo život na Zemlji.

A za sada nijesmo bili uspješni. Prvi vremenski skok odveo nas je 4,5 milijarde godina u prošlost. Kad smo stabilizovali vremeplov u orbiti iznad Zemlje brzo smo ustanovili da u tom dobu života još nije bilo. Istini za volju to nijesmo ni očekivali. Onda smo se polako vraćali u intervalima po milion godina. Sad smo u epohi od 4,2 milijarde godina u prošlosti. Sada naša istraživanja pokazuju da se Zemlja smirila i broj meteora koji padaju prema njoj se jako smanjio.

„Andrej, probudi se! To moraš vidjeti!“, digao me iz sna uznemireni Nikolinin glas, koji je dopirao preko zvučnika. „Oprosti, što te budim. Ali ovo obavezno moraš vidjeti!“

Odmah sam pojurio do komandnog modula.

„Šta si otkrila? Šta imaš? Našla si početak života!“

Odmahnula je rukom.

„Ne. Nije to život... ipak, možda! Ne znam baš!“

„Što ne znaš?“

„Pogledaj! Svemirska sonda!“, rukom je uznemireno pokazivala na ekran.

„Što? Svemirska sonda?“

„Da, pogledaj sam!“

Zurio sam u ekran. Od Mjeseca prema Zemlji putovalo je neobično svemirsko tijelo. Padalo je prema površini zemlje brzinom

meteora. Nikolina je podesila uređaje da prate potovanje sonde i mjere sve podatke. Uznemireno sam pratio brojeve koji su klizili preko ekrana.

Nekoliko trenutaka kasnije je sonda uronila u prvobitnu zemaljsku atmosferu, počela je spaljivati i za nekoliko sekundi je udarila u tlo. Nastao je krater.

„Jesi vidio to! Vanzemaljski svemirski brod“, uznemireno je kliknula Nikolina.

„Nemgućel“, polako sam progovorio. „možda je naše, zemaljsko. Nešto iz budućnosti što su slali u prošlost. Ali bez zaštitnog vremensko-prostornog mjehurića. Neko se neodgovorno poigrao...“

„Ne! Nije naša! Pogledaj“, rekla je Nikolina i brzim prstima zaplesala po kontaktima i tastaturi. Na ekranu se ponovo pojavila sonda koja je doletjela iza Mjeseca. Uvećala je sliku na ekranima.

Sada sam pomno pogledao i brzo shvatio da je svemirski brod zaista nešto posve drugačije od bilo čega što bi uradio čovjek.

„Imaš pravo! Provjeriću odakle je doletjelo“, rekao sam i upalio pro-računar mislima. U glavi su se zavrtjeli brojevi i za nekoliko sekundi saznao sam rezultat.

„Hm, ovo je zaista zanimljivo. Letjelica je došla sa planeta Sagale, koja kruži oko zvijezde Sirius B, 8,6 svjetlosnih godina odavde“, rekao sam.

„Pa znam koliko daleko je Sirius od Zemlje“, rekla je Nikolina uvrijeđeno.

„Oprosti, malo me zanjelo!“, rekao sam.

A onda je moju pažnju pritkovalo treperenje sicišnog bio-indikatora uz rub ekrana. Prstom sam pokazao na njega:

„Hej! Što to znači?“

Nicolina je okrenula glavu. Samo je zurila bez riječi.

Onda smo se pogledali.

Grčevito smo počeli mjeriti i brojati.

Nekoliko sekundi kasnije, oboje smo gotovo istovremeno rekli:

„To je ludo!“

„Na letjelici bile su klice, praćelije!“, rekla je Nikolina.

„Slažem se! Ali njihov je genetski kod praktički identičan s našim!“, promućao sam.

„Vidim to! Ali nije moguće! Kako mogu biti oba genetska koda identična? Letjelica je došla sa tuđe planete i to prije 4,2 milijarde godina!“ dodala je Nikolina.

„Da ... ali ... možda ...“, prošaptao sam. Onda sam predložio: „Ajde, otputujmo sto hiljada godina naprijed. Imam ideju koju moram provjeriti!“

Za mene je postupak skoka bio jednostavan. Već sam ih nekoliko obavio bez problema. I ovaj put se ništa vanredno nije desilo i za tridesetak minuta bili smo opet u istoj orbiti oko Zemlje, sto hiljada godina bliže sadašnjosti.

„Sistemi su stabilni!“, rekao sam. „Usmjeri bio-mjerne uređaje na isto mjesto na koje je pala letjelica.“

„U redu, usmjerila sam,“ rekla je Nikolina. „Što imaš na umu?“

„Ti samo mjeri o obavjesti o rezultatima“, rekao sam tvrdoglavo. Pogledala me svjetlim očima:

„Valjda ne misliš da su te praćelije preživjele udar u Zemlju?“

Ponovio sam:

„Ti samo mjeri i reci mi rezultate!“

Nasmijala se:

„Uh, kako si naporan! Kad na Zemlju udari meteor on ubije sve oko sebe. Takođe, ćelije i bakterije. A tu bi preživjele? Molim te lijepo!“

„Ne znam. Možda! Zbog toga, molim, provjeri!“, rekao sam.

Nekoliko sekundi kasnije su bio-indikatori počeli treperiti. U krateru koje je uradila vanzemljska letjelica nakupila se topla sumporasta voda. Praćelije koje su preživjele putovanje na letjelici kroz teške svemirske uslove su se u dobu od sto hiljada godina obilato namnožile. A nijesu ostali samo na tom mjestu. Kad se krater preoblikovao zbog potresa i micanja zemljine kore prva čorba života prolila se naokolo.

Nikolina je bez riječi zurila i ponovo provjeravala rezultate. Vidio sam kako je bio-indikatore tri puta na novo postavila u početnu poziciju da bi odbacila bilo koju moguću pogrešku. Na kraju je samo sjedjela i odmahivala glavom.

„Andrej, imao si pravo!“, šaputala je, još uvijek ne skidajući pogleda sa instrumenata za proračune. „Letjelica sa planeta Sagale – Sirius B, donjela je biološki materijal i to je prapočetak života na Zemlji.“

„Istina!“, potvrdio sam. „Deset hiljada godina prije nego što je letjelica udarila u zemlju očito su Sagalci počeli sa istraživanjem svemira. Najprije sa bespilotnim letjelicama. Trudili su se da budu potpuno sterilne. Ali je pitanje kakvu su tehnologiju imali za potpunu sterilizaciju mašina. To i mi Zemaljani radimo posljednjih petsto godina. Sigurno je na letjelici Voyager I, neka zemaljska bakterija, ćelija i slično. Voyager je bio steriliziran, ali nijesam uvjeren, da je to bilo bez mane.“

Poslije nekoliko sekundi Nikolina je tiho rekla:

„Predlažem, da to provjerimo. Skočićemo kroz vrijeme i prostor na rub našeg sunčevog sistema u trenutku kad ga Voyager I napušta.“

„Ideja nije loša“, klimnuo sam. „Zaista me zanima ako imam pravo. Možemo i provjeriti kakav je bio razvoj civilizacije na planeti Sagale, kad su ispalili letjelicu u svrmir. Bit će zanimljivo vidjeti koliko smo si Sagalci i Zemaljci slični.“

„Iskreno se nadam da ćeš dobiti dozvolu za to. Ovakav izlet nije jeftin“, rekla je Nikolina.

„Nije! Ali osnovna ljudska osobina je znatiželja“, rekao sam.

I tako je i bilo! Znatiželja je bila je odlučujuća. Ali ni na jednoj misiji nijesmo bili sami. Sada još uvijek gledamo kako se razvijaju Sagalci. Nema sumnje da su i oni našli način za putovanje kroz vreme i prostor. Možda ćemo naći i način za direktan kontakt sa njima u sadašnjem svemiru. Biloški smo jako blizu, skoro isti.

Nemojte se zavaravati! Jasno! Takođe i na Voyageru I postoje mikrobi koji sada sretno putuju svemirom. Možda će sonda pasti na neku prikladnu planetu na drugom kraju naše Galaksije. Tada ćemo mi Zemljani biti krivi za stvaranje života na toj planeti.

ZALUTALI

Ako pitaš za Danila, ne znam šta da kažem. Poslednji put sam ga videla kada smo zajedno putovali ka krajnjoj stanici grobljanskog autobusa. Vozili smo se do tačke u kojoj će nam se sudbine razdvojiti, ali ja to nisam znala.

Radovala sam se susretu, bez obzira na sve.

Autobus je kasnio ili je, možda, sasvim izostao, a bio je jedini što vozi na groblje. Nisam se usuđivala da pogledam u sat. Satovi lažu, ovaj naš pogotovo... Nepouzdana su kao i redovi vožnje svakog, pa i grobljanskog autobusa. Zato smo se Danilo i ja skupili kao vrapci pod nadstrešnicom i čekali. Čekanje se jedino isplati, zar ne? Dugo smo cvokotali na stanici. Dve usamljene budale pod udarcima vetra. Oči su nam suzile, uši bridele, ali nije bilo govora da se poduhvat odlaže za priyatniji dan. Nama takav ne može osvanuti, pa smo hitali ka odredištu, iako će nas onaj kome smo pošli svejedno sačekati. Smrzavanje nije bilo strašno dok nije zapadao sitan, igličasti sneg. Moja glava, čista i lepo uvijena kosa, novi šal – sve je propalo, rastočilo se. Osećala sam kako mi se "nevidljiva" šminka sliva niz obraze i očajavala. Ipak, to još nije bio teži deo putovanja.

U autobusu postah svesna Daniloovog ćutanja. Osim nas dvoje, u vozilo je ušla grupa mladića u radničkim odelima, hroma prosjakinja, mršav sredovečni tip i baba pod maramom, crna i povijena kao teška sudbina. Ti ljudi su se zbili na ledenim sedištima, zabolili su ruke duboko u džepove, a brade u okovratnike jakni i kaputa. Iz nozdrva im je izlazila para, a iz usta – apsolutno ništa. Primetila sam da samo ja govorim, zapitkujem i sama odgovaram na pitanja. Danilo nikad nije bio razgovoran, bar ja ga kao ćutljivog pamtim sa mnogih okupljanja i zajedničkih izlazaka. Sećaš se kako se sklanjao u ugao i odatle tiho motrio na nas?

Jednim delom duše sam mu zahvaljivala što ne trtlja. Ne bih podnela da mi se žali na ružno vreme ili da priča o ispitima. Drugi deo mu je zamerao što sama razbijam tišinu u grobljanskom autobusu.

Slušao je, a ja sam ga gledala. Nisam skidala oka sa kose bele od pahulja i tog milog, prijateljski otvorenog lica koje nisam videla mesecima, a koje mi je u ovom času, na snežnoj pozadini, delovalo još dalje i nestvarnije. Uviđala sam da to nije i da nikad neće postati moje, to čudo plemenitosti, nežnosti i svake lepote. Računala sam da ću se istog dana ili već sutra zatvoriti u svoj privatni pakao. Biću mimo radosti i topline, upravo kao moj mrtvi bivši momak, a Danilo drug iz detinjstva, koji leži tamo, na groblju, pod smrznutom zemljom i nanosima snega.

Putovanje u grobljanskom autobusu se razvuklo do nepodnošljivosti.

Ipak, izdržali smo nekako i na kraju čisto poleteli ka vratima. Danilo mi je pružio ruku da se ne okliznem, a ja sam je prihvatila kao da smo sa rukom u ruci obišli svet. Kod grobljanske kapije sam kupila buket neprirodno žutih i crvenih cvetova, čak i sveću, iako sam paljenje sveća smatrala za praznoverje i nisam bila sigurna šta ću učiniti sa njom. On uze da nosi moj buket, a sam nije kupio ništa.

„Idemo do parcele 27a, tražimo grob 257“, rekao je.

„Je li to daleko?“

„Ima da se ide.“

Nisam znala da je groblje tako veliko. Ni posle petnaest minuta hoda među spomenicima, belim humkama i zaleđenim betonskim pravougaonicima, koji su, pretpostavljam, ukazivali na slobodna mesta za nove pokojnike, nismo se približili našoj parceli. Obuzelo me je čudno, nezdravo veselje.

„Gledaj onaj kamen!“, pokazivala sam spomenik na kom je starinskom ćirilicom bilo nacifrano ime pokojnice. „K izgleda kao N, rekao bi čovek da piše *Nosara!*“

Nije se osmehnuo. Nije me ni pogledao.

„Hteo sam odmah da te zovem... već posle one noći“, rekao je. „Nisu mi dali. A mislio sam da na sahranu idemo zajedno.“

„Ko ti nije dao?“

Verovatno pamtiš da Danila na sahrani nije bilo. Znaš da nisam išla ni ja.

„Pa tamo, u bolnici. Ne dozvoljavaju da se unese mobilni telefon.“

„Kakvoj bolnici?“, prošaputala sam.

„Ludnici. Pre dve nedelje su me pustili... Uslovno.“

Na usnama mu je zaigrao smešak.

„Ma, kakvoj ludnici, zašto uslovno?“

„Lud sam. Sanjam blato, grebu me crni nokti, ha, ha!“; sad se već smejao histerično, na sav glas. „Nije to, naravno. Za blato i nokte sam čuo od mučenika koji je bio sa mnom u sobi. Ludo, zar ne? Ja ništa ne sanjam, sada od lekova, a pre nisam ni mogao da zaspim. Zbog kuckanja...“

„Kakvog kuckanja?“

„Satovi... Kuckaju, neprestano, u svakoj prostoriji, pa i napolju. Tik-tak, tik-tak. Čujem da i ti sada nosiš sat!“

Dlanom pokrih zglob desne ruke. Želela sam da odmah tu, među grobovima, smaknem i zakopam sat koji si mi poklonio, ali me je zadržala misao da je to iracionalno; varvarski postupak, bez imalo smisla. Nisam imala snage da ga odbacim, a besmisleno i pogrešno je bilo i to što sam ga još nosila.

„Pa šta ako čuješ satove?“, pitala sam ga. „Zar je to ludilo?“

„Sigurno. Razumni ne žele da prate odbrojanje. Oni zaista pametni, ako već nisu ljudi kao ja, znaju da ga, slušao ne slušao, ne možeš zaustaviti... I ne obaziru se. Pratio sam i registarske tablice. Samo da naiđem na nju: BG 257 MD.“

Tupo sam ga gledala, pa je objasnio:

„BG su njegovi, a MD moji inicijali. Između njih je grob.“

„Pobogu!“

Htela sam još da primetim kako je, očekivano, i kod ovog rasporeda sebe stavio na drugo mesto, ali me je Danilo pretekao: „Pa rekoh ti da sam lud, što ne znači da nisam i kriv.“

„E, znači! Goran i ja smo davno raskinuli, a nismo se bogzna voleli, tek da znaš.“

„Vi, devojke, nemate pojma šta je čast. I ne shvatate da je voljenje manje bitno nego izdaja. Ti i ja zajedno – to je izdaja. A on nas je video baš te noći kad je, kad je...“

„Kad se napio kao stoka i umislio da umesto automobila vozi brod?!“

Gnevno se osvrnuh i tad mi se pred očima ukaza oznaka za parcelu 27b.

„Ne vidim 27a.“

„Ni ja, ali ako postoji 27b, mora postojati 27a!“

Uhvatio me je za rame kao da se plaši da ću pobeći i onemogućiti dokazivanje. Bezumlje mu je buktalo u očima.

„Znaš li da su mi i *tamo* savetovali da sa tobom odem na njegov grob? Tek tako ću se, kao, osloboditi broja 257. A ja sam, vidiš, odmah znao da ćemo zalutati. I da meni nema oslobođenja... Našao sam tablicu, video broj.“

Išli smo na sve četiri strane sveta, vraćali se i kružili. Uzalud. U lutanju smo se i razdvojili. Ispalo je zauvek. Gusti sneg mi nije dao da vidim prst pred okom, a kamoli sumanutog Danila kako traga za grobnim mestom broj 257. Jedva sam pronašla stazu što vodi ka kapeli i do autobuske stanice. Ipak, u ledenoj belini pažnju mi je privukao šareniš, nešto jarko žuto i crveno na snegu. Zagledala sam se i gotovo udarila glavom u tablu sa oznakom 27a. Nečija ruka spustila je moj zlosrećni buket na jednu od humki. Prišla sam i uverila se da je to humka nad grobom broj 257. Danilo ga je, dakle, prvi pronašao. Sam.

Na povratku, već u autobusu, primetila sam da mi nedostaje sat.

Ne, ne vredi da mi ga vraćaš. Ne želim ga, nikada ga nisam želela! Uzalud si nameštao kazaljke, doba u koje bi se vratio ne postoji. Trenutak kada sam volela tebe, a ne njega, nije minuo - zato što ga nije ni bilo! Možda je Danilu uspelo da se vrati u onu pijanu noć i da sedne u automobil pored tebe. Krivica ga je pojela, sabila ga je u jedan od ovih betonskih pravougaonika. Krivica živa i opipljiva, a ne vremenski trikovi i tvoj prokleti sat! Uzrok i posledica. Posledica, pa uzrok. Zar je to moguće? Naravno da jeste. Spojeni u bezdanu vremena, vezani tako da bi i mesta mogli zameniti, a da se ne razdvoje. Većiti par. Posledica se ne osvrće jer zna da je uzrok sledi i da će svuda i uvek ići za njom. Naučnici tako malo znaju, taman kao oni glupi starci što te uče da protok vremena leči. Leči, zaista, ali ne od istinske boli. Bol, kao i u ljubav, ne poznaje vremenske odrednice.

Grobljanski autobusi ne kasne. Stiže onaj kog čekaš, upravo tvoj autobus, a nama je došlo vozilo sa registarskom tablom BG 257 MD.

I ti si strpljivo čekaao na nas. Pustio si da nas hladnoća izujeda i surovo išibaju vetar i sneg. Dugo ti nismo došli, zar ne? Namerno sam kupila cveće koje ne podnosiš, ali ne brini. Neće se ponoviti. Ne pada mi na pamet da obilazim tvoj grob. Ionako si isuviše prisutan u mojoj samoći, dišeš mi za vrat!

Ni Danila neću tražiti. Odlutao je daleko van mog domašaja.

Ipak, pozdravi ga ako ga sretnoš. Reci mu... Ne, ne moraš ništa govoriti. On zna. Dovoljno je da namesti kazaljke. Plitko u ilovači, tačno ispod drečavog, plastičnog buketa koji sam ti ostavila, zakopan je mali sat.

OD ZVIJEZDA DO ZVIJEZDA

U dalekim krajevima gdje su tornjevi vitki i visoki, a svila teče poput rijeka; gdje cvrčci poju po čitavu noć, a ljudi jedu voće ohlađeno snjegovima s planinskih vrhunaca; gdje je svaka priča poput pjeva vode što se ruši niz stijene, a magija se još uvijek prenosi sa skrbnika na omiljeno im djetesce, u tim krajevima, dakle, živješe mladi Ester, koji je imao sve nabrojane stvari, i još mnogo povrh toga.

Uz to mu ljepota izmicaoše svakom opisu – oči mu bijahu boje i dubine nepreglednoga bezdana, u obliku uznositoga nosa natjecali se orao i jasminov cvijet, a podatni su mu udovi budili zavist u stablu banane – pa je, uz to što je bio meka srca, bio i ponešto tašt.

Tako se i zbio da je jedne ljetne noći, koju su osvježavale fontane namirisane ružama i lahor u borovima, dok mu je svila obojana šafranom grlila tijelo poput tekuće vatre, stao na jedan od visokih i vitkih tornjeva što su pripadali njegovoj ponosnoj obitelji. S nadom je podigao pogled prema najsjajnijoj zvijezdi zapadnoga neba i nazust izrekao pjesme u njezinu slavu. Takve su bile njegove riječi da bi se od njih pokolebalo svako srce, pa bi se i najuznosnije oko oplahnulo onim ljekovitim morima što ih čuva ljudska duša.

Konačno mladi Ester poželi: „Kad bi mi barem vlastita nevjesta došla očiju tako blistavih, duha tako uzvišena i mudrosti tako drevne da bi je jedino pošteno bilo nazvati vlastitom Zvijezdom Večernjicom!“

Potom, i ne znajući što su njegove riječi učinile, Ester po prvi put u životu stade razmatrati koja od brojnih djeva što mu ih je majka ranije predložila najbliže odgovara toj njegovoj zamisli. Konačno se odluči za Farzanu, jer je do posljednjega slova ispunjavala značenje svoga imena te najbliže odgovarala njegovoj zamisli nevjeste koja bi mu krasila ruku, postelju i dom.

U međuvremenu je dražesna Zvijezda Večernjica bila zgođena u srce svime onime njoj u slavu izrečenim. Poželje da može mladomu Esteru uzvratiti na one riječi, biti mu nevjestom i hodati istom zemljom kao i on. Skočila je stoga iz svoga stana u baršunastom nebu,

a da pritom nije imala nikakva znanja o hirovima i nedosljednostima što opsjedaju ljudska srca.

Zvezdana se Djeva survala niz nebesa gotovo jednako visoka koliko su široka te je na svom putu toliko opržila meke zvjezdane udove da se od čađi jedva mogla vidjeti u tami koja je počivala nad svijetom. Stigla je na ovaj svijet poput meteorskoga pljuska punog iskrica, no čim je težano prizemljila, sva je njezina vatra zgasnula osim one što joj je još gorjela u očima. Potom je bez pokreta ili osjeta ležala sve dok se veliko oko Sunca nije upiljilo u nju, jer ono još nikad nije vidjelo zvijezdu usred bijela dana, pa se silno tomu začudilo.

Zamijetivši da je nešto krenulo po zlu na njihovoj miloj zemljici gdje su napasali stada i neprojenim se pokoljenjima brinuli za svoje vrtove, priprosti su se ljudi približili ne bi li provjerili o kakvom se čudu radi.

Tek što su se okupili, a već su svi okrenuli lica od gađenja, jer je na njihovim poljima, svakom oku vidljiva, ležala neka žena bez ijednoga komada odjeće na svojoj koži, a ta je pak bila crna poput šišmiševa krila. Među njima stajaše tek jedna ljubazna duša koja je ponudila svoj ogrtač Zvezdanoj Djevi, pa ova krzmajući se ustade da provjeri je li joj svih pet udova i dalje netaknuto, usprkos tomu što sad bijahu boje najudaljenijih zakutaka svemira i tek ovlaš prekriveni jednim jedinim vunenim šalom.

Tako skromno odjenutu, upitaše je kamo želi poći, a ona iznenada shvati da se, iako je razumjela pitanje jer je dugo prisluškiivala razne jezike svijeta, ne zna služiti ljudskim govorom. Stoga prstom što nalikovaše dugoj i tankoj grani čempresa u prašini iscrta ono što je vidjela odozgo: vitke i visoke tornjeve s kojih joj se mladi Ester udvarao. Svi se nasmijaše i pljesnuše rukama na primisao da bi išla u posjet najmoćnijoj obitelji njihova kraja, ali ona osoba meka srca, koja je Zvezdanoj Djevi dala odjeću s vlastitih leđa, obeća da će je povesti kamo želi poći.

U početku ih nisu htjeli propustiti, no kad je pratilja Zvezdane Djeve otkrila svoje lice, strahoviti stražari, u čijim rukama bijaše oružje oštro i blistavo poput dijamanata, istom ih propustiše, dršćući od srama i plahosti.

Dobra žena, naime, bijaše ona sretna i mudra djeva Farzana koju su izabrali za Esterovu nevjestu, a koja je imala naviku lutati svojim

budućim zemljama odjevena kao jedna od običnih ljudi, ne bi li čula o čemu oni govore među sobom. Nije Farzana imala samo krasno uho i takvo koje je bilo dobro izučeno da sluša, već i dva oka kojih se ne bi posramio niti Esterov omiljeni sokol za lov. Uz te je vrline ujedno bila odgojena kod vješca čiji je osamljeni stan stajao na obali Mora, a tamo je pak prikupila znanja kakva bi joj mogla potrajati nekoliko ljudskih vjekova.

Upravo je zahvaljujući tim darovima razaznala da ona naga djevojka što je ležala u travi nije nikakva svakodnevna pojava; štoviše, znala je točno odakle je djeva doputovala, pa ju je stoga povela ravno u dom mladoga Estera, ni više ni manje nego u dvoranu za primanja.

No Zvezdana Djeva tamo stade u mjestu, bez iole dražesti ili svijesti o tomu kako se ljudi ponašaju među sobom ili pred boljima od sebe i stoga, unatoč tomu što su joj se noge vinule u ples čija je ljepota daleko nadmašivala išta s ovoga svijeta – i koji nitko prije vidio nije, niti će vidjeti ikad poslije – nije uspjela na se privući pogled mladoga Estera.

On u njezinu plesu ne vidje ni očiju, ni duha, ni mudrosti koje je toliko hvalio, već samo tupu crninu kože Zvezdane Djeve koja se ni po čemu ne mogaše mjeriti s njegovom zaručnicom nalik cvjetovima naranče i oblacima na ljetnom obzoru. Između zubi što su mu se podno usana nizali poput dviju ogrlica od bisera, omače mu se podrugljivi smijeh te Ester pokaže leđa Zvezdanoj Djevi i izađe iz dvorane, mada je njegova oštrooka družica zamijetila da mu je korak pritom nemalo krut.

Na tu je neljubazu Zvezdana Djeva svršila svoj ples i zaplakala, a potom se, odbivši ikakvu okrepu koja bi je zauvijek vezala za smrtničke zemlje, okrenula oko vlastite osi i otišla ravno do Mora. Tamo je u ruke uzela veliki komad plovućca i stala ribati svoju kožu u nadi da će ukloniti onu tamu što ju je ogrnula, ali dok ju je Farzana pronašla samo je obilato krvarila, ležeći na žalu gotovo bez života u sebi. Pogledavši kroz oči Zvezdane Djeve u njezino ranjeno srce, Farzana shvati da bi bilo okrutno vratiti je natrag s praga smrti, pa joj umjesto toga zapjeva opijelo.

Nije to bila obična pjesma, jer Farzana nije bila tek vična glazbenica već je u djetinjstvu drugovala sa sirenama što se pjenom ogrću a

valove jašu. Od njih je naučila tonove i ćurlike uz pomoć kojih se ta stvorenja mame iz njihovih pećina kako bi kušali ljudsku tugu za kojom toliko žude, mada imaju koralja, bisera i drugoga blaga u svojim škrinjama da se niti prebrojati ne mogu.

Kad su konačno izniknuli na površinu, ne reče im Farzana ni riječ, već im na brigu preda Zvezdanu Djevu. Čim morska čeljad vidje kakva je sudba zapala jedno takvo uzvišeno biće, koje je prevalilo silne lige kako bi sišlo među njih, stade prolijevati suze tolike gorčine da su svi dupini i tuljani oboljeli te su za neko vrijeme pobjegli na druge obale. Sirene sjajnih krljušti i mokrih kosa odniješe pak Zvezdanu Djevu duboko pod valove i u sjenovitim zaklonima svojih tajnovitih stanova izvele su magiju koju nitko drugi ne poznaje niti može naučiti, kako bi za vjekove očuvali onaj prekrasan oblik.

Dovršivši konačno njezino pomazanje, pažljivo su položili krvavo crvenu morską zvijezdu na dno oceana. Odande je sa zahvalnošću i neobičnim osjećajem ponosa mogla uvijek gledati ono mjesto otkud se bijaše spustila i pozdravljati svoje nebrojene sestre u neizmjernosti noćnog neba.

Ako li se pak pitate jesu li Ester i njegova Farzana bili nakon toga sretni, jedino što vam mogu reći je da jesu, ako su pamtili i svojoj djeci što su je zajedno imali – sve jedno drugome do uha, poput svirale od trske – točno prenijeli čitavo dugačko putovanje Nebeske Djeve. No ako su zaboravili ma i jedan dio, sigurno su i sami skončali na nekom dugačkom putu kad su pokušali preći morske širine. U tom slučaju kosti im leže bijele i uglačane na pješčanom dnu te se polako valjaju u sve veću tmušu.

PUT SNOVA

U američkom Institutu za fiziku vladalo je veliko uzbuđenje. Naučnici su konačno uspjeli da konstruišu vremensku mašinu. To više nije naučna fantastika nego stvarnost. Naučnici su se grlili i ljubili, vikali i poskakivali, radujući se kao djeca. Direktor Instituta Džon Maršal je otvorio šampanjac. Kad je čep poletio u vazduh svi su zapljeskali:

„Želim da vam čestitam na odlično urađenom poslu. Bilo je mnogo problema, nedoumica, dilema. Na kraju smo uspjeli. Ostvarili smo san svakog čovjeka, da se vrati u prošlost. Možda jednog dana konstruišemo mašinu koja će moći da ode u budućnost. Doduše, kao što znate, ovo je sve još teoretski. Kao model, naš kondezator T-2035 funkcionije, ali da li funkcionije u praksi još ne znamo. O tome su govorili na bordu direktora, pa molim predsjednika borda Ričarda Nakamuru, da vam se obrati“, reče Maršal i rukom pokaza na omanjeg čovjeka sa velikim zaliscima i čudnim naočarima koje su mu pokrivala pola glave.

U Institutu se šušalo da su to specijalne naočare-kompjuter sa brojnim funkcijama. Niko nije znao da li je to tačno ili samo jedan od tračeva, ali se znalo da u ovom Institutu naočare nijesu konstruisane. Međutim, Institut je imao odjeljenja u Njujorku, Pekingu i još nekim gradovima, pa su možda naučnici tamo konstruisali naočare za moćnog Nakamuru.

„Dragi moji, i ja želim da vam u ime borda direktora čestitam na predanom radu koji je rezultirao ovim kondezatorom. To je veliki uspjeh, ali nije sve završeno. Simulatori su pokazali da sve funkcionije besprijekorno, ali barem vama ne moram objašnjavati da se mašina mora isprobati. Zbog toga smo mi u bordu jednoglasno odlučili da na ovaj Put snova, kako smo ga simbolično nazvali, pođe Tom Radonjić“, kaza Nakamura, a svi se okrenuše prema Radonjiću.

Bio je to visok, lijep čovjek, sa crnom kosom i plavim očima. Mnoge naučnice u Institutu krišom su gledale stasitog kolegu, ali on nije imao vremena za žene. Ni za druge stvari, sem nauke. U šali su ga kolege zadirkivale da je kao Nikola Tesla, i zbog žena i zbog balkanskog porijekla.

Radonjići su porijeklom iz Crne Gore. Njegov ded Marko, je trbuhom za kruhom došao u obećanu zemlju, tu se oženio i dobio dva sina. Bio je inženjer mašinstva, i to dobar, pa je brzo napredovao. Stariji sin, Filip, je postao poznati pronalazač, a njegovi patenti su porodici donijeli malo bogatstvo. Filip je imao jednog sina, Toma, koga su svi zvali Tom. To je nerviralo Filipa: „*On je Tomo, a ne Tom. U Americi sve vole da pojednostave*“, često je gundao.

Tomo se posvetio nauci. Bio je briljantan učenik i student, sa 24 godine doktorirao je fiziku na temu crnih rupa. Smatrao se jednim od najboljih naučnika u svijetu kada su u pitanju crne rupe, koje su i dalje bile velika zagonetka. Već desetak godina je radio u Institutu za fiziku, gdje je veoma poštovan. Tomo je bio jedan od najzaslužnijih za konstrukciju vremenske mašine, koja je dobila naziv po početnom slovu njegovog imena i godini proizvodnje. Smatrao je da nije zavrijedio ovoliku čast i kad su mu rekli da će naziv kondezatora biti T-2035, samo je odmahnuo rukom i kazao: „Nauka je timski rad. Nema pojedinačnog iskakanja. Čak, sujeta može naškoditi nauci. I to se često dešavalo.“

Tako je i sada bio zbunjen dok su kolege velikim aplauzom pozdravile odluku da upravo on isproba kondezator na „putu snova“.

„Tom, imaš li šta da kažeš?“, pitao je Nakamura kada se aplauz stišao.

„Biće mi čast“, kratko je odgovorio, a svi ostadoše pomalo zatečeni.

Ali, znali su da je Tom takav, da malo govori, a mnogo radi. U sali zavlada neka svečana tišina. Svi su bili svjesni da stvaraju istoriju. Ipak, zabrinutost se osjećala u vazduhu. Niko nije znao kako će se sve ovo završiti. Tišinu prekide predsjednik borda direktora:

„Dobro, Tom. Ti sam odluči u koju zemlju i u koje vrijeme ćeš se vratiti. Mi to prihvatamo. Počinjemo sutra u 10h. I neka nam je srećno. I nama i čovječanstvu“, zaključio je Nakamura i naučnici su počeli da se razilaze.

Te noći Tomo nije mogao da zaspri. Nije se plašio, samo je imao mnogo pitanja - *Kako će sve to izgledati, hoće li mašina funkcionisati, u koju godinu da se vrati, u koju zemlju? I šta će se desiti kad se pojavi on, čovjek iz budućnosti? Da li će to poremetiti ravnotežu u svemiru?* Mašina će ići kroz crvotočinu, i ne zna se šta će se desiti. Dumao je, dumao, i negdje pred zoru odlučio.

Pogledao je neke istorijske podatke i kazao: „Vratiću se u moju postojbinu Crnu Goru, na Njeguše odakle potiču moji preci. Neka to bude 19. vijek“, zadovoljno konstatova i konačno utonu u san.

Spavao je samo tri sata, jer je u 10h zakazan veliki događaj. Istuširao se, oprao zube i obrijao. Pogledao je u ogledalo. To je rijetko činio. Smatrao je da ljudi i previše poklanjaju pažnje svom izgledu. Ovog puta je, ipak, sam sebi rekao: „Idu godine“. Obukao je crnogorsko odijelo, drugi put u životu. Prvi put bilo je kad je doktorirao. Svi su se tada čudili nošnji, ali im je bilo zanimljivo i simpatično. Tako je bilo i ovog puta. Kad je ušao u sobu sa kondezatorom tamo je već vladala gužva. Svi se utišaše, a kolegice su sa čežnjom pogledale visokog Toma, u čudnom odijelu koje mu je savršeno stajalo.

„Ovo je odijelo koje su nosili moji preci Crnogorci“, kratko je rekao.

„Lijepo. Jesi li odlučio vrijeme i mjesto?“, upita direktor Instituta.

„Jesam. Biće to u mojoj Crnoj Gori u 19. vijeku“, odgovori Tomo.

„Dobro. Jesi li spreman“, upita Maršal.

„Potpuno“, odgovori Tomo i uđe u mašinu.

Na kompjuteru upisa Crna Gora, Njeguši, 1835. i odabra datum, Đurđevdan, krsna slava Radonjića. Prije nego što je pritisnuo dugme za start, Tomo se nasmija. Nije bio religiozan, nije vjerovao u Boga, ali se odlučio za vjerski praznik: *Iz praktičnog razloga, tada će svi biti na okupu*, pomisli i ponovo se nasmija, jer je izgledalo kao da se pravda samom sebi.

Duboko udahnu i pritisnu start.

Mašina poče da se vrti, a njemu se činilo da mu se tijelo raspada. Sve je trajalo nekoliko sekundi, ali mu je izgledalo kao vječnost. Mašina se zaustavi, on udahnu duboko i izađe.

Tu se narod već okupio i začuđeno gledao.

„Kakve su ovo velje sanke, zaboga?“, upita dugajlija sa velikim brkovima i radoznalo pogleda Toma, „Isti Blažo Perov“, povika i oduševljeno pljesnu rukama.

Iz gomile istupi visoki čovjek, pljunuti neznanac. Jedino što je, za razliku od stranca, imao crne brkove.

„Ja sam Blažo Perov Radonjić, a ko si ti? I kako da smo u glavu isti, k'a jaje jajetu?“, upita pridošlicu i prodorno ga pogleda.

„Ja sam Tomo, Filipov Radonjić, i mi smo rod“, odgovori Tomo.

„E, kad smo rod, Tomo Filipov, dođi da te zagrlim“, reče Blažo i zagrli Toma.

U Odjelu za nauke, planete Nibur, vladalo je veliko uzbuđenje. Na kompjuteru se vidio veliki prasak. Glavni naučnik Ta Nu svečano objavi:

„Crna rupa je usisala još jedan zvjezdani sistem. Iako je to daleko od nas imaće posljedice i na našu planetu. Treba sve da pripremimo da ublažimo katastrofu.“

Njegova zamjenica Iš An zabrinuto upita:

„Da nije nestala Plava planeta?“

Ta Nu klimnu glavom:

„Na žalost jeste. Naši potomci, Zemljani, su se previše zaigrali. Nesavršeno je njihovo znanje. Na kraju su došli glave sami sebi.“

„Šta je moglo da se desi?“, tužno upita Iš An.

„Istraživanje će pokazati. Ali, pretpostavljam da su izumjeli vremensku mašinu. I nešto je pošlo po zlu. Možda i ono zbog čega su naši stari prekinuli rad na konstruisanju takvog vremeplova. Bojali su se da kad se vratimo u prošlost i dodirnemo nekog našeg pretka, dolazi do katastrofe. Možda se to desilo Zemljanima. Ode Plava planeta, ali ode i cijeli njihov zvjezdani sistem. Međutim, crna rupa stvara nove zvijezde. To je stvarno čudno, ali tako je. Kako će se to odraziti na naš Nibur, tek ćemo vidjeti“, odgovori Ta Nu.

„Neke snove ne treba ostvariti“, tužno reče Iš An.

TRI AKORDA I ISTINA

Niko nije imao pojma zbog čega svi vremeplovci stižu u Nešvil. Ali tako je bilo, pa je jedna od starih zgrada u „Atini Juga/Gradu muzike“ preuređena u Muzej vremeplovstva.

Ruben Vilko je radio u Muzeju vremeplovstva kao nastojnik, i krio je tajnu. Ta tajna je bila mlada žena po imenu Džulija, koja je došla iz 2213. godine. Nije mu bilo naročito teško da je krije pošto je ona – poput svih ostalih vremeplovaca – bila visoka samo tridesetak centimetara.

Ruben je imao dvanaest godina u proleće 1966., kada se prvi vremeplovac pojavio u gradu. Putnik iz budućnosti obreo se niotkuda na raskrsnici Donjeg Brodveja i 21. Južne avenije i izazvao priličnu uzbunu među učesnicima u saobraćaju. Spremno je priznao prvom policajcu koji mu je prišao da je doputovao kroz vreme. Dotični policajac – pozornik Ambrozijus Herd, koji je tog dana ušao u istoriju – verovatno bi vremeplovčeve tvrdnje odbacio kao trabunjanje ludaka, da ovaj nije bio savršeno skladno ljudsko biće, visoko samo jednu stopu. Ta neobičnost je nečuvenoj izjavi davala izvestan kredibilitet, pa je pozornik Herd uzeo vremeplovca pod mišku, ne obazirući se na njegove proteste i čudne poglede prolaznika i očevidaca, da ga odnese u svoju policijsku stanicu, dalje od očiju zbunjene javnosti. Kada su prvi novinari dojurili da razgovaraju sa pridošlicom, već je bilo kasno. Pripadnici armije SAD odveli su ga na nepoznato mesto, verovatno u Oblast 51.

O tom neobičnom događaju Ruben je učio u školi, i sa interesovanjem pratio kako se stvari razvijaju dok je odrastao i pripremao se za odlazak na koledž za koji njegova majka nije imala novca. Mogućnost putovanja kroz vreme uzburkala je njegovu maštu i on je zamišljao u kakvim bi sve pustolovinama mogao da učestvuje kada bi posetio davno prošla vremena ili nepoznate vekove koji tek predstoje. Ali, činjenica je bila (a on je za tu činjenicu zapravo saznao tek kada se zaposlio u Muzeju vremeplovstva) da je uprkos uzbuđenju lokalne, nacionalne i međunarodne štampe, u periodu malo dužem od pet godina, registrovano ukupno samo dvadeset sedam poseta iz budućnosti, da bi one zatim iznenada prestale.

Iako više nije bilo iznenadnog pojavljivanja vremenskih putnika, bulevarski listovi trudili su se da održe zanimanje za njih angažujući analitičare sumnjive reputacije koji su komentarisali ovaj fenomen, iznosili sve fantastičnije teorije o tome zbog čega baš Nešvil, zašto su putnici iz budućnosti tako proporcionalno smanjeni (otprilike na šestinu svog normalnog stasa), i šta se sa njima potom dešavalo kad bi ih dograbila vojska. Na kraju, negde u vreme kada su Rubenovi snovi o studijama propali zajedno sa njegovim ocenama na prijemnim testovima, administracija je smatrala uputnim da se obrati građanima i objasni situaciju jednom za svagda. On je još pamtio tu noć kada je predsednik, posle još jedne porcije sumornih vesti iz Vijetnama, pogledao u kameru i obratio se Rubenu i njegovoj majci sa malog ekrana crno-belog televizora u dnevnoj sobi njihove prizemne kućice nedaleko od dokova na reci Kamberlend.

„Dobro večer, moji sugrađani, Amerikanci“, rekao je predsednik Nikson. „Obraćam vam se kako bih odgovorio na učestala pitanja javnosti o fenomenu temporalnog putovanja koncentrisanom već dugi niz godina u našoj saveznoj državi Tenesi. Nadležne federalne agencije angažovale su sve svoje kapacitete kako bi u kontaktu sa vremenskim putnicima došle do podataka ključnih za državnu bezbednost. Posle intenzivnog ispitivanja, mogu da vas obavestim o sledećem.“

Predsednik je spustio pogled na papire ispred sebe i ponovo pogledao pravo u kameru.

„Ponajpre, najumniji naučnici sa naših prestižnih univerziteta saglasni su da niko od njih nije sasvim siguran u to kako funkcioniše fizika putovanja kroz vreme, i njihov razgovor sa vremeplovcima nije tu nedoumicu razrešio iz jednostavnog razloga što ni oni sami nisu mogli valjano da je objasne: iako su došli iz različitih godina u budućnosti, nijedan od njih nije bio naučnik, već dobrovoljac koji je učestvovao u eksperimentu, sa srednjim ili osnovnim obrazovanjem.

Dalje: nejasno je zbog čega su svi putnici kroz vreme do nas dospeli kao sopstvene umanjene verzije – ako im je verovati, a nemamo razloga da sumnjamo u to, njihov stas u trenutku polaska u prošlost bio je takav da su pristigli među nas u srazmeri 1:6, što nije važno samo za njihova tela, već i odeću i predmete koje su sa sobom imali. Postoji

nekoliko teorija – jedna sa Prinstona, jedna sa UCLA i dve sa MIT-a – koje pokušavaju ovo da objasne kao neku vrstu prelamanja skupa informacija o svakom vremeplovcu kroz pukotinu u prostorno-vremenskom kontinuumu onako kako se zrak svetla prelama u vodi, ali nijedna od tih teorija nije za sada validirana u naučnoj zajednici.

Takođe, njihovi opisi sveta i vremena iz kojeg su doputovali imali su veoma malo međusobno sličnih tačaka, te su naši naučnici zaključili kako je svako od njih došao iz zasebne vremenske linije, što je konačno onemogućilo stvaranje iole sigurne predstave o budućnosti koja čeka *nas*, stanovnike *ove* planete, u *ovoj* vremenskoj liniji.“

Nikson se tu malo namrštiio, kao da ima poteškoća da shvati reči koje je upravo pročitao. Obliznuo je mahinalno donju usnu i nastavio:

„Još jedno veliko pitanje ostalo je bez odgovora: S obzirom na nedostatak informacija o pojavljivanju putnika iz budućnosti u bilo kojoj drugoj zemlji na svetu, pa čak i na bilo kojoj drugoj lokaciji u Sjedinjenim Državama, ova pojava je koncentrisana u Nešvilu, u saveznoj državi Tenesi. I opet, nekoliko teorija pokušava to da objasni specifičnom geografskom dužinom i širinom ovog grada, ali su i ta objašnjenja i dalje na nivou pukih spekulacija.“

Predsednik je tu ponovo začutao, udahnuo duboko, i počeo se odsutno po levom uhu.

„Konačno, ispostavilo se da su svi vremenski putnici u određenom trenutku jednostavno... nestali... iz prostorija u kojima su boravili, povremeno čak naočigled njihovih čuvara ili ispitivača. To se po pravilu dešavalo otprilike tri meseca posle njihovog pojavljivanja među nama i pretpostavlja se da su vraćeni u vreme i na mesto odakle su došli, što bi značilo da je putovanje kroz vreme iz nekog razloga vremenski ograničeno.“

Sada je predsednikova pauza bila malo duža; načas se okrenuo prema nekome izvan kadra, klimnuo glavom i ponovo se zagledao u kameru, primakavši malo lice kao da želi dobro da naglasi gledaocima ono što bi trebalo da bude zaključak izlaganja o temi koja je toliko uzбудila i zainteresovala javnost.

„Na osnovu onoga što je do sada rečeno, uveravam naciju u to da naše nadležne agencije sa velikom pažnjom prate situaciju. Molim sve naše građane da, ukoliko imaju dokaze o novim posetama iz drugih

vremenskih razdoblja obaveste o tome najbliže policijske ili vojne vlasti. Možda je ova stanka samo privremena, a možda su naši potomci u budućnosti definitivno digli ruke od eksperimenata sa putovanjima duž vremenskih linija. To niko danas ne ume da nam kaže. Najvažnije je to da nacionalna bezbednost naše zemlje ničim nije ugrožena. Hvala vam za pažnju koju ste poklonili ovom saopštenju i uveravam vas da će moja administracija pravovremeno reagovati i obavestiti javnost o razvoju situacije, sve u cilju javnog interesa.“

Neko vreme posle predsednikovog govora, vremeplovci koji su se vratili na svoja polazišta u prostorno-vremenskom kontinuumu bili su velika tema u javnosti. Objavljeno je na stotine knjiga i strip-serijala sa superjunacima sposobnim da putuju kroz vreme. Snimljeno je sijaset TV serija i filmova sa najfantastičnijim premisama u vezi sa temporalnim putovanjem; puštena je u prodaju serija Barbi i Ken lutaka u odeći i sa priborom s kojim je većina vremepolovaca posetila naše doba, uz bezbroj jeftinijih kopija za siromašnije potrošače. Čak su i izvođači na poselima subotom uveče u Grend Ol Opriju pevali o nesrećnim ljubavnicima rastavljenim ponorima vremena. Džoni Keš i Džun Karter su, posle pauze od nekoliko godina, ponovo imali hit singlove sa pesmama „Dok nas vreme ne rastavi“ i „Bluz buduće prošlosti“.

Ali posle izvesnog vremena, pošto se novi vremeplovci više nisu pojavljivali, ova tema je polako počela da pada u zaborav. Na naslovnim stranama su sada bile političke posledice Niksonove ostavke zbog afere Votergejt i sramno povlačenje vojske i diplomatskog osoblja iz Sajgona. Konačno, činilo se da se temom putovanja kroz vreme bave samo teorijski fizičari u svojim prašnjavim kabinetima, pisci spekulativne proze i zaluđenici poput Rubena.

Shvativši da nikada neće moći da studira i završi fakultet, Ruben je pronašao mesto za sebe: javio se na oglas raspisan za posao nastojnika u Muzeju vremeplovstva u Nešvilu, i zadovoljio se time da radno vreme provodi okružen eksponatima koji su svedočili o kratkotrajnoj pomami za vremenskim putovanjima. Živeo je sam u stanu koji je nasledio od majke i maštao o susretu sa posetiocima iz budućnosti, zadovoljan i ispunjen.

Onda se pojavila Džulija.

Skok kroz vreme ju je ostavio sa lakom mučninom i osećajem dezorijentisanosti. Kada se pribrala, shvatila je da leži na daščanom podu. Podigla je pogled i ugledala džinovskog, gojaznog mladog muškarca koji je sedeo na podjednako džinovskoj stolici sa zaboravljenom činijom i kašikom u rukama. Vilica mu je pala i on je otvorenih usta zurio u nju.

S naporom se osovala na noge i osvrnula, u kratkom naletu panike. Onda je s olakšanjem shvatila da je i njen ranac tu, da nije nestao za vreme putovanja. Odahnula je, pogledala džinu u oči, osmehnula se što je šarmantnije mogla i rekla:

„Zdravo. Ja sam Džulija. Koja je ovo godina?“

Džin je i dalje zurio, obamro. Ona shvati da je možda nije dobro čuo, s obzirom na to da je ona u njegovoj stvarnosti – i njegovom vremenu – zajedno sa svim predmetima koje je ponela, bila smanjena na otprilike jednu šestinu svog uobičajenog stasa. Ona se nakašlja, pa viknu:

„Ja sam Džulija! Dolazim iz...“

„Iz budućnosti“, reče džin, prenuvši se iz obamrlosti. „Znam. Ti si vremenoplovac.“ Govorio je tiho, gotovo mrmljao, ali ona ga je više nego jasno čula. „Ja sam Ruben.“

„Zdravo, Rubene“, doviknu mu ona i osmehnu se. „Možeš li mi reći koja je ovo godina?“

On se malo trže, pomalo smeteno odloži činiju i kašiku, pa se sagnu bliže, odgovorivši što je tiše mogao: „1975. Da budem precizan...“ Osvrnu se prema zidu na kojem je stajao *Plejbojev* godišnji kalendar. „Utorak, 13. maj 1975.“

Za razliku od ostalih vremenoplovaca koji su posetili Nešvil, devojka na sebi nije imala svetlucavi kombinezon, već jednostavne farmerke, belu majicu sa kratkim rukavima i baletanke na nogama. Stajala je na njegovom podu, visoka otprilike kao glavni junak filma Džeka Arnolda *Neverovatni čovek koji je čileo*, u fazi kada je ovaj morao da spasava živu glavu od kućne mačke, sa izrazom na licu kao da joj je lagnulo. Ruben nije imao mačku – niti bilo kog drugog kućnog ljubimca, tako da je putnica kroz vreme koja se predstavila kao Džulija bila, makar što se toga tiče, bezbedna.

„Džulija, tako si rekla?“, upita on.

„Džulija... Stil“, reče devojka i pruži tanušnu ruku. Ruben opruži kažiprst i njeni maleni prsti mu dodirnuše jagodicu.

„Ruben Vilko“, reče on i osmehnu se. „Drago mi je što smo se upoznali.“

Prezime Stil je bilo izmišljeno. Džulija je smatrala da je bilo lakše tako, nego da svom novom domaćinu izdeklamuje broj od šesnaest cifara koji je bio deo njenog zvaničnog imena.

Kvadrant u kojem je živela sa ocem 2213. godine nalazio se na teritoriji gde je u Rubenovo doba bila oblast po imenu Aljaska. Prostorije koje su im bile na raspolaganju nalazile su se dovoljno duboko ispod površine da pružaju dobru zaštitu od zračenja. Bila je to jedna od dvadesetak kolonija raštrkanih po razorenoj planeti, uređena za opstanak ljudskog roda u ekstremnim uslovima koje je doneo nuklearni rat. Nekoliko stotina muškaraca, žena i dece živelo je u podzemnom kompleksu. Bili su sporadično u kontaktu sa ostalim skloništima, i kako je Džulijin otac govorio, nije bilo razloga za pomisao da na drugim lokacijama ima više preživelih nego na njihovoj.

Nije najbolje pamtila majku – poginula je u urušavanju šahta za izlazak na površinu kada je Džuliji bilo četiri godine. Odrastala je sa ocem i u društvu ostale dece iz kolonije, u strogom režimu i sa višestrukim sistemima obezbeđenja čiji je cilj bio da ih zaštiti od planete koja je želela da ih uništi. Osim što je bio administrator skloništa, Džulijin otac je bio na čelu projekta čiji je cilj bio utvrđivanje sigurnih protokola putovanja kroz vreme.

Njen otac je bio sanjar, idealista. Želeo je da povratak u prošlost iskoristi kako bi sprečio ono što je Zemlju zadesilo pre nepunih petnaest godina. Ali fizika je bila neumoljiva. Svi pokušaji su bili bezuspešni: svaki putnik je iz nekog razloga završavao u istom periodu i na istoj lokaciji – u Nešvilu, u drugoj polovini šezdesetih godina dvadesetog veka. Pojava svakog od njih istog trena zatvarala je pristup postojećoj vremenskoj liniji i otvarala novu, ostavljajući projektnom timu samo paradoks pripadanja drugim tokovima istorije i beskorisne informacije o vremenskim i prostornim koordinatama, kao i o neobičnom sažimanju mase putnika na jednu šestinu one koju je imao pri polasku.

Za svaki slučaj, putnici su imali instrukcije da budu što neodređeni dok odgovaraju na pitanja predstavnika vlasti u prošlosti sa kojima će se svakako sresti ukoliko skok bude uspešan, i ukoliko dođe do poređenja njihovih iskaza, niko neće moći da bude sasvim siguran u budućnost koja svet očekuje za samo vek i po. Sistemi koji su otvarali pukotinu u kontinuumu bili su u svim slučajevima podešeni na trajanje od devedeset dana, posle čega je trebalo da usledi automatski putnikov povratak u njegovo vreme i mesto. Ali uprkos tome što je uređaj uredno zatvarao pukotinu kako bi vremeplovcu skočili natrag, nije se vratio niti jedan od njih.

Posle dvadeset i sedam neuspešnih pokušaja, projekt je zvanično obustavljen. Ali Džulijin otac nikada nije prestao da se nada. Svaki slobodan trenutak koristio je za proračune i dalji rad na skoku u prošlost koji će biti delotvoran, bez obzira na naizgledne paradokse postojanja budućnosti čija se prošlost promenila. Znao je da bi njegov uspeh vrlo verovatno mogao da znači poništenje njegovog – i Džulijinog – postojanja, ali ako bi on doneo spas čovečanstvu, takvu žrtvu bi rado podneo.

U međuvremenu, Džulija je odrastala, igrala se i družila sa ostalom decom, prolazila kroz pubertet, zaljubljuvala se i povinovala divljanju hormona, otkrivala razonodu odraslih, istovremeno noseći u sebi, baš kao i ostali pripadnici podmlatka kolonije, potisnuti osećaj beznađa i slutnje da je kraj opstanka ljudske rase samo pitanje vremena.

U svojoj petnaestoj godini je otkrila muziku.

Zahvaljujući efikasnim replikatorima i kodovima iz Opšteg arhiva, bile su joj dostupne datoteke sa svim muzičkim pravcima, iz svih perioda. Džulijina privrženost pojedinim žanrovima muzike prolazila je kroz različite faze, kako već biva sa većinom tinejdžera – od det-metal, preko kej-popa i hip-hopa, britanske invazije i prog-roka, sve do kratkotrajne pomame za avangardnim Konstrakta-gruvom. Njen otac je to posmatrao blagonaklono i u međuvremenu sâm slušao obe svoje omiljene vrste muzike – *i kantri*, *i vestern*. Kada bi mu Džulija prigovorila zbog toga što sluša Doli Parton, Džerija Rida, Lusindu Vilijams ili Stiva Erla, on bi se samo osmehnuo i rekao joj: „Još si previše mlada da bi mogla da voliš, i razumeš kantri. Treba za to najpre da sazriš.“ A kada je jednom prilikom, za vreme njene džez

faze, ušao u Džulijinu sobu i čuo album Čarlija Parkera, kazao joj je da je taj muzičar često u Harlemu kljukao džuboks aparate novčićima kako bi puštao kantri singlove, naročito pesme Henka Vilijamsa. Prijatelji su ga zavitalavali zbog toga. „Tico, kako možeš da slušaš tu seljačku muziku?! Nema veće ljige od nje!“ A Parker bi im na to odgovorio: „Slušaj reči, čoveče, sve te priče; da li upšte slušaš reči?!“ Od tate je takođe čula da se kantri muzika najpreciznije definiše kao „tri akorda i istina“. Dopala joj se ta fraza i dobro ju je zapamtila.

Jednog dana, Džulija je izvukla iz tatine arhive album Stiva Erla *The Mountain*, pustila ga, i to je bilo to. Navukla se na blugras aranžmane Dela Mekurija koji je sa svojim bendom pratio Erla na toj ploči, neočekivano očarana zvucima bendža i mandoline, specifičnim zvucima violine (koju je njen otac uporno nazivao „ćemane-tom“) i pesmama o nostalgiji, ubistvima zbog neuzvraćene ljubavi, teksaškim vozovima kakvi se više ne prave. Slušala je sa koliko sete Erl peva o „planini na kojoj je rođen“, i premda nikada nije videla planinu u stvarnom životu, osetila je tu njegovu čežnju kao da je njena sopstvena.

Ubrzo, skinula je sa mreže nekoliko modela bendža i gitare, odštampana ih u njihovom kućnom uređaju, i počela da uči. Prva pesma koju je naučila da svira na bendžu i (isprva stidljivo, ali potom sve slobodnije i bez zazora) peva bila je „The Wabash Cannonball“ – najpre u verziji koju je Roj Ejkač proslavio u Grend Ol Opriju, da bi potom natrapala na snimak gde to izvodi Riki Skegs sa orkestrom izvođača tradicionalne irske muzike, Čiftensima. Bila je toliko očarana poletom i energijom njihove muzike, da je mesecima potom njen fokus bio isključivo na kantriju koji je imao irske korene.

Njen otac je to posmatrao sa neskrivenim interesovanjem i simpatijama, i povremeno uzimao gitaru pa su omiljene pesme svirali i pevali zajedno.

Onda je ostala slomljenog srca, i počela dublje da shvata i doživljava brojne pesme kojima je tema bila zlehuda ljubav. Momak koji joj se dopadao tragično je stradao kada je kiša meteorita zasula njihov kvadrant – bio je u ekipi tragača za sirovinama na površini, i zaštitna kaciga nije bila dovoljno jaka da zaustavi komadić meteorita veličine oraha koji mu je prosvirao lobanju. Džulija je bila neutešna,

i nedeljama nije prestajala da sluša Tami Vajnet, Džordža Džonsa i Vinsa Gila. Tugaljive, melanholične melodije i stihovi o stvarnom bolu parali su je iznutra – izgleda da ju je tragedija naterala da „sazri“.

Oprilike u to vreme, njen otac je došao do stvarnog otkrića.

„Bebo, mislim da znam zbog čega su svi raniji pokušaji skoka kroz vreme završavali u prošlosti, i to baš u gradu Nešvilu“, rekao joj je jednog dana. Nije bio uzbuđen niti srećan zbog tog saznanja; izgledao je samo zamišljeno, možda i pomalo razveseljeno zbog toga što je tako očigledan razlog izmicao ostalim naučnicima i istraživačima koji su radili na projektu intervencije u prošlosti.

„Zašto, tata?“, upitala je i odložila mandolinu na kauč pored sebe.

„Pogledaj“, rekao joj je i pokazao ekran tableta koji je držao u ruci. „Znaš li ko je to?“

Na crno-belju fotografiji bilo je lice sredovečnog mršavog muškarca prijatnog izraza, u odelu i košulji sa kravatom, po modi iz pedesetih ili šezdesetih godina dvadesetog veka. Odmahnula je glavom.

„Ime mu je bilo Huard Hjuze. Bio je veoma bogat i ekscentričan čovek, milijarder. Imao je svoju kompaniju za proizvodnju aviona u Teksasu, ali se bavio i filmom i pronalazaštvom, stalno u centru pažnje medija, delom i zbog toga što je važio za notornog ženskaroša... Pogledaj ovu sliku: da li ti je ona poznata?“

Sledeća fotografija je bila u boji, i na njoj se nalazila neobična naprava. Izgledala je kao raskošna naslonjača u metalnom ramu, sa nečim nalik na upravljač i velikim okruglim tanjirom uspravljenim iza naslona. „Ne, prvi put ovo vidim“, rekla je.

„Reč je o rekvizitu iz filma *Vremeplov* iz 1960. godine. Taj film je snimljen po knjizi engleskog pisca po imenu Vels, a u glavnoj ulozi pronalazača putovanja kroz vreme bio je tada popularni glumac Rod Tejlor. Izgleda da je Hjuze bio veoma privržen tom filmu, i njegova kompanija je čak finansijski pomogla da se on snimi. Ali ono što je javnost saznala tek nekoliko godina pred Hjuzeovu smrt, početkom sedamdesetih, daleko je zanimljivije od pukih trivijalnih podataka o holivudskoj kinematografiji.“

Džulijin tata je potražio nešto na tabletu, i onda ponovo okrenuo ekran prema Džuliji. Sada je tu bila naslovna strana dnevnog

lista *The Nashville Tennesean* iz decembra 1971. sa slikom istog onog „vremeplova“ iz filma, i naslovom: *Ekscentrični milijarder poklonio svoju vremensku mašinu muzeju vremeplovstva u nešvilu*. Podigla je zbunjeno pogled prema ocu koji se sada osmehivao.

„Kako je Hjuz tada izjavio“, rekao je tata Džuliji, „odeljenje za istraživanje i razvoj u njegovoj kompaniji radilo je na konstruisanju funkcionalne vremenske mašine u laboratoriji na obodu Nešvila, a on je inženjerima i naučnicima angažovanim na tom poslu naložio da prototip izgledom bude potpuna replika onog vremeplova iz filma. Izgleda da su obavili nekoliko eksperimenata sa malim životinjama, zečevima i psima, ali bez konkretnih dokaza o uspehu. Ti njihovi 'vremeplovc' su iščezavali, ali nije se nikako moglo znati da li su zaista otputovali – kroz vreme i prostor – ili ih je mašina jednostavno dezintegrisala. Posle objave predsednika Niksona, njihov rad na tom projektu je prestao i Hjuz je poklonio prototip muzeju, osnovavši pritom i fond sa jednim ciljem da postojanje tog muzeja bude nesmetano finansirano u budućnosti. Ali, ja mislim da je nešto u toj njegovoj mašini bilo presudno za to da svi budući pokušaji sko-ka kroz vreme *prostorno* budu vezani za tu lokaciju.“

Džulija je klimala glavom. „I šta sad? Pretpostavljam da imaš nekakvu ideju u vezi sa tim.“

Tata se tada ponovo osmehnuo i mahnuo rukom kao da tim pokretom želi da obuhvati celu njenu sobu – zidove prekrivene plakata za koncerte i ploče Lorete Lin, Bila Monroa, Erla Skragasa i Malog Džimija Dikensa, instrumente, audio uređaje i albume i singlove koje je ona uspela da iščupa iz Opšteg arhiva i odštampa kod kuće – i onda upitao:

„Da li bi volela da posetiš Nešvil u doba kada je kantri muzika bila na vrhuncu?“

Ostala je bez reči, što joj se inače retko dešavalo.

„Hjuz je bio nadomak rešenja“, kazao joj je on dok je na ekranu pokazivao dijagrame milijarderove neuspešne mašine, izvučene iz arhiva. „Ali nedostajala mu je tehnologija neophodna da sklopi poslednju kockicu mozaika. Tehnologija koju mi imamo.“

„Dakle“, upitala je Džulija, „bio je ispred svog vremena?“
 „Otprilike manje od jednog veka“, odgovorio je on klimnuvši glavom.
 Podigao je gomilu listova tvrde hartije – kartona – i tresnuo njima po stolu.

„Šta je to?“, upitala je Džulija.

„Ono što je Hjuzu nedostajalo.“

„Perforirane kompjuterske kartice? Mislila sam da su ih imali u to doba.“

„Ne“, osmehnulo se on. „*Kvantne računare* potrebne za stvaranje algoritma koji presavija prostor-vreme i u tački preseka omogućava putovanje kroz vreme. Ove kartice su 'prevod' na jezik koji bi Hjuzova mašina mogla da razume.“

Džulija uze štos kartona obema rukama i s mukom ih podiže, pa ponovo spusti na sto.

„Zar su bile ovako velike?“, upitala je. Njen otac je odmahnuo glavom.

„Pošto je Hjuz prestao sa radom na svojoj mašini početkom sedamdesetih godina dvadesetog veka, projektovao je njen računarski deo za tada aktuelni format perforiranih kartica od 96 kolona koji je IBM uveo za svoj tadašnji primitivni operativni Sistem 3. U stvari, radilo se o tri reda sa trideset dve kolone, i šest pozicija za perforacije u svakoj koloni: od 1 do 4, i A i B. Dimenzije tih kartica bile su 83 puta 67 milimetara. Ove ovde su šest puta veće.“

„I dalje ne razumem zbog čega.“

„Zbog toga što povratni podaci iz svih dvadeset sedam eksperimenata ukazuju da je polazna masa iz našeg vremena iz nekog razloga umanjena šest puta, tako da...“

„Ako ponesem ove džinovske kartice sa sobom, one će na određitu biti svedene na veličinu koja odgovara računaru u Hjuzovoj mašini.“

„Tako je!“, rekao je njen tata, ozaren.

„Ali... zar neću i ja biti... šest puta manja?“

„Hoćeš, bebo. Ali ako Hjuzov vremeplov proradi zahvaljujući ovom našem programu, trebalo bi da i taj problem bude rešen.“

Džulija je Rubenu ispričala veoma malo od svega toga.

Kao što su ona i njen otac i očekivali, mladić nije pokazivao ni najmanju želju da njen dolazak prijavi vlastima i preda je u ruke državnih činovnika. Očarano je slušao njene priče o tome kako se

čovečanstvo razvijalo sledeća dva i po veka, o tehnološkim čudesima koja su olakšavala život ljudima i činila ga očaravajućim, o nastavku osvajanja Sunčevog sistema i konačno – o katastrofalnom sukobu koji je poremetio biološku i ekološku ravnotežu sveta, doveo do nezapamćenih razaranja i nesigurnog opstanka bednih ostataka ljudske rase ispod površine planete.

Džulija mu je objasnila da se njen dolazak razlikuje od prethodnih poseta vremeplovaca po tome što ona sa sobom donosi ključ koji će omogućiti povratak na polazište, u istoj vremenskoj liniji.

„Ali, kako to da si se pojavila ovde, baš u mom domu?“ upitao je Ruben radoznalo. Minijaturna devojka koju je poseo uz rukonaslon sofe posegnula je za svojim rancem, punim rupičastih kartica od tvrdog papira, i odatle izvukla presavijenu odštampanu stranicu iz lista *The Nashville Tennesean*. Bila je to stranica iz odeljka sa lokalnim vestima, i bila je previše mala da bi on razabrao šta na njoj piše. Onda je potražio uveličavajuće staklo, razvio malo parče hartije na stočiću i pogledao pod svetlom lampe.

Tamo je bila njegova fotografija, i on je sada prepoznao i nju i tekst koji ju je pratio. Naslov ispisan masnim slovima glasio je: *Mladić iz nešvila osvojio na lutriji večeru sa mini perl i stounvolom džeksonom*. Bilo je to pre otprilike dve godine, neposredno posle smrti Rubenove majke, i tada je on jedini put u životu nešto osvojio u nagradnoj igri. I mada je bio veoma srećan zbog toga što će provesti večer sa dve velike zvezde Grend Ol Oprija u čuvenom Hotelu Indigo, čitav događaj mu nije doneo onoliko radosti koliko je očekivao. Mini Perl je zapravo bila omiljena komičarka njegove majke i bila je već u svojim šezdesetim kada ju je sreo u banket sali, a njen zaštitni znak, usklik *Hauuuuudiiii*, naterao ga je da se oseća pomalo postideño i zbunjeno. A Džekson je preterivao sa viskijem, tako da je posle večere Rubenu pored ploča sa autogramima ostao i pomalo gorak ukus u ustima.

Ali u članku o njemu i njegovom dobitku postojala je rečenica na koju mu je Džulija skrenula pažnju: „Ruben Vilko živi sam u kući na broju 53B, ulica Vudlend, i nedavno je postao nameštenik nešvilskog Muzeja vremeplovstva. Izjavio je za naš list da mu je najveća želja da se jednog dana i sam oporba u putovanju kroz vreme.“

„Moj otac – čovek koji je omogućio sve ovo – pronašao je prilično brzo ovaj članak o tebi u Opštem arhivu gde su pohranjeni gotovo svi postojeći podaci o istoriji čovečanstva, lokacijama, ljudima, događajima.“ Džulija je bila sasvim iskrena dok mu je to govorila. „Prilikom mog polaska, precizno je odredio koordinate adrese koja je navedena u tom članku i... *voilà!*“

Ruben je gotovo sa strahopoštovanjem ponovo presavio komadić hartije i vratio joj ga. Osećao je blagu vrtoglavicu zbog svega što se dogodilo, i činilo mu se kao da se malo zaljubio u tu očaravajuću devojku iz budućnosti, bez obzira na to koliko je u poređenju s njim bila mala.

„Je li istina to što si rekao, Rubene?“, upitala je Džulija.

„Na šta misliš?“

„Na to što si kazao novinaru: da ti je najveća želja to da se i sam jednog dana oprobaš u putovanju kroz vreme?“

Žustro je klimnuo glavom.

Devojka iz budućnosti se osmehnula.

„Onda“, rekla je veselo, „kako bi voleo da posetiš dvadeset treći vek?“

Zrnca prašine lenjo su se premetala kroz zrake ranog jutarnjeg sunca koje je sijalo kroz visoki svetlarnik aule Muzeja vremeplovstva kada je domar Ruben Vilko otključao sporedni ulaz, ušao i zaključao vrata za sobom. Bio je to dan kao i svaki drugi, i Ruben je izgledao kao i uvek u svom radničkom kombinezonu i kariranoj košulji podvrnutih rukava. Jedina razlika u odnosu na ostale radne dane bilo je to što je na leđima imao veliki platneni ranac.

Postavka u muzeju bila je prilično skromna, i sastojala se uglavnom od panoa na kojima su se nalazile uveličane fotografije vremeplovaca, minijature muškaraca i žena koji su posetili Nešvil u razdoblju od nekoliko godina, i onda neobjašnjivo prestali da dolaze. Bile su tu i fotografije zvaničnika i naučnih timova koji su radili na objašnjenju fenomena putovanja kroz vreme, nekoliko prototipova uređaja koji su razvijani u laboratorijama i privatnim kompanijama sa ciljem manipulacije prostor-vremenom, kao i biblioteka posvećena publicistici i fikciji sa temom hronomocije. Za mlađe je tu bila

čitaonica sa stripovima, a u maloj dvorani je od devet ujutro, kada se Muzej otvorao, pa do sedam uveče, kada ga je Ruben zaključavao, automatski projektovan film *Vremeplov* iz 1960. Osim njega, u Muzeju je bila stalno zaposlena još samo Mirtl Pajks, sredovečna žena koja je prodavala karte i suvenire posetiocima, i uvek dolazila pred samo otvaranje, sat ili sat i po posle nastojnika. Ali posetilaca je bilo sve manje i manje, i da nije bilo finansiranja iz fondacije Huarda Hjuza, Muzej bi svakako već bio zatvoren kao neisplativa investicija.

Najzanimljiviji eksponat u Muzeju, naravno, bio je prototip Hju-zovog vremeplova. Stajao je na podijumu u maloj prostoriji bez prozora, ograđen debelim plišanim užetom na mesinganim stubovima, diskretno osvetljen sa četiri strane tako da odaje utisak misterije. Panoi na zidovima su slikom i rečima pratili poduhvat milijarderove korporacije u pokušaju da ovlada vremenom.

Pošto je ušao u zgradu, Ruben je zaključao bravu s unutrašnje strane na sporednom ulazu i ostavio ključ u njoj. Zaputio se pravo u sobu sa replikom vremenske mašine iz filma, i tamo pažljivo skinuo ranac sa leđa. Džulija je izašla odatle i zagledala se odozdo sa divljenjem u mašinu na podijumu. Mladić je iz ranca izvadio svežanj perforiranih kartica i pogledao je upitno.

„Podigni me do kontrolne table, molim te“, rekla mu je ona.

„Kako će to zapravo da funkcioniše?“, upitao ju je kad je seo za upravljač i posadio je ispred sebe.

„Nisam sasvim sigurna – tata se potrudio da mi objasni, ali bilo je to previše komplikovano i tehnički. Suština je da će, kada ove kartice postavimo u uređaj, sve proraditi kako treba.“

„Ali... zar za to nije potrebna velika količina energije?“, upitao je Ruben zbunjeno.

„U stvari, ne“, odgovorila je ona. „Potreban je samo elektricitet za početno učitanje kartica – ostalo sve ide samo po sebi. Kada sam ja polazila, tata je upotrebio baterije, zato što je centralno napajanje privremeno bilo prekinuto. Da li je ova mašina priključena?“

Ruben pomalo smeteno pogleda unaokolo: nikada ranije nije razmišljao o tome. Ispod poklopca u donjem delu kućišta vremenske mašine pronađe smotani prašnjavi kabl, pa ga razmota do utičnice u zidu. Začu se tiho zujanje, i kontrolna tabla se osvetli.

Onda poče pažljivo da ređa kartice u uređaju, prateći Džulijina uputstva.

„Neverovatno je koliko su Hjuzovi inženjeri bili blizu“, govorila mu je ona. „Nedostajalo im je samo ovo – uspeli su, kako mi je otac to objasnio, da *zagrebu* tkanje prostor-vremena, i ta ‘ogrebotina’ ili ‘rupica’ u kontinuumu, dovodila je vremenoplovce natrag u Nešvil, gde su radili na razvoju Hjuzove mašine.“

„Da li to znači da će ta... ogrebotina... sada biti zakrpljena?“, upitao je Ruben.

„Nadam se“, rekla je Džulija i pogledala ga u oči. „Trebalo bi da sada možemo manipulirati vremenom i prostorom kao kada okrećemo upravljač dok vozimo automobil.“

„A što se tiče... hmm...“ Nije znao kako da dovrši pitanje, ali ona je videla kako je odmerava od glave do pete.

„Misliš na moj stas? Ili na to hoćeš li ti u dvadeset treći vek stići takav kakav si, ili u verziji umanjenoj šest puta?“ Slegnula je ramenima. „Nažalost, o tome čak ni moj otac ništa ne zna sa sigurnošću. Saznaćemo tek kada budemo probali.“

Klimnuo je glavom i progutao knedlu. Bilo je očigledno da se bori sa sobom, pokušava da odvagne je li zaista spreman da pokuša sa tim, i ostavi za sobom svoj dotadašnji život. Ali, šta je uopšte uspeo da postigne do sada? Bio je vlasnik nasleđene kućice, nastojnik u muzeju bez posetilaca i pobednik na lutriji koji je imao tu čast da večera sa dve ostarele zvezde Grend Ol Oprija. Kada je ponovo pogledao u Džuliju, oči su mu sevnule sa novootkrivenom odlučnošću.

„Onda, šta čekamo?“, upitao je i osmehnuo se.

Džuliji je bilo žao što Rubenu nije rekla svu istinu. Ali, nije smela da rizikuje da se mladić predomisli.

Kada je sela u repliku Hjuzovog prototipa koju je sa ocem odštamala u skloništu, tektonski potresi su učestali toliko da su se ponavljali svakih desetak sekundi i ugrožavali strukturu podzemnih prostorija. Njen tata je stajao ispred mašine i pridržavao se za dovratak dok su se zidovi tresli i prašina i grumenje zemlje padali kroz pukotine u tavanici. Osmehivao joj se i hrabrio je: znala je da joj je to jedina šansa da umakne, da nešto učini, da nešto promeni. Dvadeset sedam vremenoplovaca pre nje nije uspelo u tome. Ali, ona je imala plan.

Poslednje što je videla u svom vremenu bio je očev osmeh ispunjen ljubavlju, toplinom i ponosom. Tada joj se u deliću sekunde učinilo da joj se čitavo telo rastače u tkiva, ćelije, molekule, atome: sve se okončalo u belom blesku, da bi ona potom došla sebi i suočila se sa ogromnim Rubenom. Uspela je da ostvari makar prvi deo plana.

Vremenska mašina je bila jednosed. Zbog toga nije mogla da skoči u prošlost zajedno sa ocem. Zbog toga je Ruben – siroti, dragi Ruben Vilko, prvo ljudsko biće koje se otisnulo u budućnost – sam zauzimao sedište Hjuzovog prototipa kada je ona aktivirala presavijanje prostor-vremena. Ali minijaturna Džulija bila je odmah u blizini, i do kompenzacije je došlo – baš kao što je njen otac i pretpostavljao.

Osećala je dezorijentisanost dok se pridizala sa poda kraj vremenoplova. Pogledala je u svoje šake, a onda osmotrila prostoriju oko sebe: više nije imala utisak da se, poput Gulivera, obrela u zemlji džinova. Zabrektala je od olakšanja.

Ruben je nestao. Da li je sada stigao – onako kako su ona i njen otac proračunali – delić sekunde posle njenog odlaska, sveden na jednu šestinu svog stasa, samo da bi sa nepoznatim naučnikom iz budućnosti skončao pod tonama zemlje, u završnom, osvetničkom grču Majke Geje?

To više nije bilo važno.

Hitro je pokupila perforirane kartice iz uređaja i brižljivo ih složila u Rubenov ranac. Isključila je dovod struje i kabl uredno smotala na mesto. Bacila je pogled na časovnik koji je stajao na zidu prostorije: gospođa Pajks će doći na posao tek za četrdeset pet minuta. Tada će primetiti da nastojnika nema i verovatno će pozvati njegov kućni broj telefona. Tek pošto pre podne dobroano poodmakne, ona će pomisliti da bi trebalo da alarmira nekoga zbog neuobičajenog mladićevog odsustva. Za to vreme, Džulija će biti već daleko.

Otključala je bočni ulaz, izvukla ključeve i zaključala vrata za sobom. Na leđima je nosila ranac sa karticama koje su bile ključ za uspešno putovanje kroz vreme. Ali ono što je nosila u glavi bilo je podjednako važno.

Mesecima pre nego što će napustiti oca i sklonište, Džulija je programirala kućni računar, hraneći ga zapisima hiljada i hiljada pesama, najuspešnijih i najpopularnijih hitova kantri muzike iz perioda

od tridesetih pa do osamdesetih godina dvadesetog veka. Za njen cilj mogli su da posluže i postojeći veliki hitovi objavljeni posle datuma njenog dolaska u prošlost, ali ona nije smatrala da bi to bilo pošteno prema umetnicima koje je toliko cenila i koji su joj svojom muzikom doneli toliko zadovoljstva. Umesto toga, uz pomoć računara je komponovala dve stotine originalnih pesama koje su ispunjavale sve uslove da postignu platinaste tiraže. Memorisala je harmonije i tekstove, tako da je imala više nego solidnu zalihu za meteorsku, mega-uspešnu karijeru.

Slava, bogatstvo, muškarci, luksuz. Imaće sve to – ali će isto tako biti u mogućnosti da otkupi eksponate Muzeja vremeplovstva i poseduje jedinu funkcionalnu vremensku mašinu u univerzumu.

I jednog dana otputuje i sama u budućnost – u trenutak pre nego sve bude uništeno, po tatu.

Po Rubena.

Sada, čekala ju je 16. avenija. Mjuzik rou.

Znala je tačno kuda ide, i koje će pesme prve ponuditi kao svoja autorska dela.

Nekoliko godina kasnije, u intervjuu za WSM Radio, slavni Roj Ejkač je predusretljivo odgovarao na pitanja o Džuliji Stil.

„Čim nam je otpevala 'Kako da ishranim decu' i 'Moja kći sada drugu zove mama', prateći sama sebe na gitari, znao sam da moramo zaključiti ugovor sa njom. Ali čak i pre toga, naslutio sam da će gospođica Stil biti jedna od najvećih zvezda u istoriji kantri muzike.“

„Na osnovu čega, Roj?“, upitao je voditelj emisije koja se direktno emitovala u četrnaest saveznih država, u domove miliona i miliona slušalaca.

„Pa... na osnovu toga kako mi se osmehnula kad ju je moja sekretarica uvela u kancelariju. Na osnovu toga što je izgledala kao da ima na raspolaganju sve vreme ovog sveta... I na osnovu njenog odgovora na moje pitanje. Vidite, ja sam je upitao isto što pitam svakog mladog i ambicioznog autora koji pokuca na vrata kompanije *Ejkač-Rouz mjuzik*: 'Šta je to što misliš da donosiš ljubiteljima kantri muzike?'“

„I šta vam je Džulija Stil na to odgovorila?“, upitao je novinar.

„'Tri akorda i istinu'“, rekao je Ejkač i klimnuo glavom, s osmehom. „'Tri akorda i istinu.'“

BIOGRAFIJE

Miloš Petrik (Beograd) pravnik iz Beograda koji je napustio glamurozan posao u advokaturi zarad glamuroznog posla u medijima, a glamurozni posao u medijima zarad glamuroznog posla u proizvodnji kompjuterskih igara, međutim, trenutno je na glamuroznom poslu u marketingu, uz koji prevodi i piše. Objavio je zbirku natprirodnih policijskih priča „Siva hronika“ 2016. godine i zbirku tužnih kratkih priča humorističkog karaktera „Mlad si da se proslaviš“ 2019. godine. Sarađivao je sa Radiom Beograd 202 i više puta učestvovao na Međunarodnom salonu stripa u Beogradu. Preveo je romane Naomi Alderman, Kejti Kitamure, Endži Tomas i Dejvida Mičela, kao i strip Snowpiercer. Priče su mu objavljivane u zbirkama festivala REFESTICON. Živi i stvara u Beogradu.

Antea Benzon (Split, 2000.) završila je IV Gimnaziju Marka Marulića. Studentica je treće godine dizajna vizualnih komunikacija na Umjetničkoj akademiji u Splitu. Pohađa i solo pjevanje u Glazbenoj školi Josipa Hatzea. Nekoliko joj je priča objavljeno u žanrovskim zbirkama, a dobitnica je i Protosfere 2018. godine. Osim pisanjem, u slobodno se vrijeme bavi ilustracijom i crtanjem, čitanjem i video igrama.

Marijan Mašo Miljić (Podgorica, 1951.) rođen je u selu Luka, opština Žabljak. Profesor svjetske književnosti, književnik, publicista i bibliograf. Na Filološkom fakultetu u Beogradu diplomirao je na Grupi za opštu književnost sa teorijom književnosti, 1977. godine. Radio je kao profesor u Obrazovnom centru na Cetinju, kao bibliotekar u Centralnoj narodnoj biblioteci „Đurđe Crnojević“ i kao rukovodilac Biblioteke Istorijskog instituta Crne Gore u Podgorici. Objavio je dvije knjige poezije: Đavolje lazi (1982) i Vrijeme taštine (1995). U oblasti književnosti pripremio je knjigu Otkrivanje crnogorske Atlantide: savremena kritika o književnom djelu Jevrema Brkovića (Podgorica 2006). Bio je autor i koautor brojnih knjiga o crnogorskoj istoriji. U časopisima i novinama objavljivao tekstove iz oblasti književne i likovne kritike, publicistike, kulture, istoriografije i bibliografije. Priče su mu objavljene i u zbirkama festivala REFESTICON.

Daniel Haman (Osijek, 1986.) rođen je i živi u Osijeku gdje je odrastao, školovao se te živi i radi. Po zanimanju je pravnik, doktor pravnih znanosti. Do sada je objavio jednu monografiju, nekoliko uredničkih knjiga te nekoliko desetaka znanstvenih i stručnih radova s područja pravne povijesti. Od vremena studija pa do danas piše za različite novine i portale, a bio je i glavni urednik lista studenata prava Legos. Zaposlen je na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultetu agrobiotehničkih znanosti Osijek. Prije dvije godine objavljeno mu je prvo djelo beletristike, fantasy roman Neustrasivi skriveni svijet: Odlučujuća vremena, a prošle godine objavljena mu je i prva kratka priča Teutina ostavština koja je objavljena u zbirci Ilirsko kraljevstvo u sklopu osmog Regionalnog festivala fantastične književnosti REFESTICON.

Mira Satarić (Beograd, 1978) rođena je u Novom Sadu, a odrasla u Beogradu, gde je završila Filološku gimnaziju i Filološki fakultet – Odsek za japanski jezik i književnost. Bavi se prevodilaštvom. Autorka je SF-noar romana „Pukovniče, stoji!“ i novele epske fantastike „Gospodar Vrana“. Osvojila je nagradu „Zlatno pero“ 2019. godine za priču „Suđenje robu Jukastu“ i celokupni opus objavljen u zbirkama Marsonic. U pisanju naginje kratkoj formi i objavila je oko 40 kratkih priča u većini regionalnih zbornika, između ostalog, i u Marsonic-u, zbirkama Festivala fantastične književnosti u Pazinu, u Ubiq-u, Refestikonskim zbirkama, Regiji fantastici, zbirkama BG Storitelling kluba, u Faniznu Librarian, novogodišnjoj zbirci horor priča „Nešto diše u mojoj torti IV“, u zbirci Čuvari zlatnog runa 2, Znak sagite, kao i na portalu fantasticonivodic.com. Jedan je od volontera-urednika Udruženja Autostoperski vodič kroz fantastiku i član je žirija za dodelu „Draganove nagrade“ putopiscima starijim od 60 godina, koju dodeljuje Udruženje „Snaga prijateljstva“ – Amity.

Ivanna Lekić (Paraćin) osnovnu i srednju školu završila u Paraćinu. U Kragujevcu završila Prirodno-matematički fakultet, odsek hemija i sa stečenim zvanjem diplomirani hemičar opšte hemije, izvesno vreme radila u osnovnoj školi kao nastavnik hemije. Radi u fabrici građevinskih materijala, boja i lakova, na poziciji istraživanje

i razvoj. U slobodno vreme bavi se pisanjem (romana, priča, poezije, dečje poezije) i slikarstvom. Priče i pesme nalaze se u zbornicima, a 2018. objavljuje prvi roman „Pogled tvoj je pogled moj...“

Nina Bubanj (Zagreb, 1964) je diplomirala elektrotehniku, radi kao informatičarka. Piše priče u kojima nema mira jer ne postoji ni rat, nema kazne jer ne postoji ni zločin, nema svijetlog oružja ni junaka jer nema ni bojeva. Takve svetove želi pa si ih izmislila.

Ranko Rajković (Podgorica, 1955.) rođen je godine u Plavu, živi i stvara u Podgorici. Završio je Meteorologiju na Prirodno-matematičkom fakultetu u Beogradu. Objavio je knjigu priča Manevarska muzika (Gramatik 2006.). Kratke priče su mu objavljene u zbirkama festivala REFESTICON.

Tihomir Jovanović (Beograd, 1955.) piše i prevodi djela iz oblasti SF-a. Do sada je objavio zbirke priča Palisade i čadori (2016), Baka Mandini krugovi (2018), Agencija 51 (2019) i Lun i kraljevi ponoći (2019), Baka Mandini multiverzumi (2021). Priče su mu objavljivane u zbirkama: Zekon (BiH), Refesticon (Crna Gora), Istrakon i Festival fantastične književnosti Pazin (Hrvatska), kao i u regionalnoj antologiji fantastike Regia fantastica (Beograd), kao i u u časopisima Sirijus, Galaksija, Orbis, Signali, Omaja i drugim. Sekretar je Udruženja građana fanovi naučne fantastike SCI&FI i urednik Antologije naučne fantastike, fentezija i horora Regia Fantastica.

Tanja Jocić Stamatović (Beograd, 1965) živi u Beogradu, po struci je diplomirani građevinski inženjer i predaje u Građevinskoj tehničkoj školi. Počela je sa pisanjem kratkih priča i jedna od njih se našla u užem izboru nagradnog konkursa časopisa „Književne vertikale“. Pisala je i pesme od kojih su neke i objavljivane i nagrađivane na konkursima koji su obuhvatali celu teritoriju bivše Jugoslavije. Poslednjih godina se, bavi snimanjem časova za RTS Planetu. Autorka je i dva rada u Bazi znanja Kreativne škole (u organizaciji Zavoda za unapređenje obrazovanja i vaspitanja, Ministarstva prosvete i Majkrosofta) od kojih je jedan nagrađen drugom nagradom u

kategoriji svih srednjih škola i gimnazija na teritoriji Srbije. Voli da čita, pa je počela da vodi i blog Knjigranka, uglavnom o knjigama (logično) i uglavnom za svoju dušu.

Milena Stojanović (Paraćin, 1988.) dugi niz godina piše priče sa elementima slovenske mitologije u koju je veliki zaljubljenik. Više od 300 priča joj je objavljeno na raznim sajtovima, zbornicima i magazinima. Dobitnica je brojnih nagrada za kratke priče. Saradnica je brojnih portala i sajtova, recezent i prevodilac nekoliko knjiga. Autor je trilogije Proročanstvo bogova, koju čine “Petruški zmaj” (2016), “Zov krvi” (2017) i “Čuvari proročanstva” (2019). Priče su joj prevedene u Makedoniji, Sloveniji, Bugarskoj i Rusiji. Član je Društva «PETRUS» Zabrega, i književnog kluba “Dušan Matić”. Zamenik je predsednika i sekretar književnog kluba “Mirko Banjević”. Živi, radi i stvara u Paraćinu.

Tamara Lujak (1976, Beograd), piše kratke priče, aforizme, epigrame, haiku, književne prikaze i dr. Bavi se prevodjenjem. Književnik, novinar, saradnik i urednik mnogih časopisa. Objavljivana u časopisima, zbornicima i antologijama. Prevođena na poljski, francuski i slovenački (priče), engleski (priče i intervju), mađarski, slovački (aforizmi), burmanski i nemački (haiku).

Ivan Nešić (Beograd, 1964.) prozu objavljuje od 1982. godine. Zastupljen je u periodici i antologijama fantastike. Objavio je zbirke priča Rigor Mortis (1997) i Jedan na jedan (2009) i roman Pod imelom (2019). U koautorstvu sa Goranom skrobonjom 2020. je objavio roman Firentinski dublet – Sfumato. Dobitnik je nagrade Društva ljubitelja fantastike „Lazar Komarčić” za kratku priču „Trick or Treat“ 1996. godine i nagradu časopisa Književna fantastika 2017. za priču „Glasovi u plastici“. Priče su mu objavljene i u zbirkama festivala REFESTICON.

Goran Ćurčić (Zrenjanin, 1984) u rodnom Zrenjaninu završava osnovnu školu i gimnaziju, a na novosadskom PMF-u diplomira sa zvanjem profesora geografije. Objavio je naučno fantastični roman

Potomstvo (2012), u izdanju Književne omladine Srbije. Dok je 2020. objavio fantasti roman inspirisan domaćom mitologijom Ratnik i kudrava, sa kojim je pobedio na konkursu Raskršća, Književne omladine Srbije. Objavljene su mu priče u zbirkama: Suze za Velosa, Nevidbog, Prsten s one strane sna, Regia fantastica, Savremene srpske priče, Knez Vladimir, Regia fantastica 3, Trium reginarum, Regia fantastica 4, Regia fantastica 5, Zmaj vražijih firova, Ilirsko kraljevstvo, Regia fantastica 6 i u časopisu TERRA. Objavljene su mu i brojne pesme u zbornicima. Osvojio je prvo mesto na konkursu za pesmu o vinu srpske čitaonice iz Iriga (2016).

Jasmina Malešević (Beograd, 1962.) Po obrazovanju je doktor veterinarske medicine. Član je Udruženja književnika Srbije. Do sada su joj objavljene knjige Skarabeg, Sfairos, Beograd, 1992. (poezija u prozi); Jadi mladog anđela, Asocijacija Ars et Norma, Beograd, 2010. (poezija); Dnevnik urbane sirene, Draslar Partner, Beograd, 2013. (poetski roman); Čarna šuma, Štamparija Print 2 Print, Beograd, 2014. (lirsko-erotska poezija u prozi) Mačkaste priče, Štamparija Print 2 Print, Beograd, 2015. (knjiga za decu); Legenda o majci, Matica srpska – Društvo članova u Crnoj Gori, Podgorica, 2019. (poezija). Živi u Beogradu.

Tamara Berger (Tam, 1986.) rođena je u Beogradu gdje je završila osnovne i master studije arheologije na Filozofskom fakultetu. Objavila dve stručne monografije, više stručnih radova i novinskih članaka. Njene kratke priče i pesme se mogu čitati u brojnim festivalskim zbirkama i časopisima koji se bave fantazijskom književnošću. Osim za fantazijsku književnost, gaji veliku strast za slikanje, te izlaže svoje radove samostalno ili u okviru grupnih izložbi, takođe u više zemalja. Priče su joj objavljivane i u zbirkama festivala REFESTICON. Živi sa porodicom u Nemačkoj.

Vaso Vuković (Danilovgrad, 1970.) rođen 1970. godine u Titogradu. Živi u Danilovgradu. Nesvršeni student ekonomije i prava. Trenutno zaposlen kao službenik lokalne uprave. Uvijek nešto čita i piše. Piše pjesme i priče od kojih su neke objavljivane u zbirkama festivala

REFESTICON. Voli da se osami pored Zete i uživa u ribolovu. Strast prema knjizi gaji cijelog život u nadi da će ga ona nadživjeti.

Marko Vujović (Podgorica, 1981.) voli poeziju, fantastiku, mitologiju, jezike. Do sada su mu stihovi objavljeni u sljedećim štampanim i elektronskim časopisima u Crnoj Gori Znak, Script, Quest i Ars, u Srbiji Zvezdani Kolodvor, Beleg, Eckermann i Hiperboreja, u Hrvatskoj Književnost uživo i Kvaka, u Bosni i Hercegovini Strane, a u zbornicima poezije Garavi sokak i Panonski galeb. Objavljene su mi priče u zbirkama knez Vladimir i Trium Reginarum festivala fantastike REFESTICON, zbirkama Priče o manjinama i Pazin Festivala fantastične književnosti u Istri, zbirci Tri kraljice Muzeja grada Zenice i u zbirci Regia Fantastica V iz Srbije.

Boško Lomović (Gornji Milanovac, 1944) je objavio 40 knjiga, od čega polovinu za najmlađe. Pjesme i priče su mu prevedene na desetak jezika. Zastupljen je u više antologija u Srbiji, Crnoj Gori, BiH, Rumuniji i Rusiji, za djecu i odrasle. Dobitnik je brojnih nagrada za pojedinačne pjesme, priče i knjige. Najvažnije su: „Andrićeva“, „Isak Samokovlija“, Pjesnički prsten festivala „Bulka“, „Milutin Uskoković“, „Laza Kostić“, „Vojislav Ilić Mlađi“, „Gašino srebrno pero“, „Gordana Brajović“ i „Maslinov vijenac“ (Bar). Koncem 2020. izašla su mu Sabrana djela u osam knjiga u izdanju beogradskog „Sveta knjige“.

Lazar Vuković (Niš, 1988.) U rodnom gradu završio je osnovnu, srednju pravno birotehničku školu i Fakultet za pravno i poslovne studije, smer Poslovni menadžment. Radi kao računovođa. Vreme odmora od posla i brojeva provodi uz knjigu, film ili seriju. Piše priče. Želja mu je da se probije kao pisac. Priče su mu objavljivane u zbornicima od kojih vredi izdvojiti zbirke festivala REFESTICON, Marsonic, Regia Fantastica, Besan priče za besanu noć... Istovremeno piše tekstove i recenzije za „Autostoperski vodič kroz fantastiku.“ Živi i stvara u Nišu.

Tatjana Milivojčević (Sremska Mitrovica, 1975.) Po struci strukovni vaspitač, specijalista za likovno vaspitanje. Pisanjem se bavi

nekoliko godina, piše poeziju i prozu. Poezija i proza joj je objavljivana na različitim konkursima između ostalog i u zbirka festivala REFESTICON. Omiljeni žanrovi su joj horor i fantastika. Udata je i majka dve devojčice.

Nenad Vulić (Kovin, 1980.) po zanimanju fotograf. Piše pesme i priče. Objavljivan u zbirci kratkih priča Knez Vladimir (2017) u izdanju festivala REFESTICON. Jedan je od osnivača umetničke grupe SMUK Teatar iz Kovina. Svirao u nekoliko bendova kao mladić (Don't Ask, Enjoy Sarma, Ambush) trenutno član rock sastava Zort. Komponovao je muziku za desetak pozorišnih predstava, kako dečijih tako i amaterskog pozorišta iz Kovina. Snimio nekoliko kratkih filmova (Forsaken Ishtar, K.R.T.), i jedan dokumentarni (Tamo i Opet Nazad) dobitnik specijalne nagrade na festivalu kratkog filma „Zlatna Buklija“ 2017. Napisao tri pozorišne predstave, od kojih su dve za decu (100 godina ljubavi, Paradrakuloza) izvedene od strane dramske sekcije OŠ „Đura Jakšić“ Kovin, i jednu za odraslu publiku (Sve Po Spisku) izvedenu od strane umetničke grupe SMUK Teatar Kovin.

Tihana Mujkić (Zagreb, 1977.) rođena je u Rijeci, a u Zagrebu je završila studij socijalnog rada. Centar za kreativno pisanje objavio joj je zbirku kratkih priča Još jedan krug na karuselu (2021). Kratke priče su joj objavljene na Facebook stranici Caesura i Nova stranica, te web-stranici kluba Booksa. Priča „Zmija“ objavljena joj je u zbirci kratkih priča autora Zapadnog Balkana Drevni Iliri, a priča „Horribile visu“ u zbirci kratkih priča Decameron 2020 – priče iz karantene. Strastveni je čitatelj. Osobito voli znanstveno-fantastični žanr, te knjige s elementima fantastike. Omiljeni pisci su joj P.K.Dick i M. Bulgakov.

Bojan Eskelenski (Celje, 1964.) rođen u SFR Jugoslaviji, a sada živi u Sloveniji, iako nije mijenjao kraj u kome živi – Celje. Zaposlen u celjskom preduzeću Cinkarna Celje. Ozbiljniji književni rad počeo je krajem prošlog vijeka sa epskom fantazijom Vitezi i Čarobnjaci (Vitezi in Čarovniki). U nekoliko stvari bio prvi u Sloveniji (prva epska fantazija, prva web stranica književnog projekata, prvi fanzin

projekta, ...). Njegov prvi roman *Vitezi i Čarobnjaci: Indigo deca* (*Vitezi in Čarovniki: Indigo otroci*) je izašla 2007. Do kraja 2012 je Pro Andy s.p od Andreja Ivanuše izdao još dvije knjige iz tog fantastičnog univerzuma: *Špilja tajni* (*Votlina skrivnosti*) i *Indigo novi svet* (*Indigo novi svet*). 2008. godine počeo sa fanzinom *Jašubeg en Jered*. 2015. godine je objavljena *Atlantida: Carstvo sunčanog boga* (*Atlantida: Imperij sončnega boga*), sa kojim se dotakao alternativne istorije. Godine 2016. je izdao tri štampane i dvije elektronske knjige. Novembra 2016. je kod ProAndy s.p. izašla najznačajnija knjiga epa *Vitezi i Čarobnjaci, posle Špilje tajni - Uspion indigo deca* (*Vzpon indigo otrok*), koja donosi na novo ispričanu priču *Indigo otrok* (*Indigo deca iz godine 2007*). Priče su mu prevedene na njemački, engleski, hrvatski i srpski. Od 2016. godine je urednik časopisa za spekulativnu fikciju *Supernova*, a od 2017 sam predsjednik Celjske književne udruge (*Celjskog Celjskega literarnega društva*), kojem sam dodao aktivan rad u spekulativnoj fikciji.

Vladimira Becić (Dugo Selo, 1971.) rođena je u Zadru. Nakon završenog studija psihologije radi kao savjetnik za vojnu psihologiju u Ministarstvu obrane RH. Autorica brojnih kratkih i ne tako kratkih priča, od kojih je šezdesetak našlo svoje mjesto po raznim zbirkama i časopisima. Dobitnica nagrade na natječaju "Simha Kabiljo" Židovske kulturne scene Bejihad (2009), te na West Herzegovina Festu (2019). Roman „Orsia“ objavljuje Algoritam 2013. godine. Roman u pričama „Početna nit“ (Gradska knjižnica Dugo Selo, 2019), uz koju se nadovezuje i prva samostalna izložba "Nit po nit", dio je multimedijalnog projekta "Nit, Početak". Roman "Kuća slomljenih lutaka", jedan u nizu romana iz Sage o Mrazovima, iste godine (2019) objavljuje izdavačka kuća Hangar 7. Priče su joj objavljene i u zbirkama festivala REFESTICON. Osim pisanja i slikanja, tradicionalno se bavi lovom na lokalne legende i brigom za svoje životinjske i biljne kućne ljubimce.

Andrej Ivanuša (Maribor, 1958.) slovenski pisac ZF&F, esejista, urednik, filatelista, fotograf, itd. Suradnik ZF&F revije SUPERNOVA, koju izdaje Celjska literarna udruga. Objavio 12 knjiga među

kojima su romai za djecu Čudnovata putovanja Zeke Rona (2002), SF roman Rheia (2007), roman fantazije Vilindar (2007), SF roman Svetodrev (2011), kao i zbirka kratkih SF&F priča Na robu sveta (2016) i fantazijske priče za djecu Lešnikarji (2021). Priče su mu zastupljene u različitim edicijama u Sloveniji, Hrvatskoj i Srbiji, a neke su prevedene i na engleski jezik. Pored knjiga i priča objavljuje članke za različite revije i časopise u Sloveniji (više od 1.500 članka) uglavnom iz oblasti slovenske mitologije, računarstva, filatelije i historije novca. Fotografije su mu objavljene u različitim knjigama i drugim edicijama.

Nataša Milić (Beograd) živi i radi u Beogradu kao pravnik. Piše kratke i nešto duže priče, uglavnom iz oblasti fantastike, a objavljivala je u istrakonskim i refestikonskim zbirkama kratkih priča, časopisima "UBIQ", "Marsonic", "Emitor", "ZNAK SAGITE", kruševačkom časopisu "Putevi kulture", zatim u zbirkama "Paralelni svetovi" kluba "Reč i glas", zbirci priča o Zviždu i Homolju "Čuvari zlatnog runa", zborniku "Crte i reze", koji izdaje "Resavska biblioteka" iz Svilajнца, tematskim zbirkama priča Gorana Skrobonje, zbirci Festivala fantastične književnosti iz Pazina i u elektronskim časopisima. Godine 2018. osvojila je prvu nagradu na konkursu banjalučke Specijalne biblioteke za kratku priču. Priče su joj prevedene na engleski i rumunski jezik.

Srebrenka Peregrin (Zagreb) bavi se izvedbenim pripovijedaњem, prevodi i piše. Posljednjih je godina objavila niz priča, od kojih je nekolicina osvojila prve nagrade na natječajima (metaFORA 2017, Fairytales 2019, Sfera 2021.) U dobu korone s kolegicom Erikom Katačić Kožić izašle su joj dvije zbirke narodnih bajki i priča: „Bajkarice“ i „Bajkari“. Najčešće je se može naći u Zagrebu gdje šeće crnoga psa i pije crni čaj.

Dragan Popadić (Tivat, 1961.) novinar, pjesnik, šahista. Do sada je objavio pet knjiga: drame "Grčka trilogija", zbirku poezije "Svakodnevno kada mrem", basne za odrasle "Krasne basne", sa romskim pjesnikom Ivanom Toskićem zbirku poezije za djecu na crnogorskom i

romskom jeziku “Što se ne bi mjesec jeo”, te “Romski rječnik”. Priče, pjesme, aforizme i književne kritike objavljuje u časopisima u regionu. Priče su mu objavljene u regionalnim zbkama festivala REFESTICON. Novinar je u Radio Tivtu. Oženjen, otac sina i kćerke.

Goran Skrobonja (Beograd, 1962.) pisac fantastike, urednik, izdavač i prevodilac Diplomirao je 1985. na beogradskom Pravnom fakultetu. Do sada je objavio romane Vojnici Korota (1992), Nakot (1994), Čovek koji je ubio Teslu (2010), Sva Teslina deca (2013), Kada kažeš da sam tvoj (2017), u koautorstvu sa Ivanom Nešićem Firentinski dublet – Sfumato (2020) i Firentinski dublet 2 – Kjaroskuro (2021). Objavio je više zbirki priča među kojima su Od šapata do vriska (1996), Šilom u čelo (2000) i Tihi gradovi (2007). Priče su mu objavljene u zbkama i antologijama festivala u regionu među kojima i regionalnoj zbirci festivala REFESTICON. Priredio je više zbirki i antologija fantastične i horor proze. Više godina je uređivao fanzin “Emitor”, a bio je i predsednik društva “Lazar Komarčić”. Dobitnik je više nagrada Društva ljubitelja fantastike “Lazar Komarčić”, Nagrade „Art-Anima“ za doprinos popularizaciji književne fantastike 2015. godine, kao nagrada „Stanislav Lem“ novosadske izdavačke kuće Solaris. 2021. godine dobitnik je nagrade Zlatni zmaj, za doprinos razvoju fantasike u regionu, festivala REFESTICON.

SADRŽAJ

<i>PREDGOVOR - Zvezdani dnevnici decenijskog putovanja</i>	5
<i>SKRETANJA</i> - Miloš Petrik (Beograd)	7
<i>FILM (NE)ISTINA</i> - Antea Benzon (Split)	17
<i>SAMOZVANAC</i> - Marijan Mašo Miljić (Podgorica)	25
<i>PUT U VJEČNOST</i> - Daniel Haman (Osijek)	33
<i>HEM</i> - Ivanna Lekić (Paraćin)	39
<i>HERMESE, URADI SAM</i> - Nina Buban (Zagreb)	51
<i>ZIHERNADLA</i> - Ranko Rajković (Podgorica)	57
<i>LUN PROTIV ALBINA</i> - Tihomir Jovanović (Beograd)	69
<i>KONTROLORKA</i> - Tanja Jocić Stamatović (Beograd)	83
<i>POSLEDNJI TOROVAC</i> - Milena Stojanović (Paraćin)	91
<i>SVEMOĆNA</i> - Tamara Lujak (Beograd)	103
<i>SAVRŠEN TRENUTAK</i> - Ivan Nešić (Beograd)	107
<i>SVEMOĆNO OKO</i> - Goran Ćurčić (Zrenjanin)	117
<i>PUTOVANJE KROZ NEVREME</i> - Jasmina Malešević (Beograd)	125
<i>PUTOVANJE STRUNAMA OSEĆANJA</i> - Tamara Berger (Tam)	129
<i>KOLEKCIONAR</i> - Vaso Vuković (Danilovgrad)	135
<i>PROJEKAT JANUS</i> - Marko Vujović (Podgorica)	143
<i>MEĐUSORABIMA</i> - Boško Lomović (Gornji Milanovac)	153
<i>PANTA REI</i> - Lazar Vuković (Niš)	157
<i>VREMENSKI PUTNIK</i> - Tatjana Milivojčević (Sremska Mitrovica)	165
<i>VIDIMO SE ZA SAT</i> - Nenad Vulić (Kovin)	173
<i>VREMENSKI POREMEĆAJ</i> - Tihana Mujkić (Zagreb)	185
<i>TERORIST</i> - Bojan Ekselenski (Celje)	189
<i>ZRCALNI HRAM</i> - Vladimira Becić (Dugo Selo)	193
<i>PRAPOČETAK ŽIVOTA</i> - Andrej Ivanuša (Maribor)	207
<i>ZALUTALI</i> - Nataša Milić (Beograd)	213

OD ZVIJEZDA DO ZVIJEZDA - Srebrenka Peregrin (Zagreb)	217
PUT SNOVA - Dragan Popadić (Tivat)	221
DODATAK	
TRI AKORDA I ISTINA - Goran Skrobonja (Beograd)	225
BIOGRAFIJE	243